

Voorwoord.

Met dit boekje,
“ Oorlogsjaren door de ogen van een kind”,
is het mijn bedoeling om de vele, levendige, herinneringen uit een ‘lang vervlogen tijd’ in kaart te brengen.

Sommige ervaringen uit die ‘tweede wereldoorlog’ van de jaren 1940 tot 1945, heb ikzelf ‘aan den lijve’ ondervonden, andere ‘zien’ gebeuren, enkele uit geschriften allerhande en nu en dan van horen zeggen.

Wat ik wel kan beamen, ze zijn allemaal gestoeld op ‘echt’ gebeurde feiten.

Onze geschiedenis ‘als Vlamingen’ wordt regelmatig aangehaald en uit de doeken gedaan, want deze oorlog heeft ook haar rol gespeeld in deze periode.

Naar mijn mening is deze fase van grote waarde om ze op te rakelen en te belichten in die tijdsgeest.

Het zijn zaken die vele jaren geleden hun oorsprong vinden, maar daarom niet minder belangrijk zijn. Weet dat tragische voorbeelden haast schering en inslag mogen genoemd worden.

Oorlogen zijn bovendien van alle tijden en hebben niet zelden invloed en gevolgen voor ‘ons’ verdere leven, ze zijn een noodlot voor de mensheid. Soit, het zij zo.

Eigenlijk moesten deze ‘lijntjes’ reeds lang geleden aan het papier toevertrouwd zijn, maar door veel tijdsgebrek, of moet ik zeggen, eerder andere prioriteiten, is het er niet van gekomen.

Nu ik bij de ‘ouderen van dagen’ ben terecht gekomen en mijn geest nog helder voor de dag komt, wil ik vlug een poging wagen, voor het definitief te laat is. We zien wel waar we uitkomen.

De startdatum,
1 december 2017

Familiedrama

Oorlogen veroorzaken altijd onmenselijk veel leed en je blijft er uw ganse leven mee opgezaald. Het is een smet op onze ziel en veel mensen op deze wereld krijgen ermee te maken. Ook onze familie ontsnapte niet aan dit fenomeen tijdens de eerste wereldoorlog en het werd een heus familiedrama.

Ik wens het niemand toe en gaandeweg zal de lezer het wel begrijpen.

Dit 'drama' werd toch zo dikwijls verteld door mijn vader zaliger aan onze keukentafel toen ikzelf vele jaren later nog een kind was in de volgende oorlog.

Het ligt vast geankerd in mijn geheugen.

Dit familiedrama heb ik dus niet zelf meegemaakt, ik was nog niet geboren.

Het verhaal is, op veel vlakken, van onschatbare waarde en geeft stof tot nadenken over wat oorlogen tweegbrengen in het leven van mensen.

Daarom begin ik, 'mijn' herinneringen over de tweede wereldoorlog met dit familiedrama.

Het huisgezin, Remi Verroye-Blanckaert Eline, hadden einde jaar 1914, twee kinderen.

Gerard, mijn vader, acht jaar en Bertha, toen drie jaar oud.

Eline was toen 'in verwachting' van een derde kindje, Maria die geboren ging worden op 31 januari 1915.

Hun adres, ergens in Poperinge, is onbekend gebleven.

Remi Verroye werd geboren in Beveren aan de IJzer op 27 april 1883 en zijn eega, Eline Blanckaert, zag het daglicht in Poperinge op 16 november 1878.

Remi en Eline worden in de echt verbonden in het stadhuis van Poperinge op 4 juli 1906.

Hun geluk kon niet op!

Die 'eerste' wereldoorlog werd echter een 'zwarte' bladzijde in hun leven.

Het is met moeite te geloven wat zo'n goede honderd jaar geleden met dit gezin is gebeurd.

Voor we het 'hun' verhaal verder gaan, wil ik eerst even een 'aanzet' geven van 'mijn' verhaal over de 'tweede' wereldoorlog, want uiteindelijk gaat dit boek over die periode, maar dan door de ogen van een kind.

Op 10 mei 1940 barstte deze 'tragedie' in alle hevigheid los. Ik was niet eens vier jaar oud.

Vele herinneringen blijven tot op vandaag echter helder in mijn hoofd rondspoken, in mijn dromen duiken ze, af en toe, ook nog op. Ja, die donkere dagen laten je nooit los en ze komen nochtans uit een relatief ver verleden.

Ik ben geboren op 30 augustus 1936 en zit met absolute zekerheid, op vandaag in het jaar 2017, in de laatste rechte lijn van mijn 'menselijke' bestaan.

Wat er eventueel nog 'geestelijk' volgt zien we dan wel weer!

Sommige teksten zullen de mensen van vandaag dikwijls de wenkbrauwen doen fronsen en voor velen ongeloofwaardig over komen.

Toch zijn het waargebeurde feiten die alleen in oorlogstijden mogelijk zijn.

Ik wil dus een poging wagen om het een en ander op papier te zetten en voor het nageslacht te bewaren, omdat ze, naar ik meen, voor mensen van nu en later belangrijk om weten kunnen zijn.

Misschien dragen ze bij om oorlogen ooit uit de wereld te helpen.

Grotendeels gaat het over zaken die gebeurden in de periode tussen mijn vierde en negende levensjaren.

Het zijn, met andere woorden, oorlogsjaren, door de ogen van een kind.

Deze teksten zijn wat laat tot stand gekomen, maar langs een andere kant, ze hebben wel een zienswijze bijgebracht door jarenlange contacten met Duitsers, die het klappen van de zweep in die oorlogsjaren aan den lijve hadden meegemaakt.

Door mijn beroepservaringen als onderofficier bij het Belgische leger in Duitsland en de vele relaties en gesprekken met zowel West-Duitsers als gevluchte Oost-Duitsers, hebben ze mij een betere kijk op tal van zaken gegeven.

Hun 'gelijk' of 'ongelijk' kon ik beter plaatsen in de oorlogsgeschiedenis.

Al die contacten met gevluchte Oost-Duitsers dateren uit de jaren 'vijftig' van de vorige eeuw, want de 'muur' is pas gebouwd in 1961 en die is ondertussen alweer verdwenen, zoals u weet.

Het bewijst alleen maar dat oorlogen 'nooit' te rechtvaardigen zijn en meningsverschillen uitgesproken moeten worden.

Voilà.

Voor ik 'echt' van start ga, nog even een korte voetnoot over mijzelf.

Na mijn militaire loopbaan ben ik op 22 mei 1962, gestart als loketbediende in de toenmalige Kredietbank in mijn geliefde Poperinge. Wat een kentering in mijn leven.

Er volgende jaren van opleidingen allerhande en ze hebben mijn geen windeieren gelegd. Ik heb het in die branche meer dan dertig jaar volgehouden. Mijn jaren taalbad in Duitsland hebben in de bank ook hun nut bewezen. De wereldgeschiedenis heeft mij nooit losgelaten.

Ondertussen ben ik al vele jaren met pensioen en behoor ik tot de 'ouden van dagen'.

Hoever we met dit boek geraken heb ik niet zelf in de hand.

De tijd zal het uitwijzen, want van uw leven ben je nooit zeker.

De oorlog heb ik wel overleefd.

Dus daar gaan we.

Op hoop van zegen.

De oorsprong van die eerste wereldoorlog lag in het 'Balkangebied', het kruitvat van Europa. De moordaanslag op de Oostenrijkse aartshertog Ferdinand in Sarajevo was de druppel die de emmer deed overlopen, begin van 't jaar 1914.

Vele Europese mogendheden werden in deze oorlog betrokken en op het einde in het jaar 1914 was ook België betrokken Partij.

Op het einde van de maand december 1914 worden alle dienstplichtigen 'onder de wapens' geroepen. Zo vergaat het ook, Remi Verroye, de vader van mijn vader.

Op de een of andere wijze wordt Remi verwittigd dat hij met onmiddellijke ingang zijn militaire eenheid, het twaalfde linieregiment, moet vervoegen. Er is geen ontkomen aan. Het sloeg in als een bom, ten huize Remi Verroye. Remi was dertig jaar oud geworden. De wereld stond even stil ... Als je het mij vraagt, moeilijk voor te stellen wat er in een mens omgaat op dergelijke ogenblikken.

Remi was een kleine zelfstandige, verdeler van alle soorten 'pijpen' bij tal van winkeltjes in Poperinge en omstreken.

Hij kon de eindjes aan elkaar knopen om in het onderhoud van zijn gezinnetje te voorzien, en nu, Remi moest naar het leger om land te verdedigen tegen de oprukkende vijand, ergens in het water en slijk aan de boorden van de IJzer.

Wie zal instaan voor zijn zwangere vrouw en kinderen?

Eline Blanckaert, meer dan acht maanden in verwachting van haar derde kindje, zou het alleen moeten rooien op deze wereld; stel je dat maar even voor. Donkere vooruitzichten voor haar en de jonge kinderen. En puntje bij paaltje, Remi Verroye stond er nog slechter voor in deze barre tijden, op naar het front met gevaar voor eigen leven.

De dag en het uur om afscheid te nemen was aangebroken en zouden ze elkaar nog terugzien? Dit was de ultieme vraag. Een ogenblik dat voor allen zwaar om dragen was, het woog als lood op onze schouders, nooit meegemaakt.

Het was opeens bijzonder stil in huis vertelt mijn vader aan onze keukentafel vele jaren later, je kon een muis horen lopen.

Eline Blanckaert, mijn vaders moeder, trilde op haar benen, toen Remi, haar man, zijn eega teder in zijn armen sloot en haar ronde buikje voor de laatste maal betastte, ze hilde als een kind. Mijn vader Gerard en zijn zuster Bertha konden toen die laatste beweging van zijn vaders handen niet naar waarde inschatten, ze keken wezenloos toe. Pas vele, vele jaren later is hun 'frank' gevallen.

Remi, kuste nog innig zijn dochttertje Bertha, staarde iedereen doordringend aan, kuchte nog even en vertrok, de spanning was onhoudbaar geworden.

Mijn vader Gerard, mocht hem vergezellen tot aan het station van Poperinge, zo was afgesproken met zijn moeder, Eline.

Het afscheid aan 't station van Poperinge was voor beiden hartverscheurend, vertelt mijn vader en de woorden stikken in zijn keel en de tranen springen in zijn ogen, hij moet even bekomen van de emoties, 't wordt even helemaal stil in huis.

Na korte tijd gaat hij verder ..., Remi Verroye, tilde zijn zoontje Gerard op, drukte hem aan zijn borst en stamelde met trillende stem en tranen in zijn ogen, de voor mijn vader onvergetelijke woorden, "Mijn klein manneke, ga nu terug maar naar huis, waar mama op U wacht, Papa vertrekt nu naar het front, maar vrees niet, we zien elkaar straks terug. Onze Lieve Heer zal ons allemaal wel beschermen"

Die woorden heeft mijn vader, bij wijze van spreken, duizendmaal aan zijn nazaten verteld, dus ook aan mij.

Over dit familiedrama en vele andere gebeurtenissen uit die eerste grote oorlog werd er vaak gepalaverd.

Voor het afscheid van zijn bloedeigen vader aan het station van Poperinge had zijn wereld op zijn kop gezet.

Zo vertelt hij verder ...

Toen ik thuiskwam, na die verschrikkelijke ogenblikken, zaten mijn moeder Eline en zuster Bertha, aan tafel te wenen. We waren alle drie hopeloos tot in de toppen van onze tenen.

De afwezigheid van Remi Verroye, heeft in ons verder leven diepe sporen nagelaten.

Eline Blanckaert bleef verweesd achter met haar kroost en op 31 januari 1915 werd 'Maria' geboren en zag ze het levenslicht. Heeft Remi dit ooit geweten vraag ik me af?

Het leven sloeg genadeloos toe en hoe zij het klaarspeelde om de eindjes aan elkaar te knopen zal voor mij een raadsel blijven.

Dit kan ik nu al mededelen, Remi Verroye heeft niemand nog teruggezien, noch levend, noch dood en van enig familielid van Remi of Eline hebben we nooit gehoord.

Hoe moet een mens dit uitleggen?

Remi Verroye moet in grote eenzaamheid deze wereld verlaten hebben. Het levenseinde van zijn echtgenote, Eline Blanckaert, is zowaar nog een groter raadsel en voor hun drie kinderen een tragedie. Seffens meer hierover.

Wat alvast zeker is, Remi Verroye, heeft die oorlog overleefd, maar om het met een boutade (gezegde) te zeggen, in welke omstandigheden, is een ander paar mouwen.

In ieder geval, op 4 februari 1938, in een 'memorandum' van het gesticht 'Sint Jan Baptist' te Zelzate, laat men aan mijn vader het volgende weten:

"Mijnheer Verroye,

In verband met uw schrijven van 3 dezer, laat ik u weten dat uw vader, geboren te Beveren a.d. IJzer, den 27ste april 1884, alhier in behandeling is geweest van 3 januari 1920 tot 26 december 1926, dag van zijn overlijden.

Al wat betreft zijn militairendienst, aangezien hij deel uitmaakte van het 12de linieregiment, kan bij de overheid van de regiment aangeschaft worden."

Dit bericht is ondertekend door de 'bestuurder'.

Op 26 december 1926 was Remi Verroye in ieder geval uit zijn zware menselijk lijden verlost en was amper 42 jaar oud geworden.

Uit het 'attest' van 'Het ministerie van Landsverdediging' te Brussel leest men dat Verroye Remi, 'geen' oorlogsinvalid is, maar wel werd hem zo'n vijftig procent geschatte invaliditeit toegekend, dit attest werd opgemaakt op 24 augustus 1925. Zeven jaar na het einde van de oorlog, op één jaar van zijn sterfdatum.

Mijn persoonlijk kort besluit; soldaten waren slechts 'kanonnenvlees'!

Volgens de bewindvoerders van toen was Remi Verroye zelfs geen oorlogsinvalid want hij was maar halfdood uit die oorlog gekomen.

Een schande eigenlijk.

Met zijn vrouw en kinderen werd gewoon geen rekening gehouden. Ze werden bovendien in het ongewisse gelaten. Ontelbare vragen werden door de verantwoordelijk wetgevers en vele anderen nooit beantwoord.

Het doet mijn haren 'ten berge rijzen'

Op de volgende bladzijden moet nog veel duidelijk worden.

Mijn vader Gerard, belandde bij een Franse familie in Bretagne en zijn zusters, Bertha en Maria in wezenscholen. Ze wisten langs geen kanten hoe het met hun vader, Remi, was verlopen na het einde van de oorlog en omgekeerd, wat wist Remi over zijn vrouw en kinderen?

Remi werd opgenomen in een gesticht in Zelzate op 3 januari 1920. De oorlog eindigde op 11 november 1918. Een periode van meer dan één jaar vóór zijn opname in het gesticht zal ook onbeantwoord blijven, een zwart gat.

Zijn echtgenote, Eline, was verdwenen en hun kinderen op de dool; was Remi hiervan op de hoogte?

Wat hield zijn behandeling in en waarom werden de drie kinderen niet ingelicht? Was Remi nog helder van geest? Waar werd hij begraven na zijn overlijden op 26 december 1926?

Gerard, mijn vader, verbleef bij een Franse familie in Bretagne, was toen al 20 jaar oud en wist van toeten of blazen! Allemaal onbeantwoorde vragen!

Nu volgt de episode die de echtgenote van Rémi, Eline en de kinderen, Gerard, Bertha en Maria hebben meegemaakt; ergens in het jaar des heren, 1915, werden zij door het 'Gemeentebestuur van Poperinge' verwittigd dat zij de biezen moesten pakken naar buurland Frankrijk. Het Duitse leger was in aantocht.

De vlucht zou gebeuren per trein. Een grote hinderpaal, de trein vertrok in Abele en niet in Poperinge.

Een vijftal kilometer moesten te voet overbrugd worden. Alleen het hoogstnodige mocht meegenomen worden.

Een calvarietocht werd ingezet.

Eline Blanckaert met pak en zak en drie kleine kinderen... Stel je dat maar even voor.

Hoe deze ellendige tocht verlopen is, kan ik mij niet inbeelden. Vooral de kinderen moeten afgezien hebben. Waarschijnlijk werden ze bijgestaan door de vele anderen mensen uit Poperinge en omgeving die ook moesten vertrekken. Een *tekeninkje* moet je er niet bij maken! Oorlogstoestanden, mensen. Gelukkig geen bommen en granaten. Uitgeput en in lange rijen stonden bewoners van Poperinge opgesteld aan 't stationnetje van abele die de grens met Frankrijk uitmaakte.

Een boemeltrein die men in de volksmond een beestenwagen noemde, stond in afwachting van vertrek zijn 'stoom' uit te blazen.

Met veel miserie vond Eline Blanckaert met haar drie kinderen een zitplaats op het treinstel; het schreien stond haar nauwer dan het lachen.

Hoe ze aan eten en drinken geraakte is ook een vraag die men kan stellen. Haar echtgenoot Remi lag ergens in het slijk aan de boorden van de Ijzer. Allemaal oorlogssperikelen.

De bomvolle trein zette zich na geruime tijd in beweging. Waar de tocht zou eindigen kon niemand bij benadering zeggen. Het grondgebied Poperinge, Vlaanderen en België werd achter zich gelaten. Hun vertrouwde huisje zouden ze nooit meer terugzien. Gelukkig hadden ze geen last van de Duitse vijand.

"Moeder, waarom leven wij?"

"Het enige wat ons opviel, waren de lange rooksluizen van de stoomtreinen", vertelt mijn vader, Gerard.

"We zaten dicht tegen ons moeder aan. Iedereen zweeg en we voelden ons geborgen in haar aanwezigheid", waren mijn vaders woorden.

Een vraag die ik mij vandaan nog stel. Wie had de leiding op die trein en wie was verantwoordelijk voor de gang van zaken?

Het was tenslotte het stadsbestuur van Poperinge die het bevel had gegeven om te vertrekken. Het zal de lezer seffens duidelijk worden waarom ik die vragen stel.

Ik weet het wel, 't waren andere tijden, meer dan honderd jaar geleden en bovendien, 't was oorlog!

Voor de familie Remi Verroye, met Eline Blanckaert aan de knoppen, moest het ergste nog komen, een zwaar menselijk drama lag in het verschiet.

De trein reed traag, met horten en stoten, door het noorden van Frankrijk. Eline Blanckaert en haar drie kinderen zaten gelaten en terneergeslagen op de ruwe, houten harde banken van het oude, primitieve treinstel. Ze berustten blijkbaar in hun onvoorspelbare lot.

Op een bepaald ogenblik zegt Eline Blanckaert aan 'mijn' vader en 'haar' zoontje van toen negen jaar: "Gerard, wil je even op uw zusters, Bertha en Maria, passen, mama moet even weg."

Dit waren 'dramatische' woorden in het leven van mijn vader en zijn zuster, want hun moeder hebben ze nooit meer gehoord of gezien!

Wat is er dan met Eline Blanckaert op die trein gebeurd? Men kan er bij manier van spreken duizenden vragen over stellen.

De kinderen waren te jong om er een 'jota' van te begrijpen. Het enige wat er in de geest van mijn vader was blijven hangen: "een verpleegster in Frankrijk, ergens in een wezenschool", zou gezegd hebben, "jullie mama is overleden, ze kreeg een beroerte."

Wie, wat of waar dit gezegd zou hebben is nooit boven water gekomen. Geheim van de bovenste plank. Wat is er dan werkelijk gebeurd? Hoe en waar is Eline Blanckaert aan haar einde gekomen? Op de trein? Wie heeft haar laatste gezien en haar dood vastgesteld? Waarom werd het voor de kinderen geheimgehouden? Was het geen postnatale depressie? Heeft ze misschien zelfmoord gepleegd? Waar werd ze begraven? Ze is toch niet in rook opgegaan en werd haar man, Remi Verroye, ergens aan het front op de hoogte gebracht? Remi Verroye is pas elf jaar later overleden. Wie was er op die trein verantwoordelijk voor dergelijke zaken? Is er een onderzoek gebeurd? Waren er getuigen? Enz., enz., enzovoort!

Het was toch een jonge moeder van drie kinderen op die trein. Hadden die geen 'rechten' om meer te weten in hun verdere leven? Hemeltergend als u het mij vraagt, zelfs in oorlogstijd. Een schande voor de mensheid!

Mijn vader, Gerard Verroye, heeft gans zijn leven de wereld omgekeerd om een spoor van zijn moeder terug te vinden, zonder enig resultaat.

Het enige wat men kan zeggen; 't was oorlog en 't gebeurde op een toevallig treinstel. Iedereen was blijkbaar met zichzelf bezig. De tijden veranderen niet.

Dit grenst aan het ongelooflijke.

Nu gaan we het even hebben over hoe het met de kinderen is vergaan na die verschrikkelijke treinaffaire in 1918, toen hun moeder, Eline Blanckaert, uit hun leven, voor altijd verdween.

Door het 'geheimzinnige' verdwijnen van hun moeder, Eline Blanckaert, van deze wereld, barstte de hel los voor de drie kinderen. Ze waren niet alleen hun moeder en in zekere zin ook hun vader kwijt, maar ze werden bovendien van 'elkaar' gescheiden!

Bertha en Maria, samen in een tehuis ofte wezenschool voor meisjes. Mijn vader, Gerard, gescheiden van zijn zusters in een tehuis voor jongens. In een vreemd land met een andere taal.

Probeer u dat maar eens voor te stellen.

Maria was pas enkele maanden oud, herinnerde niets meer van haar moeder en heeft er dus minst onder geleden. Bertha, drie jaar, was haar moeder ook snel vergeten.

De meisjes, zou veel later blijken, werden naar hun haardsteden in Poperinge overgebracht en kwamen terecht in het Sint-Michielsgesticht, waar ze samen opgroeiden.

Van hun vader, moeder, en broer Gerard hoorden ze niets meer.

Met hun broer, en veel later mijn vader Gerard, verliep het helemaal anders. Hij kwam terecht bij een boerenfamilie in een dorpje genaamd Gesté, departement Maine-et-Loire, Bretagne, Frankrijk.

Hij was op dat ogenblik negen jaar oud, Nederlandstalig en van zijn ganse familie in Poperinge was er geen spoor meer te bekennen. Gerard begreep er niets van.

Gelukkig, het moet ook gezegd worden, in zijn nieuwe Franse thuis werd hij als een 'koningskind' ontvangen, graag gezien, liep er school en sprak in de kortste keren de Franse taal; zo gaat dat nu eenmaal bij kinderen.

Gerard kreeg een voorbeeldige, christelijke opvoeding en deed in het plaatselijk kerkje van Gesté zijn plechtige communie. Later leerde hij de stiel van timmerman-meubelmaker. De jaren verstreken en van zijn vader, moeder en zusters hoorde hij geen jota meer. Hij was ze niet vergeten maar ze vervaagden in zijn gedachten en bewustzijn.

Gerard Verroye was gewoon, voetje bij voetje, Fransman geworden. Het gezinnetje Remi Verroye – Blanckaert Eline was letterlijk in duigen gevallen! Alle bindingen waren tenietgedaan. Niemand op deze wereld was om hen bekommerd.

Het is de verdomde waarheid. Moeilijk voorstelbaar en 't is nog niet gedaan!

De jaren gingen voorbij, de oorlog in Bretagne, een ver-van-mijn-bedshow; de Nederlandse taal verdween stilletjes aan uit het gedachtengoed van Gerard, zelfs zijn dromen gebeurden in de taal van Molière. Vader, moeder, zusters en ook Poperinge verdwenen uit zijn denkvermogen.

Hij was natuurlijk Vlaming en Belg gebleven!

In het jaar 1927 was Gerard Verroye eenentwintig jaar oud geworden, 'meerderjarig' in die tijd. Geloof het of niet, maar in België waren ze Gerard niet uit het oog verloren!

Gerard Verroye werd opgeroepen om zijn militaire dienst te vervullen als Belgische onderdaan. Dat hadden de wetgevers niet vergeten, maar alle andere verplichtingen tegenover hun 'onderdanen' wel!! De klootzakken!!

Een mens met een geweten zou zich voor minder kwaad maken.

Noodgedwongen moest Gerard nu afscheid nemen van zijn Franse familie; op naar Poperinge. Uiteindelijk belandde hij als 'milicien' in Aken, Duitsland, waar hij zijn militaire verplichtingen vervulde, als Franstalige, notabene.

Van zijn vader, moeder en zusters geen teken van leven. Na ongeveer een jaar legerdienst ging de bal terug aan het rollen in zijn geboortestreek Poperinge. Zijn Nederlands was hij gelukkig niet helemaal vergeten, het moest alleen wat bijgeschaafd worden.

Waar hij als klein kind met vader Remi, moeder Eline en zuster Bertha gewoond had, was volledig uit zijn geheugen verdwenen en van familieleden had hij nog nooit gehoord.

Ik ook niet trouwens. Waren die er wel? Nooit enig teken van leven over gehoord. Ik heb er geen enkele moeite voor gedaan om het uit te pluizen. Soit.

Na zijn legerdienst, einde 1928, Gerard was toen 22 jaar oud, ging hij op zoek naar zijn twee zusters Bertha en Maria, die hij in de laatste veertien jaar niet meer had gehoord of gezien.

Een schande eigenlijk.

Een geluk met een ongeluk, de eerste dag na zijn periode in Duitsland kwam hij hen al op het spoor!

Beiden verbleven als 'weesjes' in het Sint-Michielsgesticht in Poperinge.

Stel u dat maar even voor!

Om 'gek' van te worden! Ze herkenden elkaar niet meer!

Mijn vader, Gerard, was inmiddels een flinke jongeman van 22 jaar geworden. Bertha een stralend mooi meisje van 16 jaar. Maria, enkele jaren jongere, van 13 jaar. Maria had hem nog nooit gezien: ze was een paar maanden oud toen ze van elkaar gescheiden werden.

Wat een weerzien moet dat geweest zijn, na al die verloren jaren in het leven van jonge kinderen, zonder van hun ouders nog te spreken. Het leven kan toch wreed zijn door vervloekte oorlogen.

Nu volgt nog een korte uitleg over het vervolg van 'hun' leven.

Laten we beginnen met Gerard. Gerard werd mijn vader. Hij leerde mijn moeder kennen in Poperinge en ze huwden op 6 juli 1929. Het gezin werd uitgebreid met vier zonen: Georges, Norbert, Gilbert en Paul. Ondergetekende, Norbert, werd geboren op 30 augustus 1936 en ben dus ondertussen ruim de tachtig jaar voorbij.

Beide meisjes, Bertha en Maria, werden door de nonnen verschalkt en hebben nooit in het echte leven gestaan.

Van Bertha weet ik weinig te vertellen, want ze is op jonge leeftijd gestorven.

Maria heeft zich totaal aan God verbonden en werd op 30 juni 1938 geprofest tot zuster van het Onze-Lieve-Vrouwgasthuis te Poperinge. Haar meisjesnaam, Maria, werd omgedoopt tot 'zuster Maria-Edwarda'. Bij haar collega's werd ze gewoon 'Wardje' genoemd.

Op 30 augustus 1936, toen ik het levenslicht zag, werd zij mijn doopmeter! Ik ben dus in goede handen.

Mijn vader en zijn zusters zijn er nooit achter gekomen wat er met hun moeder is gebeurd. Het leven van hun vader Remi is ook een groot mysterie gebleven.

Remi, Eline, Gerard, Bertha en Maria hebben ondertussen allemaal het tijdelijke met het eeuwige gewisseld.

Hun geschiedenis als menselijk wezen is zwaar om te dragen geweest. Ze werden allemaal zwaar op de proef gesteld.

Als er ergens een 'hemel' bestaat, dan zien we elkaar hopelijk terug en kunnen we alles bijpraten, of is het larie en apekool. Soit, ikzelf geloof in 'een' leven na de dood.

Hun leven hier op deze aarde is wel in de hand gewerkt door oorlogsprikelen en zal een groot geheim blijven.

Het moet wel van mijn hart: in al die jaren van hun leven moet er toch iemand verantwoordelijkheid hebben gedragen en ze hebben er allemaal met hun 'klak' naar gegooid en deze mensen in de kou laten staan. Oorlog of geen oorlog.

Ze moeten zich schamen!

Dit verhaal is al meer dan honderd jaar geleden gebeurd en ze maken tot op heden rare kronkels in mijn hoofd. Daarom heb ik het nog even op papier gezet, nu het nog kan.

Een straf familieverhaal kan je het, naar mijn aanvoelen, wel noemen.

Om dit verhaal uit de Eerste Wereldoorlog volledig te beëindigen volgen op volgende bladzijde nog enkele foto's uit die periode. Foto's van Remi Verroye en Eline Blanckaert zijn nergens te vinden. Je ziet het, het blijft een geheime bedoening.

Foto's, 1-9-1930.

Bertha Verrooye, met andere weeskinderen en ook nonnen, waarschijnlijk uit Poperinge, op broek in Antwerpen.

Petit Souvenir de notre excursion
à l'exposition d'Anvers 1-9-20
Bertha Verrooy

Beeldje van vorige foto!
Bewonder vooral het prachtige handschrift van
Bertha Verrooy.

Foto's uit 1946. Bij een bezoek van Gerard Verroze
(in het midden) aan zijn 'Frouse' familie in Geste,
Bretagne - Frankrijk.

Foto, Bertha en Maria Verrooye, zusters van mijn
vader Ojersd, omstreeks 1935.

Links bovenaan, foto van Gerard Verrooy met familieleden in 1946.
 Rechts bovenaan, zicht op het dorpje 'Geste' in Bretagne
 Foto onderaan, binnenzijde van het kerkje in Geste waar mijn
 vader Gerard in 1918 zijn plechtige Communie deed.

Opkomst van het nazisme

Oorlogen met wanpraktijken ontstaan altijd in het brein van eenzaten. Sla de geschiedenis van de mens er maar op na. Het zijn meestal verwarde geesten die om de een of andere reden met de gang van zaken geen vrede kunnen nemen. Ook Adolf Hitler voldeed aan deze voorwaarden.

De Eerste Wereldoorlog had in zijn brein parten gespeeld, zal later blijken.

Hitler lag aan de basis van het gedachtengoed van de nazipraktijken; met andere woorden, het nationaalsocialisme.

Als Duitse soldaat, in onze contreien, tijdens de Eerste Wereldoorlog had hij tot zijn scha en schande, in november 1918, de Duitse nederlaag ondergaan.

Verschillende keren had hij zijn leven in de weegschaal gelegd en telkens kon Adolf Hitler aan de dood ontsnappen, en 't was allemaal te vergeefs geweest. Deze Duitse nederlaag lag zwaar op zijn maag.

Toen al begon het in zijn hoofd hevig te spoken en liep hij met wraakgevoelens rond... hij zou er wel iets op vinden. En of hij het vond zou enkele jaren later wel blijken.

In de jaren dertig van vorige eeuw was Adolf Hitler de oprichter van deze beruchte nazipartij. In Duitsland zag er aanvankelijk niemand graten in. De toenmalige overheid had hem zwaar onderschat, zou later blijken.

Voor we verder gaan wil ik eerst even het privéleven van Hitler na de Eerste Wereldoorlog onder de loep nemen. De eerste jaren liepen voor geen cent. Zijn schildertalent sloeg niet aan en liep voor geen meter. Adolf Hitler geraakte aan lagerwal en zelfs in de gevangenis. Daar had hij veel tijd om na te denken en schreef er zijn beruchte boek 'Mein Kampf'.

Na zijn gevangenisperiode vond Hitler zijn weg in de politiek en zijn nazipartij.

In die beginjaren namen de menonwaardige praktijken van zijn aanhangers in alle hevigheid toe. Het 'uitschot' van Duitsland kon zich machteloos uitleven in deze wanpraktijken. De vlaggen met hakenkruisen vulden het straatbeeld. Hun drang naar macht, zeggenschap en uitstraling nam in alle hevigheid toe en bleek niet meer te stuiten.

De Duitse natie keek gespannen toe en zag er vooralsnog geen graten in: die kuddegeest bij het Duitse volk, weet je wel!

Ze verkneukelden zich in talrijke schouwspelen, te vergelijken met ene Nero uit de Romeinse tijden. Het zit gewoon in de genen van de mens.

Het nazisme groeide en groeide, 't was niet meer te stoppen en enkele jaren later was deze partij de oorzaak van het tot stand komen van de Tweede Wereldoorlog.

Adolf Hitler werd op een onverklaarbare wijze door het lot gediend; 't was alsof de duivel ermee gemoeid was. Na de *eerste wereldbrand*, die de Duitsers verloren hadden, zat het land in zware schulden en dientengevolge in grote werkloosheid die de bevolking pijn deed. En deze toestand heeft inderdaad in zijn kaarten gespeeld.

Met de hulp van enkele vooraanstaande elitepersonen die zijn gedachtengoed deelden, werd de nazipartij een feit. Maar Adolf Hitler hield de macht in 'zijn' handen, en wie aan het 'leiderschap' probeerde te tornen was eraan voor de moeite en moest het soms met zijn leven bekopen en dat

werd snel duidelijk! Zo troonde Herr Hitler boven iedereen uit en duldde geen tegenwerken. Meedogenloos waren de nazipraktijken.

Het kon ook niet ontkend worden, Hitler stal de show en was bovendien een zeer begaafd spreker. Hij trok bijgevolg de massa naar zich toe: ze vielen aan zijn voeten en al jonge vrouwen wilden hem kussen. Zelfs Hitler kon zijn ogen niet geloven.

Het kon niet meer mislopen: alle deuren stonden wijd open!

Bij de verkiezingen einde de jaren dertig steunde de overgrote meerderheid van de Duitse stemgerechtigden voor Hitler en zijn nazipartij.

De gevestigde waarden hadden Hitler onderschat en zonder de waard gerekend.

Ze dachten dat zijn opkomst een tijdelijk fenomeen zou zijn en alles zou koelen zonder blaren. Niet dus!!

Ze hadden zich gewoon misrekend en bijgevolg stonden de gevestigde waarden in de kou en aan de zijlijn!

Vanaf nu stonden Hitler en zijn trawanten op de hoogste trappen, zwaaiden de scepter over Duitsland en deelden de lakens uit om het met een boutade te zeggen.

Niets en niemand kon die lieden tegenhouden, een strobreed in de weg leggen of een pad in de korf duwen.

Wie zich toch geroepen voelde om weerstand te bieden was eraan voor de moeite, trok aan het kortste eind en belandde in concentratiekampen, werd gevangengezet, gedood en soms ogenblikkelijk opgeknoopt.

Het 'gewone' Duitse volkje lag ondertussen aan de voeten van 'der Führer', ze waren ziende blind. De nazipartij kreeg de macht in de schoot geworpen. Hitler zelf had dit nooit verwacht. De trein was vertrokken en niet meer te stoppen.

Met de moed der wanhoop probeerden intellectuelen, universiteitsstudenten en andere vooraanstaande Duitsers het tij te keren en het gevaarte nog tegen te houden door vluchtenschriften te verspreiden. Maar, God zij geklaagd, het bracht allemaal geen aarde aan de dijk, 't was simpelweg veel te laat! Het zou de Duitse bevolking duur komen te staan en zuur opbreken. De nazi's waren niet meer in toom te houden.

Ook de zeer talrijke jongeren in Duitsland werden het hoofd op hol gebracht. Op straat, schoolbanken en ook thuis bij moeder aan de haard. Ze waren nog 'groen' achter hun oren!

Het verderfelijke spel leidde allemaal tot de oprichting van de 'Hitlerjeugd'.

De jonge Duitsers, tussen tien en achttien jaar, kregen een 'kostuumpje' aangemeten en de vlam sloeg in de pan; ze waren uitzinnig trots om er ook bij te horen. Voor de meesten bleef het voorsnog een spel, maar de 'kuddegeest' werd er in sneltempo ingeweven.

Zo zitten Duitsers nu eenmaal in elkaar, 't is sterker dan henzelf. Als 'volk' zijn ze er gevoelig voor en ik kan het weten door de jarenlange omgang met hen in de jaren vijftig en zestig van vorige eeuw. 't Is de aard van het beestje!

De doctrine van het nazisme werd deze zeer jonge kinderen in het hoofd geprent, met alle gevolgen van dien.

Zowel jongens als meisjes werden 'het abc' van het misdadig nazisme in het hoofd geprent, met alle gevolgen van dien. 't Werd precies met de paplepel ingegeven.

Ze voelden zich als 't ware 'übermensen' en troonden boven iedereen uit. Het ging zelfs zo ver dat hun schoolleraren, vaders en moeders bevreesd waren voor de eigen kinderen! Ze moesten op hun woorden letten om niet aangeklaagd te worden bij de nazileiders. Ja mensen, 't is geen prietpraat of kluchtje.

Alle jongemannen boven de achttien jaar werden 'onder de wapens' geroepen. Toen al werd iedereen bij de nazipraktijken betrokken en de oorlog was nog niet eens begonnen. De militaire discipline werd er dus zeer vroeg ingepompt.

Dit kan ik nu al zeggen: tijdens de oorlogsjaren waren deze jonge Duitse snuiters bij de Gestapo van Hitlers troepen, geduchte tegenstanders van de geallieerde eenheden.

Discipline zat er gewoon ingebakken. Zo zijn Duitsers nu eenmaal, 't zit in de genen.

Geef ze elk een kepie, een mooi uniform, een Mausergeweer en een paar zwarte, blinkende lederen botten en ze zijn niet meer tegen te houden of te kloppen!

Niet in oorlogstijden, maar ook niet in vreedstijden zoals vandaag!

Het nazisme heeft het ten overvloede bewezen, zal je verder nog wel lezen.

De Joden en de Jodenvervolging

Sinds mensenheugenis zijn godsdiensten en religies gedoemd om vervolgd, bespot en uitgemoord te worden; zo ook de Joden.

Het begon voor de Joden al meer dan tweeduizend jaar geleden toen Jozef en Maria op de vlucht waren. Er was geen plaats in de herberg en Jezus werd dan maar geboren in een stal te Bethlehem. Hij werd de zoon van God genoemd. De Joden waren toen ook al opgejaagd wild.

Meer zelfs, in het jaar 33 van onze tijdrekening werd Jezus Christus aan een kruis genageld en ter dood gebracht, door zijn uitspraak dat hij de koning van de Joden was.

Het is maar om te zeggen dat de geschiedenis zich steeds herhaalt. Mensen leren niet uit hun fouten! Hoe zou dat in godsnaam komen?

Toen op het einde van de jaren dertig van vorige eeuw ene 'Adolf Hitler' op het toneel verscheen, brak in Duitsland en de rest van Europa de hel los.

De Jodenvervolging was weer aan de beurt en brak in alle hevigheid opnieuw toe.

Wie niet op tijd het hazenpad koos, was eraan voor de moeite. Door de Führer en zijn aanhangers werden ze op stang gejaagd; ze waren als de pest voor Duitsland.

Ze moesten dan maar volledig uitgeroeid worden en van de aardbodem verdwijnen, dachten Hitler en zijn gespuis. Er werden plannen gesmeed en met Duitse 'Pünktlichkeit' op papier gezet.

Er zouden miljoenen mensen ten prooi vallen aan deze mensonterende zaken, alleen omdat ze Joods waren. Hitler had ze plots in zijn vizier opgenomen.

Hoe komt dat toch dat dergelijke waanideeën in het brein van mensen ontstaan? Geen enkele Jood had hen een strobreed in de weggelegd. Het is met geen pen te beschrijven: de Joden moesten de wereld uit. Op een haar na kregen ze nog gelijk ook!

Toen op 10 mei 1940 de Tweede Wereldoorlog in alle hevigheid losbarstte, belandden vele Joodse mensen in kampen: concentratiekampen en uiteindelijk in vernietigingskampen, waar ze de speelbal werden van nazi-aanhangers die beslisten over leven en dood.

Vijf lange jaren van de oorlog werden Joden van overal in Europa met overvolle treinstellen aangevoerd om vernietigd te worden. Eerst werden ze door vergiftiging om het leven gebracht. De stoffelijke resten in hoogovens opgebrand en in een zwarte rookkolom door schoorstenen geblazen; tot heinde en ver te volgen door zij die nog aan de beurt moesten komen. Stel je dat maar even voor! Uiteindelijk waren er zes miljoen Joodse slachtoffers.

Een schande voor de mensheid.

Waarom Hitler het toch op de Joden gemunt had, wil ik wel even uit de doeken doen.

Algemeen om te weten, in Duitsland en een beetje overal in de wereld zijn de Joden te vinden in grote steden. Bij ons in Vlaanderen is hun 'stek' Antwerpen.

Ze 'hokken', bij manier van spreken, samen in dezelfde wijken. Hun scholen en synagogen dicht bij elkaar. Hun levensstijl verschilt van alle andere, maar ze laten alle andersdenkenden met rust, in Antwerpen en eveneens in Duitse steden. Laat me zeggen, moei u niet met een ander en laat de Joden op hun manier in vrede leven. Alleen Hitler en zijn nazipartij dachten er anders over.

Het Jodengeslacht was en is een intellectuele en een toonaangevende bevolkingsgroep.

Overal, en dus ook in Duitsland, behoorden ze tot de hoogopgeleiden, met andere woorden, tot een 'eliteklasse' van de bevolking. Dokters, advocaten en ingenieurs waren in hun kring overvloedig aanwezig.

In bestuurskringen en ook maatschappelijke aangelegenheden hadden ze het voor het zeggen. Bankiers kwamen veelal uit Joodse kringen, met andere woorden, ze beheersten kapitaal en grondstoffen. Ze waren ook eigenaars van huizen, land en grote panden.

Ook Duitsland werd als 't ware door Joden gemend. Het waren bovendien goede commerçanten, uitgeslapen kornuiten en ook geen luiards.

In de kringen van Herr Hitler stuitte dit allemaal tegen de borst en dus, de Joden waren ze liever kwijt dan rijk!

De leuze van Hitler was dus: "Alle Joden buiten!", en liefst, "Voor altijd laten verdwijnen!"

Voor Hitler was het duidelijk: de Duitse bevolking leefde in grote armoede, er was een enorme werkloosheid en de enige echte schuldigen van dit onrecht waren met stellige zekerheid de Joden!

Hitler had dus de 'stok' gevonden om de Joden te slaan. De Joden die in Duitsland waren geboren, hadden bovendien de Duitse nationaliteit en dat leg hem ook niet. Het waren vanzelfsprekend praktiserende persoonlijkheden en volgde regelmatig de gebedsdiensten in hun synagogen. Dit was ook een reden om ze te haten, te pesten en naar de verdoemenis te jagen. Zo zie je maar, het zwaard van Damocles hing ontegensprekelijk boven hun hoofd.

Het hakenkruisvaandel was hét symbool tot de uitroeiingspolitiek van Hitler.

De Joden werden dus met alle 'zonden' van Israël beladen en het zou hen duur komen te staan. En weet je wat? Ze kregen ook de schuld in de schoenen geschoven voor het verlies van de Eerste Wereldoorlog en bijgevolg de enorme schuldenlast van Duitsland.

Wie in Duitsland een beetje 'gezond verstand' had, zag klaar en duidelijk dat alle beschuldigingen aan het Joodse volk een 'doorgestoken' kaart was, een stok om mee te slaan, niet meer dan dat.

De Joden waren ook niet dom en zagen met open ogen de bui al hangen, toen het Duitse volk in die jaren dertig massaal voor Hitler en zijn nazipartij hadden gekozen. Wie het zich kon veroorloven, koos eieren voor zijn geld en vluchtte naar veiligere oorden. Per schip de oceaan over naar Amerika was voor de vermogenden de meest uitgekozen plaats. Ze werden met open armen ontvangen nu het nog kon, met hun geld en vooral de 'intellectuele bagage'. Daar is altijd veel nood aan.

Vóór de oorlog begon, en zelfs tijdens het eerste jaar in 1940, kon men nog redelijk gemakkelijk weggkomen, want de 'administratie' stond nog niet helemaal op punt. Gaandeweg werd het steeds moeilijker en in 1941 was het opeens volledig gedaan. Vluchten naar andere oorden was niet meer mogelijk. De Joden zaten als ratten in de val! Het eventuele laatste redmiddel was onderduiken.

Bij de parlements- en presidentsverkiezingen in Duitsland eind de jaren dertig van vorige eeuw, kregen Hitler en zijn nazipartij de volle steun van de ganse Duitse natie. Ze hadden het beter in hun broek gedaan: ze liepen met hun ogen open in een ongeluk.

In het begin liep alles op wieltjes: Hitler kreeg alle macht in handen en bezorgde de Duitse bevolking werk en dus een inkomen. De meesten hadden niet door dat hij met de bevolking een 'spelletje' speelde.

Alleen universiteitsstudenten en hoogopgeleiden zagen duidelijk wat op hen afkwam. Het was toen al te laat en de oorlog was nog niet eens begonnen. In die periode werden de Joden het leven moeilijker gemaakt. Ze werden ten onrechte van alles en nog wat beschuldigd. Dag aan dag verergerde hun levensvorm.

Op straat werden de Joden door de gewone Duitse bevolking beschimpt, uitgescholden en soms ook tot bloedneus toegeslagen en afgetrogd (?); mensonterend. Het 'herrenvolk' besepte niet eens waarmee ze bezig waren. Ze liepen gewoon in de waanideeën van een zekere Herr Hitler.

Tijdens mijn militaire periode in Duitsland, na de oorlog, heb ik er velen op die feiten gewezen. Ze schaamden zich voor hun daden, maar 't was te laat! Dit even terzijde.

Het liep met andere woorden de spuigaten uit. De sfeer was ziekelijk en de boel stond op barsten.

Op die befaamde 'Kristalnacht' werden de Joden valselijk beschuldigd van brandstichting op het parlamentsgebouw. Achteraf is gebleken dat Hitlers kornuiten zelf de boel in brand hadden gestoken teneinde de schuld in de schoenen van de Joden te kunnen steken en vooral, en vooral wettelijk aan te houden! Het vuur sloeg nu letter in de pan.

De huizen en eigendommen van de Joodse eigenaars werden zomaar in brand gestoken, inboedel gestolen of kapotgeslagen. Hun gebedshuizen ofte synagogen werden stelselmatig vernield. De Joden waren nu werkelijk opgejaagd wild en de oorlog was nog steeds niet begonnen.

De hel stond wel al open!

Nu kwam de gele Jodenster op de proppen. Alle Joden die de straat opgingen, waren verplicht dit teken van hun godsdienst op een zichtbare plaats te dragen, met voorkeur op de borststrook, zodat ze herkenbare Joden waren.

Na korte tijd werden ze allemaal naar 'getto's' overgebracht, alleen voor Joden toegankelijk. Het werd een martelgang, met weinig eten en drinken, sommigen haalden de morgen niet en stierven de honger dood. De stoffelijke resten werden gewoon op straat gelegd en door overlevende 'collega's' opgehaald met stootkarren en naar een binnenplaats gevoerd en verbrand om ziektes te voorkomen. Op de een of andere manier trachten te overleven was hun enige zorg. Wie nog enigszins jong was en veel geluk had, slaagde om te ontkomen aan deze slechtpartij. In ieder geval, de genocide werd gestart en de oorlog was nog niet eens begonnen.

Ontelbare sukkelaars, mannen, vrouwen en kinderen, werden naar deze getto's overgebracht. Het moet voor deze mensen een verschrikkelijke kwelling geweest zijn.

De uitroei – en martelgang was nog eens begonnen.

Op 10 mei 1940, om 3 uur 's morgens, kondigde Heer Hitler, op de radio, het begin van de Tweede Wereldoorlog aan.

De definitieve 'Endlösung' van alle Joden ter wereld was begonnen. De Jacht op de 'Joden' was gestart. Het plan van de nazi's tot vernietiging van het Jodendom had een aanvang genomen. De organisatiegeest van de Duitsers was onnavolgbaar.

Treinen, beestenwagens eigenlijk, werden volgepropt met mannen, vrouwen en kinderen achter slot en grendel. De mensen konden zich met moeite bewegen, neerliggen kon eenvoudig niet. Ze moesten zich staande houden.

De Joden werden als beesten behandeld, mensonterend en mensonwaardig. De nazi's hadden een uitgekiemd plan op poten gezet om de totale vernietiging van het Joodse ras te bewerkstelligen.

Hoe begin je in godsnaam aan zo'n plan om miljoenen Joden uit de wereld te helpen? Je moet satan in persoon naast je hebben om het aan te kunnen!

Aanhangers om de klus te klaren vond je genoeg! Kampen, concentratiekampen en vernietigingskampen werd in geen tijd uit de grond gestampt. De installaties waren voorzien om er vele honderden per dag uit de wereld te helpen.

Na vele uren van ontbering en leed kwamen de overvolle treinen op de plaats van bestemming aan. Blaffende honden en bulderende soldaten zetten de mensen tot spoed aan. Willekeurig werden ze in twee groepen gescheiden. Voor de enen betekende het uitstel van executie en voor de anderen het einde van hun leven op deze aarde; ze werden onmiddellijk vergast en opgebrand.

Een zwarte, stinkende rookkolom was de enige stille getuige. Hoe komt dat toch dat mensen elkaar zoveel leed aandoen? Vijf jaar lang hebben deze beulen hun beestenwerk verdergezet; Dagelijks, jaar in, jaar uit, zonder ophouden.

Zes miljoen Joden zijn deze weg opgegaan.

God hebbe hun ziel.

Wij, in Vlaanderen en België, wisten er het fijne niet van. Het druppelde maar bij mondjesmaat tot hier door.

Mensonwaardige toestanden. Een schande voor de mensheid.

Aan de basis van dit alles, slechts één man, met name Adolf Hitler. Lees er maar zijn boek 'Mein Kampf' op na. Dit mag nooit vergeten worden.

Een korte aanvulling: na de Tweede Wereldoorlog, in 1948, hebben de Verenigde Naties, ter compensatie aan het Joodse volk, een nieuwe thuishaven aangeboden, namelijk de staat Israël. Dit werd hun nieuw vaderland.

Anderen werden door deze daad een nieuw slachtoffer. Dit is tot op heden niet in ere hersteld!

Als je 't mij vraagt: 'Een zeer grote vergissing!'

Onwetendheid

Laten we met de volgende zinsnede beginnen: onwetendheid is uit den boze!

Een mens moet streven naar zo veel mogelijk kennis in zijn leven met het doel om het goede van het kwade te onderscheiden.

Met een boutade wil ik er nog aan toevoegen: het is daarom niet nodig te veel hooi op zijn vork te nemen!

Ons geweten maakt duidelijk sedert ons prille bestaan hoe ons te gedragen op deze wereld. Het fijne van het aardse leven zullen we toch nooit weten, bespaar jezelf de moeite, 't zal een groot geheim blijven. We kunnen ons wel afvragen: waarom zijn wij überhaupt op deze aarde beland?

De ene is er niet eens één dag en de andere loopt er honderd jaar rond en sommigen nog langer. Neen, je mag er je hoofd niet op breken. Hou je met andere zaken bezig die nuttig kunnen zijn voor je soortgenoten.

Waarom voeren mensen oorlogen en moorden ze elkaar uit? In het dierenrijk verdedigen de soortgenoten elkaar tegen geweld en onrecht. Het heeft naar alle waarschijnlijkheid met kuddegeest, hersenspoeling door godsdiensten en onwetendheid te maken. We moeten ons dagelijks, met al ons verstand en innerlijke krachten, verzetten tegen onrecht.

Zo niet word je, met stellige zekerheid, onder de voeten gelopen.

De evolutie is al sinds mensenheugenis aan de gang en is door niets en niemand tegen te houden. Dit wil ook zeggen dat we ons, gans ons leven, moeten inspannen om met onze tijd mee te zijn.

Niet meer, maar zeker ook niet minder.

Laat mij toe om even een korte afwijking in te lassen.

Sedert het begin van de Tweede Wereldoorlog, 10 mei 1940, tot op vandaag, april 2019, hebben de informatiemogelijkheden een enorme vlucht vooruit genomen. We weten op ieder ogenblik wat er op onze planeet aan het gebeuren is. Het is dan ook onze verdomde plicht om te weerstaan en op alle vlakken mee te zijn met de wereldgeschiedenis, anders word je met stellige zekerheid in de luren gelegd. Politiek, godsdiensten en de ganse maatschappij als zodanig, proberen ons om de tuin te leiden en de macht op de mensheid te grijpen! Hou ze allemaal in de gaten. Ja-knikken als het goed is en tegenspreken als het mis is voor de wereldbevolking. Dit zijn we aan ons 'mens-zijn' verschuldigd! Anders worden we allemaal in de kortste keren met oorlogen en definitieve ondergang van de mensheid afgerekend!

Onze wereld is slechts een klein dorp geworden. De communicatiemiddelen zijn in de laatste jaren van het ene uiterste in het andere beland. Langs de ene kant uiterst belangrijk, zou je denken, maar langs de andere kant is het ook niet allemaal goud dat blinkt. Er zijn zo te zien geen geheimen meer op deze planeet. Het is allemaal maar schijn zegt iets of iemand diep bij mij vanbinnen. We kunnen niet anders dan vaststellen dat ons privéleven op vandaag 'te kijk' wordt gezet!

Radio, telefonie, televisie, computersystemen allerhande, fake news, Telenet, i.c.t., facebook, enz. om nog niet van ruimteontwikkelingen te spreken en de laatste in de rij... beelden van zwarte gaten in de oneindig grote ruimte boven onze hoofden. Al deze systemen hebben de draad van ons leven overgenomen. Zelfs banken waar ik zeer vele jaren mijn broek heb versleten, zijn grotendeels overbodig geworden, nu moeten de klanten alles zelf doen onder hun eigen dak en straks wordt ook geld overbodig! Wordt dit dan misschien de hemel op aarde?

Nu doen we terug een grote sprong achteruit en gaan terug naar mijn jeugdjaren, want het is en was mijn bedoeling dat ik het zou hebben over 'mijn' oorlogsjaren ten tijde 1940 tot 1945.

Toen leefden de mensen nog op een 'eiland'! Poperinge was zeer ver van de zagezegde 'beschaafde' wereld. Geen mogelijkheid om te communiceren. Alles werd nog van mond tot mond doorgegeven. Zelfs het werelddeel 'Afrika' was ons een stukje voor op dit vlak, want bij hen bestond de 'tamtam' al. Bij ons in de Krombekestraat zaten alle bewoners gewoon buiten op de stoep. De laatste plaatselijke oorlogsnieuwtjes werden aan elkaar doorgegeven; niet zelden gruwelijke feiten die vandaag nog in mijn geheugen zijn blijven plakken. Een buurman, Georges Gruwé, zou in een concentratiekamp door honden zijn verscheurd en doodgebeten, aangewakkerd door kampbewakers. Dit wil ik er nog aan toevoegen: die honden troffen geen enkele schuld, want ze werden door mensen opgeleid om te doden!

Je ziet, dat er oorlog was, kwam ons wel ter ore! Hier en daar was er iemand in de straat die in het bezit was van een radio die op batterijen werkte, want elektriciteit was er toen nog niet in Poperinge.

Bij ons thuis hadden we er ook een staan, dit zal de lezer later duidelijk worden. Dat het oorlog was en veel miserie wist ik wel en dat ik heb het aan den lijve ondervonden zal later blijken. We konden het ook horen en zien als Duitse soldaten voorbij marcheerden op de tonen van marsliederen zoals 'Erika' en ook 'Hali – halo – hala... hali – halo – hala – la – la'. Ze klinken als muziek in mijn oren, vandaag nog altijd. Vliegtuigen, bommen en granaten, vuur en vlammenzee waren nooit ver weg, om nog maar van V1 en V2 te zwijgen.

Van de gruwelijkheden in de vernietigingskampen was in Poperinge weinig of niets geweten. Het oorlogsgebeuren was een ver-van-mijn-bedshow. We dachten eerder dat het allemaal 'peis en vree' was. Niet dus!

Het enige grote nieuws kwam van de plaatselijke krant, onder censuur van de 'Bezetter', met name onze welbekende 'De Poperingenaar', uitgegeven door de drukkerij Sansen-Vanneste.

Het oorlog- en wereldgebeuren dat toen in 'de pers' haalde was voor de mensen van Poperinge en omgeving groot nieuws! Dat waren nog eens tijden, je zou ze vandaag met de middeleeuwen kunnen vergelijken.

Van de mensonterende zaken die in concentratiekampen gebeurden wist men in Poperinge weinig of niets te vertellen.

Op de kansel in onze kerken werden veel zaken stilgehouden om de mensen niet nodeloos in verwarring te brengen of schrik aan te jagen, ze hadden het al moeilijk genoeg. Je kon ze beter van de domme houden.

Vandaag de dag zou dit niet meer mogelijk zijn; afstanden tellen ook niet meer, alles gaat veel vlugger van stapel.

Toen kabbelde de tijd op rustige baren verder, niemand bleek gehaast. Men kon nog rustig een babbeltje slaan en over koetjes en kalfjes praten, zelfs over bommen en granaten. Onze maag speelde nu en dan wel op van de honger en men was niet op de hoogte van tal van zaken. Dit was de goede kant van de onwetendheid.

In die oorlogsjaren speelden de vele kinderen gewoon buiten op de straatstenen, geen asfaltwegen. Er was ook weinig tot geen autoverkeer. Alleen, nu en dan, een paardengespan aan een boerenkar en het klappen van de zweep verbraken de stilte.

Onze vaders werkten zich, ergens te velde, in het zweet voor een karig loon en onze moeders, aan de haard, deden alle moeite om de eindjes aan elkaar te knopen: 't was oorlog, mensen.

De magen van de kinderen konden met veel moeite gevuld worden en ze liepen er graatmager bij. Maar je hoorde nooit iemand klagen, ze waren uit het goede hout gesneden.

De grote meerderheid van de plaatselijke bevolking was compleet onwetend over tal van zaken en hadden bovendien maar enkele jaren hun broek op de schoolbanken versleten.

En om eerlijk te zijn, die periode was voor de werkende klasse van de bevolking nog niet zó slecht, want geleerdheid was eerder een bijzaak. Toch is het niet goed te praten.

Ieder mens op deze wereld moet de kans krijgen om zijn of haar talenten te ontwikkelen en naar best vermogen te gebruiken. We zijn niet geboren om alles klakkeloos te slikken wat ons wordt voorgeschoteld!

Onze eigen mening moeten we te allen tijde kunnen verdedigen, dit is gewoon een mensenrecht.

Vandaag is het niet veel beter. Alles wordt op de computer voorgeprogrammeerd en de kinderen op school moeten alleen maar teksten naar binnen slikken, nadenken is niet meer van deze tijden. Je moet gewoon op de knoppen drukken en mailtjes versturen.

In die oorlogsjaren was de onwetendheid dermate groot dat buiten een straal van tien kilometer negentig procent van de bevolking niet wist wat er gebeurde en waar het allemaal over ging. Hun enige zorg was: hoe gaan we de eindjes aan elkaar knopen?

Ook van politiek hadden ze geen kaas gegeten. Ze lieten zich gewoon in de luren leggen. De Vlamingen waren te braaf om voor hun rechten op te komen, 't was al altijd zo geweest. De taalvaardigheid ging niet verder dan hun dialect, waar zouden ze het trouwens geleerd hebben.

Bij de oprichting van België in 1830 luidde het als volgt: 'De officiële voertaal voor alle Belgen is Frans, de taal van Molière. Pour les Flamands la même chose.' Dit stond zwart op wit ingeschreven in een artikel van de grondwet. Een schande voor alle Vlamingen van gisteren, vandaag en ook morgen.

Wat niet wil zeggen dat je onze twee andere landstalen, Frans en Duits, niet moet kunnen, in tegendeel zelfs. De Engelse taal neemt in een groot deel van de wereld, op vandaag de bovenhand!

Dus, beste Vlamingen van vandaag, steek maar een tandje bij, handen uit de mouwen, studeren geblazen!

Ik heb het trouwens ook gedaan en het heeft mij geen windeieren gelegd!

Het moet nu eenmaal!

Weet je, onze Nederlandse taal is trouwens een reden en een netelige kwestie waarom zoveel Vlamingen de kant van Hitler gekozen hebben tijdens deze Tweede Wereldoorlog. Als je verder leest zal je er meer van te weten komen!

Onwetendheid is dus uit den boze!!

Een stukje 'Vlaamse geschiedenis'

Wij 'Vlamingen' hebben het al altijd moeilijk gehad. De geschiedenis bewijst het steeds opnieuw. En weet je: het zit gewoon in onze genen; door onze voorouders meegegeven. Zij dragen een van de verantwoordelijkheid zonder enig schuldbesef.

Het is dan ook onze eigen schuld dat we al een lange periode van 'ons' leven stiefmoederlijk behandeld worden. We zijn op vandaag al een eindje in ons voordeel opgeschoven, maar is er nog een lange weg te gaan. Onze Franstalige landgenoten hebben het nog steeds niet begrepen en profiteren langs alle kanten van onze inspanningen en laten bovendien niet na de draak te steken met de Vlamingen waar ze kunnen!

Het was dan ook niet te verwonderen dat er tijdens de jaren van de Tweede Wereldoorlog zoveel Vlamingen met de Duitsers hebben geheuld... denk maar eens goed na! Dit juich ik zeker niet toe, want de vijand blijft de vijand! Je steekt toch geen dolk in je eigen rug?

'Onze' geschiedenis is en blijft mijn stokpaardje! In mijn schooltijd kreeg de les geschiedenis een voorkeursbehandeling en nu ik een oude man ben geworden is dat nog steeds zo; 't is sterker dan mezelf. Mijn leuze is altijd geweest: 'ieder mens moet voor zichzelf kunnen opkomen'! Het is niet alleen een mensenrecht, we zijn ook geen voetmatjes!!

Dit gezegd zijnde, hou de Islamitische godsdienst maar in de gaten voor onze toekomst en dan vooral op het gebied van 'onze' rechten.

Het is allemaal begonnen toen die vervloekte Noormannen onze streken onveilig kwamen maken. Ze kwamen per boot uit die verre afgelegen Scandinavische landen: Noorwegen, Zweden en Finland; voor die tijden een loodzware klus. Ze waren gewapend met, ocharme, pijl en boog. Beste vrienden, 't waren geen doetjes. Ze plunderden, stichtten brand, verkrachtten de vrouwen en pleegden moorden aan de lopende band dat het een lieve lust was om te zien. Wat een tijden moeten dat geweest zijn? Allemaal ongestraft! In één woord, ze maakten het leven van de mensen onmogelijk. Een wetgever bestond in die tijden niet; eenvoudig, de macht was in handen van de sterksten. Orde, tucht en opvoeding was hen vreemd en van God hadden ze blijkbaar ook nog nooit gehoord.

Je kon ze nog niet eens met wilde dieren vergelijken, want die sprongen in de bres voor elkaar!

De Vlaming die was toen ook al te braaf om tegen dit uitschot een kans te maken!

We gaan even van schouder veranderen en gaan over naar de 'vroege middeleeuwen', in de dertiende eeuw. Wie herinnert zich dit nog uit zijn puberteit?

Overwegend losse benden bestaande uit vijftig tot zo'n honderd man. Een volkje uit lagere bevolkingsklassen. Ze maakten mensen het leven zuur en gingen zeer wild te keer. Stokken waren hun enig wapen en ze sloegen er stevig op los. Ze spaarden niets en niemand. Ze plunderden en roofden waar het maar kon.

Je moet weten, steden en dorpen zoals vandaag bestonden niet in onze kontreien. Het waren toen bosrijke gebieden en afgelegen schamele nederzettingen en overigens, veel viel er niet te rapen, 't waren allemaal arme drommels die bang waren van hun schaduw.

Een groot voordeel voor onze streek, Poperinge is gebouwd in een laaggelegen moerasgebied. De sporen moeten op vandaag nog te zien zijn. Toen ik als kleine peuter in de oorlogsjaren met mijn moeder en broers, begin september naar de hoppepluk trok bij hoppeboer Gerard Lebbe, langs de Krombeekseweg, kon je er niet naast kijken: een uitgebreide moerasstrook die duizenden kikkers

herbergde. Ze kwaakten dat het een lieve lust was om te horen. De laatste zeventig jaar ben ik daar niet meer geweest. Het is te hopen van wel. Als je het met zekerheid wil weten, trek uw boten aan en ga eens kijken. Ik vrees dat het in onze moderne tijden werd dichtgegooid? Je kan nooit weten!

We verplaatsen ons nu naar de tijd van de Hollanders, onder de leiding van de overbekende 'Willem van Oranje' die de scepter zwaaide over onze streken, toen een uitgestrekt land, deels Holland, Vlaanderen en Noord-Frankrijk, die men de 'Nederlanden' noemde. Wij, de Vlamingen, lagen onder de knoet en werden uitgebuit en overladen met belastingen en uitgeperst als citroenen. Zijn vriendjes uit Holland werden met rust gelaten. En geloof het of niet, er werd Nederlands gesproken.

In 1930, bij de toneelopvoering 'De stomme van Portici', werd Willem van Oranje van de troon gestoten en verdreven. Het koninkrijk België werd gesticht en er ontstond voor de Vlamingen een nieuw, betreutswaardig verhaal.

Een vorm van bezetting van ons 'Vlaams' grondgebied heeft, in zekere zin, altijd bestaan, zelfs vandaag nog. Er zal nog veel water naar zee moeten vloeien om volledig vrij te zijn. Wees daar maar van overtuigd. Ik zal het op deze wereld niet meer meemaken.

Een korte opsomming van wie in 'ons' Vlaanderen de scepter heeft gezwaaid. Om te beginnen Frankrijk, onder de leiding van een recital koningen en 'last but not least' ene Napoleon Bonaparte, Oostenrijkers, Hollanders, tweemaal Duitsers, om zeker de Spanjaarden niet te vergeten, ik ben er zeer waarschijnlijk nog enkele vergeten.

Al die 'fratsen' van de Spanjaarden wil ik wel even toelichten. Doorheen 'hun' geschiedenis hebben ze het behoorlijk bont gemaakt. Lievertjes waren het in de verste verte niet. Ik wil ze de lezer niet onthouden voor we met de Tweede Wereldoorlog verder gaan.

Laten we maar beginnen met de 'Spaanse furie'! Door de vele oorlogen die Spanje destijds over de hele wereld voerde, was opeens hun staatskas leeg. Hun soldatenlegers stonden overal te velde op droog zaad en moesten dus op hun kin kloppen om te overleven. Op 1 september 1575 sloeg de vlam in de pan. Paniek was ineens schering en inslag. Een mens moet nu eenmaal eten om in leven te blijven. De gevolgen waren niet te overzien. Op 4 november 1576 waren wij in de toenmalige 'Nederlanden' aan de beurt. De Vlamingen hoorden daar dus ook bij. Zo'n tienduizend geofende en goed bewapende, muitende Spaanse soldaten trokken de Nederlanden binnen. Het rijke Antwerpen had de bui al zien hangen en probeerde inderhaast nieuwe vestigingen op te trekken. Waalse versterkingen werden opgetrommeld, maar deze liepen meer dronken dan nuchter rond, waardoor de verdediging bij de eigen bevolking lag.

Die waren natuurlijk geen partij voor de Spaanse soldaten. De Antwerpenaren boden hen nog een maaltijd aan, maar die sloegen ze af. Waarna ze met een 'ave maria' aan een driedaagse plundering begonnen. Huizen werden systematisch in brand gestoken, geld en juwelen gestolen, vrouwen verkracht en mannen het hoofd ingeslagen. Er vielen zo'n zeventuizend doden en niemand heeft daarvoor geboet, want bij de 'Pacificatie van Gent' kregen alle muiters amnestie.

In de geschiedenisboeken van mijn tijd noemde men die oneerlijke veldslag 'De Spaanse furie'. Het is maar dat u het weet!

Naast de Spaanse furie hadden we, ongeveer in dezelfde periode, te maken met een andere legende uit Spanje die niemand uit zijn schooltijd zou mogen vergeten zijn, ik alvast niet!

We hebben het over niemand minder dan die vervloekte christen man, Zijne Excellentie, de bloedhond, 'Ijzeren hertog' Alva.

‘Nu is het genoeg geweest. Ik stuur u mijn bloedhond op hen af!’ De Spaanse koning Filips II had te lang lijdzaam toegekeken hoe zijn halfzus en landvoogdes Margaretha van Parma met haar slappe aanpak de ‘Nederlanden’ mismeesterd had. Jarenlang al braken godsdienstige en politieke onlusten uit en de aanhang van het protestantisme bleef maar groeien. De druppel die de emmer deed overlopen was de Beeldenstorm in ’t jaar 1566, toen bendes calvinisten en oproerkraaiers de beelden in de kerken en kloosters vernielden. Het was dus grote tijd om in te grijpen. Voortaan zouden die balorige edelen, calvinisten en andere ‘ketteren’ weer netjes in het Rooms-katholiek gareel lopen, daar zou de edele hertog van Alva wel voor zorgen!

Zes maanden dacht hij nodig te hebben toen hij in de maand september 1567 met een leger van tienduizend Spaanse en Napolitaanse soldaten de Nederlanden binnentrok. Hij had zich misrekend: ‘t werden geen zes maanden, maar wel zes jaren van terreur door zijn ‘Raad van beroerten’, die vlug werd omgedoopt tot ‘Bloedraad’.

Negenduizend afvalligen werden door de bloedraad veroordeeld, meestal bij verstek, een duizendtal kreeg de doodstraf.

De bekendste slachtoffers waren de graven Egmont en Hoorne. Ze klinken als muziek in mijn oren, twee edelen van de Nederlanden. Twee edellieden die als spreekbuis van de misnoegde adel optraden, maar tegelijk de Spaanse koning Filips II trouw bleven.

Dat belette Alva niet om hen met een etentje in de val te lokken en hen op de Grote Markt van Brussel te laten onthoofden wegens hoogverraad! Om van te rillen op uw benen!

Het gewone volkje liet hij martelen en daarna gewoon radbraken. Moet er nog zand zijn? En ‘t was nog niet gedaan; vele anderen werden twee aan twee aan elkaar vastgebonden en in het koude water van de Leie gekieperd, waar de sukkelaars als ratten verdronken.

Alles in opdracht van de rooms-katholieke en hertog Alva uit Spanje, onder leiding van koning Filips II.

Zou je niet naar Spanje gaan om u te amuseren?

We doen een grote sprong in de tijd, naar ‘t jaar 1936, mijn geboortejaar, nog altijd vóór de Tweede Wereldoorlog. Toen gebeurde er in Spanje de moord op een Belgische baron en diplomaat Jacques de Borchgrave. Toen in juli 1936 de Spaanse Burgeroorlog uitbrak, vertegenwoordigde de Borchgrave ons land in Madrid. Maar de Belgische regering wist niet goed hoe ze moest reageren op de opstand van generaal Franco, tegen de socialistische-republikeinse coalitie van premier Francisco Largo Caballero.

Frankrijk en Groot-Brittannië verkozen uit schrik voor een nieuwe oorlog om niets te doen en België klikte zijn wagonnetje aan hen vast.

In Spanje zat, Jacques de Borchgrave intussen klem tussen het Brusselse immobilisme en de Spaanse druk om partij te kiezen.

Op 20 december 1936 verliet hij de Belgische ambassade in Madrid en werd een week later omzeggens onherkenbaar verminkt teruggevonden in een massagraf in Fuencarral.

Volgens de enen vermoord door internationale socialistische brigades en volgens anderen geëxecuteerd op verdenking van spionage voor Franco. De Belgische regering pikte die uitleg niet en eiste excuses en erbovenop één miljoen Belgische frank schadevergoeding van de Spaanse regering.

Het kwam in 1938 tot een proces in Den Haag waar de Spaanse regering vrijuit ging bij gebrek aan bewijzen. Waarna Brussel de zaak liet berusten en onderdanen verbood om nog dienst te nemen in de strijdende Spaanse kampen.

Deze passage 'de Borchgrave' kan misschien verward overkomen, maar na het einde van de Tweede Wereldoorlog zal ze licht schenken in de duisternis van nu!

In 1940 lag Spanje aan de ketting van dictator generaal Franco. Spanje was toen dus een republiek en geen koninkrijk meer. Het was bovendien, vanaf 10 mei 1940, oorlog met Duitsland. De Belgische regering vluchtte in verdeelde slagorde naar Londen in Engeland. De Belgische premier, Hubert Pierlot, en minister van Buitenlandse zaken, Paul-Henri Spaak, waren via Bordeaux en Vichy in Frankrijk, gestrand in het Spaanse Barcelona. Ze werden ter plekke aangehouden, opgesloten en bewaakt door twee Spaanse lijfwachten van generaal Franco. Deze was niet van plan hen een vrije doortocht te gunnen naar Portugal en zo verder naar Engeland.

Ze hadden geluk of zat er een addertje onder het gras? Luister maar! Hun twee Spaanse bewakers gingen gewoon de deur uit om naar een voetbalwedstrijd te kijken en lieten alle deuren van de 'gevangenis' open staan. Het gaapte als een oven en zo konden beiden de biezen pakken. Een doorgestoken kaart, als je het mij vraagt.

Ze staken de grens met Portugal over en vertrokken met een watervliegtuig naar Londen, zo simpel als dat.

Generaal Franco was woedend en zette stante pede de Belgische ambassadeur de deur uit! We spreken nu van 18 oktober 1940.

Ik was toen vier jaar geworden en de Tweede Wereldoorlog brak in alle hevigheid los.

Voor we 'echt' van start gaan met de Tweede Wereldoorlog, nog even een schets van het ontstaan van België.

Vele jaren behoorden we tot de Nederlanden. Dit was de tijd van **tirannie** en misbruiken van de Vlamingen door de Hollanders. We lieten ons gewoon in de zak zetten! We hadden geen haar op onze tanden. Dit gaat mijn verstand te boven. Hoe is het in godsnaam mogelijk?

In 1830 was er in Brussel een toneelopvoering onder de naam 'De stomme van Portici'. Dit was gelukkig de druppel die de emmer deed overlopen. Dit was het teken om in opstand te komen tegen die gekke en hoogmoedige Hollanders. In de kortste keren werden ze verdreven en aan hun rijk kwam een einde.

Wij Vlamingen kwamen echter van de regen in de drop zal later blijken!

Door toedoen van Engeland en Frankrijk werd het Koninkrijk België uit de grond getoverd en wij, de Vlamingen, waren er ook bij, maar... we kregen niets in de pap te brokken en onze Nederlandse taal deed er ook niets meer toe. We werden precies uitgekleeft en stonden figuurlijk in ons bloten, voor de zoveelste keer.

Niemand van de Vlamingen roerde zijn mond, 't was godgeklagd! En weet je wat het ergste was? De Vlamingen van 'stand' spraken ook de taal van Molière aan hun keukentafel... hoogverraad!

Er werd een leider gezocht en uiteindelijk, na veel zoeken, vonden ze die man in Saksen-Coburg-Gotha. Onder de naam 'Leopold I' werd hij koning der Belgen.

België, een samenraapsel van Walen, Brusselaars en Vlamingen. Een voorschoot groot. Wij, Poperingenaren, pasten nog juist in het plaatje. Misschien was de hoppecultuur een doorslaggevende factor? De ligging van de Noordzee is er ook niet vreemd aan. Soit, 't is wat het is, we moeten ermee leven.

Wat zeker was en is, wij telden niet mee, toen niet en vandaag nog niet. De 'boertjes' van 'bachten de kupe' en 't einde van de wereld'! Wij moeten ons weren als duivels in een wijwatervat.

Dat heb ik in ieder geval gedaan en het heeft mij geen windeieren gelegd!!

Als je bedenkt dat bij het ontstaan van België, in een artikel van de grondwet stond geschreven dat ons land ééntalig Frans was: een schande voor de vele Nederlandstalige Vlamingen.

De koning, de ministers, de burgemeesters en gemeentebesturen, de brandweercommandanten, op onze universiteiten en voor alle anderen was de taal van Molière van kracht.

De Vlamingen voor de zoveelste keer... het vijfde wiel aan de wagen. De stille getuigen op vandaag in Poperinge en de rest van Vlaanderen zijn de vele cafés met Franstalige opschriften, om er maar een paar te noemen: café 'de la Paix' en café 'à l'Espérance' op de Grote Markt.

Je moet er op vandaag niets meer achter zoeken, de Poperingenaren zijn het gewoon geraakt. De Vlamingen passen zich altijd aan! Een schande blijft het wel!

De Vlamingen die tijdens de Tweede Wereldoorlog met de vijand heulden, hadden 'een punt', maar onder geen beding gelijk! De vijand blijft de vijand!

Gelukkig voor ons allemaal is Hitler en zijn nazipartij ten onder gegaan!

Een beetje filosofie

Leven is, door alle waters zwemmen, onverstoorbaar, taai en ook teder leren zijn. Veel, zeer veel denken en vooral nadenken en proberen positief door 't leven te gaan. Veel 'zien' en soms ook eens 'afzien' hier op aarde, nu we in die vervloekte oorlogsjaren zijn terecht gekomen. Je wordt er alleen maar sterker van... naar geest en lichaam. De oorlog kan ons niet tegenhouden 'oog' te hebben voor die wondermooie natuur om je heen, zelfs al wordt ze, door die domme mensen kapotgeschoten en met bommen en granaten overladen. In plaats van te doden, wees lief voor mens en dier, 't zal je gelukkiger maken.

Als puntje bij paaltje komt en de mens zijn leven voor God moet brengen, zal niet gevraagd worden hoeveel bezit en welke gaven en talenten je hebt meegekregen. Als puntje bij paaltje komt zal je niet gevraagd worden hoeveel mensen je hebt omgebracht, maar wel hoeveel je er hebt gered uit lijden, honger en dorst.

Weet dat aan deze vraag een mensenleven wordt gewogen of te licht bevonden!

Wie van herinneringen kan genieten leeft al vast vele malen. Een goede beslissing neem je niet altijd vandaag, maar dikwijls eerst morgen en weet dat voor een optimist de zon ook door kleine raampjes schijnt. De meeste mensen denken te weinig aan wat ze hebben, maar te veel aan wat ze moeten missen. Dieren liefhebben is een edelen zaak, maar vergeet de mensen niet, vooral in deze oorlogsjaren!

Zwijgend denken zal niemand krenken! Het leven is geen snelweg, maar eerder een landweg, waar je af en toe moet stilstaan om op adem te komen en van het uitzicht te genieten. Leer van gisteren, droom van morgen, maar leef vooral... vandaag!

In deze wereld hebben wij mensen allemaal onze eigen wensen. De een wil liefde, de ander wil trouw. Maar één ding wil iedereen en dat is vrede om zich heen, geen oorlog!!

Een beetje liefde aan anderen geven, blijkt in deze oorlogsjaren toch zo moeilijk te zijn. Maar als iedereen nu eens eerlijk bleef en dingen niet meer overdreef, dan zou de wereld helemaal anders zijn. Waarom is dat dan zo moeilijk? Geen verdriet, geen zorgen en ook geen pijn naar ziel en lichaam!

Men vergemakkelijkt ieders leven door anderen van eender welk ras of kleur aandacht te geven. Want ook al lijkt dat voor sommigen overbodig, liefde, vriendschap en aandacht heeft iedereen nodig.

Heb uw vijanden lief en de zaak is opgelost en er vallen geen doden meer. Zo moeilijk is dat toch niet?

Maar ja, wij mensen, zijn toch zo klein en dan vooral van verstand. Soit, er is blijkbaar niets aan te doen en op papier moet ik nog aan de Tweede Wereldoorlog beginnen!

Ik wil ook nog even stilstaan bij een stukje Oosterse filosofie, luister maar.

Er gaat een mysterie schuil dat een mens nooit zal begrijpen. Een zekere, Chuang-Tzu, zegt: 'Het is te danken aan het feit dat je voeten op aarde zo'n kleine plaats innemen, dat er zo veel ruimte overblijft waar je kan in rondwandelen!'

Het is te danken aan het feit dat je met je verstand maar in zo weinig dingen kunt doordringen, dat je je kunt realiseren wat het mysterie van je bestaan is.

Tegenover het 'mysterie' is het 'denken' van zeer gering nut. Maar als ik mij overgeef aan dat mysterie, dan kan dat in mijn krachtige belevingen doen ontstaan, die aan mijn leven zin geven. Nu moeten mijn lezers even stilstaan en goed nadenken, sorry.

Misschien is het precies dit mysterie dat de mens kan bevrijden uit zijn drang om steeds die vervloekte, onbeschaafde oorlogen te voeren? Ondanks al onze verschillen zou het tot één broederschap van alle mensen kunnen leiden.

Ik wil er dit nog aan toevoegen: U kunt alleen maar echt leven door te lijden, want 'lijden' is voorbode van geluk!!

Nog een speciaalleke, zeer, zeer lang geleden door iemand geschreven: "Laet geen kint vuyle reden hooren, want kleyne potten hebben ooren."

Soms ontmoet je een mens bij wie je mag zijn zoals je bent. Onzeker en klein. Iemand bij wie je alles kan toevertrouwen. Iemand bij wie je veiligheid vindt en weet dat je wordt aanvaard zoals je bent.

Soms ontmoet je een mens met een warmvoelend hart, daar voel je u geborgen in leed en in smart. Zonder veel vragen word je geholpen jouw zorgen te dragen. Zo ontstaat een harmonie en word je gesterkt om de zorgen van het leven te dragen.

Hoe meer ik de mensen leer kennen, hoe meer ik van paarden, honden en katten houd!

Dit is ook een waarheid als een koe!

Er is een kracht die mensen leven laat, na de dood in boom en bloem, in gras en koren, in de zang van zee en wind.

Heb je al gehoord van ene Confucius? Wel dit is een manneke dat op de wereld kwam, zo'n 550 jaar vóór Christus. En die wist het al!

'Het zijn alleen de allerwijsten en ook de allerdwaasten die nooit van mening veranderen!'

Wat vaststaat: een mens is een vat vol energie. Het stormt er zonder ophouden, zou men denken, maar niets is minder waar want diep in hem vanbinnen is het stil en komt men tot rust en tot bezinning... En weet je waarom? Het is niet vol te houden. Je gaat er onderdoor en dat laat uw hart niet toe! Zo simpel is dat.

Men zit als 't ware in het oog van de storm. Men is zelfs in staat het goede van het kwade te onderscheiden, dit bewijst ons gewoon vandaag in de oorlogsjaren.

Met 'zielenroerselen' ben ik geboren, het is sterker dan mijzelf. Van waar het komt, kan ik bij God niet zeggen. Al gans mijn leven lang zit die drang in mij verborgen om te zoeken, te denken, te memoriseren en dus te filosoferen, om ten slotte te noteren wat ons leven als mens op deze aarde betekent. Wat ik wel al kan zeggen: het lijkt een straatje zonder einde. Een mens is zich bovendien bewust van zijn daadkracht.

In het oneindig grote heelal is onze planeet 'Aarde' slechts een speldenkop groot en toch lopen er zo'n zeven miljard van onze soort op rond, zonder het dierenrijk erbij te rekenen en meer dan de helft bestaat bovendien uit water. De maan, op zo'n driehonderdduizend kilometer van ons vandaan, vervult eveneens een zeer belangrijke functie. Zij zorgt voor evenwicht, eb en vloed, en zonder die maan hielden wij ons hoofd niet boven water. En weet je wat... wij verzopen als ratten! Raar toch, allemaal?

In het oneindig grote heelal komt de mens met stellige zekerheid op de planeet 'Aarde' voor, al de rest is een gigantisch mysterie waar we geen jota van begrijpen en waar de mens, als kleine wezen, een antwoord probeert op te vinden. Ook oorlogen zijn een onderdeel van die zoektocht. Als hij nog op andere plaatsen voorkomt, weet niemand. 't Is in ieder geval nog nooit bewezen.

In zijn zoektocht naar geluk komt de mens meestal zichzelf tegen in dit mysterieuze tranendal. De aarde draait gewoon om zijn eigen as en heeft daar vierentwintig uren voor nodig. Door deze omwenteling worden wij getrakteerd met het fenomeen van dag en nacht, licht en donker, gaan slapen en terug opstaan. Op hetzelfde ogenblik maken wij een reisje rond 'hare majesteit' de zon, die zomaar driehonderdvijfenzestig dagen in beslag neemt.

We vliegen tegen een ongelooflijk hoge snelheid door het luchtruim en wonder boven wonder botsen we nooit met andere hemellichamen. Gelukkig, door de aantrekkingskracht van de aarde, houden we ons hier staande en verdwijnen we niet in de ruimte ofte het luchtledige.

We genieten van lente, zomer, herfst en winter en we zijn niet bewust van wat er met ons gebeurt. Zo gaat het al miljarden jaren zonder ophouden.

Zo lang wij mensen op aarde rondlopen zijn er ook steeds oorlogen en doodslag geweest. Als je het moet geloven is alles begonnen bij Kaïn en Abel die elkaar de kop insloegen en vandaag zijn het bommen en granaten die op onze kop worden gegooid met dezelfde gevolgen. Niets nieuws onder de zon!

Deze waanzinnige 'dingen' ontstaan steeds in het brein van verwarde geesten. Oorlogen leiden nooit tot oplossingen en zijn met andere woorden een zinloos gedoe!

Ten andere, in het eeuwige licht gezien, stelt ons aardse leven niet veel voor en op het einde van ons 'verhaal' op deze aarde komt het, naar mijn aanvoelen, voor allen goed in een nieuw 'geestelijk' leven!

Die rare 'geest' van mij, weet je!

Dit wil ik nog even kwijt. Een grote taak voor ons, gelovigen, ongelovigen, atheïsten, andersdenkenden en al de rest is naar mijn mening volgende:

Naast je dagelijkse gewone bezigheden, moet je doorlopend 'oog' en 'oor' hebben voor al wat leeft en dus 'beweegt' om je heen. Het lief te hebben en met alle middelen ten dienste te staan. Cijfer jezelf belangeloos weg en ga liefst in de schaduw staan. Meer moet dat niet zijn om je hemel te verdienen.

Al de rest is van minder belang!

Wat er voor 'gelovigen' na dit leven komt en voor 'ongelovigen' niet komt, mag voor niemand een 'zorg' zijn, zelfs voor godsdiensten niet.

Spanning in de lucht

In de jaren dertig van vorige eeuw was Adolf Hitler deerlijk door de mand gevallen en hij wist niet van welk hout pijlen maken. Hij had wat schilderstalent maar die kwam ook niet van de grond, waagde zich aan duistere zaakjes en belandde uiteindelijk in de gevangenis. Hij had eten, drinken en veel vrijetijd en schreef er zijn beruchte en lange tijd verboden boek 'Mein Kampf'.

De naweeën van de Eerste Wereldoorlog, die de Duitsers verloren hadden, spookten in zijn hoofd en wraakgevoelens borrelden stilletjesaan op. Het enige antwoord dat hij kon verzinnen, 'politiek', moest redding brengen!

Zijn gevangenisperiode liep teneinde; Hitler zocht en vond er enkele gelijkgestemden en in de kortste keren zag zijn nazipartij het daglicht. Het grootste deel van de Duitse bevolking had geen werk, geen inkomen en leefde in grote armoede. Hij schoof het in de schoenen van de Joden en de bal ging aan het rollen. Het legde Hitler geen windeieren.

De Duitse wetgevers, uit hogere kringen, zagen er geen graten in en lieten dit uitschot, in hun ogen, maar begaan. Het zou wel koelen zonder blazen, dachten ze.

Het zal Adolf Hitler en zijn kornuiten allemaal mee, het liep op wieltjes en hij had de massa van de bevolking aan zijn kant. Ongelooflijk eigenlijk.

In 'zijn' nazipartij duldde Hitler geen tegenspraak! Wie met zijn manier van werken niet akkoord ging, werd prompt aan de kant geschoven, belandde in de gevangenis en werd soms gedood, ook eigen partijleden.

De hogere kringen hadden Adolf Hitler zwaar onderschat en de klok kon niet meer teruggedraaid worden.

Er stond een nieuwe Duitse geschiedenis voor de deur. In die tijd hadden de meeste buurlanden daar aanvankelijk weinig oog voor.

Dat het zo'n vaart zou lopen, hadden zelfs die hoogmoedige Duitsers niet zien aankomen. Het waren natuurlijk helemaal andere tijden.

Door het verlies van de Eerste Wereldoorlog, 1914 tot 1918, zat Duitsland op zijn gat en tot over hun oren in de schulden, met andere woorden, in zak en as! Er was niet alleen grote werkloosheid, maar de mensen konden de eindjes niet meer aan elkaar knopen en dat was erg; hongerlijden! En daar verscheen er plots iemand uit het 'niets' die hen de hemel op aarde beloofde. Herr Hitler zou de Duitsers niet alleen allemaal aan het werk helpen en eten geven, maar zeer belangrijk voor een Duitser, zijn 'standing' teruggeven! Hoe zou je zelf zijn? Maar een mens moet niet blind worden voor de werkelijkheid! Dat deden ze wel!

Hitler heeft ze allemaal met een drogmaatregel beetgenomen en ze liepen met hun ogen open in hun ongeluk. 'Wir schaffen das!', zeggen ze vandaag ook nog.

Zelfs de nederlaag van die eerste grote oorlog had hen niet wijzer gemaakt! Enkele jaren later worden ze terug naar de slachtbank geleid.

Einde de jaren dertig was het 'verkiezing' in Duitsland en ze hebben bijna allemaal voor hun afgod, Hitler en zijn nazipartij gestemd. In geen tijd sloeg de vlam in de pan, het spel zat op de wagen en Hitler had alle macht in handen!

Wereldoorlog twee zat er aan te komen en ook wij en vele anderen zouden vijf jaar lang in de brokken delen.

Ik wil je wel dit zeggen, de oorlog is nog niet begonnen. In die periode was er, hier en daar, in onze kontreien wat geroddel bij de volwassenen over die 'Duitse affaire', maar meer ook niet. Duitsland was, in onze Westhoek, ver van huis en de mensen bij ons hadden andere katten te geselen en ik was nog veel te klein om mijn 'zegje' te doen.

In 1939, toen drie jaar oud, bracht ik mijn tijd door in de kleuterschool van de 'Zusters Paulinen', thans het VTI in de Boeschepestraat te Poperinge; lang, zeer lang geleden. 'Ma Soeur Calista' was voor mij, als driejarige, veel belangrijker dan Hitler! Die naam vergeet ik nooit meer; ze leerde mij met een schaatje omgaan! En weet je wat, ik was linkshandig en dat had ze niet graag. Het had iets met het geloof te maken, zegde ze; wat kan mij dat schelen! Maar ze hebben het wel afgeleerd door met de 'regel' op mijn vingertjes te slaan. Nog zoiets dat een mens nooit vergeet, de dwazeriken!! Dit wil ook zeggen dat ik nu, op dit moment, met mijn rechterhand aan 't schrijven ben! Maar tegen een bal trappen doe ik nog altijd met mijn linkervoet! Die godsdiensten met hun, soms, dwaze praat (dit even terzijde). Wat ook op te merken valt... de Franse taal zat toen ook al in onze woordenschat! In 1830 was België eentalig Frans! Nog zo'n schande!

Die meidagen van 1940 waren uitzonderlijk warm, mooi en gelukzalig... vóór 10 mei!!

Voel je nog niets? 't Zit eraan te komen!

Wat mij als kleine jongen is bijgebleven: op 1 mei 1940, Dag van de Arbeid, liepen mijn moeder en haar broers en zusters er gespannen en zeer nerveus bij, maar ik begreep er niet van. We waren wel op minder dan 10 dagen van het begin van de Tweede Wereldoorlog. Ik weet zelfs niet meer dat de oorlog de reden was. In ieder geval, ik verstond er geen jota van. In de loop der jaren is veel duidelijk geworden.

Wij, de kinderen, waren de koning te rijk. We hadden de straatstenen, dijken, banen, bossen, hagen, landwegen en weiden voor ons alleen. Door geen mens, kat of hond gestoord. Allerhande vlinders, meikevers en vogels in de lucht. 't Was de maand mei, mensen: er werden nestjes gebouwd want in mei legt iedere vogel zijn ei om zijn soort ins tand te houden, zoals de natuur ze wijsmaakt! En de mensen, ja, de mensen, zonder verstand, staan elkaar naar het leven. Zinloos geweld. Bommen en granaten zullen binnenkort 'ons' deel zijn.

Nochtans, het geluk van de mens zit vooral in kleine, simpele dingen zoals weer en wind, zon en regen, het blaffen van een hond, het spinnen van een kat, het loeien van een koe, het fluiten van vogels; ze weten zelfs niet meer wat in- en uitademen betekent!

In 1940 zag je ook praktisch geen auto op straat, maar wel een paard, een boerenkar en je hoorde het klappen van een zweep. In die 'vóroorlogsjaren' zag je ook enkele opvallende zaken in uitstalramen van grote winkels en bazaars: treintjes rondjes draaien op een spoorbaan. Wij, de kinderen, konden ons er urenlang aan vergapen. Meer moest je er niet van verwachten, de portemonnee van onze moeder kon de prijs niet aan. Teleurgesteld waren de kinderen niet, als we ze maar konden zien rijden.

Van het volgende verhaaltje van vóór en tijdens de Tweede Wereldoorlog zullen veel mensen en zeker de kinderen uit die oorlogsjaren, zoals ikzelf trouwens, de wenkbrauwen fronsen en nog even nagenieten.

Je moet namelijk weten dat in die warme tot warme zomerdagen alle volwassen mannen en ook vrouwen een strooien hoed als hoofdbescherming tegen de zonnestralen droegen. Die hoeden waren geel van kleur, okergeel, ze leken gemaakt van stro, met een zwarte band ingeweven. Het was niet alleen een modeproduct, maar bovendien spotgoedkoop en voor iedereen betaalbaar. De kinderen maakten er een spelletje van. Één voorwaarde... je moest kunnen optellen! Daar was ik, als vierjarige in 1940, nog niet aan toe. Aanvankelijk moest ik toezien hoe de 'geschoolden' dit deden.

Het gebeurde als volgt: bij het zien van een man of een vrouw met een strooien hoed op het hoofd, moest je een teken maken met duim, open hand en vuist van de andere hand. Ben je mee? Dan de duim nat maken in je mond en op de open handpalm drukken en met een vuistslag bezegelen op de handpalm. Het is moeilijker om het uit te leggen en het op te schrijven dan te doen. Eigenlijk een fluitje van een cent. Doe het maar eens, 't is zo gedaan. Dit was een heerlijk spelletje voor een kind van toen en 't kostte geen cent. Niemand die dit vandaag nog weet, daarom vertel ik het u. Eenvoudig en toch groots voor een kindergeest. Je moet het maar bedenken. De schoolleerstof werd meteen in de praktijk gezet. De kinderen uit het eerste studiejaar van de lagere school telden in koor alle strooien hoeden die ze zagen voorbijgelopen op de hoofden van de vele voorbijgangers. Niet zelden waren er meer dan honderd. Van waar kwamen al die hoedendragers? Het was voor alle kinderen geboren vóór de oorlogsjaren een ontspannende bezigheidstherapie; gezond naar geest en lichaam. Geen stresstoestanden en geen burn-outs!

De kinderen waren allemaal gelukkige schepsels en daar kwam het op aan, een gezonde geest in een gezond lichaam. Meer moest dat niet zijn. We voelden ons de koning te rijk en hadden geen problemen. Een kinderhart was vlug tevreden, ook al hadden ze weinig of niets te eten.

Wat een verschil met de tijdsgeest van vandaag. Toen waren er nog kinderen in de juiste betekenis van het woord.

Ze speelde gewoon buiten, ze bleven in beweging, 't was goed voor al hun ledematen en... ze gingen te voet naar school.

Van pedofielen hadden we nog nooit gehoord en vandaag worden ze om de haverklap vermoord en ontvoerd. Er loopt blijkbaar iets verkeerd in het brein van mensen, 't kan ook de tijdsgeest zijn. Er was toen weinig of geen bloot op straat en naar cinemaprenten mochten we ook niet kijken en van computerschermpjes hadden we nog nooit gehoord. Ik denk, om eerlijk te zijn, dat we de rode lijn overschreden hebben. Er zijn naar de letter van de geest geen kinderen meer. Ze 'zwemmen' in overvloed en zijn ook niet 'echt' gelukkig meer. Sommigen krijgen op zeer jonge leeftijd zelfmoordneigingen.

Ze tokkelen nu op smartphone, tablet of laptop. 's Nachts chatten ze in plaats van te slapen, en ook spelletjes spelen op de iPad en ze moeten nog sociale media checken.

Dit allemaal is mijn tijd al lang voorbij, maar waar zal dit allemaal eindigen, vraag ik me af?

In de evolutie van de wereld zijn nieuwe uitvindingen ook schering en inslag. De uitvinding van de radio was in die periode een gigantische stap vooruit. Mensen horen praten of zingen vanop verre afstand kon men zich toen gewoon niet voorstellen, 't was op het randje van goddelijkheid. Hitler maakte van de radio dankbaar gebruik om de massa Duitsers te veroveren en met zijn spraaktalent te beïnvloeden. Het was voor de eerste maal in de geschiedenis van de mens om op deze manier kennis van wereldnieuws te vergaren. In de vroegste periode van het ontstaan van de radio was het voor de mensen van Poperinge en zijn omgeving nog een ver-van-mijn-bedshow! Je moest weten, in Poperinge was er nog geen elektriciteitsnet beschikbaar! Het grote nieuws sijpelde maar langzaam

door tot hier. De stem van Hitler bij zijn redevoeringen via de radio, eind de jaren dertig van vorige eeuw, bereikten onze oren in Poperinge nog niet. Get bleef vooralsnog bij geruchten.

Het was wel tot Poperinge doorgedrongen dat, die voor ons onbekende, Herr Hitler een geweldig en overtuigend redenaar was en het bleek bovendien dat hij de harten van menig Duitser had veroverd en de jongeren, meisjes en ook jongens, aan zijn lippen hingen als was hij God in persoon.

De radio als inspiratiebron kon op geen slechter ogenblik komen. De radio heeft Hitler geen windeieren gelegd, met alle gevolgen van dien, zou later blijken. De angstaanjagende tijd moest nog komen. De nieuwe leider van Duitsland was wel opgestaan. Een toeval of niet, maar in die periode ben ik wel geboren, 30 augustus 1936. Ik kon geen beter ogenblik kiezen.

De radio is onrechtstreeks medeschuldig aan het ontstaan van die barbaarse tijden. Het toestel heeft zijn steun bijgedragen tot de opkomst en macht van Hitler en uiteindelijk vijf rampzalige oorlogsjaren.

De uitvinders van de nog steeds onmisbare radio kunnen natuurlijk niet aansprakelijk gesteld worden van de gang van zaken en het was ook hun bedoeling niet; laat ons zeggen, puur toeval!

Enkele van die uitvinders zagen het levenslicht in onze stad, Poperinge! In de Gasthuisstraat nr. 6 was er vele jaren voor de oorlog de 'Bijouterie en Horlogerie' van de Heer Jules De Puydt gevestigd. Hun zoon Lucien, geboren in 1903, richtte op 4 november 1933 de firma 'Belgian American Radio Corporation' op, Barco met name! Vandaag wereldbekend.

De ondertussen wereldvermaarde firma zag het levenslicht bij ons in Poperinge! De bakermat van de radio in onze streken is alvast hier ter stede begonnen!

Poperinge mag terecht fier zijn op zijn gangmaker. Lucien De Puydt was dus de eerste gedelegeerd bestuurder van Barco, zie foto in bijlage. De heer Roger Mullie, ook van hier, was technicus bij de firma Barco.

Wat een opdoffer: op 8 augustus 1940, dicht bij het station van Poperinge kwam de auto van Lucien De Puydt in botsing met een Duitse militaire auto en hij liet er het leven, nauwelijks 37 jaar oud. Dit heb ik vele jaren na de oorlog van mijn eigen vader vernomen. Mijn vader was in die jaren meubelmaker en had een goede band met Lucien De Puydt. Ze waren ongeveer even oud.

Tijdens die oorlogsjaren hadden wij bij ons thuis ook een radio, die werkte met de hulp van een batterij. Als minderbegoede mensen was dat een wonder. Het fijne van deze zaak heb ik nooit geweten, mijn vader had hem zeker niet gestolen. Mijn vader kende beide heren, Lucien De Puydt en Roger Mullier, zeer goed. De radio's waren in hout gemaakt en mijn vader was meubelmaker. Misschien heeft het iets met elkaar te zien? We zullen het nooit weten.

Vóór de tijd van de radio waren er alleen de mond-aan-mondgesprekken. De opkomst van de geschreven pers komt ook uit deze periode. De familie Valère Sausen, toevallig ook in de Gasthuisstraat, was de oprichter van de plaatselijke krant onder de naam 'Het wekelijks Nieuws'. Het werd door 'Jan en alleman' van de stad en omgeving gelezen.

Nv. Barco en de drukkerij Sausen-Vanneste hebben dus grote verdiensten in de geestelijke ontwikkeling van onze stad Poperinge en bij uitbreiding, de ganse streek.

Met de opkomst van radio en drukpers braken voor de mensen in onze kontreien nieuwe tijden aan.

De radio kwam weliswaar zeer traag op gang, want voor de meesten onbetaalbaar; druppelsgewijs kreeg hij voet aan de grond. De snelheid van het geluid, daar hadden ze blijkbaar nog nooit van

gehoord. Vóór en tijdens de oorlogsjaren konden de mensen alleen beschikken over petroleum- en kaarslicht. In het stadscentrum was er mogelijkheid van gas en dus ook op gasverlichting. Elektriciteit en waterleiding pas na de oorlogsjaren. Van een radiotoestel hadden ze nog nooit gehoord of gezien, laat staan verre stemgeluiden en muziek of zang in vreemde talen, Frans, Engels, Duits en andere zoals Italiaans, Spaans en Portugees. Ze konden hun oren niet geloven. Ze verstonden er geen jota van.

Voor deze simpele, brave mensen ging het allemaal hun verstand te boven. Hun dagelijkse gewoontes, waar de tijd bleef stilstaan, was plots verdwenen. Ze kwamen precies uit hun winterslaap.

Mijn vader, Gerard, was ze allemaal een stapje voor, op vele gebieden, ook op taal en inzicht in het dagelijks leven. Van wie zou ik dat hebben meegekregen? Door zijn omgang met de mensen van de nv Barco, hadden we zelfs een radio, als enigen in onze straat. Het was letterlijk een meubelstuk. Je kan het je de dag van vandaag niet meer voorstellen. Een luxeding mag je nu ook niet zeggen. Een rechthoekige vorm, met rechts bovenaan een flikkerlichtje van enkele vierkant centimeter. Achteraan in het bakje, enkele lampen, tamelijk groot. In het midden, vooraan, een knop om van post te veranderen. Je hoorde telkens een stem in verschillende talen. De meeste verstonden er geen snars van, maar mijn vader des te meer. Het waren meestal Franse klanken en daar had hij geen problemen mee want 't was min of meer zijn moedertaal geworden, door zijn voorgeschiedenis!

Ons radiotoestel van vandaag is in de verste verte niet meer te vergelijken met de radio van toen. Geen lampen meer, geen batterij; nu is er elektriciteit en alles is ook draadloos en zelfs computergestuurd. De stemgeluiden zijn niet meer te vergelijken. Die klanken waren toen in onze oren goddelijk en verbazingwekkend als kwamen ze uit hemeloorden.

We verplaatsen ons terug in de oorlogsjaren. Door de bezetter was het verboden om naar Engelse posten te luisteren, want daar werden berichten in een geheimcode doorgestuurd voor de verzetsgroeperingen hier. Die konden tegen de Duitse vijand gebruikt worden. Wanneer je door de 'Duitsers' werd betrapt, kon je naar een concentratiekamp gestuurd worden, met andere woorden, een zeer gevaarlijke onderneming, Engelse posten afluisteren. Ik kan me niet herinneren dat er ten huize Gerard Verroye werd geluisterd naar die posten, want 't kon je je leven kosten.

Mij interesseerde de radio niet, ik speelde liever buiten. De radio was voor volwassen mensen en niet voor kinderen. Wat mij wel opviel: alleen als de radio speelde, zag je achteraan de lampen branden en ook de batterij die naast de radio stond was even groot.

De klanken vielen op en vlogen door onze huiskamer. De liedjes waren meestal in de Franse taal gezongen. Het zorgde wel voor sfeer en de bommen en granaten werden even vergeten, tot er een boven onze hoofden passeerde richting Engeland, dat vergeet ik nooit meer.

Het gaf de mensen een dubbel gevoel: een beetje gezonde ontspanning en misselijkheid van die Duivelse bommen.

Die Engelse oorlogsberichten uit Londen heb ik als kind toch eenmaal gehoord, toen mijn vader 's avonds laat het risico nam om die zware stem van de BBC de huiskamer even binnen te laten. Een korte passage was genoeg, hij wilde het per se ook een horen en ik mocht meeluisteren. Slechts één keer en dan nooit meer. Ik heb het nooit vergeten; geen woord van verstaan, maar die Engelse mannenstem was adembenemend. 't Was muisstil in huis en onbewust klopte mijn hart in mijn keel. Een opeenvolging van woorden en duidelijk voor iemand bestemd. Oorlogstaal! En weet je wat?

Ik ben blij het te hebben meegemaakt. Eenmaal gehoord en dan nooit meer! 't Was veel te gevaarlijk; ik kan het niet uitleggen, maar je kreeg er kippenvel van.

En dan plots was het zover! Mijn moeder had het op de radio gehoord. Het was 10 mei 1940. 's Morgensvroeg, vóór hen en vóór haan; Duitsland had aan België de oorlog verklaard. Het duurde niet lang voor de gevolgen zichtbaar waren. Men wist direct hoe laat het was! En, 't zou vijf jaar duren. Zoiets vergeet een mens niet en ik was nog niet eens vier jaar oud.

De eerste dagen van de Tweede Wereldoorlog

Om 3 uur in de vroege morgen van 10 mei 1940 verklaarde Duitsland ons land, België, de oorlog. De juiste betekenis van deze uitspraak zou ons zeer snel duidelijk worden.

Op 30 augustus 1936 zag ik het levenslicht en ademde in en uit zonder te beseffen: een mens was geboren. Hoera, hoera, hoera! Ik werd met veel liefde ontvangen door vader, moeder, broer, broer en talrijke familieleden. Vooral een zeer grote familie Delanghe, langs moederszijde, in de omgeving van de fameuze 'd'Hoge Reke' in Poperinge.

De eerste drie jaren van mijn 'mens-zijn' op deze aarde waren met één woord, fantastische dagen. Ik werd er in de hemel gedragen.

Later, veel later, in mijn schooljaren, kwam ik te weten dat juist die periode een grote stempel drukt op ons persoonlijk levensverhaal, zowel psychologisch, filosofisch en mentaal. Er blijven sporen hangen in uw ganse lichaam, zoals taal, beleefdheidsvormen, omgang met elkaar, opvoeding, godsdienst en niet in het minst een schoolvorming. Liefde voor elkaar moet op de voorgrond komen, geld en goederen spelen geen enkele rol!

Je ziet wat er dan van komt... Oorlog voor een lange periode met kommer en kwel, honger en dorst, angstgevoelens en slapeloze nachten erbovenop. Dit blijft nazinderen en in je kleren plakken. We wisten op 10 mei 1940 nog niet dat het meer dan vijf jaar zou duren.

10 mei 1940, een dag om nooit meer te vergeten. Gebrandmerkt met oorlogssperikelen voor de rest van mijn bestaan op deze wereld. Wie het niet heeft meegemaakt kan zich ook niet voorstellen hoeveel schade, geestelijk en letterlijk, het een mens toebrengt.

Een lijdensweg die ik gaandeweg de revue zal laten passeren. Ze hebben bovendien een flinke draai aan mijn leven gegeven. Ik werd als het ware op mijn kop gezet. Pas na vijf jaar hebben bepaalde zaken bij mij een belletje doen rinkelen, zoals vóór of tégen de Duitsers zijn.

Wanneer ik op vandaag deze tragedie aan het papier toevertrouw zijn we zeer veel jaar later, nagenoeg zo'n tachtig jaar na mei '40.

Maar wees gerust, in de geest is er niets verloren gegaan, alles staat netjes genoteerd in mijn geheugen.

Als kleine gast heeft alvast die eerste dag diepe sporen in mijn bewustzijn nagelaten... luister maar. Die vroege morgen van 10 mei 1940, 't was nog donker buiten, kwam ik in mijn warm bedje wakker door bizarre geluiden, eigenlijk nog nooit gehoord en ons huisje daverde op zijn grondvesten. Ik opende mijn oogjes en mijn oor- en trommelvliezen werden geprikkeld en op de proef gesteld. Ineens klaarwakker. Veel tijd om na te denken kreeg ik niet, want mijn moeder kwam mijn slaapkamertje binnengestrompeld en ik besepte onmiddellijk dat er iets niet pluis was.

Om de een of andere reden was moeder zeer bezorgd, haar blik sprak boekdelen en de tranen stonden in haar ogen. Ik was klaarwakker, er was iets niet pluis. Wat was er in godsnaam aan de hand?

Zij maande mij tot spoed aan, ik sprong uit mijn bed, trok mijn kleertjes aan en volgde haar naar de keuken. De dampende koffie en een paar boterhammen, gesmeerd met boerenboter, lagen zoals gewoonlijk op mij te wachten. Wat was er dan aan de hand?

‘Waar is papa?’, vroeg ik haar. ‘Papa is er niet’, stamelde zij, ‘en seffens geef ik meer uitleg, eet eerst uw boterhammen op.’ Haar antwoord beviel mij niet en op deze wijze sprak ze me nooit aan. Het werkte flink op mijn zenuwen. Wat is er hier allemaal aan de gang, dacht ik er nog bij.

Ik zou het seffens allemaal te horen krijgen!

Het werd aanvankelijk helemaal stil in huis. Moeder had het moeilijk om deze zware tijding aan mij. Het was precies in een vlaag van verbijstering dat de woorden uit haar mond kwamen.

‘Norbert... ’t is oorlog en papa is naar ’t front, we zullen hem een tijdje missen en niet meer zien...’, verder kwam ze niet en ze kon haar tranen niet meer bedwingen. ‘Wij staan er met uw broers alle voor’, stamelde ze. Ik begreep het niet helemaal en begon ook te wenen. ‘Vandaag moet je ook niet naar ‘Ma Soeur Calista’’, kwam er plots ook nog over haar lippen. De verwarring was compleet.

Dit moment is mij tot op vandaag bijgebleven!

Tot overmaat van ramp waren die geluiden van de vroege morgen daar opnieuw en ons huisje trilde terug op haar grondvesten. Moeder nam mijn handje vast en we liepen samen naar buiten. Ik kon mijn ogen niet geloven, een vliegtuig scheerde laag en traag boven ons hoofd voorbij. We trilden op onze benen, wat had dit allemaal te beteken? Mijn mond viel open van verbazing! Wat een schouwspel was me dat! Was dit nu oorlog vroeg, vroeg ik me luidop af? Die ijzeren vogel was mij meer waard.

De ganse straat stond op stelten. Alle bewoners, ook de kinderen, stonden het schouwspel aan te gapen. Was er dan geen gevaar, vroeg ik mij af? Eigenlijk niet, toen nog niet! Iemand die er blijkbaar meer van wist, riep luidop, zodat iedereen het hoorde: “t zijn verkenningsvliegtuigen.” Dit drong niet tot mij door, in mijn ogen was het simpelweg een doodgewone ijzeren vogel. Voilà. De ene na de andere schudde het luchtruim en bracht mij in extase en ik bleef deze tuigen zo lang mogelijk nastaren. Is dit nu oorlog, vroeg ik me nu voor de tweede maal af? In ieder geval, in mijn korte leven, nog nooit gezien of meegemaakt.

Ik was in de wolken en het leek helemaal niet gevaarlijk; was het op dat moment ook niet, maar enkele dagen later wisten we het wel hoe ze de mensen de stuipen op het lijf zouden jagen en dood en vernieling zaaien in Poperinge.

In de eerste weken van mei veertig, werden er velen gedood door kogels, bommen en granaten, en de stank van verkoolde lijken was niet te harden in de straten van onze stad Poperinge.

Vóór de maand mei ’40 voorbij was, waren er al honderden dodelijke slachtoffers te betreuren in onze stad Poperinge.

De stuka’s en messerschmitts dropten met de regelmaat van een klok, bommen en granaten op ons neer. Wij waren ondertussen al gevlucht naar Sint-Jan-Ter Biezen, even buiten Poperinge en waren wat veiliger, dachten we.

Die bommenwerpers hadden ‘unieke’ geluiden, van verschillenden toonhoogtes, ze sneden door merg en been, koude rillingen waren ons deel!

‘In den beginne’ waren ze voor ons, de kinderen, niet na te bootsen; jaren later wel en toen wisten we ook dat ’t schuilen geblazen was!

Waar ze hun bommen dropten waren de gevolgen niet te overzien, alleen dood, vernieling, pijn, ellende en miserie; honger en dorst nog niet meegerekend. Ik hoor ze vandaag nog door de lucht fluiten met alle gevolgen van dien en ik droom er nog altijd van! Als je het niet hebt meegemaakt,

kun je het je niet voorstellen wat het betekent. Ik wens het niemand toe. Die bommenregen heb ik een paar keer van zeer dichtbij naar beneden zijn komen; een snerpend geluid en de bommen zigzagden in het luchtruim en bij het neervallen een enorme knal door de ontploffing van de munitie. Ik krijg er nog kippenvel van. Met een beetje verbeelding kan je de rest wel voorstellen: huizen tegen de grond, stofwolken, vuur en vlammen erbovenop gehuil en getier. De doden waren sprakeloos, stil en konden zich niet meer verdedigen; huiveringwekkend. Voor wie en voor wat? Het is schandalig, mensonterend en het brengt nooit zoden aan de dijk, om het met een boutade te zeggen.

De oorlog was nog maar enkele dagen begonnen en Duitse soldaten hadden we in levenden lijve nog niet gezien!

Geen schoolleven, geen 'Ma Soeur Calista', papa aan het front en niet te zien, binnenblijven en ik wilde zo graag een naar buiten gaan. Ik smeekte mijn moeder om toch even mijn wensen te vervullen, dit was natuurlijk zonder de waard gerekend! Haar antwoord was kort en bondig: 'Luister even goed, Norbert, de oorlog is begonnen, er vallen overal bommen en zomaar de straat op lopen is vanaf nu gedaan. Volstrekt verleden tijd!! Verstaan, Norbert?' 'Ja, mama!' Ik had het begrepen, de oorlog was nog niet gedaan, 't zou nog vijf jaar duren!

We gingen nog van alles meemaken!

Het spookt in mijn hoofd en er moeten nog honderden bladzijden over tal van zaken geschreven worden.

We staan ervoor en moeten erdoor. De oorlogsjaren van 1940 tot 1945, door de ogen van Norbert!

Ik moest dus binnen blijven en ook niet naar de kleuterschool gaan, die was tijdelijk gesloten. De gevolgen waren niet te overzien voor een kind van niet eens vier jaar. Het was veel te gevaarlijk op straat, zegde ze, en ze had overschot van gelijk, maar ik vertond er niets van. Haar woorden waren wet, weet je wel. Dat woordje 'gevaarlijk' begon stilaan door te sijpelen in mijn hoofd. Ook de vriendjes ervoeren hetzelfde lot. Het was opeens stil op straat. De wereld was inderdaad veranderd, 't was aanpassen geblazen. En 't moest nog allemaal beginnen, en straks, binnen enkele weken, zouden we met de Duitse soldaten geconfronteerd worden. De oorlog was inderdaad enkele dagen geleden begonnen. Voor een kornuit van bijna vier jaar was dit toen onbegrijpbaar.

De kinderen bleven in huis en de volwassenen troeften samen op straat en palaverden onder elkaar, zolang er geen bommen vielen. Gelukkig was het mooi weer en warm buiten.

Vluchtelingen uit het binnenland bereikten Poperinge en nestelden zich in huizen, dijken en weiden in afwachting dat ze buurland Frankrijk binnen zouden mogen gaan.

Strooien hoeden moesten niet meer geteld worden, er was inderdaad veel aan het veranderen. Die stomme oorlog toch. Buren, familie en vreemde burgers deden hun zegje; niet voor kinderen bestemd. Iedereen liep er, zo te zien, zenuwachtig rond. De schrik voor de nabije toekomst was in hun ogen af te lezen.

Een voorbode van donkere, gevaarlijke, onvoorspelbaar zware oorlogstijden.

De Tweede Wereldoorlog leek nu echt onze richting uit te komen.

Vele jongemannen werden onder de wapens geroepen. Waar hebben we dat nog gehoord? 1941, ook nog niet lang geleden! Toen mijn vader 'zijn' vader uitgeleide deed aan het station van Poperinge.

Nu was het de beurt aan Gerard Verroye om zijn leven in de weegschaal te leggen. Zal ik mijn vader nog terugzien? Je ziet, de wereld verandert niet! Zullen ze het dan nooit leren? De mens met zijn 'klein' verstand.

Ons kleine vaderland moet tot vervelens toe opnieuw verdedigd worden! Een klein legertje Belgische, slecht uitgeruste soldaten tegen een almachtige Duitse legereenheid met veel moderner wapentuig. Een 'vliegje' tegen een 'olifant'. De Belgen hadden geen schijn van kans, de sukkelaars. Ze stellen niets voor en worden 'zo' onder de voet gelopen. Een onbegonnen zaak, met gevaar voor eigen leven, proberen de 'vijand' van vaderlandse bodem te houden. Ik zou zeggen: 'Een klucht in drie bedrijven!'

Toch hielden deze dappere krijgers, waaronder mijn eigen vader, heldhaftig stand. Ze vielen wel als vliegen, met doden en vele gewonden tot gevolg. De zogezegde oninneembare forten langs de grens met Duitsland, werden simpelweg vernietigd en van de kaart geveegd, simpel weggemaaid.

Na achttien dagen zweet en tranen, zag de koning van België, Leopold III, als opperbevelhebber van de Belgische troepen, het nutteloze van de hele zaak in en gaf zich over aan de Duitse overmacht.

Deze verdedigingsopdracht ging de geschiedenisboeken in als 'De Achttiendaagse Veldtocht'.

De oorlog had voor de Belgische soldaten maar enkele dagen geduurd en was meteen verleden tijd. Sommige, vooral Waalse, soldaten werden gevangengehouden. De 'Vlamingen' hadden voor de Duitsers precies een voetje voor. De meeste Vlamingen mochten huiswaarts keren.

Ik was alvast een zeer gelukkig kind toen onverwacht mijn vader ons huisje binnenviel, met pak, zak en ook geweer, zonder munitie wel te verstaan! Tranen liepen over mijn wangen van geluk; als peuter van niet eens vier jaar was ik zo fier als een pauw toen ik mijn vader kon omarmen. Hij had geen schram opgelopen!

Ons vaderland was nu bezet gebied en dat gingen we in de kortste keren voelen. Het waren nu Duitsers die overal de plak zouden zwaaien. De plaatselijke bevolking zouden ze naar hun pijpen laten dansen. Er was geen ontkomen aan, voor de zoveelste maal.

Alle goederen op de bon, voedselschaarste om nog van ons 'klytebrood' niet te spreken, mooie vooruitzichten.

Ik werd zo mager als een prik, je kon mijn ribben tellen en ik groeide niet meer. Het is allemaal bewaarheid geworden. Maar weet je, ik was uit het goede hout gesneden en heb het nooit aan mijn hart laten komen. Je lot moet je nu eenmaal aanvaarden, 't gingen nog vijf lange jaren worden!

Het kon mij allemaal niet schelen... mijn papa was terug thuis!

De eerste zwaargewonde soldaat van de Tweede Wereldoorlog

Doden en zwaargewonden zijn eenvoudigweg de 'tol' van alle oorlogen, niet alleen vandaag, maar van alle tijden.

Op 10 mei 1940 was het weer zover. Om 3 uur in de vroege morgen verklaarde Duitsland via de radio de oorlog aan België, een verrassing was het niet, men had het voelen aankomen.

Alle mannen die in aanmerking kwamen om soldaatje te spelen, werden reeds enkele dagen gelden op de een of andere wijze verwittigd om hun militaire eenheid te vervoegen.

Het was het begin van de Achtttiendaagse Veldtocht. De periode om zijn leven op het spel te zetten voor het vaderland. We moesten ons verdedigen ten koste van alles en nog wat.

België voerde, militair gezien, een stellingenoorlog: ze stelden zich verdedigend op.

Iedere militair kreeg van zijn overste een plaats toegewezen die ze, om het met een boutade te zeggen, met hand en tand moesten verdedigen op gevaar van eigen leven.

Poperingenaar, Rafaël Marey, wonende in de Casselstraat diende zijn militaire eenheid in de gemeente Veldwezelt te vervoegen.

Rafaël Marey kwam zijn verplichtingen na.

Die bewuste morgen van 10 mei 1940 stond Rafaël Marey 'op wacht' aan een brug van het Albertkanaal in Veldwezelt. Zijn enige opdracht: de brug verdedigen tegen een eventuele Duitse legereenheid. Rafaël stond daar moederziel alleen met, och arme, een geweer. Op hetzelfde ogenblik landden in het nachtelijke duister twee 'zweefvliegtuigen' van het Duitse leger, geruisloos. En onze vriend Rafaël had op dat ogenblik niets gehoord of gezien. De bedoeling van de Duitsers was zonneklaar, namelijk de brug over het kanaal zonder averij in te nemen. Voor de 'moffen' was de brug van kapitaalbelang. Hun troepen moesten zo snel mogelijk het Belgisch grondgebied veroveren.

Rafaël was op dat ogenblik van enig onheil niet bewust en ook de Duitsers hadden hem waarschijnlijk niet zien staan.

Plots hoorde Rafaël Duitse stemmen zijn richting uitkomen. Tijd om hulp te roepen was er niet meer en het angstzweet brak hem uit. Rafaël Marey kon niet langer wachten en hij loste een paar gewerschoten naar zijn belagers. De oorlog was pas vijf minuten begonnen!

De gevolgen van zijn daad bleven niet lang op zich wachten, een paar ogenblikken bleef het akelig stil... en dan brak de hel los!

Rafaël Marey kreeg de volle lading!

In zijn onmiddellijke omgeving ontplofte een Duitse granaat. Rafaël Marey werd zwaar getroffen, was buiten westen en bleef zwaargewond liggen.

Zijn eenheid was gealarmeerd en er ontstond een gevecht in regel. De Belgische militairen waren gelukkig in de meerderheid en het pleit werd in hun voordeel beslecht en de Duitsers kozen het hazenpad.

Onze vriend Rafaël Marey was het grootste slachtoffer. Granaatsplinters staken in zijn hartstreek, hoofd en ook zijn linkervoet. Hij verloor bovendien zijn rechteroog en toen hij even bij bewustzijn kwam, bleek Rafaël volledig doof. Hij werd naar een kliniek overgebracht en zweefde enkele weken tussen leven en dood.

Zijn uur was blijkbaar nog niet geslagen en Rafaël overleefde dit avontuur en kon het nog vele jaren navertellen, aan al wie het horen wilde, dus ook aan mij!

In ieder geval was 'zijn' oorlog om 3uur en 10 minuten al voorbij die morgen van 10 mei 1940. Het zou wel kunnen zijn dat Rafaël Marey de eerste zwaargewonde soldaat van de Tweede Wereldoorlog was.

Zijn privéleven had in ieder geval een zware deuk gekregen en van 'bakker-pasteibakker' is nooit iets in huis gekomen.

Vele jaren na de oorlog heb ik Rafaël Marey op school gekend tijdens mijn studies in het lager en ook middelbaar onderwijs in Poperinge. We zijn bovendien vrienden voor het leven gebleven.

Die kwetsuren opgelopen aan een brug van het Albertkanaal is Veldwezelt op 10 mei 1940, zijn natuurlijk nooit helemaal geheeld.

Een normaal leven heeft Rafaël Marey, na de oorlog, gelukkig wel geleid. Zo'n zestig jaar heb ik Rafaël gekend. Nu en dan dronken we samen een lekker pintje op café en dan kwamen die oorlogsprikelen dikwijls ter sprake en we genoten met volle teugen. Het deed hem duidelijk deugd het telkens opnieuw te kunnen vertellen.

De Tweede Wereldoorlog heeft zijn leven drastisch gedwarsboomd, overhoopgehaald en een andere wending gegeven dat hij niet had voorzien en kunnen bedenken. Een filosofische bedenking, in ieders leven gebeuren rare dingen en onverwachte kronkels. Is het niet?

Vóór de oorlog had Rafaël een opleiding genoten van 'bakker-pasteibakker' en het was zijn bedoeling om dit, in zijn ogen, prachtige beroep na het einde van zijn opleiding als 'zelfstandige' in Poperinge te kunnen waarmaken.

Deze droom als jongeman werd in het zeer prille begin van de Tweede Wereldoorlog aan een brug van het Albertkanaal in Veldwezelt aan diggelen geschoten. 'Het kan verkeren', zei ene 'Bredero' ooit!

Zijn optreden die vroege morgen van 10 mei 1940 bleek enkele dagen later volledig nutteloos te zijn geweest, want de Duitsers trokken over de brug ons land binnen voor een periode van vijf jaar, miserie bloot op tafel. Zijn kwetsuren en ook dromen waren nutteloos geweest. Bakker-pasteibakker was voor Rafaël Marey een eerste grote illusie is zijn leven.

Gelukkig vond Rafaël een doodgewone vaste baan in de 'Rijksmiddelbareschool' in onze stad Poperinge als klusjesman. Hij deed er alles wat niet te zwaar of te heet was.

Iedereen, directie, lerarenkorps, collega's en niet in het minst alle leerlingen van de school, droegen Rafaël in hun hart.

Ondertussen had de liefde voor een vrouw een plaats in zijn leven gegeven. Hij huwde haar en ze werden gezegend met een mooie dochter! Het was gelukkig niet allemaal kommer en kwel in zijn leven.

Op hoge leeftijd heeft Rafaël het tijdelijke met het eeuwige geruild, en als er ergens een hemel bestaat dan zit hij met stellige zekerheid op de eerste rij!

Dus kunnen en moeten wij altijd zeggen: 'Tot straks mijn beste Rafaël!'

Moraal, gewetensvrijheid en macht

Moest iedereen zijn leven nu eens beginnen met 'bemin uw naaste gelijk uzelf', dan zou er al veel leed de wereld uit zijn! Helaas, helaas, ijdele gedachten.

Nochtans, ons geweten dicteert onafgebroken het verschil tussen goed en kwaad! Je moet er zelfs geen school voor hebben gelopen.

Macht leidt altijd tot misbruik. Onze 'genen' spelen hierbij een ongekende rol en naast ons eigen 'willetje' kan men ook niet kijken. Zo zie je maar hoe een mens écht in elkaar steekt. Dus, men moet helemaal niet verwonderd zijn dat oorlogen op tijd en stond de kop opsteken.

Vroeger bestond een gezin bij ons altijd uit een man en een vrouw. Er werd een wettelijk en ook een kerkelijk huwelijk aangegaan. Ze waren in het 'echt' verbonden, de normaalste zaak van de wereld.

Er werd enerzijds verwacht dat je de Belgische wetten respecteerde en anderzijds de geboden en verboden van onze God in ere hield zoals de geslachtsdaad alleen toepassen om kinderen op de wereld te helpen. Een beetje kort door de bocht, als je 't mij vraagt.

De godsdiensten eisen allemaal te veel en stellen zich boven onze schepper, de man 'alle' macht en de vrouw onder de knoet; zij alleen moest voor de kinderen zorgen. Hou liever de kerk in het midden!

De moraal en de gewetensvrijheid werden in vroegere tijden nooit betwist. Godsdiensten en godsdienstvrijheden stonden hoog in het vaandel. De katholieke godsdienst maakte in die oorlogsjaren voor meer dan negentig procent de dienst uit en de andere godsdiensten hadden niets in de pap te brokken en dus geen schijn van kans in onze kontreien.

Atheïsten waren er wel, maar die mensen werden gewoon doodgezwegen. In de publieke opinie waren andere vormen van samenleven niet of alleszins minder bekend. De Katholieke Kerk had in onze streken de absolute macht en voerde het hoge woord en bovendien waren de toenmalige gezagsdragers met deze gang van zaken volledig akkoord. Één zaak is voor mij duidelijk: alle macht in dezelfde hand is 'nooit' goed en een vorm van dictatuur. Nederigheid is voor mij 'heilig'.

De overgrote meerderheid van de bewoners in ons Poperinge hadden nog nooit van een andere godsdienst gehoord en wisten van niets anders, ze werden bovendien 'dom' gehouden.

Een homokoppel, een lesbisch koppel, een ongehuwd koppel, een koppel van twee verschillende godsdiensten kwamen in onze kontreien niet voor en als ze al voorkwamen werden ze doodgezwegen. Die bekrompen geesten van toen zijn vandaag, in de computertijd, helemaal verdwenen, maar of het hiermee beter gaat is een ander paar mouwen!

Wat ikzelf vandaag spijtig vind: de meesten geloven niet meer in een leven na de dood, maar ik wel! Het volstaat, een klein beetje, na te denken of te filosoferen! Maar hoe het er daar uit ziet is ook voor mij een raadsel! We zien wel als het zover is, zei de blinde!

Een dictaat van de paus in Rome was toen: zoveel mogelijk kinderen op de wereld zetten. De enige reden om seksuele gemeenschap te hebben. De pil was en is nog steeds verboden. Je kan ervoor zijn of ertegen, maar vandaag gaat het over een abortuswet tot achttien weken, en in mijn ogen is dit 'moorddadig' en daar ben ik tegen! Je mag het weten!

Toen ik geboren werd, in 1936, liepen er op deze aarde zo'n twee miljard mensen rond en op vandaag meer dan zeven miljard. Van het goede te veel, zeker?

Dit had tot gevolg dat er zeer grote gezinnen ontstonden. Ons gezinnetje bestond in 1940 uit vijf personen: vader, moeder en drie kinderen. In 1945, bij de 'babyboom' is mijn jongste broer, Paul, er nog bijgekomen.

Het gemiddelde gezin in Poperinge had toen vijf kinderen.

In de Pezelstraat was er een uitzondering op de regel, als ik het goed voor heb: een 'nest' van vijftien kinderen.

Ze moesten allemaal gevoed worden in die oorlogsjaren. Hoe ze dit voor elkaar hebben gekregen, is voor mij een raadsel gebleven. Die moeder heb ik altijd 'in verwachting' gezien. Één detail, ze hebben het allemaal overleefd.

Een konijn had er niets aan!

Op zondag moesten alle gedoopte mensen, op straffe Gods, de misdienst bijwonen. Vanaf 6 uur 's morgens tot 11 uur was er om het uur misgelegenheid. De drie kerken in onze stad zaten telkenmale bomvol. De personen van het mannelijk geslacht zaten aan de rechter kant en mochten geen hoed, klak, pet of ander hoofddekseel op hebben; de vrouwen aan de linkerkant maar mét hoofddekseel. Dit was nu eenmaal de regel! Raar, toch?

Vandaag geloven de meesten niet meer en onze kerken lopen bijgevolg leeg. Ze doen wat ze niet laten kunnen, maar ik ga nog iedere week. Ik loop al gans mijn leven tegen de stroom in! Zo zit ik in elkaar. Raar maar waar!

Wie de macht in handen heeft, is bijna altijd geneigd om er misbruik van te maken. De geschiedenis van de mens staat er bol van. Smeerlapjes zoals Hitler, Napoleon Bonaparte, Julius Cesar en consoorten. Onder de levenden van vandaag zijn er te veel om op te noemen. Ook vele godsdienstleiders met hun geboden en vooral verboden; politieke leiders en dictators allerhande, enz., enz.

De antiklerikalen en moraalfilosofen, gewetenlozen, mogen, ook niet vergeten worden. Zijn we niet allemaal een beetje zondaars? We hebben één geluk... God is liefde!!!

Een ding wil ik nog zeggen. Toen de bommenregen op onze hoofden neerviel tijdens de oorlogsjaren, waren de ongelovigen de eersten om op de knieën te aan. Ze prevelden schietgebeden om toch maar niet bij de slachtoffers te zijn! Het is niet van horen zeggen, ik heb het met eigen ogen gezien!

De Vlucht naar Sint-Jan-Ter-Biezen

De mensen leren niet uit hun fouten. De geschiedenis herhaalt zich steeds, het staat precies in de sterren geschreven?

De Eerste Wereldoorlog begon in 1914 en eindigde op 11 november 1918 met een Duitse nederlaag. Op de eerste bladzijden van dit boek lees je het familiedrama van Remi Verroye-Blanckaert Eline en drie kinderen. Remi wordt opgeroepen om zijn land te verdedigen, met alle gevolgen van dien zoals je kon lezen.

We zijn amper 22 jaar later en nu is het de beurt aan zijn zoon en mijn vader Gerard om in zijn voetsporen te treden. Enkele dagen vóór 10 mei 1940 moeten we afscheid nemen en nu staat mijn moeder Marie-Louise Delanghe en haar drie kinderen, Georges, Norbert en Gilbert voor een voldongen feit. We nemen met veel tranen afscheid. Zullen we elkaar nog terugzien? We kunnen al positief antwoorden, God zij gedankt.

Vandaag, 11 mei 1940, de tweede dag van 'mijn' oorlog. Niet goed geslapen, er was te veel gebeurd gisteren. Het stof was nog niet gaan liggen, het spookte in mijn hoofdje. Die verkenningsvliegtuigen, moeder met veel tranen in haar ogen, papa was er niet, geen kleuterschool, geen 'Ma Soeur Calista', geen vriendjes en niet buitenspelen. Wat staat er ons vandaag te wachten?

Gelukkig troeften we samen bij opa en oma en haar broers en zusters in 'd'Hoge Reke', waar ze aan schoenherstellingen deden. Het leven ging nog even gewoon verder in afwachting van de vlucht naar Sint-Jan-Ter-Biezen binnenkort. In de keuken bij een tasje verse koffie brachten opa en oma 'hun' oorlog van 1914-1918 weer ter sprake, toen zij als kinderen, pak en zak, de biezen naar buurland Frankrijk moesten nemen.

De 'moffen', zo noemde men die Duitsers, hebben toen onze stad Poperinge nooit bereikt, ze strandden in Ieper zoals iedereen vandaag weet. In 'mijn' oorlog zal het met stellige zekerheid anders verlopen.

Zo te horen uit de mond van opa en oma, stond het wereldje van die Eerste Wereldoorlog nog helder in hun geest. In de streek van Ieper werden de mensen geterroriseerd en met gifbommen bestookt, er vielen veel doden en gewonden, soldaten en ook burgers. De Duitse troepen gedroegen zich als beesten, werd in Poperinge beweerd. Niemand die het echt weet, 't kunnen ook praatjes zijn. Opa en oma wilden dergelijke zaken voor geen geld ter wereld meemaken en dus werden plannen gesmeed om het hazenpad te kiezen naar veiligere oorden. Ze gingen samen met de rest van de familie overleggen.

Het leven is er thuis, op straat, bij de burens en andere familieleden zeer gespannen en nerveus. De eerste verkenningstoestellen hadden ze al gezien, maar andere, gevechtsvliegtuigen zouden niet lang op zich laten wachten.

Als kind van nog geen vier jaar zie, voel en hoor je van alles en nog wat dat er in ons leefpatroon veel te gebeuren staat. De spanning was te snijden.

Iedereen wilde Poperinge zo snel mogelijk verlaten.

Bij ons thuis staat moeder er alleen voor. Haar kinderen beschermen en in hun levensonderhoud voor zien wordt een zware klus nu haar man, en onze vader, er niet is om brood op tafel te krijgen. Gelukkig kan ze rekenen op haar familie om de eindjes aan elkaar te knopen.

Van onze vader moesten we geen nieuws verwachten, hij had andere zorgen aan zijn hoofd zoals aan zijn militaire verplichtingen voldoen en vooral zien te overleven.

Met horten en stoten had moeder ons gezegd dat we van hem in de eerste dagen en maanden waarschijnlijk niet zouden horen of zien, en dat we moesten bidden voor zijn bescherming. Dat deden we, elk op zijn manier. Toen geloofden mensen nog in buitenaardse krachten. Dergelijke zaken kon ze aan ons niet uitleggen, want ons denkvermogen was niet groot genoeg.

Achteraf beschouwd heeft het misschien geholpen, want we hebben het allemaal overleefd.

In die eerste oorlogsdagen was er veel contact met de ganse familie in Poperinge en dan zeker met opa en oma, broers en zusters, gehuwden en ongehuwden uit de straat en 'd'Hoge Reke' in het bijzonder. We woonden allemaal op loopafstand van elkaar.

In ons huisje was er een in- en uitloop van jewelste. Iedereen liep er gespannen bij. Een jongere zus van mijn moeder is radeloos en bang, ze loopt er wenend bij. Ik begrijp het allemaal niet zo goed en haar gedoe werkt flink op mijn zenuwen en tot overmaat van ramp scheert er plots een gevechtsvliegtuig laag over ons huis! Algemene paniek!!

We waren pas aan de tweede dag van de oorlog begonnen en van Duitse soldaten nog geen spoor te bekennen. Het kan eigenlijk nog niet want ze waren pas de brug in Veldwezelt overgestoken, waarbij onze stadsgenoot Rafaël Marey ter nauwer nood aan de dood ontsnapt was. Het was nog 300 kilometer van Poperinge verwijderd, te voet natuurlijk. Gelukkig maar, komen zouden ze zeker, daar was geen twijfel aan. We hadden nog enkele dagen tijd om weg te komen.

Het bleef warm en zeer mooi weer. Buiten spelen? Geen sprake van! Die vliegtuigen met bommen, weet je wel.

Wat een geharrewar! Wat een nerveus gedoe op straat. De stad stond op stelten! Poperinge wordt overstelpt met vluchtelingen uit het binnenland; verder kunnen ze niet, de grens met Frankrijk is potdicht, geen doorkomen aan. Bij de familie Delanghe kwam het woordje 'vluchten' meer en meer ter sprake. De geschiedenis herhaalt zich. Niet naar Frankrijk, want de grens is gesloten!

Er is blijkbaar niets veranderd onder de zon! Tweeduizend jaar geleden, vernemen we in godsdienstlessen op school, de 'vlucht naar Egypte' door Jozef en Maria, die in verwachting was van Jezus en er was geen plaats in de herberg en hij werd geboren in een stal. Het stond toen ook al in ed sterren geschreven!

Ook vandaag zijn er miljoenen mensen op de vlucht! Het laat de mens niet los! Oorlogen zijn er altijd geweest!

We zijn ondertussen dertien mei 1940! De vierde dag van de oorlog. De vluchtelingen blijven toestromen. Gelukkig, 't blijft mooi weer en ze nestelen zich in de velden, bossen, weiden en dijken. Wat een 'hoerenboel'! Waar moeten die mensen aan eten geraken?

De spanning stijgt en bij de familie Delanghe wordt er flink overlegd. De wereld staat niet stil en gaat gewoon zijn gang. Nog altijd geen Duitse soldaten te horen of te zien. De Belgische soldaten, waaronder mijn vader, houden blijkbaar nog altijd stand en we zijn al aan de vierde dag van de oorlog. Veel nieuws bereikt onze oren niet. Geen nieuws, goed nieuws wordt ook al eens gezegd! Vooralsnog geen ernstige zaken te melden. Van die oorlog trek ik mij niet veel aan, ook geen vliegtuigen te horen of te zien, moeder laat onze voordeur openstaan en ik mag even buiten piepen! Ik geef mijn oogjes de kost.

Er passeren een troepje militairen en 't blijken Franse soldaten te zijn, volgens Henri, onze buurman, die ons proberen te beschermen tegen de oprukkende Duitse legereenheden. De straat staat vol kijklustigen, vooral vrouwen en kinderen. Het is eens iets anders. Waar ze naartoe gaan is mij een raadsel, richting het centrum van de stad. Uiteindelijk heeft het Franse leger de Duitsers ook niet kunnen tegenhouden, zou later blijken, en werden door de Wehrmachtsoldaten onder de voeten gelopen.

Waar blijven die Duitsers toch?

De familie Delanghe, langs moeders kant, is ondertussen een uit de kluit gewassen familie geworden.

Grootvader Achille en grootmoeder Rachel Missiaen deden wat van de katholieke zeden verwacht werd en zetten tien kinderen op deze wereld neer.

Ze woonden een groot deel van hun huwelijksleven in Poperinge, namelijk in 'd'Hoge Reke', een statig huizencomplex van 24 woningen van de Krombekestraat.

De familie gaat nu op 14 mei 1940 ten huize Achille Delanghe overleggen hoe ze de 'vlucht' uit de stad gaan organiseren. Simpel is het niet om het op een ordentelijke wijze in elkaar te steken.

Het uitgangspunt, opa Achille en oma Rachel hadden die Eerste Wereldoorlog nog in hun achterhoofd. Ze vluchtten toen als koppel met twee kleine kinderen per trein naar de burens in Frankrijk, ten jare 1915. Waar hebben we dat nog gehoord? – zie eerste bladzijden van dit boek!

Opa Achille Delanghe moest geen soldaatje spelen want hij had zich er 'uitgeloot'!! Zo verliep dat toen in die tijd. Je moet maar geluk hebben!

Tijdens die oorlogsjaren in Frankrijk nam de familie Achille Delanghe – Missiaen Rachel een enorme uitbreiding.

Van de tien kinderen is er eentje op zeer jongen leeftijd overleden. De negen andere zijn er in de loop der jaren allemaal gehuwd en er zijn vele nazaten bijgekomen! Ondergetekende was van de kleinkinderen de derde in de rij, geboren op 30 augustus 1936.

Nu, in de maand mei 1940, konden ze niet naar Frankrijk vluchten: de grens was hermetisch dicht voor alle verkeer. Dus ze moesten een uitweg vinden. Daarom het overleg aan opa's keukentafel in 'd'Hoge Reke'. Grootvader Achille was de oudste van het gild en bovendien het meest ondervinding in 'vluchtverhalen'. Hij voerde het hoge woord en stelde het volgende voor: niet te ver van huis, enkele kilometers buiten het stadscentrum leek voor hem voldoende. De Grote Markt en omliggende straten waren in zijn ogen de gevarezone. De Krombekestraat en dus ook 'd'Hoge Reke' behoorden daar ook bij.

Om zijn inzicht te staven zei opa kort en krachtig: 'Tijdens de Eerste Wereldoorlog, 1914-1918, lag de stad Ieper pal op de frontlijn en in Poperinge, 12 kilometer verder, gebeurde helemaal niets!' Hij had 'tot nu' gelijk. Niemand kon voorspellen hoe het nu zou worden!

Om voor die periode even klare wijn te schenken: Poperinge was voor de vele uitgeputte en vermoeide soldaten, meestal Engelse, een welgekomen ontspanningsoord. Is er vandaag nog altijd wereldbekend voor.

De strijders konden een paar dagen op hun positieven komen en uitrusten en van het leven genieten. Dat was mooi meegenomen. Enkele dagen later terug naar 't slagveld in Ieper om uiteindelijk toch te sneuvelen op het veld van eer en 't vaderland. De sukkelaars en die stomme oorlog.

Duitsers waren in Poperinge nooit te zien in 1914-1918. Door een Engelse aalmoezenier, met name Tubby Clayton, werd het overbekende 'Talbot House' opgericht. Het kreeg de naam 'Every Man's Club'.

Wat opmerkelijk was, iedere militair mocht er logeren! Er werd geen rekening gehouden met stand of rang. Lovenswaardig van aalmoezenier Tubby Clayton!

Een standbeeld van een jonge vrouw is op vandaag te bewonderen op de Grote Markt in Poperinge. Het is de beeltenis van een Poperingse dame uit die periode, met name Eliane Cossey, alias 'Ginger' voor de Engelse officieren uit de Eerste Wereldoorlog.

Het was een 'pub' voor officieren 1914-1918 onder de naam 'À la poupée'. Het Ginger-beeld op de volgende bladzijde.

Wat mij bijzonder treft als Vlaming en Poperingenaar, de 'pub', of liever, het café kreeg de naam 'À la poupée'. Zoals reeds aangehaald, cafés kregen een Franstalige benaming! Pour les flamands la même chose! Hemeltergend voor alle Vlamingen. Nog een reden waarom zo veel Vlamingen met de Duitsers heulden in de Tweede Wereldoorlog.

Het gastvrije meisje Ginger kreeg op 31 mei 2015 een welverdiende huldiging in haar geboortestad. Het was de Heemkring Aan de Schreve die het initiatief nam om het Gingerbeeld, het symbool bij uitstek van de Poperingse gastvrijheid, te plaatsen op de Grote Markt van Poperinge. Dank zij de financiële samenwerking tussen de Heemkring en de Stad Poperinge is het beeld, ontworpen en gerealiseerd door de Poperingse kunstenaar Nele Boudry, tot stand gekomen.

Vandaag, 14 mei 1940, staat het Duitse leger terug voor onze deur dankzij de Duitse bevolking die voor Hitler en zijn nazipartij had gekozen, die wraak had gezworen toen op 18 november 1918 Duitsland de Eerste Wereldoorlog had verloren. Loontje komt bijna altijd om zijn boontje.

In 'd'Hoge Reke' was de beslissing gevallen. Opa Achille had samen met de rest van de familie de beslissing genomen om eerstdaags de 'vlucht' te nemen naar Sint-Jan-Ter-Biezen, nabij Watou, zo'n tien kilometer van onze woonplaats. Het was ver genoeg volgens opa Achille, hier zitten we veilig.

Opa had in overleg met 'keuterboertjes' aldaar een overeenkomst gesloten om de zomermaanden in de dierenstallen door te brengen. Die stonden leeg want de koeien, schapen, enkele varkens en het pluimvee liepen en sliepen in de weide en hadden gewoon geen behoefte om in de stallingen te gaan.

Mannen, vrouwen en kinderen samen waren we ruw geschat met een groep van zo'n 25 personen, toch een hele hoop volk als je het mij vraagt. Zal er daar voldoende plaats zijn om iedereen te herbergen, vroeg ik mij af.

Voor mij waren het allemaal bekende gezichten, ze woonden bijna allemaal in de Krombekestraat en 'd' Hoge Reke'. Te veel om allemaal op te noemen. In ieder geval opa en oma, mijn moeder Marie-Louise en drie kinderen; zusters van mijn moeder: Simone, Bertha, Yvonne, Elisabeth en Godelieve; en hun broers: Albert, Maurice en Raymond; enkele schoonzonen: Maurice Decroix, Albert Verleene en Albert De Graeve; ook nog een ganse meute kinderen, te veel om op te noemen!

De organisatie werd op punt gezet door opa Achille. Je moet bijna legeroverste zijn om het op poten te zetten.

Op 15 mei 1940 werden rond oma's keukentafel, in de namiddag, de koppen een laatste keer bijeengestoken en op papier gezet. 't Was geen lachspelleke, want alles moest kloppen. Wat een geroezemoes en getater, allemaal in 't Poperings dialect!

In afwachting van de grote verhuis, speelden al de kinderen, ik inclusief, buiten in opa's grote tuin!

Wij, de kinderen, trokken ons van de hele affaire niets aan. We zien wel als het zo ver is. Die oorlog kon ons gestolen worden. We kregen op tijd en stond een natje en een droogje toegestopt en de aardbeien waren rijp en we mochten er zo veel eten als we wilden want we gingen allemaal uit beeld verdwijnen en de slakken gingen zich tegoed doen. 'Eet ze maar op!', riep oma.

Het was al laat in de avond als de rondetafelgesprekken werden afgerond. Ondertussen had oma doorlopend warme koffie en boterhammen opgediend, want die eerste dagen van de oorlog was er nog geen schaarste aan levensmiddelen: de 'moffen' waren er nog niet.

Overmorgen, 17 mei 1940, zou er om 7 uur 's morgens verzamelen geblazen worden! Bij opa, aan 'd'Hoge Reke'!

16 mei 1940 was de dag om alles voor te bereiden.

Ik herinner het mij alsof het gisteren was!

17 mei 1940, nog een dag die als 'klaar water' voor mijn geest staat, nochtans was ik niet eens vier jaar oud. De ganse familie Delanghe vertrekken klaar voor die wondermooie 'Hoge Reke' in de Krombekestraat van Poperinge. Op naar Sint-Jan-Ter-biezen, nabij Watou om te ontkomen aan de bommen en granaten van het Duitse leger.

De goden zijn ons gunstig gezind, 't wordt weeraars een prachtige zomerdag. Geen messerschmitts en stuka's te horen en te zien, nog niet!

Al vroeg in de morgen een drukte van jewelste op straat. Niet alleen van Poperingenaren, maar ook duizenden vreemde burgers, Vlamingen weliswaar, die naar ons buurland Frankrijk willen vluchten.

De Franse overheid heeft er een stokje voor gestoken, de grensovergang is gesloten voor alles en iedereen. Franse gendarmes en douaniers houden alles in de gaten, er is geen doorkomen aan. Ze zitten allemaal geblokkeerd in onze stad.

Dit kan ik nu al zeggen: in de komende dagen en weken zullen de gevolgen niet te overzien zijn!

Aan de 'Hoge Reke', ten huize Achille Delanghe, is het een ander paar mouwen. De familie staat, met pak en zak, klaar om te vertrekken, een tiental kilometer verder in de open natuur en de stallingen van koeien en schapen.

Het is eens iets anders en waarschijnlijk veilig tegen bommen en granaten. Met mondjesmaat schuiven ze aan, een klein legertje voetvolk, groot en klein, zo'n dertig personen in totaal.

Een geroezemoes van jewelste in een sappig Poperings dialect.

Het 'pelotonnetje', om het in legertermen uit te drukken, stond onder de leiding van grootvader Achille Delanghe, hoewel hijzelf nooit legerdienst had gedaan. Opa had bijzonder veel geluk ondervonden in de legeraffaire, hij had er zich namelijk uitgeloot! Wie herinnert zich dat nog?

In de maand mei 1940 beschikte niemand van de familie Delanghe over een autovoertuig, ze hadden er bovendien nog nooit een gezien! Het lag ook niet in hun financiële mogelijkheden; de portemonnaie was te klein, in die tijd toch. Enkele beschikten wel over een 'krakkemikkig' fietsstootkarretje en kruiwagens, ofte 'pupegaelen', des te meer.

Zwaar beladen met pak en zak, voedingswaren allerhande, potten en pannen, lepels, vorken en messen en nog veel meer, niets werd over het hoofd gezien.

De oorlog was pas begonnen, maar nog niet voelbaar. Voedingswaren allerhande waren niet steeds verkrijgbaar in de vele winkeltjes en landbouwbedrijven. Van ravitailleringsezegeltjes was nog geen sprake! Dat was voor veel later. Van grootwarenhuizen had nog niemand gehoord, allemaal toekomstmuziek. Het was nog de tijd om samen te palaveren over de koetjes en kalfjes, zoals men dat toen zo mooi formuleerde in ons sappig Poperings dialect. Ook dat is vandaag geen mode meer en behoort tot een lang vervlogen tijd! Spijtig al je 't mij vraagt.

Van koetjes gesproken, verse melk, boerenboter en versgebakken brood hadden ze ook mee! De kinderen die nog niet konden lopen, hadden een 'kinderwagen' ofte 'kindervoiture' ter beschikking. (Weer een afgeleide Franse benaming.) Wat een gekrijs was dat allemaal! Je kon er geen letter van verstaan.

Opa Achille had een fluitje in de hand om alles in goede banen te leiden. Dat gekrijs werkte ook op zijn zenuwen en hij maande iedereen aan om er wat vaart in te steken en we waren nog niet eens vertrokken.

Opa was een gediplomeerd schoenmaker, toen wilde dat zeggen, vandaag niet meer, iedereen moest deftig schoeisel aan zijn voeten hebben! Opa en zijn zonen hadden daar extra aandacht aan gegeven. Het waren toen geen asfaltwegen maar oneffen, stofferige heirbanen uit lang vervlogen tijden! Op dat vlak waren geen problemen te verwachten. Zo'n twintig kilometer, heen en terug, op stofferige en moeilijk begaanbare wegen wilde wel wat zeggen. Vandaag zou men daar niet aan denken!

Probeer je deze 'kolonne voetvolk' maar eens voor te stellen met alles erop en eraan! 't Was niet om te lachen. Gelukkig was er geen verkeer op de baan en geen auto's! Alleen een boerenkar en een paar Brabantse trekpaarden.

Napoleon had er niets aan toen hij omstreeks het jaar 1800 te voet van Frankrijk naar Rusland trok, heen en terug!

Het is al 8 uur, die morgen van 17 mei 1940. We zijn al een uur te laat op het voorziene vertrekschema, maar we zijn vertrekkensklaar! Het is zo ver! Het is even helemaal stil geworden en ook de kinderen zwijgen als vermoord. Opa helemaal vooraan, wat een leidersfiguur, fluitje in de mond en dan wordt de ijzige stilte doorbroken en het startsein klinkt oorverdovend in de lucht. Daar gaan we: Krombkestraat, Diepemeers, Switch Road, Watouseweg, enz., enz. Het is mooi en warm weer, de zon doet zijn uiterste best, 't is kurkdroog, een zuidenwindje en 't stof vliegt in 't rond. Geen druppel regen wordt verwacht. De kraaien gapen, voor ons is 't puffen geblazen. Op naar Sint-Jan-Ter-Biezen. 'Immer geradeaus', zeggen de moffen.

d'Hoge Reke en ons dierbaar huisje zijn al uit het zicht verdwenen. Het geeft een vreemd gevoel, ietwat gelaten. Bij de start aan d' hoge reke liep ik aan de hand van mijn oudere broer Georges midden in de groep. Ik voelde mij opgetogen en goed, nu zijn we één kilometer verder en mijn beentjes wegen als lood. Het is zwaarder dan ik dacht, maar ik geef geen kik en bijt op mijn tanden, gemakkelijk is iets anders.

Zigzaggend gaan we verder, traag maar gestaag, op naar Sint-Jan-Ter-Biezen en we zijn pas vertrokken, nog 9 kilometer te gaan. Voor een kind van niet eens vier jaar is 't loodzwaar! Mijn moeder was nabij en hield me in de gaten. 'Gaat het nog, Norbert?', vroeg ze opeens, en ik zei haar spontaan: 'Ja, ma, maak je geen zorgen!' Ik viel nog liever dood dan te bekennen dat ik stikke dood zat!

De redding was plots nabij, Simonne Delanghe, een jongere zus van mijn moeder zag ook wel dat ik op het einde van mijn krachten zat en deed een voorstel: ik mocht op haar schouders plaatsnemen, zij tilde mij op en maande mij aan om mijn armpjes om haar hals te slaan, zogezegd zo gedaan. Wat een verlossing! Zo ging het een tijdje verder, tot ook zij mijn gewicht niet meer aankon. En weet je wat, ik mocht toch plaatsnemen in de 'kindervoiture' om wat te rusten. Een gelukzalig gevoel, en ik viel meteen in slaap. Je moet het meegemaakt hebben om het 'echt' te begrijpen. Ondertussen werd er onder de volwassenen getaterd over alles en nog wat in het Poperings dialect en Norbert was even in dromeland verzeild geraakt.

Zo naderden we langzaam maar zeker onze eindbestemming. Na geruime tijd werd ik wakker gemaakt en moest ik mijn plaats in de voiture afstaan aan een nichtje. De rollen werden omgekeerd en Norbert moest terug zijn beentjes strekken en weer lopen, lastig was het wel. We klaagden niet, we beten op onze tanden, want weet je, we waren helemaal uit het goed hout gesneden!

Een groot geluk, de zon stond in 't zenit, lachte ons toe, 't was prachtig zomerweer, roerloos stil en geen bommen en granaten, toen niet.

'Gott mit ons', dachten de moffen!

Je moet maar durven. Hoelang onze toch heeft geduurd kan ik bij benadering niet zeggen. Wat ik er vandaag over denk? Toen konden de mensen tegen een stootje!!

Na uren stof te hebben geslikt werd de plaats van bestemming bereikt. Een weide met een erf in een landelijke omgeving. Meer moet dat niet zijn. Weg van alle laweit en tromgeroffel. De stilte primeert en men kan terug rustig in- en uitademen.

De omgeving werd alleen verstoord door het gekwetter van vogels. Die trekken zich van het hele mensengedoe bitter weinig aan. Bovendien is 't meimaand, architectenmaand, er moeten nestjes

gebouwd worden en aan de voorplanting gedacht worden, want weet in mei legt ieder vogel zijn ei. Hoog in de lucht deden de zwaluwen zich tegoed aan de vele insecten om het geslacht in stand te houden.

Dit had ik toen al in de mot, de natuur sprak mij aan.

De familie Delanghe stond stil voor een afgesloten weide, een paar hectaren oppervlakte. De straatnaam, die ik toen nog niet kon lezen, witgekalkt op een zwart bord, 'De Windweg', toen nog grondgebied van het zelfstandig dorpje Watou, vandaag een geheel met onze stad Poperinge. Ongeveer in het midden van de grasvlakte zagen we een bouwvallig hoevetjes staan. Een tiental koeien en een stier, enkele varkens en schapen met lammeren, een ezeltje en at hennen en natuurlijk ook een haan. Ze deden zich te goed aan het lange gras en wat opviel was een grote voederbak, gevuld met allerlei etensresten voor hen die met gras geen voldoening vonden. Ook de neerhofdieren werden apart bediend. Wat een luxe. De hemel op aarde. Een kuip met drinkwater was ook voorzien, zodat iedereen uit de dierenwereld aan zijn trekken kwam. Als kind van niet eens vier jaar was met dit opgevallen. Alle dieren keken de familie Delanghe met een dwaze kop aan, dit waren ze blijkbaar niet gewoon en die stier, daar had ik een beetje schrik van, met zijn uitdagende houding. Na korte tijd zag hij ons niet meer staan en leek alle gevaar geweken. Hij hield zich met zijn koeien bezig.

De twee bewoners van het hoevetje, broer en zuster, ongehuwde nazaten van de familie Verhulle, stonden de 'Delanghes' op te wachten. Opa's zuster woonde ook in de buurt, maar die hadden geen plaats om al die mensen op te vangen. Minske en Eugenie Verhulle waren een uitgelezen hulpmiddel. God zij gedankt!

De 'tamtam' had zijn werk gedaan.

In mijn kinderogen waren het oude mensen, sjofel gekleed, maar zeer vriendelijk. We werden als koningen ontvangen en rondgeleid; mensen met een gouden hart. Van die soorten zijn er veel te weinig. Met zulke mensen kan je geen oorlog voeren. In de volksmond werden ze 'keuterboertjes' genoemd.

Die voorbeeldige, fantastische, edelmoedige en hupvaardige mensen verdienden die minderwaardige benaming niet. Ze verdienden een standbeeld op de grote markt van Poperinge, na de oorlog.

Ze leefden blijkbaar sober van de opbrengst die de dieren hen schonken, zoals eieren van de hennen en melk van de koeien. Nu en dan werd er ook een varken geslacht om de krachten op peil te houden en water was er genoeg om hun dorst te lessen. Konijnenvlees stond ook soms op het menu en een broodje bakten ze zelf. Vergeleken met onze keuken waren het rijke mensen die 'keuterboertjes'!

Minske en Eugenie Verhulle waren twee prachtige mensen die zonder morren hun erf en stallen ter beschikking stelden van zoveel vreemde mensen, edelmoedigheid van de bovenste plank!

Ze stelden balen hooit en stro ter beschikking om voor iedereen een rust- en slaapplek te geven in de koeienstallen. Meer moest dat niet zijn, ze waren beschermd tegen de natuurelementen zoals zonnestralen en soms ook een regenbui of donderslagen.

Koken, eten klaarmaken en ravotten voor de kinderen, gebeurde in de weide bij de dieren.

Toen waren het allemaal plantrekkers en voor de avond intrad, hadden de mannelijke leden van de groep de klus geklaard en zo zat de eerste dag van de vlucht uit Poperinge erop.

Er waren geen noemenswaardige ongelukken gebeurd. Iedereen legde zich bij de situatie neer en was content, dank u Heer! Slaapwel allemaal.

zo zag het hooftje er uit, vele jaren later, toen
waren Juliuske en Eugenie Verhulst al lang de pijp uit!

Ook Norbert kreeg zijn slaappleats toegewezen, dicht bij zijn moeder, Marie-Louise Delanghe, nabij de uitgang van de koeienstal. Geloof het of niet, vandaag zit ik nog altijd met de geur van de koeienmest opgezadeld!

We zijn nu dag 'twee' van ons verblijf in Sint-Jan-Terbiezen. Ik ben vroeg uit de veren, want morgenstond heeft goud in de mond! Dit huldig ik vandaag nog steeds! Na zovele jaren! Weeral zeer mooi weer, de vogels fluiten, de haan kraait, de koeien loeien; het belooft. Iedereen komt stapsgewijs naar buiten en geeuwt de nachtrust weg. Mijn moeder en haar zusters maken het morgenmaal klaar op een bijzondere wijze, 't is een beetje zoeken en tasten maar ze komen er wel. Het geroezemoes stijgt en de tongen komen los. We zijn de koning te rijk, geen vuiltje aan de lucht, letterlijk en figuurlijk, iedereen geniet met volle teugen.

Geen vliegtuigen, geen soldaten en ook geen bommen en granaten, voorlopig toch niet. Alles peis en vree!

De oorlog lijkt ver weg, maar vergis je niet, 't kan allemaal snel gaan in deze tijden. We moeten op onze hoede blijven.

Vandaag, de tweede dag, moet er aan de veiligheid van de ganse groep gedacht worden, 't is immers oorlog, een goede week begonnen en de Duitse troepen zullen sowieso hun opwachting maken, daar valt niet aan te twijfelen. Met een beetje verbeelding kunnen we ons Poperinge zien liggen met zijn ontelbare vastgelopen vreemdelingen die geen kant op kunnen.

De mannelijke leden van de familie, opa en zijn zonen en schoonzonen, hadden samen een plannetje uitgewerkt om een schuilplaats aan te leggen, want in deze oorlog moet het grootste gevaar uit de lucht komen, dachten ze. Een schuilkelder aanleggen leek geen overbodige luxe. Ze zouden de klus met primitieve middelen moeten klaren.

Kruiwagens, schoppen en houwelen hadden ze van thuis in Poperinge meegebracht. Aarde konden ze ophalen van een nabijgelegen braakliggend veld en van een verlaten bouwwerf even verderop vonden ze bouwstenen in overvloed. Nood breekt wet, zeg men soms; er was geen andere keuze. Minske Verhulle beschikte over enkele planken en takken uit bomen in de straat werden noodgedwongen afgezaagd. We zijn op de buiten en te velde, er stellen zich geen problemen. Hamers en nagels hadden ze ook van thuis meegebracht. Het liep zowaar op wieltes, ze konden allemaal hun plan trekken. Ook zij waren uit het goede hout gesneden.

Wij, de kinderen, vergapen zich aan alles en nog wat. 't Was voor ons een kermisfeer!

Met schoppen en spaden worden graafwerken aangevat op een plaats door Minske Verhulle, de eigenaar, aangetoond, zodat zijn dieren veilig zijn en niet op de vlucht kunnen slaan! Er moet met veel dingen rekening worden gehouden.

Machines zijn er niet, 't is allemaal handwerk, een lastig karwei, een tiental werkkrachten en iedereen in bloot bovenlijf. De werken schieten op en zullen een paar dagen in beslag nemen.

Het leven gaat natuurlijk zijn gewone gang en van 'passanten' bereiken ons allerlei nieuwtjes over de oorlogsprikelen, want die gaat gewoon verder natuurlijk.

De Duitsers rukken in snel tempo onze richting uit en naderen met rasse schreden Poperinge, wordt gezegd.

Nu en dan, hoog in de lucht en onzichtbaar voor onze ogen, horen wij geronk van vliegtuigen, want je moet weten, ver van de haven van Duinkerke in Frankrijk zijn wij hier niet, hoop en al zo'n dertig kilometer, een peulschil met een vliegtuig. Het zijn allemaal raadsels die ons petje te boven gaan.

Er wordt op he erf van Minske Verhulle gewoon verder gewerkt aan onze 'abri', Poperings dialectwoord voor een schuilkelder (alweer een ingeburgerd Frans woord).

En opeens gebeurt het onverwachte, nog sneller dan je het kan bedenken komt er uit het 'niets' een Duitse stuka aangevlogen. Het scherpe geluid snijdt door merg en been, we stuiven uit elkaar, dekking zoeken richting koeienstallen, 't ging allemaal te laat zijn en neemt een lange bocht en spuwt een kogelregen uit zijn machinegeweren; jongens toch, wat was ik bang! De kogels waren niet voor ons bestemd, maar wel een Engels camion wat verderop, hebben wij korte tijd later vernomen van mensen die het met hun eigen ogen zagen gebeuren. Het voertuig werd doorzeefd en vloog in brand; een drietal Engelse soldaten waren opslag dood. Voor die jonge gasten was de oorlog al voorbij. God hebbe hun ziel, dacht ik erbij.

Dit voorvalletje zal ik nooit vergeten, zolang ik op de aarde leef.

De Engelse troepen waren in de beginfase van de oorlog geen partij voor het sterke Duitse leger en moesten zich terugtrekken naar Engeland vanuit de haven van Duinkerke, aan onze achterdeur, bij manier van spreken.

Het vernielde Engelse voertuig lag vol met ingeblikte voedingswaren. In de kortste keren werd het leeggehaald door voorbijgangers. De ene zijn dood is de ander zijn brood!

Dit waren de eerste dagen in Sint-Jan-Ter-Biezen.

Het besluit van opa, Achille Delanghe, was toen al: 'Dit wordt een andere oorlog dan de vorige!'

Het ging deze keer vanuit de lucht komen en inderdaad, we werden met onze neus op de feiten gedrukt. Het bewijs was geleverd! Die Engelse soldaten hebben het aan den lijve ondervonden. Op de boerenbuiten viel het al bij al nog mee.

Het was anders gesteld in het centrum van Poperinge, zoals opa Achille had voorspeld! Onheilspellende berichten kwamen ons 'ter ore'. Poperinge viel voor de eerste keer 'ten prooi' aan hevige bombardementen.

Te horen en ook te zien vanuit ons toevluchtsoord in Sint-Jan-Ter-Biezen! Wij vielen gelukkig buiten de gevarenzone. Het centrum van Poperinge was blijkbaar het eerste doelwit. De grote markt en de huizen van de aangesloten straten moesten het ontgelden. Enkele grote woonwijken werden zwaar getroffen.

De bedoeling van de Duitsers was duidelijk: zoveel mogelijk slachtoffers maken onder de bewoners en de talrijke vluchtelingen die in onze stad geblokkeerd zaten. Nu was het eigenlijk al te laat, de 'overlevenden' trachtten, met alle middelen, het centrum van de stad te verlaten. Naar buurland Frankrijk kon in geen geval.

De verlaten huizen rond Poperinge werden in een wanhoopspoging ingenomen door vreemde burgers. Ons huisje werd bij wonder niet gekraakt ofwel was het niet groot genoeg. Je kon het die vluchtelingen niet kwalijk nemen, want een onderdak was levensnoodzakelijk. Ze moesten van de nood een deugd maken. Bij opa, Achille Delanghe, in d'Hoge Reke waren ze wel binnengeraakt. De inboedel lieten ze voor wat het was, van slaapgelegenheden werd wel gebruik gemaakt. Bij onze

terugkeer waren ze er nog en werd er flink verbreederd; waarom ook niet als er geen slechte bedoelingen achter steken. Het was oorlog, mensen!

Wij waren in ieder geval aan het ergste ontsnapt in onze koeienstallen!

Om de haverklap zagen we vanaf ons schuiloord in Sint-Jan-Ter-Biezen stof- en rookpluimen de lucht in gaan. We keken allemaal gespannen toe en misschien was ook onze woonst in rook opgegaan; wij woonden immers ook op korte afstand van de grote markt.

Korte tijd later vernamen we dat er vele honderden doden en zwaargekwetsten te betreuren vielen.

De bestokingen vanuit de lucht hielden verschillende dagen aan. De bommenregen in paternostervorm was telkenmale goed te zien, met enorme inslagen tot gevolg en bijzonder goed hoorbaar!

De sukkelaars zaten als ratten in de val. De mensen konden hun schuilkelders niet meer uit en hadden bovendien een groot gebrek aan voedsel en drinkbaar water. Om het met een boutade te zeggen: 't was miserie bloot op tafel. Ondanks de vele slachtoffers waren Poperingenaren, maar nog veel meer personen uit het Vlaamse binnenland, meestal Antwerpenaren en Limburgers. Ze liepen voor de vijand uit, met als groot doel te ontkomen aan de vijand door in Poperinge de grens met Frankrijk over te steken. Daar waren ze veiliger had iemand in hun oren geblazen!

In Frankrijk zag men de bui al hangen en werden de grenzen gesloten en bewaakt door politie en douanebeambten. Geen doorkomen aan. Poperinge werd een heksenketel! Waar hebben we dat nog gehoord, vandaag? De wereld verandert niet!

Het hospitaal van Poperinge was niet in staat om de vele slachtoffers, doden en gekwetsten op te vangen en eventueel hulp te verlenen; 't was met een woord: hopeloos! De kerken werden ingeschakeld om de nood te lenigen. Het was als dweilen met de kraan open. Wat een ellende! Bovendien, chaos troef! Iedereen zocht naar iedereen, doden en gekwetsten.

De eerste dagen van de oorlog spraken duidelijke taal in Poperinge.

Druppelsgewijs werden ze door Frankrijk dan toch doorgelaten, voor de meesten veel te laat natuurlijk!

Door het warme weer moesten de vele doden onmiddellijk worden begraven, er waren handen te kort om de nood te lenigen. Het was niet om te lachen, Hitler en zijn gespuis hadden de poorten van de opengezet. Wij waren gelukkig buiten de gevarezone, op minder dan tien kilometer daarvandaan. Eind mei 1940 vielen de bombardementen in de stad stil; een zucht van verluchting werd in Poperinge geslagen bij de bevolking. Men kon even tot bezinning komen. Vele huisgezinnen hadden iemand voor altijd verloren. Er was veel geweend en geklaagd en de oorlog was pas begonnen.

Gelukkig was de rust teruggekeerd in Poperinge.

Ons verblijf van ongeveer twee weken bij Minske en Eugenie, in openlucht, liep op zijn laatste benen en opa Achille en de rest van de familie besloten om terug naar huis te gaan, nu de rust in Poperinge was teruggekeerd.

Voor mij persoonlijk, een spijtige zaak, het luilekkerleven liep op zijn laatste benen. De toekomst moest nog geschreven worden en die oorlog was pas begonnen en zou met stellige zekerheid stokken in de wielen steken.

Voor een kind van niet eens vier jaar was de oorlog toen nog mijn zorg niet, maar veel zaken zou ik niet uit de weg kunnen gaan, zoveel was zeker.

Die 30^e mei 1940 werd 's morgensvroeg verzamelen geblazen. Zoals het goede mensen betaamt werd alles netjes opgeruimd en in ere hersteld. De koeienstal, waar ik veertien dagen had doorgebracht en geslapen, moest met lede ogen en met pijn in het hart definitief worden achtergelaten. Het is niet met woorden te beschrijven, ik krijg er nu nog hartzeer van.

Het zal waarschijnlijk de oorzaak zijn dat de geur van koeienvlaaien, na al die jaren, nog altijd mijn neus aait.

Had het aan mij gelegen dan was ik daar voor altijd gebleven, het aardsparadijs! Het kon niet doorgaan, we moesten terug naar huis.

Minske en Eugenie Verhulle werden uitgebreid bedankt voor zoveel gastvrijheid en met tranen in de ogen werd voor altijd afscheid genomen. Twee prachtige lieden die, in mijn kinderoogen, niet alleen helden, heiligen, maar vooral... 'echte' mensen waren! Ik heb beiden op deze aarde nooit meer teruggezien. God hebbe ondertussen hun ziel!

Een verblijf 'te velde' en in 'openlucht' om nooit te vergeten. De natuur is met niets te vergelijken!

Zoals veertien dagen geleden werd de 'kolonne' voetvolk vertrekkensklaar gemaakt met alles erop en eraan. Ze was niet meer te vergelijken met de groep van 17 mei 1940, veertien dagen geleden; we waren precies andere mensen geworden, een andere mentaliteit. We hadden allemaal veel bijgeleerd. Waren het Minske en Eugenie, de koeien, schapen, lammeren, hennen en hanen, bommenregen, vuur- en rookkolommen, doden en gekwetsten, vluchtelingen of brandende huizen en voertuigen rond Poperinge? Ik heb er geen pasklaar antwoord op. In ieder geval, 'twas helemaal anders! We waren, om het zo te zeggen, bijgeschoold.

Opa Achille verscheen op het toneel nadat hij als laatste afscheid had genomen van Minske en Eugenie. Opa verliet de weide en trok de balie dicht. Automatisch vormde zich de kolonne, opa nam de koppositie in, fluitje in de mond, en ik naast mijn broers en moeder midden in de groep. 't Werd even helemaal stil, een schril geluid volgde en daar gingen we, recht naar onze geliefde stad Poperinge. Nagewuifd door Minske en Eugenie Verhulle.

Het zou alweer een warme dag worden, zonder één druppel regen. Het stof deed wat het niet laten kon en vulde onze neusgaten. We zouden weer op onze tanden moeten bijten om het vol te houden tot aan d'Hoge Reke.

Traag maar gestaag zette de 'kolonne' voetvolk van de familie Delanghe koers naar de Hoppestad, opa op kop.

De oorlog had zo te zien al flink toegeslagen: uitgebrande Engelse legervoertuigen, kapotgeschoten huizen, leeggeplunderde Franse en Engelse legertanks, verwoeste tuintjes. Gelukkig geen doden en gewonden te zien, die waren waarschijnlijk weggehaald. Geen getater deze keer, de Delanghes liepen er gelaten bij. De oorlog had al toegeslagen met bommen, kogels en granaten, maar de eerste Duitse soldaat moesten we nog zien. Het zal waarschijnlijk voor binnenkort zijn?

Voor mij was het terug een tijdje lopen, gedragen worden en rusten in een kinderwagen en terug een eindje te voet verder gaan; 't waren lange kilometers.

Na enkele uren ploeteren door het stof kwam onze woonplaats naderbij. Zou ons huisje en d'Hoge Reke er nog staan?

Eindelijk thuis, aan d'Hoge Reke. Ze staan er nog! Zo te zien onbeschadigd. Aan het huis van opa wordt er door iedereen haltgehouden.

Opa haalt zijn voordeursleutel boven om het huis te betreden en op hetzelfde ogenblik wordt de deur geopend door een vreemde man die zich in zijn huis bevindt.

Het blijken vreemdelingen uit Antwerpen te zijn, een man en een vrouw. Opa en oma wisten niet wat hen overkwam. Gelukkig waren het eerlijke mensen die alleen een onderkomen hadden gezocht. Er was geen schade aangericht, niets gestolen, 't waren eerlijke, brave mensen. Er werd verbroederd met de familie Delanghe en zonder veel 'tra-la-la' zijn ze vertrokken.

Ons huisje was ook volledig intact gebleven.

In de kortste keren had oma koffie gemaakt voor iedereen en de kinderen in opa's grote hof om de rest van de aardbeien op te eten.

Iedereen terug blij en content. Geen enkel huis van de familie was beschadigd. Eind goed al goed! De 'vlucht' heen en terug naar Sint-Jan -Ter-Biezen was voor allemaal goed afgelopen.

Een episode om nooit te vergeten.

Nog even een doordenkertje. De eerste weken van de oorlog waren voorbij en we hadden al het een en ander meegemaakt. Voor een kleine pagadder van nog geen vier jaar kon dat tellen en ik was toen al bewust van wat er gebeurde. Ik was mijn 'tijd' een beetje vooruit!

Dit kwam natuurlijk pas vele jaren later naar boven.

Eigenlijk moest alles nog beginnen, want we hadden nog geen Duitse soldaten gezien.

Op 28 mei 1940 nam koning Leopold III, als hoofd van de Belgische strijdkrachten, de wijze beslissing om de wapens neer te leggen en zich over te geven aan de Duitse overmacht. Het verschil was veel te groot, het was vechten tegen de bierkaai.

De 'Achtstiendaagse Veldtocht' zat erop! Er waren al meer dan genoeg onschuldige slachtoffers gevallen. De koning en zijn regering hadden niets meer in de pap te brokken.

De koning en zijn familie brachten hun dagen tot het einde van de oorlog in ballingschap door.

De Belgische regering verkoos hun biezen te pakken naar Londen in Engeland om hun hachje te redden, meer woorden moeten we er niet aan vuilmaken.

Nu zwaaiden de Duitsers de scepter over ons Belgenland, met alle gevolgen van dien. We werden onder de voeten gelopen! Poperinge kwam als laatste stad van België aan de beurt. Frankrijk zou het volgende land in Europa worden.

We werden ondertussen al flink getrakteerd met een bommenregen! De grondtroepen kunnen iedere dag hun verschijning maken. Ze naderen met rasse schreden, wordt gezegd.

Met een bang hartje wachten de inwoners van Poperinge hun intrede af; er is geen ontkomen aan!

De aftelling kan beginnen!

Onze moeder, Marie-Louise Delanghe, stond er met haar drie kinderen nog altijd alleen voor. Ze moest, willen of niet, roeien met de riemen die ze had om het hoofd boven water te houden. Ze kan nog altijd de hulp invoeren van haar familie in d'Hoge Reke: 'Één voor allen, allen voor één', was de familieleuze!

We zijn afstammelingen van gewone, simpele mensen met het hart op de juiste plaats; ze gingen door het vuur voor elkaar. Doe wel en zie niet om. Ze plooiden niet zo gemakkelijk, vandaag nog niet; ze waren allemaal uit het goed hout gesneden.

Nu de 'Achtstiendaagse Veldtocht' tot het verleden behoorde, verwachtten we allemaal de thuiskomst van onze vader, Gerard Verroye, dat scheelde een slok op een borrel.

De juiste datum herinner ik mij niet meer, 't moet begin juni '40 geweest zijn. Daar stond hij dan opeens in groot militair ornaat! Het weerzien was voor allemaal fenomenaal. Zoiets vergeet een kind niet! Nooit! We vlogen allemaal om zijn hals en waren hemelsgelukkig en fier. Papa was goed en wel in ons midden. Meer moest dat niet zijn. De oorlog kon ons gestolen worden. Ik, als peuter van niet eens vier jaar, mocht zowaar zijn helm op mijn hoofd zetten, tot jolijt van allen: hij viel over mijn ogen en oren, ik zag en hoorde niets meer. Mijn hoofdje was inderdaad te klein! Een schaterlach kon ik niet weerhouden.

Het waren heerlijke dagen, mensen, voor een kind van niet eens vier jaar!

God zij gedankt!!

De gevolgen van de eerste bombardementen en intrede van Duitse legereenheden in onze stad Poperinge.

De eerste kennismaking met een 'inktzwarte' periode van 5 jaar in het leven van een kind begint met een citaat uit een ander boek. Het stemt letterlijk overeen met mijn zienswijze van die eerste meidagen van 1940.

Ik citeer:

De eerste weken van mei 1940 gingen de bombardementen met de regelmaat van een klok op Poperinge gewoon door. De stad kreeg dikwijls de volle lading.

Op 20 mei '40 kwamen een tiental stuka's uit de richting Frankrijk aangevlogen. De moordende lading brisantbommen wordt boven de stad losgelaten.

De scherpe hoge toon van vallende bommen is mij bijgebleven; catastrofaal die bewuste dag. In de Sint-Bertinuskerk worden 150 doden opgebaard. Het stedelijk gasthuis telt ongeveer 400 gewonden. Velen zullen hun leven lang verminkt blijven.

Op 27 mei krijgt Poperinge een nieuwe beurt. De Boeschepestraat wordt zwaar getroffen. Op het huidige Burgemeester Bertenplein bevond zich in de meidagen 1940 een wezenhuis, sint-Vincentiusgesticht genaamd. Het pand wordt met de grond gelijkgemaakt. De balans, die dag, is enorm zwaar, er vallen 271 doden. 57 inwoners – 30 weeskinderen – 102 vluchtelingen – 26 Belgische militairen – 34 Franse soldaten en 22 Engelsen.

Een wonder;

Een vrouw zit acht dagen opgesloten onder het puin van het weeshuis. Ze wordt levend bovengehaald.

Na zoveel jaren spreekt men er in Poperinge nu nog van. De wonderden zijn de wereld nog niet uit.

De Engelse troepen moeten achteruit voor het oprukkende Duitse leger. Duitse stuka's nemen de haven van Duinkerke onder vuur. Duinkerke is ongeveer 30 kilometer van Poperinge verwijderd. De Engelsen sturen alle beschikbare schepen, boten (grote en kleine) naar Duinkerke om hun landgenoten op te halen. Vele laten hun leven. Anderen halen het om veilig hun vaderland te bereiken. Vele burgers, ook Belgen, geraken aan de overkant. De haven van Duinkerke staat natuurlijk in vuur en vlam. 's Avonds kan men tot hier in Poperinge een rode gloed waarnemen van een grote stad in brand.

Verschrikkelijk!

Voor wie en voor wat?

Einde citaat.

PS. je hoort het eens van een ander! Nu is het terug aan mij.

De laatste dag van de maand mei 1940 was het zover. De Poperingenaren hoorden ze van heel ver onze richting uitkomen; er was geen ontkomen aan, ze waren al leper voorbij. De meeste mensen waagden zich toch op straat. Dít hadden ze in de laatste honderd jaar nog niet meegemaakt. In de vorige oorlog was leper het eindpunt, nu zijn ze er al voorbij! Het zweet stond de mensen in hun schoenen en hun blikken op onweer! Wat stond er ons te wachten? We gingen het snel weten!

Daar zijn ze!

Tussen het geharrewar van de vluchtende Franse en Engelse soldaten en ook nog vallende bommen boven onze stad, trokken verschillende Duitse regimenten Poperinge binnengemarcheerd. Je moest dat gezien hebben! Het had geen naam; alleen de Duitsers kunnen dit opbrengen en uit hun hoed toveren, voor of tegen dit 'Herren leger'

Piekfijn uitgedost, bajonet op het geweer en aan hun voeten blinkende zwarte 'stiebels'; ze lachten kakebreed en triomfeerden; hoe zou je zelf zijn. Op de tonen van zeer bekende soldaten- en marsliederen zoals 'Erika', 'Wir fahren gegen Engeland', 'Ali-ha-ho-la-la' en nog vele andere. In die oorlogsjaren heb ik ze, zo dikwijls, uit volle borst meegezongen.

Eerlijk toegegeven, ze kenden er iets van! De discipline en de tucht dropen ervan af!

Ik, als kind, genoot met volle teugen van het schouwspel. Het was natuurlijk oorlog, mensen, en als kleine peuter beseftte ik dat toen niet ten volle. In ieder geval, ze boezemden mij op dat ogenblik geen gevaar in.

Opmerkelijk, niemand verhinderde de kinderen om die onverstaanbare woorden mee te neuriën. Integendeel, ze lachten naar ons toe. Misschien hadden sommige Duitse soldaten bij hen thuis ook kinderen moeten achterlaten, dacht ik er even bij, want 'mijn' vader had ons ook moeten aan onze moeder toevertrouwen enkele dagen geleden. Achteraf is gebleken dat het allemaal Wehrmachtsoldaten waren en geen SS-soldaten, en dat scheelt een slok op een borrel, nietwaar!

Hun zwarte lederen botten blonken in de zon. Het leken voorbeeldig opgeleide keurtropen in mijn kinderogen; of was het allemaal maar een schijnvertoning? Wat te denken van de vorige dagen die dood en vernieling zaaiden over onze stad Poperinge?

We gingen het aan den lijve ondervinden in de komende dagen, maanden en jaren!

Een filosofische snaar hierbij: goede en slechte mensen komen overal voor op de wereld! Bij verkiezingen moet je altijd uit je doppen kijken voor wie je kiest! De gevolgen zijn niet te overzien als je de verkeerde 'lui' aan de macht brengt. Vraag het maar aan de Duitse bevolking vandaag!

Hitlers elitetroepen, de SS-brigades waren geen doetjes en vormde de harde kern waar alles om draaide, het ware bovendien goed opgeleide keursoldaten en ze gingen voor de 'Führer', hun 'god', letterlijk door het vuur. Ze waren, om het zo te zeggen, 'door de duivel bezeten'.

Deze SS-eenheden waren door vriend en vijand gevreesd. Ze waren als 't ware gehersenspoeld en van Hitlers gevaarlijke doctrine doorweven. Een onderdeel van deze elitetroepen waren de gevreesde 'Feldgendarmes', allemaal stoere binken met lange jassen, doodskoppen en kepie, grote ijzeren plaat op de borst en een ijzeren blik in de bogen. Ik heb het aan den lijve meegemaakt op de ouderdom van zes jaar zal je later wel ergens lezen in dit boek.

Ze boezemden iedereen schrik in en je ging die lieden beter uit de weg.

In de Wehrmachteenheden bevonden zich alle andere soldaten van het Duitse leger, het gewone volkje, zoals jij en ik, die opgeroepen worden om hun land te verdedigen, zoals ook mijn eigen in het Belgische leger.

Je krijgt een 'kostuumpje' aangemeten en een geweer in de hand, een korte opleiding en je kon vertrekken. Weg van familie, vrouw en kinderen, op naar het front. De meesten tegen heug en meug; ze mochten het niet eens laten merken die Duitse soldaten, of ze eindigden aan het 'Oostfront' ergens in het koude Rusland van een ander despoot, Stalin, in die jaren. Maar ja, ze hadden, zonder nadenken, voor Hitler gekozen! Hoe was het in godsnaam mogelijk?

Ze waren met eer velen op die laatste dag van de maand mei 1940 die in onze stad Poperinge binnenmarcheerden. Ze moesten bovendien allemaal gehuisvest worden.

Scholen en openbare gebouwen werden in beslag genomen. Fabrieksterreinen, particulieren, boerenstallen en *last but not least* bij 'zwarten' die met de vijand heulden.

De burgemeesters moesten buigen of barsten. Wie stokken in de wielen stak, werd stante pede vervangen.

In de kortste keren was alles in kannen en kruiken.

We waren van de ene dag op de andere 'bezet' gebied; met alle gevolgen van dien. Het was niet om te lachen! Vijf lange jaren! De bevolking kreeg onmiddellijk 'Verordnungen' onder hun neus geduwd in het Duits. Als ze geen Duits verstonden, moesten ze het maar leren. Het was aanpassen geblazen! Nieuwe bazen, nieuwe wetten!

We gingen het snel leren, hoe de wereld in Poperinge in elkaar stak.

Poperinge toneel van enkele bijzondere gebeurtenissen

Op 10 mei 1940 begon om 3 uur 's morgens voor ons in België de Tweede Wereldoorlog. In de kortste keren staken Duitse troepen in de buurt van Veldwezelt op de grens met ons land over en iedereen die kon sloeg op de vlucht om aan de Duitse bezetting te ontkomen.

Ze wilden allemaal naar Frankrijk, daar waren ze veilig, werd hen door sommigen wijsgemaakt.

Voor die mensen lag Frankrijk aan de andere kant van het land nabij Poperinge.

Ze kwamen met de trein, per fiets en zelfs te voet onze richting uit.

Poperinge, 'bachten de kupe', in de verre Westhoek van België speelde plots een zeer belangrijke rol in het oorlogsgebeuren; de laatste stad om België te verlaten en de grens met Frankrijk over te steken. Dus, allen daarheen! Poperinge werd zowaar platgelopen.

Aan 'onze' grens met Frankrijk kwamen Franse en Britse militairen ons land binnen om de Duitsers, in de mate van het mogelijke, op afstand te houden en enigszins terug te dringen.

Poperinge viel langs alle kanten ten prooi aan burgers en militairen, 't was een invasie en drukte van jewelste.

Een geluk, 't was bijzonder mooi weer in de maand mei 1940.

De Franse overheid zag de bui al hangen en stak er een stokje voor, met alle gevolgen van dien.

De grens werd gesloten voor inwijkelingen, alleen voor militairen was er geen probleem.

Voor burgers geen doorkomen aan.

Er zaten zo'n 250.000 vluchtelingen in onze stad Poperinge geblokkeerd. Ze kwamen met de trein, per fiets of te voet.

Waar hebben we dat vandaag nog gehoord?

De geschiedenis van de mens verandert nooit! Toen niet, vandaag niet en morgen ook niet.

Naast de gewone burgers, waren ook meer dan 100.000 studenten en jongeren tussen 16 en 35 jaar, die opgeroepen werden door de regering om zich naar 'rekruteringscentra' van het Belgische leger te begeven. Er werden drie centra aangeduid waar verzameld moest worden, namelijk Roeselare, Ieper en Poperinge. Die jonge mannen werden opgeroepen om zich te onttrekken aan de bezetter. Via de grensovergang in Poperinge moesten ze zich naar Rouen in Frankrijk begeven. Aangezien de Franse regering zijn staatsgrens had gesloten, doolden ze rond in Poperinge, zonder enige leiding. Gelukkig was het in die meidagen 1940 zeer mooi weer en buiten slapen bleek geen hindernis; aan eten geraken was een ander paar mouwen. Helaas, voorlopig geen toegang tot Frankrijk. Het liep als een lopend vuurtje door hun rangen, maar niemand kon hen raad verschaffen. Chaos troef!! Zo'n 250.000 personen zaten vast in Poperinge.

Op 24, 25, 27 en 28 mei 1940 werd Poperinge zwaar bestookt door stuka's van de Duitse luchtmacht. Brisantbommen zorgden voor dood en vernieling. In die 'vier' meidagen van 1940 vielen 234 dodelijke slachtoffers en zo'n 400 gewonden. 142 woningen werden zwaar beschadigd en 78 compleet vernield.

De sukkelaars gingen wanhopig op zoek naar overlevende vrienden en familieleden.

Tussen het geharrewar van vluchtende, Franse en Engelse militairen die wel de Franse grens over mochten.

Doden en zwaargekwetsten lagen tussen smeltende puinhopen van ingesloten woningen en in het met bloed doordrenkte stof dienden de slachtoffers geïdentificeerd te worden!

Dit was Poperinge ten voeten uit!

Die groeperingen van jonge mensen en studenten hadden een speciale naam naargelang men Franstalig of Nederlandstalig was. CRAB's voor de Franstaligen; dit is de afkorting van 'Centre de Recrutement de l'Armée Belge'. RCBL voor de Nederlandstaligen; dit is de afkorting van 'Rekruteringscentra van het Belgische Leger'.

Gemakshalve wordt het woordje CRAB's gebruikt in de omgangstaal voor alle rekruten, want de Nederlandstalige afkorting, RCBL, kan niet worden uitgesproken.

Voor eenmaal ga ik met deze zienswijze akkoord.

Na de Tweede Wereldoorlog, door toedoen van mijn oom en broer van mijn moeder, Maurice Delanghe, werd een gedenkteken gemaakt.

Maurice Delanghe was na de oorlog voorzitter van de gewestelijke afdeling voor weggevoerden en werkweigeraars.

De 'vergeten rekruten' van het Belgische leger kregen door zijn ingrijpen dan toch nog een herinneringsmonument in onze stad Poperinge.

Het werd ontworpen door de Poperingse kunstenaar Lucien De Gheus, gekapt door Jef Dekeyser en op de zuil in witte natuursteen staat in bas-reliëf het beeld van een jonge fietser die zwaar bepakt op zoek is naar zijn plaats in de oorlog.

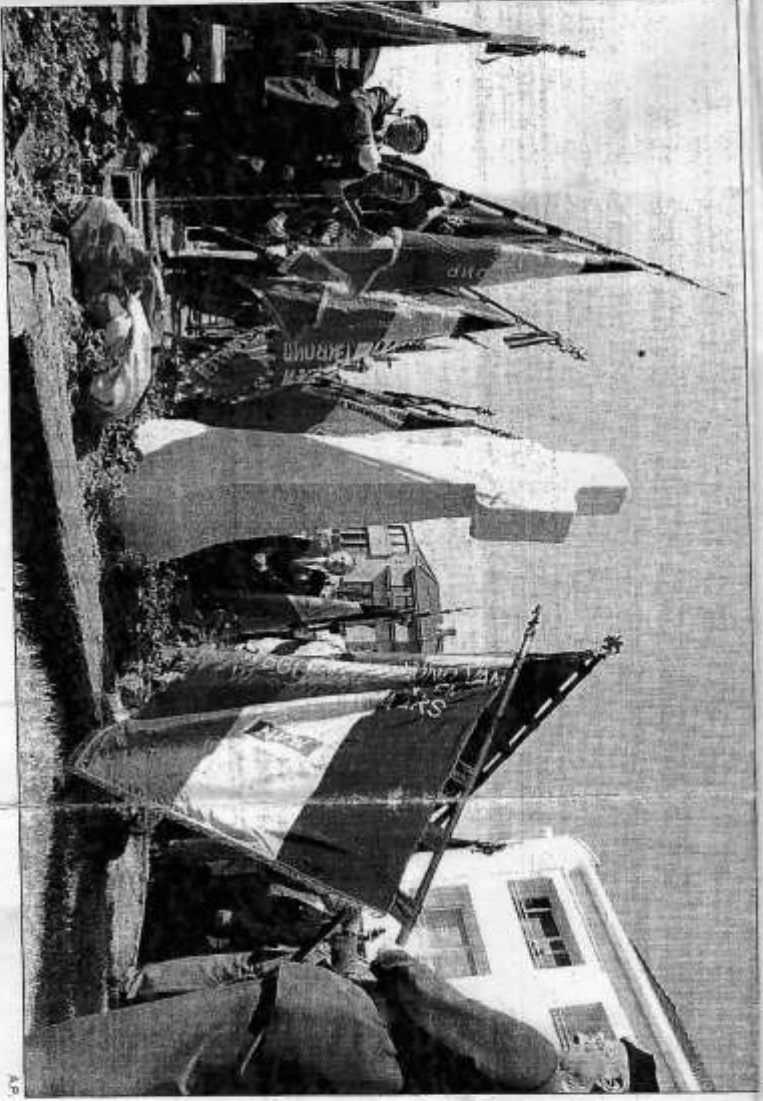
Een aanrader; als je Poperinge passeert, ga gerust eens kijken!

Op zondag 17 mei 1998 werd het eerste RCBL-CRAB-gedenkteken ingehuldigd door gouverneur Paul Breyne en de burgemeester van Poperinge Henri d'Udekem d'Acoz. Door de deken van Poperinge, Paul Mol, werd het monument gewijd.

Het is te bezichtigen op de hoek van de Gasthuisstraat en de Hondstraat in Poperinge. De moeite waard.

Ook dergelijke zaken in onze oorlogsgeschiedenis mogen niet verloren gaan!

Zie foto van de inhuldiging op de volgende bladzijde.

In Poperinge werd het eerste R.C.B.L.-C.R.A.B.-gedenkteken onthuld.

A.P.

Monument ter herdenking aan de RCBL-CRAB op de hoek van de Hondstraat en de Casselstraat. Ontworpen door Lucien De Gheus. Onthuld op zondag 17 mei 1998.

Een tweede bijzondere gebeurtenis in Poperinge gebeurde op 1 juni 1940. Zoals je al weet was Poperinge de dag voordien, op 31 mei 1940, bezet gebied geworden. Onze binnenstad was de weken voordien in een puinhoop herschapen, met vele doden en gekwetsten tot gevolg.

De Duitsers zwaaiden nu de plak. Vele duizenden landgenoten liepen er verdwaasd rond.

Wat kon hen en ook de Poperingenaren die 'moffen' schelen.

En juist op die dag, 1 juni 1940, bracht de Duitse Führer, Adolf Hitler, een blitzbezoek aan Poperinge. Niemand van de Poperingenaren was hiervan op de hoogte, laat staan de vele vreemdelingen.

De reden van het bezoek van Hitler moest gezocht worden in de Eerste Wereldoorlog. Toen deed hij dienst als een gewone soldaat in onze gewesten langs de boorden van de IJzer. Enkele keren kroop hij door het oog van de naald en overleefde als bij wonder aan de dood.

Als God hem toen niet had gespaard dan had die Tweede Wereldoorlog er waarschijnlijk nooit gekomen en zou de geschiedenis van Europa er helemaal anders hebben uitgezien.

Toeval of niet, ze hadden hem beter een kogel door zijn domme kop gejaagd in 1914-1918. Of mag ik dat niet zeggen?

Op 1 juni 1940 had Hitler, zovele jaren later, de macht over het Belgische grondgebied terig in zijn handen. Hij was de koning te rijk! Hij voelde zich de machtigste man van de wereld en wilde zo vlug mogelijk die streek van de IJzer rond Ieper en dus Poperinge terugzien.

Die dag van 1 juni 1940 was Hitler om 10 uur 's morgens op het vliegveld van Odendorf met zijn naaste medewerkers in zijn vliegtuig gestapt en vertrokken naar Melsbroek in België. Zijn dienstwagens waren hem voorgereisd naar Melsbroek.

Vanaf Melsbroek ging de reis verder per auto via Aalst, Gent en Kortrijk naar Wevelgem. Na een lunchpauze vertrok de kolonne via Menen naar Ieper (zie foto in bijlage). Op de grote markt in Ieper hielden ze even halt.

Even een korte afwijking van dit relaas.

De geschiedenisboeken staan vol met legendarische namen van personen die Herr Hitler zijn voorgegaan en dachten dat ze God in persoon waren en met groot ornaat werden geëerd en vereerd. Om er maar een paar te noemen: Nero, uit het Romeinse rijk; en ene Napoleon Bonaparte uit een recenter verleden. Maar weet, geen enkele heeft het overleefd, 't is maar dat je 't weet! Die zijn ook allemaal tot hun eigen 'scha en schande' eraan ten onder gegaan. Aanhangers van de despoot Hitler konden zich een korte tijd aan hem vergapen!

Een tussendoortje; nu gaan we verder met de passage van Herr Hitler in onze kontreien.

Vanuit Ieper ging het richting Langemark. De Duitse soldatenbegraafplaats uit 'zijn' oorlog kon hij toch niet links laten liggen!

En mensen, dan kwam Poperinge aan de beurt! Een vluchtig bezoekje aan de frontstreek uit die vorige oorlog, 1914-1918!

Een belangrijke opmerking: in de Mercedeswagen van Führer Hitler zitten achteraan twee voormalige strijdmakkers van hem uit de Eerste Wereldoorlog, namelijk Max Amman en Ernst Schmidt.

Komende van Langemark, via Boezinge en Elverdinge, kwam de kolonne met Hitler en zijn gevolg vanuit de Bruggestraat de Grote Markt opgereden en hielden halt nabij het stadhuis van Poperinge.

Aangezien er geen ruchtbaarheid aan dit bezoek werd gegeven, was er weinig of geen volk van Poperinge te zien. De markt was wel afgesloten. Duitse officieren namen de 'honneurs' waar en een kleine muziekkapel zorgde voor een warme sfeer.

Na een kort oponthoud werden Hitler en zijn hoge gasten het stadhuis binnengeleid.

Als de toenmalige burgemeester, Dr. Jozef Vanwalleghem, erbij betrokken was, kan ik niet bevestigen of ontkennen.

In bijlage enkele foto's om dit korte bezoek te staven.

145
146

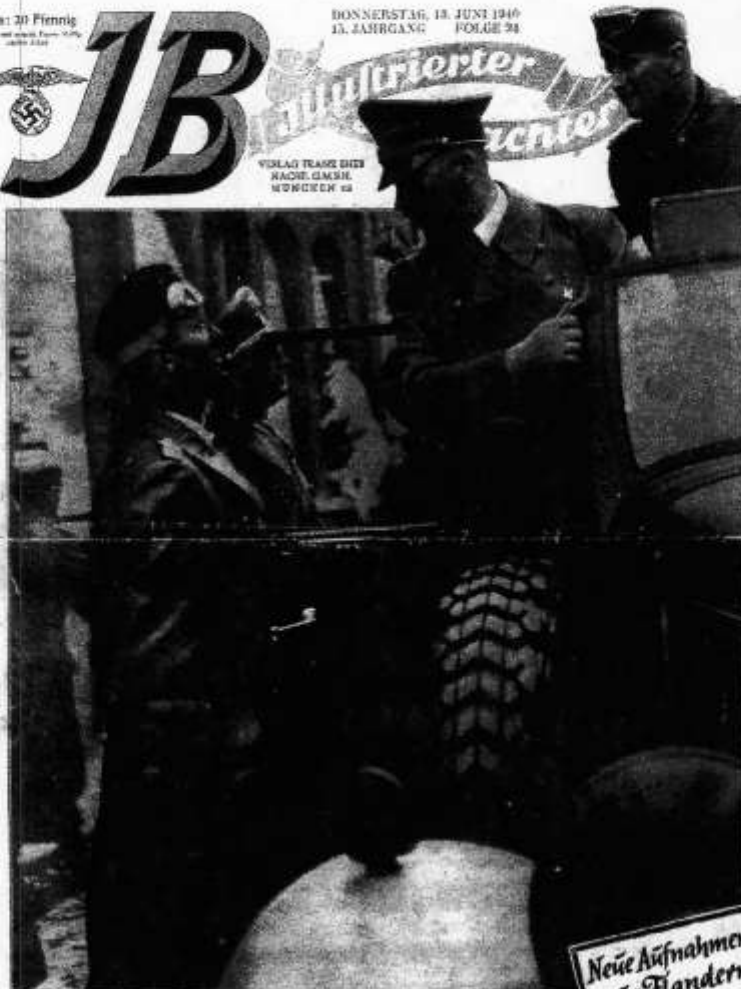
147

Hitler op de Grote Markt te Poperinge

VERLAG TRAMER UND
KACHTL. G.M.B.H.
MÜNCHEN 18

Neue Aufnahmen
aus Flandern

Annals 199-101, 1991

Day 200 day in 1999

Der Durchbruch bedeutet einen Sieg der Weltanschauung, der die Welt als einen zusammenhängenden Organismus betrachtet, der in sich selbst die Ursache aller Bewegung und Veränderung liegt.

Vertrag zwischen dem Mitgliedstaat und dem Unternehmen, das die Dienstleistung erbringt.

Bezoek van Hitler aan Ieper

Omstreeks 17 uur verlaat Hitler onze stad en via de Vlamingstraat, het Burgemeester Bertenplein en de Deken de Bolaan in de richting van Reningelst en vervolgens over Kemmel, Mesen en Wervik reed de Führerkolonne naar Ammapes(?) nabij Rijsel. Hij bleef er overnachten op het kasteel 'La Brigade'.

Waar de kolonne voorbijtrok was er een verhoogde Duitse militaire activiteit in de vorm van pantserwagens en luchtafweer.

Voor zijn aanhangers van deze duivelse despoot was de passage een godsgeschenk; ze konden zich een korte tijd aan hem vergapen.

Probeer je maar eens voor te stellen wat het voor Hitler betekende om 'God op aarde' te zijn.

In levende lijven heb ik 'der Führer' nooit gezien; op een paar honderd meter na kon het wel gebeurd zijn. Mijn slaap heb ik er nooit voor gelaten.

Een legendarisch figuur is het wel gebleven. In de geschiedenisboeken zal zijn naam nog lang de revue passeren samen met enkele van zijn voorgangers zoals Nero, Cesar en ene Napoleon Bonaparte uit een recenter verleden.

Een zekerheid: er zullen nog vele van zijn soort volgen, maar ze zullen allemaal aan het kortste eindje trekken.

Ook Hitler heeft het niet gehaald. In mei 1945 werd hij tot zelfmoord gedwongen om nog erger te voorkomen. Loontje komt altijd om zijn boontje.

Dergelijk bezoek zoals de meidagen en 1 juni 1940 vergeet een mens niet als je het zelf hebt meegemaakt.

Om deze passage af te sluiten, nog enkele flitsen van de volgende periode die in mijn geheugen zijn blijven hangen. Als je de voordeur opendoet, marcheren Duitse soldaten voorbij en ze zingen, voor mij als kind, liederen in een onverstaanbare taal, zoals, daar zijn ze: 'Eureka' en 'Ha-li-ha-lo-la-la'. Het doet vreemd aan.

In hun vrijetijd gaan de Wehrmachtsoldaten op cafébezoek, drinken pinten bier tot ze niet meer kunnen en met een stuk in hun kraag druipen ze af; heimwee naar huis, denk ik, 't zijn ook maar mensen, denk ik erbij.

De cafébazen doen gouden zaken en sommigen worden er schatrijk van.

Sommige soldaten hadden in de kortste keren ene lief! Op de boerenbuiten, in de bossen, velden en weiden lagen ze open en bloot te vrijen dat het kraakte met de mooie maagden van Poperinge. Ze geneerden zich niet voor spelende kinderen van nog geen vier jaar.

Zo zie je maar, mensen blijven mensen, oorlog of geen oorlog, en doen gewoon wat ze niet laten kunnen. Geen mens die daar iets kan aan veranderen! Je ziet, een oorlog heeft ook twee kanten! Voilà, 't is maar dat je 't weet!

Wat plots opvalt: in Poperinge zie je vreemd geklede personen rondlopen. Je kan er niet naast kijken. Sommigen gedragen zich op een argwanende wijze; 't zijn spionnen wordt er gefluisterd. Het is opletten geblazen! Ze luisteren overal gewoon mee en zeggen zelf geen woord. De sfeer onder de mensen is gespannen. Oorlogspropaganda is niet uit de lucht. Wik je woorden, want je mag niet betrouwen.

Deze toestanden zullen nog jaren moeten worden volgehouden. De toekomst ziet er somber en donker uit.

Er wordt ook melding gemaakt van de bevelhebber voor België en Noord-Frankrijk. Zijn naam, een Duitse generaal, von Falkenhausen.

Wat kan de mensen dat schelen.

Ook onze koning, Leopold III, wordt schaakmat gezet en verbannen. De regering van België heeft de plaat gepoetst en is gevlucht naar Engeland. We zijn aan ons lot overgeleverd. Het is pas begonnen! Waar zal dat eindigen? Barre tijden staan ons nog te wachten.

Voedsel en voedselbevoorrading

Gelukkig zijn wij, Vlamingen, planttrekkers. Als je onze geschiedenis erop naleest zijn wij sinds mensengeheugen bezet gebied door vreemde mogendheden, om er maar een paar te noemen: Oostenrijkers, Hollanders, Duitsers.

Op vandaag, einde mei 1940, zijn de Duitsers terug aan de zet. De 'moffen' zullen terug op onze kosten leven en dat scheelt een slok op een borrel voor ons Vlamingen.

De Duitse legerleiding voerde, met onmiddellijke ingang, een gans nieuw voedselverdelingssysteem in. De boeren en groothandelaren moesten een groot deel van hun voedselproducten aan de Duitse overheid inleveren.

Zo ontstond een groot tekort voor de plaatselijke bevolking. De aankooprijzen sloegen de pan uit en er was meteen een grote schaarste aan voedselproducten.

Armoede troef voor de minderbedeelden. De 'zwarte markt' floreerde. Wie over geld en een dikke portemonnaie beschikte, deed er zijn voordeel bij. De sukkelaars, zoals wij, stonden er voor 'spek en bonen' bij. Wij mochten, bij manier van spreken, op onze kin kloppen. Gelukkig, voor de familie Verroye, mijn vader, Gerard, pachtte er een klein stukje grond achter 'd'Hoge Reke' en kon er zowat groenten kweken, alle beetjes hielpen.

Sommige boeren werden er zelfs rijk van! Oorlog of geen oorlog. Een zegswijze die al een eeuwigheid meegaat: 'alles voor mij en niets voor een ander'.

De tweederangsburgers kregen het bijgevolg zeer moeilijk op de voedselmarkt. Deze mensen, waartoe ook wij behoorden, moesten hulpmiddeltjes bedenken om in leven te blijven, zoals hennen en konijnen in huis halen. Die beestjes waren rap content met afval van etensresten, gekookte aardappelschillen en gratis gras dat we vonden langs grachten en veldwegen.

Het leverde ons dagelijks verse eieren en nu en dan een stukje gebraden konijnenvlees op. Als mijn vader die lieve beestjes noodgedwongen moest 'kelen', was Norbert de deur uit. Dit waren alleen maar 'doekjes voor het bloeden' en de schaarste deed zijn intrede. De meeste mensen, ook de kinderen, leden honger en waren ondervoed. Toen mijn moeder mij een wasbeurt gaf, kon ik mijn eigen ribben tellen! Mensen die deze lijntjes vandaag lezen, zullen het misschien niet geloven en is 't waar, vijf jaar lang nota bene! Tussen haakjes nog dit: denk maar goed na als je volwassen bent en in het stemhokje staat!

Voor een kind van vier jaar in 1940 kon dit tellen! Ik wens het niemand toe. Hoe er toch maar rekening mee, want 't is van alle tijden.

In de kortste keren zaten veel mensen op hun tandvlees en moesten het stellen met een ei van hun eigen hennen.

Bedenk dat de gewassen zoals koren, gerst en haver na de oogst door de boeren bij de molenaar werden gebracht en werden vermalen tot bloem en dan grotendeels door de Duitse bezetter in beslag werd genomen om in eerste instantie hun eigen soldaten te voeden. Dit was voor de Duitsers van primordiaal belang om ziekten in hun rangen te weren!

Ondertussen stond de Belgische bevolking uitgehongerd in de kou.

Het was voor de meeste mensen roeien met de riemen die men had. Van alle hout werden pijlen gemaakt, zegt men ook wel eens. Onze ouders trokken hun plan. Een kleine anekdote is mij bijgebleven. Dicht bij ons in de buurt was er in die oorlogsjaren een 'hofstedeke' van Georges

Debandt. Zij hadden ook enkele melkkoeien en de mensen uit de buurt konden zich verse melk aanschaffen. Voor een moeder met drie kleine kinderen was dit een gouden zaak. Met een klein keteltje en wat centjes ging ik regelmatig bij boerin 'Jeanne' langs voor een paar liter verse melk. Jeanne deed er altijd een ferme scheut melk bovenop zodat mijn keteltje bijna vol was. Dat vergeet een kind niet. Die edelmoedige boerin Jeanne viel kort na de oorlog van een ladder en kwam om het leven, de duivel was ermee gemoeid. Ik hoop dat er 'ergens' een hemel bestaat die boerin Jeanne beloond heeft.

De melk werd door mijn moeder gekookt en afgeroomd. Het dikke afgeroomde gedeelte werd in een kannetje bewaard, aangevuld en na enkele dagen tot boter geslagen en zo konden haar kinderen genieten van een boterham met 'echte' boter, nu en dan.

Met de vers gekookte melk werd een havermoutpapje voor alle huisgenoten gemaakt en op die wijze zijn we allemaal in huis de oorlog doorgekomen. Een opmerking; ikzelf lustte geen havermoutpap, tot ergernis van mijn moeder, want ze had niets anders te bieden. Gelukkig, en God zij gedankt, gingen de vlokken zonder melk wel naar binnen, tot opluchting van mijn moeder. De voedingskrachten deden toch gedeeltelijk hun werk. Vertel dit maar eens aan al die kinderen die in de watten worden gelegd, vandaag! Nooit meer oorlog, zou ik hun zeggen! Ik denk dat ze mij niet geloven en toch is 't waar! Oorlog, mensen, ik kan ervan meespreken.

Voor een zeer jong kind en in oorlogsjaren vergeet men nooit meer de waarde van eetbaar en gezond voedsel in het leven van een mens. Dit zou men jonge kinderen in onze tijden van vandaag moeten bijbrengen! Voedsel staat gelijk met leven!

In die oorlogsjaren was aan voedsel geraken een dagelijkse bekommernis van alle levende wezens. Het is dan ook een verdomde plicht aan iedereen om oorlogen te vermijden.

Als de nood het hoogst is, worden alle middelen aangewend. Ook landsgrenzen werden niet over het hoofd gezien. Daarom is vandaag een sterk Europa noodzakelijk. Vergeet dit niet!

Toen in mei 1940 en al die oorlogsjaren verliep alles anders. Met Frankrijk werden toen in onze kontreien zaakjes gedaan door diegenen die grote risico's durfden lopen. Smokkelen was een nieuw spelbedrijf. Ons Poperinge was ideaal gelegen, minder dan vijf kilometer van de binnenwegen tussen beide landen. Er waren uiteraard zaakjes te doen. De Fransen hadden bij uitstek lekkere wijnen en sterke dranken en bij ons waren allerhande tabaksproducten, zoals sigaretten, sigaren en roltabak.

Bij ons waren ze er wel, de Bourgondiërs, met zakken vol geld die lekkere wijnen en sterke dranken konden betalen; onze familie viel natuurlijk uit de boot!

Ook langs de andere kant van de grens vielen zaakjes te doen met onze sigaretten, sigaren en roltabak.

De handeltjes vierden hoogtij en de 'durvers' verdienden er een ferme stuiver aan. Het was wel een levensgevaarlijke bezigheid en op de zwarte markt vielen er zaken te doen. Alle voedselproducten waren voorhanden als je maar een welgevulde portemonnaie had. Het was die lieden aan te zien! Alle ouderen kon men door een 'flessenhals' trekken.

Naast de smokkel met Frankrijk waren er nog tal van mogelijkheden om ons hoofd boven water te houden; de mensen waren vindingrijk. Sommigen waagden het om een varkentje vet te mesten. Dit was door de Duitse bezetter nochtans ten strengste verboden om gezondheidsredenen.

De caféuitbater van 'De Vrede' in onze straat veegde aan deze 'Verordnung' zijn voeten en hield er twee zwijntjes in leven. Ze liepen vrij rond in een afgesloten ruimte vlak achter zijn tapplaats. Je moet

weten, in die oorlogsjaren werd vooral bier uit vaten getapt. De varkentjes deden zich tegoed aan het bierschuim en de bierrestjes! De beestjes liepen er ganse dagen rond met 'een stuk in hun kraag', zoals men dat in Poperinge pleegt te noemen. Het is niet van horen zeggen, ik heb het met mijn eigen ogen gezien. De uitbater, Maurice D'Alleine was familie van mij en ik liep er iedere dag in en uit. Een geluk voor Maurice, want Duitse soldaten kwamen nooit over de vloer. Toen de dieren slachtrijp waren, werden ze met een houten hamer buitenwesten geklopt en vervolgens de keel overgesneden, de sukkelaars. Het was het enige middel om te verhinderen dat de ganse straat 'in rep en roer' zou staan en de Gestapo zou toeslaan en roet in het eten zou gooien. Gelukkig is het altijd 'in peis en vree' verlopen. Het leven mag nu en dan ook eens meezitten.

Bij ons, in een klein huisje, waren dergelijke zaken niet te doen of je moest ze onder je bed huisvesten.

In die oorlogsjaren werd er ook aan ruilhandel gedaan. In grote nood 'geschooid' bij de boeren. Kinderen kregen soms een 'droge' boterham en als het meeviel, belegd met smout of boter. Ja mensen, geloof mij maar! Oorlogen zijn te mijden als de pest.

Tijdens die oorlogsjaren was er in de mond van ieder Poperingenaar, groot en klein, het woordje 'haring' nooit ver weg. Het was 't laatste redmiddel tegen hongersnood! Dit vergeet ik nooit!

Die periode is in mijn ogen 'de wondere visvangst'. In die barre tijden van voedseltekort is dit waarlijk een 'wonder' geweest. De zeeën moeten gebulkt hebben van die visooft. Hoe dit komt, is mij altijd een raadsel gebleven. Misschien is er hier of daar een vishandelaar die mij het antwoord kan geven.

Naast voedselgebrek was er voor de meesten onder ons ook geldgebrek, maar de haring was spotgoedkoop.

Als men al werk had, waren de lonen aan de lage kant; en van kindergeld nog lang geen sprake. De gewone mensen konden zich bitter weinig permitteren. Gelukkig was er haring in overvloed, betaalbaar voor iedereen.

Vandaag de dag wordt de haring niet meer naar waarde ingeschat. De mensen van vandaag weten van dit drama geen jota te vertellen. Ik wel! Een van de laatsten der Mohikanen. Nu leven ze in luxe en welstand, zoveel te beter natuurlijk, en dat beseffen ze niet eens.

In de vitrine van onze viswinkel liggen er nog wel, maar ze krijgen geen aandacht meer! Aan de uitbaters van een viswinkel geef ik de raad: vertel dit aan je klanten!

Bij ons in Poperinge waren er in die oorlogsjaren veel visverkopers, maar weinig viswinkels. Toen 'leurden' ze nog met vis van deur tot deur of met een stootkarretje. Dat zie je vandaag niet meer.

De grootste uitbater van een 'praktijk' ofte viswinkel lag bij ons in de buurt, namelijk in de Pottestraat en uitgebaat door Jozef Merlevede. De heer Jozef Merlevede was naar mijn weten de hoofdverdelers van alle haringen in Poperinge. Hij was de enige die beschikte over een groot magazijn. Met de regelmaat van een klok zag je een voertuig ofte camion staan tot in de 'nok' gevuld met 'verse' haring; die werd omgekipt op het trottoir en vervolgens met een kruiwagen ofte pupegael" in het magazijn opgeslagen.

De zeer vele kinderen uit onze omgeving konden zich urenlang aan dit schouwspel vergapen.

Sommige andere visverkopers uit onze straat en nabije omgeving herinner ik nog bij naam: André Battheu, als bijberoep; Leon Clabeau; gezusters Line en Maria (naam vergeten); een zekere Henri als leurder van deur tot deur; Brickje Baes, door alle inwoners van Poperinge gekend als leurder met

levende paling op zijn triporteurke. Op vraag van klanten werden de palingen levend het vel afgestroopt.

Bij de vier aan-huisverkopers stonden de mensen in lange rijen, buiten, aan te schuiven om bediend te worden. Wat opviel: iedereen had een netzak in de hand, want de plastieken zakken van vandaag waren nog niet uitgevonden. Het nam allemaal veel tijd in beslag en de klanten keuvelden onder elkaar over de oorlogsprikelen; zolang er geen bommen op hun eigen kop vielen. Soms moesten ze plaatsmaken voor voorbijmarcherende Duitse soldaten.

Niemand deed nerveus, als ze uiteindelijk aan hun portie haringen geraakten, en beste lezer, dit werd nooit een probleem: de voorraad was onuitputtelijk en je kreeg zoveel haringen als je wilde! Spotgoedkoop!

Een geluk met een ongeluk: diepvriezers en frigo's waren er toen nog niet, want niemand had 'elektriek', die kwam er pas ná de oorlog. Te veel haringen meenemen had gewoon geen enkele zin, want je kon ze niet bewaren. Gelukkig maar, zou ik zeggen.

Een haring blijft een haring!

Onze moeders waren niet van gisteren en bedachten een hele reeks manieren om de visjes te bereiden en ook verschillende smaken te geven. Kruiden bestonden toen ook al en werden gebruikt; 't was wel oorlog maar veel varianten kwamen op ons bord terecht. Die vrouwen hadden enorme verbeeldingskracht. Sorry, ik ben onbevoegd om ze uit de doeken te doen. Ik hou het bij enkele eenvoudige recepten.

Eerst de noodzakelijk kuisbeurt, die ieder normaal mens al kent, maar ik die het toch maar. De haring moest in die tijd altijd ontdaan worden van zijn schubben; met een goed geslepen mes ging het best en het nam weinig tijd in beslag. De onderkant van de haring werd over de ganse lengte opengesneden en de ingewanden verwijderd; vervolgens de kop afsnijden. Het eetbare gedeelte vervolgens flink afspoelen met heerlijk fris pompwater (die vandaag ook nergens meer te vinden is!).

Bij iedere bereiding van een haring is dit een noodzakelijke ingreep.

Laten we beginnen met de meest voorkomende bereidingswijze in die oorlogsjaren: 'gewoon' braden in een pan met een beetje boter of vet. De gekuiste haring helemaal in wat bloem draaien en keren. Op een klein vuurtje in een gewone braadpan met wat boter of vet enkele minuten braden en klaar is kees. Een fluitje van een cent. De geuren stijgen ten hemel, de grote middengraat voorzichtig verwijderen en vervolgens kan je onze haring verorberen. Je tijd nemen voor de achtergebleven kleine graatjes. Met een snede droog brood is dit een heerlijk, voedzaam kostje. Voor een volwassene volstaan een paar haringen om de maag te vullen. Meer moet dat niet zijn. Dit kan vandaag ook nog, maar weinigen voelen zich geroepen, denk ik. Om dit maaltijdje af te sluiten en door te spoelen, past een glaasje witte wijn.

In de oorlogsjaren hadden we dit laatste niet en een plakje fris pompwater moest volstaan.

Een tweede mogelijkheid werd vooral in de wintermaanden uitgevoerd, als de buitentemperatuur rond of onder het vriespunt lag, want frigo's, diepvriezers en de noodzakelijke elektriciteit was niet voor handen. We hebben het over het vervangstelsel van ons huidig bokaaltje rolmops. Potjes met een dekseltje waren in die oorlogsjaren wel beschikbaar. Na de noodzakelijke kuisbeurt werden de haringen in reepjes gesneden, in de potjes gelegd en overgoten met een mengsel van gekookt pompwater, een scheut azijn en fijngesneden ajuin.

Een paar dagen koel bewaren, 't was immers wintertijd in Poperinge; zo mooi, zeg, en de reepjes haring mocht men 'naar binnen' slaan. Geen hinder van de graatjes, die waren boterzacht geworden. Lekker hoor en spotgoedkoop!

Om deze passage af te sluiten wil ik de lezer nog eend derde mogelijkheid voorleggen: de haringen werden op hun geheel gerookt. Hoe dat in zijn werk ging kan ik niet zeggen, de visverkopers zullen het wel weten. In ieder geval gerookte haringen waren voor handen. Een vijftal haringen werden tussen een speciaal 'visrooster' gelegd, boven een open vuur in de hof of buitenplaats; enkele keren draaien en keren, het vet liep ervan af. Na een klein kwartiertje waren ze eetbaar. Wat een heerlijke smaak! Op deze wijze niet meer mogelijk! Of zie ik het verkeerd?

Ik zou er nog voor de dag kunnen toveren, maar er zijn er te veel om op te noemen.

In ieder geval, haringen waren in die oorlogsjaren van levensbelang! God zij gedankt!

Vandaag krijgen ze geen aandacht meer door de verwende veelvraten.

Een belangrijk onderdeel van onze voedselketen is het brood; we kunnen het zelfs een 'hoofdbestanddeel' noemen. 'Geef ons heden ons dagelijks brood' wordt er zelfs voor christenmensen gebeden. Een normaal brood bestaat simpelweg uit meel van graan, gerst, gist en water. Dit mengsel wordt in een warme oven van voornamelijk hout door de bakker tot deze voedzame heerlijke lekkernij gebakken. Als de natuur zijn werk had afgemaakt in de maande juli en augustus bracht de boer het rijpe koren naar de molenaar die het tot meel omtoverde. Het was al eeuwen zo gegaan, niet meer dan dat, een fluitje van een cent werd er gezegd. Te mooi om waar te zijn!

De oorlog van ene Duitser, Adolf Hitler, kwam stokken in de wielen steken in de maand mei 1940 en we hebben het aan den lijve ondervonden tot mei 1945. Als peuter van vier jaar draag je dat je ganse leven mee, op allerlei vlakken en niet in het minst je gezondheid.

Ons 'broodje' werd in die oorlogsjaren een 'hoofdstukje in de marge' en kreeg een nieuwe naam die zijn oorsprong vond in het product 'klei' dat in Poperinge 'klyte' wordt genoemd. De Poperingse keikoppen kregen dus van 1940 tot 1945... 'klytebrood' voorgeschoteld. Voor iemand zoals ik die het allemaal heeft meegemaakt, wil dit wel wat zeggen! Je verneemt er alles van als je verder leest.

Met 'klei' worden onderendere dakpannen gemaakt en zeer veel nevenproducten. Een 'kleverig' goedje kan men zeggen. 'Klytebrood' is voor de Poperingenaar van toen, die de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt, zo simpel als 'bonjour'! Van die soort zijn er op vandaag, oktober 2016, niet veel meer die het nog kunnen navertellen; ik ben er een van, een uitstervend ras.

Vanaf de eerste bezettingsdagen van de Duitsers werd er beslag gelegd op het leeuwendeel van het meel! De Duitse troepen hadden 'voorrang van rechts' in de pikorde. De restjes die overbleven mochten door de eigen bevolking gebruikt worden. In ons 'Poperings klytebrood' was er dus weinig tot geen meel!

De bakkers waren aangewezen om 'erzatsproducten' te gebruiken. Er ontstond dus meteen een groot gebrek aan basisgrondstoffen. De gevolgen waren zeer ernstig: ondervoeding kwam zeer vlug om het hoekje kijken!!

De 'bezetter' was ook niet van gisteren en besepte ook dat er bij ondervoeding van de bevolking ziektekiemen de kop zouden opsteken en dat zijn soldaten ook slachtoffer konden worden met alle gevolgen van dien en juist daarvoor hadden ze een heilige schrik.

In samenwerking met lokale besturen werden inderhaast maatregelen genomen om dergelijke toestanden in de kiem te smoren. De oplossing voor de manklopende bevoorrading werd gezocht in een vorm van rantsoenering. Er werden tabellen opgesteld met vermelding van de tien basisproducten van onze voeding. Op alle belangrijke plaatsen werden ze kenbaar gemaakt aan de bevolking, alsof de magen hiermee waren gevuld. Bovendien werd het 'rantsoeneringszegeltje' in het leven geroepen. Hier volgen de producten die men dagelijks zóú moeten toebedeeld krijgen. Je zou er tranen in de ogen van krijgen. Was het maar waar geweest. Ik geef ze je toch maar mee:

1. Brood (geen klytebrood; ik at niet anders dan 'klytebrood')
2. Bloem ofte bloemproducten
3. Suiker (nooit gezien)
4. Koffie (voor de eerste maal in mijn leven heb ik 'echte' koffie gezien en gedronken in 1946, ik was toen al 10 jaar oud!)
5. Voedingsvetstoffen
6. Aardappelmeel
7. Zout
8. Havervlokken (dit klopt, ik at ze iedere dag)
9. Olie
10. Vlees (alleen als mijn vader een van 'zijn' konijnen de keel oversneed)

De tien vermelde producten die we hadden moeten krijgen lagen bovendien allemaal op de 'bon'!

Met de 'ravitailleringskaart' in de hand konden mijn ouders om de maand bij het gemeentebestuur de noodzakelijke rantsoeneringszegeltjes worden opgehaald en nu en dan worden gebruikt.

'Echt' brood, suiker, koffie en vlees heb ik tijdens de oorlogsjaren nooit op tafel zien staan.

Ik heb, God dank, de oorlog toch overleefd.

Naar mate de oorlogsjaren verstreken, werden de boeren steeds strengere voorschriften onder de neus geduwd en ze werden verplicht om steeds meer van hun producten in te leveren. Ze werden ook verplicht hun ganse veestapel aan te geven.

De boeren zelf waren niet de grootste slachtoffers van de oorlog maar de bevolking wel en zeker de mensen zoals wij die niet bemiddeld waren!

Nu komen we stilaan bij ons broodrantsoen en ons 'klytebroodaffaire'. Het broodrantsoen werd bepaald op 225 gram per persoon. Men mag het woordje brood eigenlijk niet gebruiken, dit had met brood niets te zien; het was gemaakt uit een 'onetelijk mengsel' van allerlei minderwaardige producten.

In de eerste maanden van de oorlog werd door de Duitse overheid een 'Verordnung' wereldkundig gemaakt met de officiële samenstelling van een brood, zo klonk het, een brood moet officieel volgende eigenschappen hebben:

- 20 procent tarwemeel
- 65 procent roggemeel
- 5 procent erwtenbloem
- 5 procent aardappelmeel
- 5 procent kastanjes, eikels, boombladeren, een beetje gist en andere zogezegd eetbare stoffen.

--

100 procent

Op het eerste gezicht ziet er dit nog redelijk uit. Maar tussen theorie en werkelijkheid lag er een hemelsbreed verschil. Tarwe- en roggemeel waren er wel bij, maar dan een veel kleiner percentage.

De hoofdingrediënten waren eikel en boombladeren! De bevolking noemde dit brood met recht en rede dus 'klytebrood'! Het had geen enkele voedingswaarde en het ontbrak ook aan geur en smaak. Het plakte in de mond als doodgewone klei. Voor ons Poperingenaren betekent 'klei' dus 'klyte'. Een beter woord kon men niet bedenken.

Als men de korst ofte 'klakke' verwijderde kwam er precies een spinnenweb tevoorschijn. Met een gewoon keukenmes was het niet te snijden. Het brood was gewoon waardeloos, geen enkele voedingswaarde, vijf jaar lang!!

De gevolgen van dit 'onding' bleven niet uit. De ganse bevolking leed eronder. Vooral jonge kinderen zoals ik er een was, begonnen al gauw tekenen van ondervoeding te vertonen door het tekort aan zetmeelstoffen en ook vetten. Het deed de ronde bij de mensen in onze streek dat jonge vrouwen hun 'maandstonden' niet meer kregen door de gevolgen van ondervoeding. Het draagvlak van deze woorden heb ik pas vele jaren later in hun juiste context kunnen plaatsen. 'Alles op zijn tijd', waren toch zo dikwijls de woorden van mijn 'wijze' vader zaliger!

Deze 'vuiligheid' heb ik als kind vijf jaar lang moeten eten en verdragen om toch maar in leven te blijven.

Ik ben klein van gestalte, amper een meter en drieënzestig centimeter groot. Het 'klytebrood' zit er met stellige zekerheid voor iets tussen.

Om deze passage over ons brood af te sluiten heb ik nog een positief, wonderbaar verhaaltje over een 'Duits broodje'; luister maar. Gerard Verroye, mijn vader, werkte als timmerman-meubelmaker in een 'fabriekje' nabij het station van onze stad Poperinge, in loondienst van de Duitse bezetter. Je moet er niets achter zoeken, veel keuze was er niet en hij mocht zich al gelukkig prijzen van een 'inkomen' te hebben voor zijn vrouw en drie kinderen, waarvan ik er een ben. Voor zijn dagelijks werk in de fabriek had hij niet alleen contact met zijn collega's, maar ook met Duitse soldaten. De gesprekken gingen niet alleen over het werk maar ook over tal van andere zaken. Het was een publiek geheim dat er tussen de Leperstraat en de Paardenmarkt het honingkoekbedrijf 'In de werkende bij' van de familie Hector Maes-Rommens gelegen was. In die oorlogsjaren van 1940 tot 1945 werd in dit bedrijf het brood gebakken voor alle Duitse legereenheden uit de streek. Een belangrijke opmerking: daar werd geen 'klytebrood' gebakken, maar 'echt' Duits brood! Hoe zou je zelf zijn als 'alleenheerser'; ze beschikten over alle beste en nodige ingrediënten. Alleen het personeel van Hector Maes en natuurlijk ook de Duitsers hadden toegang tot het bedrijf.

Het contact dat mijn vader had met Duitsers waren allemaal Wehrmachtsoldaten, die met de gehate SS'ers niets te maken hadden. Het waren eigenlijk ook maar sukkelaars, zoals wij, die met hun hart bij moeder, echtgenote en kinderen waren. Die oorlog kon ook hen gestolen worden.

Die zogezegde vijanden hadden meestal een goede inborst.

Zij wisten zeer goed dat ook mijn vader thuiszat met een vrouw en drie kinderen en dat ze moesten zien te overleven met het onetelijke klytebrood. Op een mooie dag lachte het leven mijn vader toe. Via via kon hij met medewerking van een Duitse soldaat beslag leggen op zo'n 'echt' Duits brood. In het grootste geheim en met veel risico voor beide partijen werd de klus geklaard. Op het gevaar af om naar het oostfront gestuurd te worden, deed een Duitse bakker een duit in het zakje en op die manier, voor één keer, kreeg mijn vader een Duits brood in zijn handen gestopt. Het heeft die 'edele'

Duitse bakker bloed, zweet en tranen gekost om het te durven doen. Je ziet, je mag de mensen nooit over dezelfde kam scheren! Daarom alleen al vertel ik dit verhaaltje.

Ik zie mijn vader daar nog altijd staan in de deuropening van ons kleine rijhuisje! Van de hele voorafgaande regeling wist zelfs mijn moeder niets af; het risico was te groot en de verrassing voor haar en de drie kinderen des te groter. Bij het zien van wat mijn vader in zijn handen had, sprongen de tranen in haar ogen. Een gelukkig moment voor ons allemaal en 't ging tenslotte alleen maar om een doodgewoon... maar 'echt' broodje.

De mensen die deze lijntjes nu lezen zullen het waarschijnlijk niet kunnen vatten en nog minder begrijpen.

Wat een lekkernij! Probeer het maar eens voor te stellen als je in je ganse leven nog nooit een oorlog hebt meegemaakt. Het was kermis die dag ten huize Verroye. Een brood dat met een keukenbroodmes heerlijke sneden 'brood' tevoorschijn toverde! De geur en de smaak is diep in mij vanbinnen blijven hangen, meer dan vijfenzeventig jaar geleden! Tot op de laatste dag van mijn aardse leven zal dit verhaaltje blijven hangen, geloof het of niet.

In Poperinge bestaat er een toepasselijke spreuk: 'een vet zwijn weet van geen mager.'

Houding van de 'Katholieke Kerk', 'winterhulporganisatie' en de gevolgen van 'ondervoeding'

Laten we beginnen met te zeggen dat geen enkel mens op aarde onfeilbaar is en dat we allemaal ootmoedig een 'mea culpa' moeten slaan. Met deze uitspraak is al veel gezegd.

Alle godsdiensten worden door mensen geleid en maken dus fouten. Tijdens de Tweede Wereldoorlog viel ze, naar mijn aanvoelen, toch zo dikwijls uit haar rol. En toen was ik nog een kind; maar wie ben ik om dit te zeggen, een simpele mens als al de rest.

Maar onze schepper heeft ons op de wereld gezet met een eigen 'willetje' en daar is naar mijn idee niet mis mee en dus, denk ik, mogen we zeggen wat op onze lever ligt, terecht of onterecht. We leven immers in een democratisch land waar iedereen zijn mening mag ventileren!

In de jaren van de Tweede Wereldoorlog waren de meeste mensen van Poperinge katholiek opgevoed, gedoopt en uiteraard zeer gelovig en Jezus Christus was hun grote voorbeeld. Thuis aan de keukentafel en op school in 't college werd ons 't geloof in een God uit de doekjes gedaan. Ik was en ben er rotsvast van overtuigd dat onze God liefde is!

De tijden zijn veranderd, onze moeder is al bij de Heer en de katholieke Kerk is op de achtergrond verzeild geraakt, geen priesters meer voldoende om het instituut 'Kerk' recht te houden. Ik ben een van de laatste der Mohikanen die nog ter kerke gaat.

Ik ben, niettegenstaande alles en nog wat, een gelovig mens gebleven en dat geeft mij kracht in de laatste jaren van mijn reeds zeer lange leven!

Vandaag zijn de mensen 'God' vergeten en sommigen hebben nog nooit over God gehoord. Zo ver is het gekomen in onze moderne maatschappij!

Er is nog een 'waakvlammetje' te zien van de katholieke Kerk, maar we moeten opletten dat het niet uitdooft; ze hebben nog een grote rol te spelen!

Nog even terug naar onze oorlogsjaren toen onze Kerk oneindig veel macht had, te veel macht, naar mijn aanvoelen toen ik nog een kind was! Niet alleen in de kerk maar ook in de politiek probeerde ze haar neus aan het venster te steken en haar 'willetje' door te drukken. In 't college werden de 'retoricastudenten' gewezen op de grote gevaren van 'ongelovige bolsjevesten' in het rijk van ene 'despoot' Stalin in het oosten van Europa.

In samenwerking met de oostfrontstrijders van Hitler moesten ze worden aangepakt. Vele onervaren 'jonge leeuwen' hebben toen hun oproep ter harte genomen en zijn ten strijde getrokken. Hun leven was meteen verwoest; ontelbaren zijn nooit meer teruggekeerd. Wat een vergissing!! In mijn ogen althans.

Alle mensen, gelovigen, ongelovigen, andersdenkenden, atheïsten zijn toch kinderen van die 'ene' God of niet soms?

De mensen moeten elkaar ten dienste staan! Mensen doden is een misdaad! Wie heeft er schuld aan de dood van zoveel jongen mensen? Ik zou het niet graag op mijn geweten hebben.

De mens is onbetwistbaar een intelligent wezen en toch gedraagt hij zich daar niet naar, of is de duivel ermee gemoeid?

Naar mijn bescheiden mening eindigt ons leven niet bij de dood, sterker nog, dan begint het pas!

En moest ik er volledig naast zitten; soit, dan is 't maar zo!

Even filosoferen;

de mens is naar mijn idee een 'energiebron'. Wat gebeurt er daarmee als men het tijdelijke met het eeuwige ruilt?

Ons leven op deze aarde zal voor iedereen een mysterie blijven. Ons redeneringsvermogen is beperkt en daar moet de mens zich bij neerleggen. Ik hoop uit de grond van mijn hart dat ieders leven een betekenis heeft gehad en niet tevergeefs is geweest.

Voilà.

Nu gaan we even uit een ander vaatje tappen. Het was oorlog, mensen! De sleur begon al vóór 'dag en dauw', oorlog of geen oorlog. Dit wilde ook zeggen, vóór 'hen en haan' uit de veren. In de warme dagen geen problemen, maar als 't vroor dat 't kraakte was 't verre van aangenaam. Bij het opstaan in die winterdagen stond onze 'Leuvense stoof' er beteuterd bij. Alle brandbare restjes waren verkoold en de temperatuur in huis lag dicht tegen het vriespunt aan. We bibberden van de kou in onze pyjama, mijn oudste broer en ikzelf. Wij klaagden niet, 't was immers de normaalste zaak van de wereld in oorlogsjaren. Elektrische verwarming en gasverwarming waren nog niet aan de orde van de dag.

Bovendien, dit was onze grootste bekommernis niet, maar wel de voedselschaarste! We moesten toch zo dikwijls op onze kin kloppen. In die donkere dagen stond er ook geen 'koffie' op onze morgenmenu, maar wel een koffiesurrogaat en als het meeviel een tas melk en een snede van ons 'klytebrood', zonder boter!

We wasten ons met koud regenwater in een doodgewone emmer, brr, brr! We gingen er niet aan dood.

We trokken onze povere kledij aan en op onze houten klompen, richting 't college. Gelukkig beschikten we over een paar wollen handschoenen en een 'berenmuts' die we gekregen hadden van de 'winterorganisatie', later meer hierover.

Toen we thuis vertrokken, omstreeks 7 uur was 't nog stikke donker buiten, te voet enen je zag geen hand voor je ogen. Het had ook zijn charmes, weet je wel. De andere kinderen uit de straat die ook naar 't college trokken, taterden onder elkaar dat het een lieve lust was; met een lege of halfvolle maag!

Zeurpieten waren toen nog niet geboren, weet je wel!

Van een 'burn-out' hadden we ngo nooit gehoord. Het waren andere tijden; nochtans ook niet om te lachen. Integendeel zelfs!

Een uur later begon het serieuze werk in de klassen. We hebben er ons 'licht' opgestoken voor de rest van ons leven en het heeft mij althans geen windeieren gelegd.

Nu even een woordje over onze 'jachtstove' in, die barre tijden. Terwijl ik mijn verstand op punt zette in 't college, begon mijn moeder aan de haard onze 'Leuvense stoof' een huisbeurt te geven. Het was de moeite waard en ze zag alle sterren van de regenboog aan 't firmament. En weet je wat? Iedere dag opnieuw in die wintermaanden.

Geen kwaad woord over onze 'kachel', een kunstwerk! Zo zijn er vandaag geen meer, ze weten niet wat ze missen.

Daar gaan we;

het begon altijd met de vuile, stinkende resten, die wij ins ons Poperings dialect 'scharbilies' noemden, te verwijderen. Een werkje dat een klein kwartiertje in beslag nam. Vervolgens een opknapbeurt met dweil en halve emmer warm water zodat alle vuile sporen verdwenen waren en dan met stofdoek of handdoek aanpakken zodat onze Leuvense stoof blonk als een pauw; een kwartiertje werk. Nu gaan we een derde fase in: de kachel opnieuw van vuur voorzien om terug 'warmte' in huis te krijgen. Daar hadden we het volgende voor nodig: papier; droog en fijn gekapt sprokkelhout; een spuit petrol, kolen (als er in huis waren), meestal was het behelpen met 'erzatsproducten' zoals slam en of briketten; ook nog 'stekjes' ofte 'lucifers' om er de vlam in te krijgen. Vooraleer de 'tinnen pot' rood zag, waren we al zo'n twee uren verder! Iedere dag opnieuw, mensen! Een slavenwerkje.

Kunnen de mensen van vandaag daar nog enig begrip voor opbrengen, vraag ik mij af! Onze moeders waren te bewonderen!

Vandaag weten jonge mensen niet meer wat dit betekent. Daarom vertel ik het jou nog eens. Niet te veel klagen of zagen zou ik er nog aan willen toevoegen.

Op zondag, in de verplichte kerkdienst, werden deze mensen vanop de predikstoel nog getrakteerd en om de oren geslagen met dreigementen als 'hel' en 'vagevuur' na dit leven! Moet er geen zand zijn?

In de volgende passage gaan we het hebben over de 'winterhulporganisatie' en de gevolgen van ondervoeding.

Ondertussen zat ik nog in 't college op de schoolbanken. Met het verstrijken van de tijd begon mijn maag te pruttelen en de andere kinderen van mijn klas hadden waarschijnlijk hetzelfde gevoel.

Wat nu volgt is een heel ander verhaal uit die oorlogstijd; luister maar.

Klokslag 12 uur stopten we met de leerstof in de klas en gingen alle leerlingen onder begeleiding van onze leraar naar een gebouw in de Gasthuisstraat, met name 'In de Stadsschaal' (geboortehuis van onze eerste astronaut, Dirk Frimout!)

In dit prachtig gebouw van Poperinge kregen alle behoeftige kinderen van de stad een warme maaltijd voorgeschoteld; iedere dag opnieuw.

De 'winterhulp', een organisatie in het leven geroepen om de nood van vele hulpbehoevende kinderen te lenigen in deze zware tijden.

Aan de ingang van het pand kreeg ieder kind stevast een 'vitamientje' en een soeplepel 'levertraan' toebedeeld van een vriendelijke dame om de slechte smaak wat te verzachten. Een noodzakelijk kwaad in onze kindergen. De winterhulp was een godsgeschenk. Initiatiefnemers tot het oprichten van deze organisatie waren eerwaarde heer Hanssen, deken en de heer Jos Vanwalleghem, burgemeester, beiden van onze stad Poperinge. Zij kunnen nooit genoeg geprezen worden voor hun edelmoedige daden.

Hun oproep om mee te werken viel niet in dovemansoren! De kapitaalkrachtige burgers van Poperinge stonden onmiddellijk paraat en kwamen met geld en alle noodzakelijke zaken over de brug. Een opmerkelijk feit; hun politieke kleur speelde geen enkele rol! Een proficiat waard! De lagere klassen van de bevolking staken de handen uit de mouwen, want er kwam veel handenarbeid bij kijken en ook organisatiegeesten waren nodig om alle details in goede banen te leiden! En, zeer belangrijk... iedereen werkte 'gratis' mee!

‘Eendracht maakt macht!’

Je ziet, ons Poperinge mag ook eens in de ‘schijnwerpers’ gezet worden. ‘In nood kent men zijn vrienden.’ Al de mensen die tijdens die oorlogsjaren aan de ‘winterhulp’ hebben meegewerkt, verdienen ook een pluim zo groot als de Onze-Lieve-Vrouwekerk!

De vele namen van deze uitzonderlijke mensen zijn mij onbekend; allen zijn geprezen voor hun uitzonderlijke daden. Het gezond verstand heeft toen alvast gezegevierd. De behoeftige kinderen van Poperinge hebben, dankzij hen, de oorlogsjaren overleefd. God zij gedankt. Dat waren nog eens tijden.

In die wintermaanden was het altijd bar koud. De meesten waren straatarm; we liepen rond met meestal lege magen en we waren pover gekleed. Klagen deden we niet, we wisten niet beter. In de maand oktober begon het al te vriezen en viel de eerste sneeuw. Met ‘Allerheiligen’, op 1 november, zag je de bloemen op de graven van onze dierbare overledenen met moeite staan tussen de besneeuwde tomben. Er was bovendien weinig om zich aan op te warmen. Onze kledij nagenoeg tot op de draad versleten, gelukkig bracht de ‘winterhulp’ enig soelaas, met een warm middagmaal vanaf de maand november 1940.

Oorlogen zijn altijd een gesel voor jong en oud. De winterhulp, als organisatie, bracht licht in de duisternis van ons harde bestaan, als zeer jonge kinderen, dan nog wel.

Nu ga ik verder met mijn verhaaltje van bladzijde 175, een dag uit mijn ‘winterhulpepisode’. Mijn ‘vitamientje’ en soeplepel ‘visolie’ had ik al binnen! Oef!

Vervolgens liet de heer Michel Frimout, vader van onze astronaut Dirk Frimout, alle kinderen aanschuiven aan lange tafels op het ‘eerste verdiep’ van de Stadsschaal in de Gasthuisstraat van Poperinge. Er volgde een beetje geroezemoes tot iedereen zijn plaats had ingenomen. Discipline was wel nodig met zoveel jonge snuiters, zodat er niets in ’t honderd liep. De wijsvinger van Michel Frimout ging in de hoogte en je kon ogenblikkelijk een muis horen lopen!

Alles begon met een bord warme, dampende groentesoep; ze smaakte lekker! Mijn moeder kon niet beter. Er heerste stilte en, vooral, er mocht niet geslurpt worden!

Het deed aan ‘t herte deugd!

Na de soep viel er een korte rustpauze en men mocht een babbeltje slaan met zijn disgenoten. Voor mij geen enkel probleem, ik deed niet liever en keuvelde met iedereen; vandaag nog altijd trouwens!

Wat toen wel in voege was; meisjes waren van de jongens gescheiden! Dat viel toen niet op: ’t was de normaalste zaak van de wereld, maar stiekem werd er toch naar gekeken!

Wat dacht jij?

Na een korte pauze werden de lege soepborden geruimd; een warme maaltijd werd ons voorgeschoteld. Weliswaar een sober maar altijd een lekker en voedzaam kostje. Wij waren natuurlijk vlug content, maar de ingrediënten werden door al die mensen met veel liefde en zorg klaargemaakt. Dit grote werk werd door alle kinderen geapprecieerd!

Altijd warme, gekookte aardappelen en verse groenten die overvloedig voorkwamen in dit seizoen van ’t jaar bij landbouwbedrijven. Groenten uit eigen streek nota bene! Rode kolen in oktober en november om maar iets te zeggen; aangevuld met meestal varkensvlees, ook soms pluimvee, gekookte of gebraden eieren en op vrijdag gegarandeerd gebraden haringen! Waar hebben we dat

nog gehoord? Het vulde allemaal onze maag, onze honger was gestild en we stonden voor even sterk op onze benen. We mochten nooit kieskeurig zijn, daar was ten andere geen reden toe.

Als toemaatje kregen we een stukje fruit, een appel of een peer en soms een pudding. Om te eindigen met een glas vers en fris water van de pomp in onze straten om alles door te spoelen. Meer moest dat niet zijn. Nog even alles rustig laten bezinken en dan even naar de 'koer' om ons 'eigen' water te laten vloeien. Voilà.

Nu was het tijd om terug naar 't college te gaan, onder begeleiding van onze leraar. Ons verstand moest bijgeschaafd worden. Iedere dag van de oorlogsjaren hebben we dit volgehouden dankzij al die mensen van de winterhulporganisatie! Dit heeft mij en alle andere kinderen van de ondergang gered!

De vitamientjes, levertraan, groentesoep, warme- en gestoofde groenten, vlees, vis, fruit en pudding waren levensnoodzakelijk en hebben bijgedragen tot wat we geworden zijn in ons verder leven. Dankzij velen was het niet allemaal kommer en kwel.

God was onze ziel genadig! Wees daar maar van overtuigd! Hel en vagevuur bestaan in mijn ogen niet, want hij heeft al zijn schepsels lief!

We zijn allemaal sukkelaars, ook diegenen die iets of wat op hun 'kerfstok' hebben!!

Dus, oordeel niet! Veroordeel niet! Ook niet in oorlogstijden! God, wees onze ziel genadig.

Nog even dit tussenin;

Het grootste gedeelte van mijn reeds lange leven kom ik als Poperingenaar dagelijks aan de 'Stadsschaal' voorbij en zo blijven die herinneringen 'glashelder' in mijn herinneringen staan. Het is vandaag een 'hoppemuseum' geworden want onze stad Poperinge is de 'Hoppestad' bij uitstek!

Be bezoekers die mij onbewust zien lopen, hebben niet het minste vermoeden wat er in mijn hoofd omgaat; ze moesten het eens weten, een vitamientje en levertraan!!

Dirk Frimout, onze astronaut, weet er alles van!

We gaan nog even door met onze winterhulporganisatie; ze deden nog veel meer dan onze 'magen' vullen!

Ze beschikten blijkbaar over een groot denkvermogen en niets was hen te veel gevraagd als het maar de kinderen goed uitkwam!

Alle 'breisters' van Poperinge werden opgetrommeld. Voor die koude, langdurige winterdagen en zelfs maanden was er bij enkele van die dames een 'lichtje' opgegaan. Alle kinderen moesten beschikken over een stel wollen 'handschoenen' en een 'berenmuts' voor op hun hoofd. Honderden kinderen, weet je wel. De vrouwen die zich aanmeldden om de klus te klaren werden voorzien van breinaalden en natuurlijk ook van 'wol'. Waar die bollen wol vandaan kwamen mag Joost weten, maar ze waren er wel. In overvloed zelfs. Die dames en heren van de winterhulp waren blijkbaar van alle markten thuis. De gegoede burgerij, weet je wel, die wisten overal de weg!

In de kortste keren werden 'alle' kinderen, ikzelf inclusief, voorzien van wollen handschoenen en een berenmuts. Ze hebben mij veel diensten bewezen en door de koude dagen geholpen over tal van oorlogsjaren.

Die mensen verdienen allemaal een standbeeld op de Grote Markt van Poperinge voor bewezen diensten aan de vele kinderen ter stede.

Je moest het maar doen hé, in oorlogstijden.

Duizendmaal dank aan die naamloze dames en heren van de winterhulp in Poperinge!

Van deze winterhulporganisatie is er naar mijn weten geen enkel spoor te bekennen in Poperinge. Zomaar vergeten door het stadsbestuur. Hoe kan dat nu?

Nog geen pleintje, straatnaam of iets anders werd naar hen vernoemd. Al was het maar uit eerbetoon of als blijvende herinneringen voor het nageslacht.

Waar zijn al die burgemeesters gebleven van mei 1945 tot op vandaag? Misschien kan het nog, 't is nooit te laat!

Je ziet, 'toffe' mensen zijn van alle tijden en ze moeten eeuwig in 'ere' worden gehouden. Niemand die het beter weet dan ikzelf, een kind van toen die het goed heeft ingeschat en nooit vergeten.

In mijn persoonlijke naam zeg ik in ieder geval: 'Dank u, dank u, dank u wel, allemaal.'

Nu gaan we even een 'kaarsje' branden voor al die mensen die op jongen leeftijd gestorven zijn door ondervoeding in die oorlogsjaren. Door het aanhoudend voedseltekort werden vooral jongen mensen, tussen twintig en dertig jaar oud, getroffen door die verschrikkelijke, ongeneeslijke en besmettelijke ziekte die men TBC ofte 'tuberculose' noemde; een longziekte.

Bij ons in Poperinge kregen die sukkelaars de naam, 'teringlijders' opgeplakt; in gedachten zag je een 'doodskop' staan.

De dood loerde om het hoekje. Enkele jongen gasten waren burens, ze zagen eruit als levende lijken en zijn na korte tijd ook gestorven. Uit respect en eerbied zal ik ze niet bij naam noemen, ze staan in mijn geheugen gegraveerd.

Door de besmettelijkheid van deze ziekte werden de getroffen in afzondering gehouden in het toenmalige 'sanatorium van De Lovie', gelegen tussen Poperinge en Krombeke. Een uitgestrekt bosrijk gebied van enkele hectaren groot. Ze werden in de mate van het toen mogelijke, opgevangen door een team van verpleegkundigen onder leiding van dokter en specialist ter zake, Valère Sierens.

Het schrijnendste was nog, ze mochten geen bezoek ontvangen van familie of vrienden, het risico was te groot.

Op vandaag werden op dit domein vele 'minderbegaafden' opgevangen.

Het 'medisch team' haalde het onderste uit de kan om deze longziekte te bestrijden en minstens de pijn te verlichten en de luchtwegen open te houden.

De middelen om de bacteriën uit te schakelen waren toen nog beperkt en de wetenschap stond nog in zijn kinderschoenen om deze ziekte tegen te gaan.

Wat men wel wist; de 'ondervoeding' lag aan de basis van deze verschrikkelijke ziekte.

De geneesheer en zijn team verpleegkundigen noteerden de klassieke verschijnselen: bloedarmoede, last met ademhaling, tegenpruttelende spijsvertering en ook minder bestand tegen de koude en allerhande infecties.

Ook bij de gewone bevolking werden symptomen van een andere vastgesteld, namelijk een groot gewichtsverlies! Gemiddeld zeven kilogram per individu!

De Duitse geheime diensten zouden melding maken dat bij de bevolking een 'anti-Duitse' sfeer toeneemt door dat zij veel moeilijkheden ondervindt met de bevoorrading.

De toon bij de bevolking luidde: 'Waren ze in hun 'kot' gebleven dan hadden wij al die miserie niet gehad!'

Vandaag is die besmettelijke longziekte, TBC, door de vooruitgang van de wetenschap volledig onder controle en praktisch uitgeroeid. De evolutie werkt dit ook in de hand. Gelukkig maar, zou ik zeggen.

Waar zal dit allemaal eindigen met de mens en zijn evolutietheorie? Ik zal het alvast niet meer meemaken en zit in de laatste rechte lijn van mijn 'aardse' leven! Zo zie je maar!

Tijdens die oorlogsjaren waren ook Duitse militairen slachtoffers van die longziekte!

Om de problemen van de voedselschaarste in die oorlogsjaren met een 'positieve noot' af te sluiten, nog even een kort verhaaltje van mijn oudste broer, Georges, tijdens die oorlogsjaren.

Bij het begin van de oorlog, in mei 1940, stond mijn moeder met drie jonge kinderen; de jongste Gilbert niet eens één jaar. Dan volgde Norbert, schrijver van dit verhaal, niet eens vier jaar en de oudste in de rij was al negen jaar oud; dit begon al te tellen en dan vooral inzake voeding. En dat was haar dilemma! Georges liep school in 't college en Norbert en Gilbert speelden nog niet mee op dit vlak. Voedsel was van primordiaal belang en dat had ze niet voor iedereen in voorraad en voor Georges vond ze een oplossing bij boer Vanhaste even verderop.

Een uit de kluiten gewassen boerenbedrijf die het meer had gezien op het houden van dieren zoals paarden, koeien, schapen, varkens, konijnen en allerhande pluimvee; ze hadden zelfs enkele ezeltjes. Boer Vanhaste had de bijnaam 'schaper Vanhaste'.

Er was zeer veel mankracht nodig bij Vanhaste. Om met levende dieren om te gaan vergde weinig of geen intellectuele bagage, maar wel veel liefde, handigheid en bovenal geen schrik. Om maar een soort bij naam te noemen, koeien moesten dagelijks met de hand gemolken worden.

Als je aan deze voorwaarden voldeed kwam je voor de job in aanmerking. Zo verzeilde mijn oudste broer, Georges, als negenjarige bij schaper Vanhaste.

In het prille begin ging onze Georges na schooltijd een handje helpen: eieren rapen, vloeren vegen en hier en daar een dweiltje slaan. Van het ene kwam het andere; de heilige mis en de schoolbanken werden gelaten voor wat ze waren en broer Georges belandde van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in de stallen van boer Vanhaste.

Broer Georges, als negenjarige, verdiende er geen fortuinen mee, maar hij was wel 'in de kost'! Boer Vanhaste deed een goede zaak en onze moeder had een belangrijk mondje minder te voeden. Georges had geen honger en kreeg iedere dag, ook op zondag, een lekker en voedzaam boerenkostje voorgeschoteld.

Georges kon en mocht dagelijks zijn buikje vol eten! Een luxe die wij niet hadden. Voor onze moeder een ware voldoening. Het was wel in het nadeel van zijn hersenknobbel. Onze moeder had geen keuze, de gezondheid van haar oudste zoon was op dat moment belangrijker dan zijn geleerdheid, dacht ze toen, 't was oorlog mensen!

Het kostte dat boerin 'Alida' in die oorlogsjaren mijn broer voorschotelde heeft wel zijn vruchten afgeworpen. Vandaag leeft hij nog! Is de achtentachtig jaar voorbij! Zo gezond als een bij en nog nooit ziek geweest! Dat kan ik alvast niet zeggen.

Broer Georges heeft na de oorlog een deel van zijn studies verdergezet. Is een groot deel van zijn leven vrachtwagenbestuurder geweest en alle wegen en steden van Europa verkend.

Nog even terug naar 'zijn' oorlogsjaren bij boer Vanhaste; hand over hand werd Georges ingeschakeld in het dagelijks productieproces. Mijn broer werd zowaar een halve boer. Hij kende 'alle' dieren bij hun naam, en weet je wat? Alle dieren wisten wie Georges was!

Hij melkte de koeien en de schapen; de lammeren likten zijn handen! Georges stond in voor de bereiding van het 'voeder' voor de kalveren. De honden en de katten op de binnenhof waren altijd in zijn nabijheid; ze hielden van hem als hun leider; een kind!!

Ten huize boer Vanhaste en zeker boerin Alida werd hij op handen gedragen, hij was er kind aan huis.

Het gaapte als een oven, zegde men toen in Poperinge.

De dag van zijn plechtige communie, waarschijnlijk in 't jaar 1942, trok hij samen met de dochter des huizes, Maria Vanhaste, op melkronde met kar op rupswielen en getrokken door een ezeltje in onze Krombekestraat in Poperinge; zie foto op volgende bladzijde.

Zo verliep zijn leven in zijn kinderjaren. Als kind werkte hij zich uit de naad; 't was oorlog mensen! Op vandaag, in zijn oude dag, zegt hij nog steeds: 'Dit waren de mooiste dagen van mijn leven!' In zijn geval is het nog waar ook. Het leven zit raar in elkaar. Voor de meesten toen, gedeeltelijk ook voor mij, waren die oorlogsjaren een hel en voor *hem* de hemel op aarde.

Het is daarom dat ik deze passage vertel. Het leven is een ingewikkeld spel.

Georges hielp ook bij het maken van boter en kaas. Hij at er zoveel hij wilde en die twee producten heb ik toen nooit met eigen ogen gezien. Je moet weten, de Duitsers eisten die voorraad boter en kaas op voor 'hun' soldaten!

Soms was hij ook enorm bedroefd, vertelt hij mij; toen een dier dat hij bij naam kende werd afgemaakt, het leven liet of verkocht. Hij was er telkenmale het hart van in en soms weende hij tranen van verdriet, maar liet het nooit merken als hij 's avonds naar huis kwam!

Het 'leven' als zodanig staat bij de ganse familie Verroye hoog in het vaandel! Oorlogen zijn een smet op onze ziel.

Op 4 juni 1942 deed mijn broer, Georges Verroye, zijn plechtige communie, in het Sint-Stanislascollege te Poperinge. Dit verhinderde hem niet de dagelijkse melkronde te doen met Maria Vanhaste; dochter van boer Vanhaste. Foto werd genomen door mijn vader, Gerard Verroye, in onze Krombekestraat, nabij de woning van mijn oom en tante, Maurice Decroix – Delange Simonne, met huisnummer 8.

Op het wagentje, voorzien van rupsbanden en voortgetrokken door hun ezeltje, een meute kinderen uit de straat. Let vooral op de melkemma in Maria's rechterhand en de prijs per liter melk: 1 frank en 50 centiemmen; behoorlijk duur in de oorlogsjaren. Nu volgen de namen van de meeste passagiers, die ik allemaal goed gekend heb. Mijn broer Georges te midden de groep en naast hem Luciene Struije, beiden nog in leven, met negentig jaar in zicht. De meeste anderen zijn naar de eeuwige jachtvelden; voor de vuist weg, Gilbert Vanhee, Henri Consaert, Roland Decroix, Gerard Declercq en helemaal rechts vooraan, een dame uit Maastricht (Elise?) en haar twee zoontjes Henri en Theo. Zij verbleven bij Maurice Vandenbussche in de omgeving. Na de oorlog zijn ze met de noorderzon uit

beeld verdwenen, voor altijd!

~~150/17~~ 188

Op 4 juni 1942, deed mijn broer, Georges Verroye, zijn 'plechtige
Communie', in het Sint-planisparcollege te Heperinge.
Dit verhinderde hem niet de dagelijkse mediatie te doen
met Maria Vandenbaste. dochter van de broer Vandenbaste.
Foto werd genomen door mijn vader, Gerard Verroye, in onze
Brombekestraat, nabij de woning van mijn oom en tante,
Maurice Decroix - D'haughe Rimpunt, met huisnummer 8.
Op het waagentje, voorzien van rupsbanden en voortgetrokken
door twee 'keltje', een kleine kinderen uit de straat.
Het vooral op de melkmeester in Maria's rechterhand en de
prijs per liter melk, 1 frank en 50 centimes. Behoortijf duur
in de oorlogsjaren. Nu volgen de namen van de meeste
Passagiers, die ik allernieuwst goed gekend heb.
Mijn broer Georges temidden de groep en naast hem
Leficenne Rimpunt, beiden nog in de school, met de meerkantig
jasje in zicht. De meeste anderen zijn voor de eenzijdige
jachtvelden, voor de kunst van, Gifferte Vandenbaste, Henri Con-
saert, Roland Decroix, Gerard D'haughe en het meermal rechts-
voorover, een dame uit Maarsbricht (Elipe?) en voor twee
zwontjes, Henri en Theo. zij verbleven bij Maurice Vanden-
baste, in de omgeving. Na de oorlog zijn ze met de voor-
derden uit beeld verdwenen, voor altijd.

189

189

189

HERINNERING AAN DE TWEEDE H. COMMUNIE

van *Sacroye Georges*
gedaan in het St. Stanislas-college te Roperinge
den 14 Juni 1962 H. Sacrament-dag

Gewoonten en leefwijzen in Poperinge

De gewoonten en leefwijzen van de Poperingse bevolking vóór, tijdens en na de oorlog, weken enigszins af van de mensen uit andere delen van de Westhoek. Met zeer veel hoongelach noemden ze ons bewoners van 'bachten de kupe' ofte 't einde van de wereld'. Vandaag nog altijd trouwens door een deel van de bevolking in Vlaanderen. Oude gezegden blijken moeilijk uit te roeien. Mij niet gelaten hoor; ik denk er het mijne van.

De bevolking was in die jaren nauw betrokken bij de landbouw in de streek: intensieve teelt bij veel landbouwers en ook de hoppepluk; seizoensarbeid en weverijen in Noord-Frankrijk.

Grote industrieën waren niet aan Poperinge toevertrouwd. De meestal 'Franstalige' overheid had een broertje dood aan die Vlamingen in Poperinge; ze konden hen gestolen worden.

Poperingenaren die het wilden, werden met open armen ontvangen in de staalfabrieken 'in de Walen', op voorwaarde dat ze 'hun' taal spraken.

Iemand die in onze kontreien wat school had gelopen en dat was een grote uitzondering, verdween met stille trom naar andere oorden of zocht zijn heil bij het leger. Enkele schopten het tot officier of onderofficier, zoals ikzelf trouwens. Vele anderen werden gewoon 'beroepssoldaat' om toch maar aan de kost te komen.

Dit korte intermezzo om je de reden aan te geven waarom zoveel Vlamingen en dus ook Poperingenaren heulden met de Duitsers tijdens de Tweede Wereldoorlog. Ze hadden ongelijk! Voor twee redenen. Ten eerste, met de vijand heulen doe je nooit en ten tweede, het ging hen zuur opbreken had Hitler de oorlog moeten winnen.

Dit even als inleiding; het gaat namelijk over andere zaken. De mensen tijdens die oorlogsjaren moesten met grote zorg omgaan met wat in hun 'portemonnaie' zat. De meesten hadden het niet breed. Schulden maken of leningen bij banken aangaan was gewoon ondenkbaar; daar dachten we gewoon niet aan. Er werd vooral bespaard op klederdracht. Er waren drie categorieën.

We starten met zomerkledij. Het was behoorlijk warm, het kwam niet zo nauw, als je maar niet in 'adamskostuum' moest rondlopen.

De kinderen zagen er allemaal gelijk uit; een korte linnen broek, een hemdje van dezelfde stof en een 'schortje' om het lang proper te houden; een onderbroek en onderlijfje hadden de meesten ook wel aan, mijnheer pastoor hield ze in de gaten, want zeden stond met recht en reden hoog in het vaandel. Aan de voeten een paar sandalen, meestal zonder kousen. De haren kortgeknipt om geld uit te sparen bij de kapper. De stoffen hemd en broek waren altijd grijs of zwart, want 'in kleuren' onbetaalbaar.

De mannen kwamen ook allemaal gelijk voor de dag. Lange linnen broeken, in grijs of zwarte kleur, opgehouden met bretellen. Een hemd, meestal zonder 'kol' gemaakt uit een zwarte stof. Aan de voeten droegen ze sokken opgehouden door 'chartellen' en ook sandalen. Ondergoed was voor volwassen mannen gewoon verplicht! Anders zouden de priesters op zondag in de kerk, je naar de hel verwensen. Op hun hoofd een 'pet' ofte 'klakke' om te beschermen tegen de felle zonnestralen. Als de zonnestralen te heet werden, kwamen de strooien hoeden voor de dag. M helemaal op te tooien, hadden de mannen een weelderige snor en in de mond een stenen pijp. Toen wisten ze nog niet dat roken ongezond was en kanker veroorzaakte.

De vrouwen, dat was een ander paar mouwen. Wij, de kinderen, vergeleken hen met heksen! Ze zagen er bovendien 'stokoud' uit en je zag geen leeftijdsverschil. Ze droegen allemaal lange rokken,

in donkere kleuren, tot tegen de grond en bovenaan dicht tot onder de kin. 'Bloot' was uit den boze! Ze moesten de mannen maar eens op andere gedachten brengen, die 'hel', weet je wel.

Toentertijd droegen vrouwen geen lange broeken zoals vandaag.

Dus, wat er onder die lange rokken te zien was, kon je alleen maar gissen.

Mijn verstandelijk vermogen, als kind, reikte in die oorlogsjaren nog niet zo ver. Het was maar best ook zeker? Vandaag is 't ook voor jonge kinderen helemaal uit de doeken gedaan op televisie en computer; 'evolutietheorie' noemt men dat vandaag. Op hun hoofd droegen de vrouwen bijna allemaal een hoed met ganzenveren en als het te warm werd, een strooien hoed. Aan de voeten, lange zwarte kousen die ook hun benen bedekten. Ondergoed en borstenbeschermer was natuurlijk verplicht. Nylonkousen stak pas na de oorlog de kop op. Dat waren de eerste tekenen van 'bloot'. De 'ban' was toen definitief gebroken. Vandaag heeft het helemaal geen naam meer en ook dat is, in mijn ogen, er ver over! Soit.

Toen is er in korte tijd zeer veel veranderd. De platte schoenen verdwenen en de hoge hieltjes en korte rokken deden hun intreden. Kleuren werden opgevoerd.

De vrouwen zagen er opeens vrouwelijker, jonger en zeker mooier uit! Wie kan daar nu tegen zijn?

De 'heksen' uit mijn tijd waren immer en altijd uit beeld verdwenen. We gaan even terug in de tijd, de oorlogsjaren, en starten met de tweede categorie, de zondagskledij. Op zondagen moest men goed voor de dag komen. Na de zes werkdagen kwam de zevende dag en het verschil moest in het oog springen.

Een eerste 'verplichting' voor jong en oud, op straffe van 'hel' en 'vagevuur': je moest 'ter kerke' gaan! Daar was niet aan te ontkomen of je werd met de vinger gewezen en het was van moeten. Ook de Duitse soldaten waren aanwezig. De mis werd door de priesters in het Latijn opgedragen, niemand, ook de Duitsers niet, verstond er een jota van, maar je moest er wel naartoe gaan. De Duitsers op straat en de priesters in de kerken speelden de eerste viool en de mensen moesten alleen maar ja-knikken en onderdanig zijn; de bevolking ging gebukt onder alles en nog wat.

Vanop de preekstoel werden de mensen de leviëten gelezen en met geboden en verboden om de oren geslagen. Voor prullen verwenst tot in de 'Rode Zee'. Dan zijn ze verwonderd dat de jongeren vandaag afhaken en niet meer geloven of ter kerke gaan. God is toch liefde, zeggen de godsdiensten zelf, waarom zou hij dan zijn eigen schepselen naar de verdoemenis sturen? Ik geloof die kerkleiders niet als ze dat beweren en toch blijf ik een kerkganger en een gelovig mens, want God bestaat en er is leven na de dood voor alle mensen die geboren zijn en op deze wereld rondlopen, zonder één uitzondering.

Doe wel en zie niet om, is mijn standpunt en ook levenswijze. Stop met de mensen bang te maken! In hemelsnaam!

Zoals gezegd volgt nu een woordje over onze 'zondagsuitrusting'. Op zondag kwam iedereen piekfijn voor de dag; oorlog of geen oorlog, zo was 't altijd al geweest. De zondagskledij werd alleen gedragen op zon- en feestdagen. Bij alle volwassenen ging deze kledij dan ook jaren en nog eens jaren mee. Voor sommigen zelfs gans hun leven! De modefratsen veranderden zelden of nooit in ons Poperinge. Alleen als iemands persoonlijk gewicht te veel toenam, was er een probleem.

De mannen droegen een broek en vest in blauw of zwart en sommigen gans hun leven zijn 'trouwkostuum' en dito lage zwarte schoenen, meestal gelakt. Een wit hemd met kraag, meestal zonder das. Een sierlijke hoed en nooit ene klak, dan nog liever blootshoofds. Wat zeker opviel; de

mannen leken sterk op elkaar en kwamen ogenschijnlijk uit dezelfde tijdsperiode. Het had een zeker charme! Je ging het hen niet geven dat ze uit middens van de werkende en zeer arme klasse van de bevolking kwamen.

Ook de vrouwen kwamen goed voor de dag. Natuurlijk droegen ze een lang kleed tot tegen de grond, grijs of zwart, met donkere platte, gelakte schoenen, donkere, sierlijke hoed en zeer mooie jas; zelfs een tikje elegant in de trant van Parijse mode; zeker de dames uit de middenstandsklasse. De rijkere dames, en die waren gekend, hielden zich op afstand van het gepeupel. Wat denk je wel! De madams gehuwd met een edelman; 't is van alle tijden! Ze denken meer te zijn dan een ander omdat ze zakken geld rijk waren. De sukkelaars.

Wat ook opviel; de meesten droegen een sieraad, echt of nagemaakt. JE moest kenner zijn om het onderscheid te maken.

Dan bleven nog de kinderen en die mochten ook gezien worden. Norbert en Georges Verroye droegen beiden een maatpakje gemaakt door meesterkleermaker Robert Lemahieu wonende in de Kasselstraat te Poperinge. Ik wil bij deze hulde brengen aan Robert Lemahieu, voor mij de beste kleermaker ooit in Poperinge. We mochten gezien worden, met passend hemd, das en nieuwe zwarte lage schoenen. Waar onze moeder 't geld vergaard heeft, vraag ik mij vandaag nog af; in 1944. Ik moet er wel bij zeggen, de kostuumpjes waren erzatskieren. Dit is moeilijk uit te leggen. Ik zal het zeggen met een voorbeeld: 'een pannenkoek gebakken zonder bloem of eieren'. Met dit kostuumpje aan trokken we met vader en moeder naar de zondagsmis in de Sint-Bertinuskerk in onze stad Poperinge. Mannen en vrouwen mochten toen niet naast elkaar zitten in de kerk. Mijn moeder en alle andere vrouwen aan de linkerkant, mijn vader en zijn zoontjes aan de rechterkant. De mannen moesten hun hoed afnemen en de vrouwen moesten hun hoofd bedekt houden. Wie had dat in Gods naam uitgevonden? Onzin toch? Een 'swiss' zorgde voor stilte en orde. Wie zijn mond niet kon houden werd prompt de deur gewezen. Klap op de vuurpijl; de rijken van Poperinge hadden hun 'eigen' stoel, daar mocht je niet zitten. Ongelooflijk maar waar! Je kan de mensen toch alles wijsmaken! De kerken zaten toen bomvol. Dat waren nog eens tijden. Vandaag is hun liedje uitgezongen.

Toch hou ik het nog altijd vol, niet dat ik in al die onnozelheden geloof, maar ik blijf een gelovig mens. De mensen van vandaag hebben God niet meer nodig ofwel weten ze het beter ofwel geloven ze inderdaad niet meer dat er iets of iemand boven de mens staat. We zijn allemaal geboren met een vrije wil. We doen ermee wat we niet laten kunnen. Op deze wereld zullen we het fijne van de zaak nooit weten. De waarheid ligt bij ieder van ons dicht vanbinnen!

De derde categorie, waren de wintermaanden. Van oktober tot maart was het gegarandeerd bitterkoud. Vriestemperaturen en ook veel sneeuw. Alle lapjes werden gebruikt om de koude van je lichaam te houden.

Juli en augustus waren nog warm en voor de kinderen heerlijke vakantiemaanden. Geen dagelijkse vroegmis, geen schoolboeken en we mochten ook langer uitslapen, dat waren nog eens tijden voor een kind zoals ik toen was. Als er geen bommen vielen, mocht ik gans de dag buitenspelen en de straten waren verkeersvrij, want auto's zag je zelden of nooit.

Nu en dan marcheerden Duitse soldaten in onze straten en hun 'zwarte stiebel's' blonken in de zon. Ik en vele andere kinderen liepen mee en probeerden hun marsliederen na te apen; zoals daar zijn 'Erika' en 'Wir fahren gegen Engeland'. Tussen haakjes, ze hebben er nooit een voet aan de grond gezet, die moffen.

Alles veranderde in de maand september. Ons schone liedje was uitgezongen; de hoppepluk kwam eraan. Oude versleten klederen werden voor de dag gehaald en oude stoelen om in de hommelhoven op te zetten, werden van zolder gehaald en wat bijgetimmerd. 's Morgens om 6 uur zaten we op onze plukstoel.

Iedere familie kreeg op de eerste dag, door de boer, zijn plaats in 't hommelhof toegewezen. We konden eraan beginnen. De rijke kinderen gingen naar school, wij volgende veertien dagen later en alleen de hoogbegaafden konden aansluiting vinden. Ik was er gelukkig ook bij, maar 't koste bloed, zweet en tranen. Toen hielden ze met kinderen van 't werkvolkje geen rekening.

Eerlijk was anders in mijn kinderogen. Soit, ik ben erin geslaagd!

In de hommelhoven waren zelfs geen vliegers te horen of te zien, 't was precies of de Duitsers waren 't land uit.

Koud was het in de eerste dagen nog lange niet, maar ze werden korter en 's avonds kon men al iets warmer verdragen en veertien dagen later moest onze 'Leuvensstoof' aangestoken worden.

Wij, de kinderen, moesten ook een tandje bijsteken in de hommelhoven. Ieder handje, hoe klein ook, die een knopje van de rank plukte, droeg bij om wat centjes te veergaren voor de komende winterdagen! Die kwamen met rasse schreden aangedraafd, oktober kwam in zicht en op onze zeer jonge leeftijd kenden we de gevolgen.

Onze moeder had de centjes nodig om de winterkoude te verjagen. Het einde van de pluk kwam eraan, de wind stak al een tandje bij en ook nu en dan al ferme regenvlagen.

De hoppevelden lagen er kaal bij en zo verliepen de laatste septemberdagen. Op de laatste dag van de hoppepluk was 't weer volledig omgeslagen, de herfst en de winter stonden opeens voor de deur.

Terug naar de vroegmis, de schoolbanken om mijn achterstand op te halen en ook de 'stadsschaal' en een verkwikkende maaltijd door de winterhulporganisatie klaargemaakt. Een vitamientje en een levertraan, de winter kwam eraan, schone liedjes blijven helaas niet duren.

We zijn ondertussen dicht bij de maand oktober, de eerste vriestemperaturen en straks volgt nog meer winterpret met wind, regen, sneeuw en hagel.

Voor de lezers uit Poperinge volgt nu een stukje poëzie in ons dialect:

't Woit en 't bú'st,
't rint dat 't rú'st,
de bomen bú'gen vór 't geweld.
De takken kroaken,
op en nére, over en 't wére.
Kiek ze ne keer góan,
die latste blo'n.
Ze stúven rónnd,
't is schóane om te zie'n
vór de die, die d'er óge vór en.
Ze vlie'gen over stik'n è stroeten;
de veugels frút'n weg,
vór de wind, de ré'n en d'hoagels.
Zie ne keer, úlder plum'n verwoai'n.
De rook út de schouw'n, woar dat er nog

é koolstove stoat, sla nére en weg en wére.
Op sommige úzen met é wiendwízer,
droaien ze lik é torteldúve.
't Is ollemoale nat en verzo'pen.
't Rénegat zit vúl met dúnderwoaken.
Op de boerestikke'n is 't er niet'n dá groeit of roert.
De boeren zelve, die der nú nog zi'n,
zitte'n achter núlder jachtstove tot tat overgoat.
Je zoe't er zo wóare ge'enen hond deure joage'n.
't Is er niet'n an te doe'n dan te wacht'n tot
't noaste jo're, tot de leute wére komt en
't leug'n van de doage'n.

Voilà.

We zijn nu in de maand oktober beland en de winterspullekes worden naar boven gehaald, veel stellen ze niet voor, tot op de draad versleten en ontelbare keren een beetje hersteld. 't Moest wel, alle beetjes helpen tegen die bittere kou. De temperaturen daalden een ferm stuk onder nul graden! Bitterkoud, maanden aan eens tuk. 't Wist van geen ophouden. De mensen van vandaag zouden raar opkijken!

Nu zijn we aan de opwarming van de aarde begonnen en toch zweer ik bij die 'winters' uit die oorlogsjaren! Geloof mij of niet! Een mens kan tegen een stootje. We moeten geen schoothondjes spelen, liever gehard tegen het leven; dan blijven ook 'burn-outs' achterwege.

Een warme trui, een lange panen broek (half versleten), een lange, jarenoude overjas en stevige schoenen of klompen in hout waren geen overbodige luxe. Gelukkig kwam ik uit een schoenmakersfamilie en dat hielp ook.

De oude kleren en ook schoen van mijn oudste broeder werden door mijn moeder bewaard en als de tijd rijp was, moest ik ze aantrekken. Nooit werd kledij weggegooid.

Onze berenmuts en wollen handschoenen van de winterhulporganisatie kwamen ook goed van pas. Als de schoenen van mijn broer nog te groot waren, deed een prop papier wonderen. In de koudste periode van de winter werden onze schoenen voorzien van een rij 'tatsen' om de lederen zolen te beschermen.

Op die manier kwamen we, met hoeken en stoten, de winterdagen door. Ongelukkig heb ik mij in al die oorlogsjaren nooit gevoeld.

Zo was 't leven toen in Poperinge!

De Westhoek in Vlaanderen tijdens de oorlogsjaren

De geschiedenis van Poperinge en bij uitbreiding onze Westhoek is al zeer vele jaren en zelfs eeuwen een bron van discussie en ergernis. Om het met één woord te zeggen: de Vlamingen zijn veel te braaf en laten zich al altijd in de luren leggen. Wanneer komt daar een einde aan?

Het begon allemaal in het jaar achthonderd van onze tijdrekening. Toen kwamen reeds de 'Noormannen' naar onze gewesten afgezakt. Het duurde wel een tijdje voor ze hier aan land kwamen per boot uit de Scandinavische landen Noorwegen, Finland en Zweden, langs rivieren en kanalen; gewapend met kapmes, pijl en boog om het leven van de 'Westhoekers' te bedreigen. Probeer je dat maar even voor te stellen? Gelukkig hadden we toen de natuur aan onze kant!

Je moet weten, Poperinge en zijn omgeving, was een moerasgebied en zeer moeilijk te bereiken. Het scheelde een slok op een borrel.

Die brave lui in onze kontreien hadden toen ook al niets in de pap te brokken.

Je ziet, het waren altijd 'anderen' die de plak zwaaiden!

In mei 1940, werd het voor de zoveelste keer bewezen, 't waren terug de Duitsers die voor de tweede maal ons het leven zuur kwamen maken.

Het zit blijkbaar in onze 'genen' door onze voorouders meegegeven! We zijn al altijd de 'kop van jut'. Het is onze erfenis, wanneer zal dat eens eindigen?

Vandaag komen er, stilletjesaan, wat barstjes in onze Vlaamse karkas; beter laats dan nooit.

Het waren bovendien de Vlamingen, hoewel ze ook geen gelijk hadden, die in mei '40 de kat de bel aanbonden en met de vijand heulden. Ze hadden zich laten overhalen door verkeerde denkpatronen; het ging ons ook nooit aarde aan de dijk brengen.

Soit!

Andere Vlamingen gingen in die oorlogsjaren tegen de schenen van de Duitsers schoppen door 'kleine' verzetsdaden te plegen; maar niet zelden trokken ze aan het kortste einde, werden aangehouden, in kampen gestoken en betaalden met hun leven. Het was allemaal vechten tegen de bierkaai; maar ze deden het toch maar. Proficiat aan die helden!

Met deze lijntjes wil ik maar zeggen waar het allemaal op staat voor 'alle' Vlamingen. We vechten als duivels in een wijwatervat.

Er zal nog veel water naar de zee moeten vloeien voor we het heft in eigen handen zullen hebben!

War ik wel wil zeggen: alle beetjes helpen.

Nog zoiets dat is blijven hangen in de hoofden van de mensen buiten Poperinge; Als je ergens komt in dit land en je zegt dat je van Poperinge bent, word je zonder dat ze je 'echte' kennen voor een 'boertje van bachten de kupe' aanzien!

Toen ik in de jaren vijftig als onderofficier in de functie van C.S.M. fungeerde, heb ik een paar keer op mijn strepen gestaan, tot ze rood van schaamte afdropen; in beide landstalen!

Toen besepte ik maar al te goed dat ons minderwaardigheidscomplex met haar en wortel moet worden uitgeroeid! Basta! Klinkt het niet, dan botst het maar!

Tijdens die oorlogsjaren en ik was toen nog een kind, viel het mij op hoe braaf en bevreesd de meesten voor hun 'schaduw' waren!

Wat wil je; de meesten hadden ook weinig of geen schoolgelopen. Alleen enkele jaren lager onderwijs met 'lei' en 'griffel'. Een beetje lezen, optellen, aftrekken en delen moest in die tijden volstaan.

Van al de rest hadden geen kaas gegeten. Het was in hun ogen ook niet nodig. Alleen hun handen waren van tel.

Van politiek hadden ze geen verstand. Een eigen mening was hen door niemand bijgebracht. Wat wil je dan?

Het kon hen ook niet schelen wie de lakens uitdeelde. Spijtig, toch?!

Het 'kopje' was niet zo belangrijk, dachten de meesten.

Wat ik nog het ergste vind... al die sukkelaars werden door de 'overheid' en ook door de 'godsdiensten' 'dom' gehouden!

De Poperingenaren keken wel op naar die zogezegd belangrijke personen; in de eerste plaats, de Duitse bezetter natuurlijk, die deelde de lakens uit en had alle macht in handen, toch in die oorlogsjaren. Maar al die andere hoogwaardigheidsbekleders waren ook niet te onderschatten zoals edellieden, beseigenaren, notabelen, geneesheren, schooldirecteurs, priesters, onderwijzers, enz., enz. daar dezen ze hun 'klak' voor af en gingen door hun knieën.

Ze werden langs alle kanten misbruikt door al die 'slimme' geesten uit die tijd!

Aan al die sukkelaars was er toch één positieve kant: onder elkaar was er geen afgunst. Ze waren allemaal 'arm', ook van 'geest', maar ze liepen door het 'vuur' voor elkaar! Ook in die ware betekenis van het woord, tijdens die oorlogsjaren!

Wat een verschil met vandaag! Gelukkig maar! Om het op een filosofische manier te zeggen: 'Vandaag vliegen de gebraden kippen door de lucht en de mensen moeten alleen hun mond openhouden en slikken!'

De tijden zijn inderdaad verander, maar de hebzucht ook. In Poperinge zegt men ook wel eens: 'Een vet zwijn weet van geen mager.'

Die vijf oorlogsjaren waren langs de ene kant een bron van kwaad en ergernis en langs de andere kant een periode van geluk in donkere dagen. Want weet je, wanneer het goed gaat met de mens, dan zien ze elkaar niet staan en als het slecht gaat dan vallen ze elkaar in de armen. Zo zitten we in elkaar, zonder te beseffen zit de waarheid diep in ons lichaam verscholen.

In mei '40 kwamen ze van heinde en ver naar de Westhoek afgezakt om wat rust te vinden. Plots was het bij die 'boertjes van bachten de kupe' beter dan gedacht. Voor even toch, want het noorden van Frankrijk was hun doel voor hun verdere leven in donkere oorlogstijden.

Vóór de oorlog was het leven in de streek van Poperinge ook al een kastijding waard. We werden stiefmoederlijk behandeld door de Franstalige, Belgische overheid. Ze bekommerden zich niet met het lot van de Vlaamse inwoners.

Nu de Duitsers het van hen hadden overgenomen was het lot van de Vlamingen helemaal bezegeld. Uit die hoek was er geen heil te verwachten.

Het bleef langs alle kanten behelpen geblazen. Gelukkig leefden we in een agrarisch gebied; veel kleine landbouwbedrijven en dus was er grote nood aan ongeschoolde arbeidskrachten met een karig loon voor vele uren werken; niets nieuws onder de zon. Het bleef moeilijk om de eindjes aan elkaar te knopen.

De scholingsgraad lag eigenlijk aan de basis van veel miserie, ze waren te laagopgeleid en dus niet in staat om weerstand te bieden, eigen boontjes doppen in armoede en nederigheid en roeien met de riemen die ze hadden. Alles werd boven hun hoofden bedisseld en beslecht! Ze hoopten alleen dat de evolutie der tijden ooit in hun voordeel zou keren.

‘Geld’ was wel al uitgevonden, maar dat hadden ze weinig of niet. Ook wij niet! Ten huize Verroye.

Het bezit van een eigen huisje of onderdak stond in die oorlogsjaren ook niet in de sterren geschreven.

Een primitieve huurwoning met weinig comfort was voor velen al een luxe in hun bestaan!

Op landelijke wegen zag men overal lemen hutten en lemen huisjes staan; met het woord ‘krotwoning’ werd hun nog te veel eer aangedaan. Families met veel kinderen hokten er samen, het stak niet zo nauw.

Bij ons in de buurt kon je in die oorlogsjaren zo’n ‘onderlat’ bewonderen!

Enkele jaren na de oorlog werd dit pand voorzichtig afgebroken en vandaag kan je het nog bewonderen in ‘Bokrijk’! Toen ‘leven’ was een ander paar mouwen dan vandaag. En bovendien, er waren ook sukkelaars die helemaal geen onderdak hadden en die sliepen dan maar onder de blote hemel bij de gratie van onze God! In de mooie zomermaanden kon dit nog door de beugel. Als de winter zijn intrede deed, gingen ze schuilen in schuren van edelmoedige boeren; van die soort waren er gelukkig ook.

Dat waren nog eens tijden en, beste mensen en lezers van deze lijntjes op vandaag, dit verhaaltje komt uit ‘mijn’ kinderjaren, zo’n goede tachtig jaar geleden. Zo eeuwig lang is dit toch ook niet!

Denk er maar even over na!

Mijn grootouders, langs moeders kant, de familie Achille Delanghe – Missiaen Rachel en hun tien kinderen hadden meer geluk en woonden op de ‘Hoge Reke’ in de Krombkestraat te Poperinge. Deze huizenrij van 24 statige woningen waren tot stand gekomen tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog ten gevolge van de wederopbouw van de ‘verwoeste gewesten’ in de Westhoek na de eerste wereldbrand. De Belgische overheid stelde toen noodgedwongen geld ter beschikking. Zo kwam de ‘Hoge Reke’ tot stand.

Voor die tijd waren dat, niet meer en niet minder, luxewoningen.

Ikzelf woonde toen honderd meter verder in dezelfde straat met mijn vader, moeder en nog twee broers. We hadden dus ook een dak boven ons hoofd en beschikten bovendien over gasverlichting, ook een uitzondering voor die tijd, de Tweede Wereldoorlog.

In die oorlogsjaren was er van elektriciteit nog geen sprake, die is er pas gekomen in het jaar 1946. Zag dat nu ne keer! Niet meer voor te stellen, maar het had ook zijn charmes! Het kon toen nog ‘pikke’ donker zijn ’s avonds en ’s nachts, toen er geen sterren te zien waren; je zag geen hand voor je ogen!

Om even te ontspannen wil ik de lezer nu een 'echt' verhaaltje uit de doeken doen die men vandaag niet meer kan tegenkomen.

Het is wel schrijnend!

Luister maar.

Een eindje van ons vandaan, maar wel in onze straat, woonde tijdens die oorlogsjaren een alleenstaand, oud en zwakzinnig vrouwtje. Julia was blijkbaar haar voornaam, niemand had oog voor haar; alleen de kinderen riepen luid haar naam als ze op straat verscheen; 'Julia, Julia, Julia', riepen ze in koor; geen echte reactie maar ze mompelde iets tussen haar tanden. Ze woonde in een piepklein huisje zonder voordeur. Geen enkel venster, geen verlichting; 't moet daarbinnen altijd donker geweest zijn. Ze had waarschijnlijk geen enkel inkomen om van te leven. Ze 'dweilde' bij manier van spreken de straten af en sleurde alles wat niet te zwaar was naar haar krotwoning. Ze moest zich telkenmale bukken om toch maar door een opening binnen te geraken. Het moet er pikdonker geweest zijn. Ik was toen een zeer jong kind en duizend vragen kwamen op mij af: Had ze een bed? Hoe kan ze zich verwarmen in die barre winterdagen? Waar en hoe moest ze zich wassen? Had ze ondergoed, kousen en kleren? Ze had altijd dezelfde 'muts' op haar hoofd, lange rok en oude tot op de draad versleten schoenen aan haar voeten. Hoe zij in dat krot kon leven is gewoon niet voor te stellen. Van wat en hoe zij leefde vroeg geen men, geen dier, geen kat zich af. Geen mens die zich met haar bekommerde. Geen hulpdiensten, geen instellingen, de gemeente niet, de Duitsers nog veel minder. Alleen 'ik' als kind had oog voor Julia! 't Was gewoon 'zotte Julia'! Moest het niet zo schrijnend zijn, je zou ermee kunnen lachen.

Waar was de katholieke Kerk om de sukkelaars in grote nood bij te staan? Op straffe van het en vagevuur moesten de gelovigen 'ter kerke' gaan. Zou het niet beter andersom zijn, Jezus Christus, ons voorbeeld, ging toch ook naar de mensen toe die in grote nood verkeerden. Het zou 'zotte Julia' goed uitgekomen zijn als er een priester voor haar huisje, zonder deur, had gestaan om eventueel te helpen.

Daar dacht toen niemand aan, geen mens, geen kat, maar ook geen priester.

God waarmee zijn we bezig?

Ik was nog een kind, zag het bewust gebeuren en heb ook geen vinger uitgestoken.

Vandaag voel ik mij schuldig. Julia was toch ook een kind van God!

Ik kan vandaag alleen maar zeggen: 'Sorry, Julia.'

Julia en haar krot zijn al lang van de aardbodem verdwenen. Vraag mij niet hoe, ik moet je het antwoord schuldig blijven.

Toch moest dit even van mijn hart!

In die oorlogsjaren gebeurden rare dingen!

Om eens van toon te veranderen; 'water' is misschien wel het belangrijkste product voor alles dat leeft op deze aarde, maar we zijn er ons niet van bewust.

Besef dat meer dan de helft van ons aardse bolleke uit water bestaat en toch moeten we er op een deftige wijze mee omgaan.

Zo 'dom' is de mens nu ook niet en 't is niet van vandaag dat hij dit weet. De mens van vandaag beseft het ook allemaal niet meer. Na de oorlog hebben ze het waterleidingnet geïnstalleerd; even aan het kraantje draaien en ze voorzien je van water in overvloed mits betaling.

Vóór en tijdens de oorlogsjaren liep alles even anders en dat ga ik even proberen uit te leggen en wijs te maken. Je moet weten, Poperinge was vele, vele jaren geleden een moerasgebied, dus, water in overvloed. Zeer helder, proper en gezond water, zo helder zelfs dat je je erin kon spiegelen, werd in Poperinge gezegd. Inderdaad, zo heb ik het nog gezien en meegemaakt, vóór en tijdens de oorlogsjaren.

Op een mooie dag, ik kon amper lopen, werden in de centrumstraten van Poperinge waterpompen aangebracht, ook in onze Krombkestraat. Ik heb even mijn hersenknobbel aangesproken en in onze straat werden er zeven geplaatst; op relatief korte afstand van elkaar. Per pomp werd er door de stadsdiensten een 'verantwoordelijke' aangesteld. Het was bijna altijd de persoon die het dichtst van de pomp woonde.

Door handbediening kon men water oppompen in een emmer. Iedereen die in de straat woonde kon eender welke pomp gebruiken. De mensen stonden iedere dag in de rij om zich van drinkbaar water te voorzien. Er waren praktisch nooit problemen en de waterbron leek onuitputtelijk. Het was wel elke dag sleuren met emmers water. De verantwoordelijke persoon moest de zaak in de gaten houden en alle ongemakken melden bij het stadsbestuur. Luister goed mensen, het water was gratis!

In de zomermaanden liep alles van een leien dakje en er was nooit gebrek aan water.

Voor in de wintermaanden was het een behoorlijk zware klus, vooral door de vriestemperaturen. Om te vermijden dat alles vastvroor, moest de verantwoordelijke persoon van de pomp iedere avond het 'binnenpompje' aflaten (een technische term), verwijderen en in zijn woning bewaren. 's Morgens op afgesproken uren terugplaatsen zodat de bewoners non-stop emmers water konden oppompen. Er waren nooit problemen, alleen bij zware vorstperioden was het opletten geblazen.

De gewoonte was, twee emmers water per persoon. Een zware karwei als je het mij vraagt. Overdag mocht iedereen zich komen bevoorraden; op een emmer water meer of minder kwam het niet. In lange droge periodes en minder regenval was het aangewezen om wat zuiniger met water om te springen; je voelt dit toch aan je ellenboog, werd door de Poperingenaren als boutade bijgezegd. Zo dom waren ze 'bachten de kupe' ook weer niet!

Aan de dagelijkse 'sleur' ging wel veel tijd en inspanning verloren! Toen was er ook geen sprake van watervervuiling; een gezegde die in die tijden, onder elkaar, veel de ronde deed: "t water is zo klaar als pompewater"! Zuiver, helder, geurloos en proper.

Vóór en tijdens de oorlog werd 'moeder natuur' in ere gehouden en na de oorlog werd ze in de kortste keren om zeep geholpen! Geef mij maar de 'pompentijd' terug! Hadden we geen 'geld' en 'luxe', zuiver water hadden we wel! De huidige generatie heeft er geen idee van wat ze missen!!

De nieuwe tijden? Je mag ze hebben!

De evolutie kan men en moet men ook niet tegenhouden, maar een verbetering is het ook niet altijd.

Laat ons maar zwijgen van de computer, laptop en al de rest, voor mij is het eerder een 'pest'; voor honderdduizend redenen.

Onlangs zegde een collega van het huidige bankwezen mij en hij bedoelde het goed: 'De tijd dat u in de bank werkte is vandaag te vergelijken met de 'middeleeuwen'!' Hij moest de waarde van zijn woorden eens beseffen, de sukkelaar!

Even resumeren:

Tot einde 1945 was het sleuren met emmers water en stond de wereld stil onafgezien die

oorlogsjaren. In 1946 werd de wereld op zijn kop gezet en alles veranderde pijlsnel; allemaal 'luchtkastelen', neem het van mij aan! Een waterleidingnet schoot uit de grond en in minder dan geen tijd was er geen sprake meer van emmers water, alleen nog aan het kraantje draaien, maar wel betalen.

Er was voor 't eerst sprake van een bad met lopend water, wat een luxe, dat je in je eigen vuiligheid lag nam men er gewoon bij; één groot nadeel, 't was niet gratis, en dan!

De waterpompen verdwenen uit beeld en de elektrische leidingen deden hun intrede in het straatbeeld. Geen brandende kaarsen meer op tafel 's avonds, alleen nog op 't knopje duwen en 't was zo klaar als overdag in huis. En daar bleef het niet bij; ze werden tureluurs van al die nieuwe spullen zoals elektrische wasmachines, diepvriezers, frigo's, warmwatertoestellen en nog veel meer. 't Ging hun verstand te boven, en ja, toen moesten ze nog allemaal een auto hebben! De knoppen sloegen door! Ze leefden allemaal boven hun stand, liepen naar de banken en gingen leningen aan en daar knelde het schoentje, de burn-outs staken de kop!

Eerst hadden ze niets en waren gelukkig en opeens hadden ze 'alles' en waren ongelukkig!!

Voilà, de voetjes terug op de grond en terug naar de oorlogsjaren. Een 'Leuvense stoof' hadden ze allemaal en die draaide niet als een verwarmingstoestel.

De grondstoffen om zich te verwarmen waren gewoon dat 'zwarte goud' die men steenkolen noemt, maar die lagen op de 'bon', daar hadden de 'moffen' voor gezorgd; dan maar iets anders gezocht. Hout allerhande, kreupelhout, takken van bomen en nu komt het, een pientere geest uit onze straat wist meer! In de Romeinse tijden werden 'heirbanen' aangelegd in 'onze' streken; dus ook onze straat kwam in aanmerking.

Om de omzoming te funderen werden in die tijden boomstammen gebruikt; misschien lagen ze er nog Onze Krombekestraat werd over de ganse lengte en langs beide zijden uitgegraven en, inderdaad, vermolmd boomstammen werden blootgelegd! De bewoners konden hun ogen niet geloven. Ook ikzelf was een getuige! In de kortste keren was alles verdwenen en daar lag ze dan, onze straat, men kon ze eenvoudigweg geen straat meer noemen; 't was eerder om te huilen, zo zag ze eruit. Och arme, een hoopje vermolmd hout.

Er werd ook 'slam' aangemaakt. Dit is een mengsel van koolgruis en water. Die 'brol' verpestte de geur in huis. Het was aan te raden om de voordeur op een kier te zetten om niet te stikken.

Ja mensen, geloof mij maar, die oorlogsjaren waren niet om te lachen en warmte was heilzaam en toch zo nodig. Die winters kunnen jullie je vandaag niet voorstellen.

Wat dan gezegd van onze huisverlichting 's avonds; alleen in de centrumstraten van onze stad Poperinge en wij in de Krombekestraat behoorden daar ook bij.

Gasverlichting, mensen.

Alle huizen, grote en ook kleine, waren aangesloten op een gasleidingnet, een grote luxe voor die tijd! De evolutie stond inderdaad niet stil, ook niet in de oorlogsjaren; wij, de familie Verroye, brachten daar dan ook dankbaar gebruik van.

De Duitse bezetter eiste wel dat 's avonds alle ramen en ook alle licht doorlatende openingen en of gaten afgeschermd waren met een doek zodat er geen lichtsporen te zien zouden zijn voor overvliegende, vijandelijke vliegtuigen! Veiligheid voor alles, was hun zienswijze en je kon de Duitsers geen ongelijk geven.

Onze gasverlichting was toen voor ons van primordiaal belang. Eigenlijk was het een primitieve bedoening want we zaten nog altijd in het halfduister; we waren alleen onze brandende kaarsen gewoon. Stel je dat vandaag maar eens voor en toch was het in onze ogen een grote stap voorwaarts.

Even zal ik proberen dit toestelletje te beschrijven; een 'hendeltje', een 'kapje' dat licht doorliet, een 'gasnetje' en natuurlijk ook de gasleiding, waren de hoofdelementen om ook 's avonds rond de keukentafel en de Leuvense stoof te kunnen genieten van elkaar. Meer moest dat niet zijn.

Het waren kunstvoorwerpen, wondermooi! Weet, 'kunstenaars' zijn van alle tijden!

Die 'gasnetjes' waren een lust voor het oog, maar toch zo broos; één verkeerde beweging en ze waren naar de knoppen! Het 'kapje' met 'gasnetje' waren boven onze hoofden aan het plafond verbonden met het gasleidingnet. Om het systeem op te starten, hadden we alleen een simpele 'lucifer' nodig. Met behulp van het 'hendeltje' kon de gasaanvoer geregeld worden. Het verspreide een 'vaalgele' kleur en lichtsterkte. Prachtig om te zien! Best gezellig! We konden genieten van licht en warmte. Er was licht in de duisternis!

Onze Leuvense stoof deed het ook in onze woonkamer, de tinnen pot stond gloeiend rood en de hinderlijke geuren van de 'slam' werden naar buiten geloodst, meer moest dat niet zijn. Dicht bij de stoof kregen we het warm in onze ledematen. Tijdens die oorlogsjaren waren de mensen met een 'habbekrats' tevreden.

We nestelden ons samen, dicht bij het vuur en keuvelden over gewone dagelijkse zaken en allerlei beslommeringen in ons Poperings Bargoens die geen kat kon begrijpen.

Gezellig, dicht bij elkaar, straatarm, liefdevol, maar toch zo diep gelukkig. Oorlog of geen oorlog.

Mensen van vandaag, in al hun weelde en overvloed, kunnen zich dergelijke toestanden niet voorstellen en nog minder begrijpen! Hoe gelukkig wij waren!

De menselijke aanwezigheid gaf warmte en troost in onze ziel en lichaam. Dicht bij elkaar in peis en vree. In nood kent men zijn vrienden.

Zo passeerden toen die winteravonden, dag aan dag. Toen we moe werden en stilletjesaan wegdommelden; om uiteindelijk op onze strozak te belanden en in een gelukzalige droom verzeild te geraken. De oorlog was even vergeten!

Welke verrassingen stonden ons morgen te wachten? Bommen en granaten misschien?

Weet, mensen, de oorlog had altijd verrassingen in petto!

Door het feit dat we in huis van gasverlichting konden genieten, werden nu ook in de centrumstraten van onze stad, links en rechts, 'lantaarnpalen' neergepoot met straatverlichting tot gevolg; maar begin 1942 was dit liedje al uitgezongen. Je weet wel, 't werd te gevaarlijk voor de vliegtuigen van de tegenpartij!

In 1940 en 1941 kon het nog, toen betekende het woordje 'vijand' nog niets voor de Duitsers. In die beginjaren van de oorlog keken de Poperingenaren met verwonderde ogen naar die lichtgevende palen 's avonds en 's nachts. Tot nu toe hadden ze het moeten doen met de natuurelementen; af en toe 'volle maan' en of een 'sterrenhemel'. Toen waren uitspraken als 'Je ziet geen hand voor je ogen' en ook "t is pikkedonker' nog zeer normaal.

Vandaag volstrekt verleden tijd en uit de mode!

Toen was dit een teken van 'standing' voor de mensen van Poperinge! Je weet wel, de boertjes van bachten de kupe!

In onze straat, de Krombekestraat, was er slechts één lantaarnpaal te bezichtigen; juist vóór onze fabelachtige 'Hoge Reke'. De 'rode draad' van mijn boekje!

Zie de foto van zo'n paal in bijlage; gefotografeerd op de Grote Markt van Poperinge.

Een paal van zo'n drie meter hoogte. Iedere avond van de jaren 1940 en 1941 kwam een stadsarbeider de klus klaren. Ik woonde op minder dan honderd meter en zag het ieder avond gebeuren. De arbeider was geladen met lange dubbele ladder, een lange lans, gasnetjes en natuurlijk lucifers om de boel op gang te brengen; een lust voor het oog. Twee jaar lang. In 1942 was het gedaan met de pret, op straat wel te verstaan. Alle licht werd verbannen en moeder natuur was voor een tijdje terug aan de macht buiten op straat.

In 1946 verdwenen de lantaarnpalen uit het straatbeeld en de elektriciteitsdraden kwamen in beeld.

Nieuwe tijden deden hun intreden met alle gevolgen van dien.

De evolutie kan geen mens tegenhouden.

Het leven van de Vlamingen verbetert wel, maar we zijn nog lang niet aan het einde van ons Latijn!

Aan alle Vlamingen zou ik willen zeggen: 'Nog even wat geduld.'

Bezigheidstherapie voor kinderen in oorlogsjaren

In 'mijn' jonge jaren, vóór en tijdens de oorlog, waren er nog kinderen in de juiste betekenis van het woord. Ze 'speelden' gewoon buiten op de straatstenen, want 'asfalt' bestond nog niet en auto's hadden we maar sporadisch gezien.

Een papieren bal, samengebonden met een koordje was een veel voorkomend speeltuig; 't kostte niets.

Versta mij niet verkeerd, er waren toen ook al enkele speelgoedwinkeltjes en één 'bazaar' van de familie Moncarey, in de Gasthuisstraat van onze stad Poperinge. Voor die tijd een opvallend zeer mooie en moderne winkel, eerder voor de rijke burgerij van de stad en niet voor de soort mensen zoals wij, met eerder een lege portemonnaie!

Alle kinderen uit onze buurt, jongens en meisjes, stonden op de stoep, voor een zeer groot venster, met prachtige etalage te gapen naar al die mooie dingen; die bestonden toen ook al!

Ik herinner mij, alsof het gisteren was, een spoorbaan, 'rails' noemden wij dat, waarop treintjes rondjes draaiden; een lust voor onze ogen. Ik zie ze nog altijd passeren als ik vandaag mijn ogen sluit. Wondermooi voor een klein kind, wat ik toen was; maar zulk speelgoed was nu eenmaal onbetaalbaar in oorlogsjaren.

Ze werkten waarschijnlijk met de hulp van een batterij, want toen bestond er bij ons nog geen elektriciteit. Treintjes waren speelgoed voor de jongens onder ons.

Het andere geslacht, de meisjes, kregen andere dingen te zien: grote mooie poppen met kleurrijke kledjes aan. Wat opviel, de poppen hadden wenkbrauwen en knipperden met hun ogen, alsof ze wilden zeggen: 'Nemen jullie ons maar in je armen!' De meisjes popelden van geluk; kinderogen, mensen, in oorlogstijden.

Maar ja, niets aan te doen, de geldbeugels van onze moeders waren duizendmaal te klein om dergelijk speelgoed aan te kopen, alleen betaalbaar voor de chique madammen met zakken vol geld en die waren er toen ook in 'liberale' en 'katholieke' kringen!!

Wij, de minderbegoede kinderen, legden er ons bij neer en waren best tevreden bij het 'zien' van deze wondermooie dingen.

Wij woonden allemaal in rijhuisjes en de vermogenden in statige woningen van een ander kaliber, maar of ze gelukkiger waren dan wij laat ik in het midden.

Het 'vernunft' en 'zinsvermogen' ontbrak bij de kinderen zoals wij helemaal niet. Enkel dit; we zochten plezier en genot op een lager niveau!

Gewoon in moeder natuur: bossen, weiden, hagen, bomen, velden, dijken, binnenwegen of gewoon op de straatstenen. Mogelijkheden genoeg zal je verder te weten komen.

Vergeet niet, beste lezer, we leefden in oorlogsjaren en dat had voor de vele kinderen ook zijn voordelen en aantrekkingskracht zoals een 'pelotonneke' marcherende Duitse soldaten die op de tonen van een of ander strijdlid en de, door merg en been, klinkende klanken van hun lederen botten te horen waren. Ze zongen keer op keer hun longen en kelen leeg en... ook wij, de kinderen, zongen op onze manier mee... wat een plezier... 'ha-li-ha-lo-la-la'. Dit vergeet ik nooit meer!

Even daarna; een paardengespan, een boerenkar en een knallende zweep... 'Ju, Bella!'

Allemaal verleden tijd, in oorlogsdagen; wij verveelden ons niet! Allemaal gratis bovendien. Vergeet dit nooit: 't geluk zit in kleine dingen.

Wij, de kinderen van de Krombekestraat, maakten van de nood een deugd. Luister maar. Eén keer heb ik een auto voorbij zien rijden aan een... slakkengangetjes. Van zeer ver zag ik hem al afkomen. Hij toeterde dat het een lieve lust was om te horen en te zien. De vele kinderen uit onze straat gingen naast de weg staan. Het duurde nog wel even vooraleer hij voorbijkwam aan nog geen twintig kilometer per uur. Een schicht was het niet! We staken onze armen in de lucht en schreeuwden het uit, zo luid we konden en de chauffeur wuifde terug met een 'air' om u tegen te zeggen; de dikkenek! We gaapten het autootje nog even na tot het uit zicht was verdwenen. Het begin van andere tijden; het deed alleen wat stof opwaaien. Het 'gevaar' was geweken!

Waren er omzeggens nog geen auto's begin van de oorlogsjaren, fietsen zoveel te meer! Weinig of geen nieuwe fietsen, maar wel zeer oude en bovendien 'krakkemikkige' vehikels; zadels om u tegen te zeggen en ze kraakten en piepten langs alle kanten. Iemand die er verstand van had, kon gouden zaken doen. Natuurlijk, de techniek was niet zoals vandaag, een beetje handigheid kon al veel helpen. 'Roestientjes' en 'kolle' waren in de mode; zowel voor binnen- als buitenband. Niemand had geld om nieuw tuig te kopen; er waren veel lapmiddeltjes. Iedere fiets had ook tientallen kleuren van restjes 'émailleverf'.

Wat ik ook wel wil zeggen: je mocht de mensen niet onderschatten. 't Waren over het algemeen handige lui; eens alles gefikst, liep de fiets als een trein.

Om maar iets te zegen; in die oorlogsjaren kostte een nieuwe fietsband al snel duizendtweehonderd Belgische frank! Men moest er maanden voor werken en ook sparen. Voor gewone simpele mensen was het eenvoudigweg niet te doen, dus 'roestientjes' en 'kolle' waren een noodzakelijk kwaad. Vele jaren na de oorlog haalden de roestientjes de bovenhand. Uiteindelijk zijn ze van het toneel verdwenen; voor eeuwig waarschijnlijk. Er is niets dat blijft duren op deze wereld.

In de kortste keren was er wel een overvloed aan oude fietswielen; dit was een droom voor alle kinderen; een kosteloos speeltuig.

Luister maar;
een jongen uit 'onze' straat vond er iets op!

Alle fietswielen die hun tijd hadden uitgedaan en dus afgeschreven waren, werden ontdaan van de spaken en voor een 'appel en een ei' verkocht aan oudijzerhandelaren. Het wiel kon nu als 'speelgoed' gebruikt worden door de kinderen en werd omgedoopt tot een nieuwe naam, namelijk 'hoepel'. Vanaf die bewuste dag 'hoepelden' we erop los!

Aanvankelijk aangedreven met een houten stokje uit een of andere boom; we lieten de hoepel voor ons uitlopen. Het was niet zo eenvoudig en een pientere geest vond er iets beter op, namelijk een ijzeren greepje met lange steel. Het paste in de hoepel en nu moesten we alleen maar duwen! Je ziet, slimmer geesten zijn van alle tijden. In de kortste keren hadden onze vaders er een nagemaakt en maar duwen! Ze maakten wel een hels lawaai op de straatstenen; wat kon ons dat schelen, we amuseerden ons rot en 't kostte geen dot! We hoepelden het ene spurtje na het andere uit onze ledematen. We zaten nooit stil, 't was gezond naar geest en lichaam. Onze kuitten hadden er deugd van.

Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat werden er spurtjes geplaatst. We waren gans de dag in beweging.

Vandaag roeren de kinderen van geen vin meer! Ze 'zitten' lusteloos naar hun computer te staren en onafgebroken te gamen met hun laptop. Hun ogen zien bij de sterren af en als ze tien jaar oud zijn, dragen ze een bril!

Gezond kan het toch niet zijn, naar geest en lichaam! Waar gaan we in godsnaam naartoe met onze wereld?

De oorlog kon ons bovendien gestolen worden.

Als we onze hoepel even wilden laten voor wat hij was, dan schakelden we over naar een ander tijdverdrijf.

Iets dat elke jonge gast met enige allure in zijn bezit had, was een katapult ofte 'schietlap' in ons Poperings dialect. Een slingertuig waarmee enigszins veel schade kon aangericht worden. Om er maar één te noemen: glazen onderdelen van elektrische leidingen in ons straatbeeld kort na de oorlogsjaren. Ook vensterruiten moesten er toch zo dikwijls aan geloven; merendeels per ongeluk. Een andere keer na hoogoplopende ruzie onder kinderen. Mij is het ook een paar keer overkomen maar dan door onhandigheid van mijnentwege. Mijn vader moest dan voor herstelling zorgen en Norbert kreeg dan een donderpreek erbovenop.

Om schietlappen in elkaar te knutselen was enige handigheid nodig en aan zulke materie had ik een broertje dood, met andere woorden, niet geschikt en een grote buis op het rapport! Dit was dus niets voor mij en ik moest beroep doen op mijn oudere broer, die was veel handiger. Ik werd door iedereen, met recht en reden, verweten twee linkerhanden te hebben. Gelukkig had ik andere gaven, maar een 'stielman' ging ik nooit worden. Het beroep van, ik zeg maar iets, loodgieter zou een regelrechte ramp geweest zijn. Eerlijk is eerlijk.

Een schietlap in elkaar knutselen was voor handige jongens 'een fluitje van een cent', zegde men toen in Poperinge.

Volgende benodigdheden waren nodig. Allereerst een stevig houten handvat in trechtersvorm. In bomen langs alle veldwegen waren die overvloedig aanwezig. De natuur had in de loop der jaren zijn werk goed gedaan; je moest ze maar uit de bomen zagen.

Een paar stevige 'rekkers' vond je bij je vader. Die had wel links of rechts versleten of afgeschreven vinnenbanden van een fiets liggen. Een soepel lederen lapje van zo'n tien vierkante centimeter vond je, voor een appel en een ei, bij de schoenmaker. Wij waren bevoorrecht, want gans onze familie bestond uit gediplomeerde schoenmakers; ook bij die lieden vond men stevige garen waar ze 'pekdraden' van maakten.

In de kortste keren beschikte ondergetekende, Norbert, met zijn twee linkerhanden weet je wel, ook over een katapult! Een regelrechte ramp als je 't mij vraagt. De tijd zou het uitwijzen. Tijdens die oorlogsjaren had ieder kind een schietlap om, bij manier van spreken, de vijand tekeer te gaan.

Om het in oorlogstermen te zeggen, 'munitie' om te schieten vond men toen gewoon op de openbare weg en op landwegels, kiezelsteentjes in overvloed.

In groep van tientallen snaken trokken we erop uit langs 'Vlaamse' binnenwegen! Heerlijk!

Geen kat te zien op straat, ook geen bommen en granaten, enkel een bende rumoerige, maar toch zulke brave, goed opgevoede plattelandskinderen! Die geen vlieg kwaad deden! Neem dit maar van mij aan!

Wat zegden de priesters ook weer in de zondagsmis? Met de middelvinger in de lucht! 'Let op voor hel en vagevuur, na dit aardse leven.' Laat mij niet lachen met je domme praat! Al die brave sukkelaars samen in miserie en oorlogstijden! God is liefde, weet je wel!

Maak geen bange 'wezels' van die brave mensen! Geef ze liever 'moed' in hun dagelijks bestaan!

We woonden 'te lande' op de buiten en door niemand gestoord, in de gezonde lucht en 't kostte weinig of geen cent.

Wat een tijd, oorlogstijd zelfs; komt nooit meer terug. Ik zou het van de daken willen schreeuwen! De mensen, de kinderen vooral, jullie weten niet meer wat jullie 'echt' missen! Die laptop, gooi hem in de vuilbak! Jullie worden alleen laar gehersenspoeld! Leer terug denken en nadenken over het 'echte' leven in de natuur. Het is geen prietpraat hoor!

Sorry, misschien ga ik nu over de 'schreef'.

We gaan terug naar onze 'bezigheidstherapie' voor de kinderen in die oorlogsjaren. Wie herinnert zich nog die wondermooie 'knikkers', groot en klein, in glas en doorspekt met alle kleuren van de regenboog. Op school werd ons een woord voorgeschoteld om de volgorde van de kleuren te onthouden namelijk 'ROGGBIV': rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo en violet; onthoud het maar!

In ons Poperings dialect noemden wij knikkers 'marbels'! Het spelletje werd als volgt gespeeld. Een aantal knikkers werden op een 'lijn' gelegd. Een tussen ruimte van enkele centimeter werd gelaten tussen de knikkers. Naargelang het aantal kinderen dat aan het spel deelnam, moesten er een, twee of zelfs drie knikkers worden ingelegd. Bij lottrekking mocht iedere deelnemer proberen vanop een bepaalde afstand 'marbels' uit de rij te knikkeren. Bij het spelletje zag je je voorraad knikkers stijgen of slinken. De ene keer stond je in het winnende en de volgende keer in het verliezende kamp. De les van het spel; je leerde omgaan met winst en of verlies ofte geluk en ongeluk; beide moet je kunnen aanvaarden in een mensenleven. Leren kinderen dat nog eenderwaar, op school of thuis? 't Is zinvol hoor. Filosofie, psychologie zijn zinvol in je leven. Vergeet dit nooit, 't kan burn-outs uit de wereld helpen. Denken, nadenken zijn belangrijke factoren in het leven!

Je ziet, veel zaken zijn belangrijk in het leven en moeten vroeg worden aangeleerd om je staande te houden in het leven van iedere dag. Doet men dat nog vandaag? Ik betwijfel het. Ze denken nu dat ze slimmer zijn dan iemand uit de middeleeuwen, nietwaar.

Ik weet niet of het marbelspel vandaag nog in gebruik is bij kinderen. Ze zouden het wel moeten aanleren om wat bij te leren voor hun volwassen leven.

Heb je nog gehoord van 'blikken dozen'?

De eerste dagen van 'mijn' oorlog zag je hier en daar Engelse soldaten rondlopen; echt waar!

Ze aten 'vlees' uit conservendozen! Dat had ik toen nog nooit gezien. En weet je wat? Als de dozen leeg waren, kwamen ze gewoon op straat terecht. Er werd toen ook al geen rekening gehouden om de natuur proper te houden! Dit brengt mij naar het volgende 'bezigheidstherapiespel'.

Die lege dozen slingerden gewoon op straat en in de kortste keren hadden die uitgeslapen kinderen er iets op gevonden.

In iedere lege doos werden bovenaan, link en rechts, gaatjes geboord. Een koordje van ongeveer een meter doorgetrokken en bovenaan dichtgeknoopt. Een voetje links en 't andere voetje rechts op de dozen, en hup, we waren vertrokken. Klik-klak klik-klak, klonk het op de straatstenen. Zo liepen we verder en verder; 'immer geradeaus', klonk het in het Duits; dat hadden wehrmachtsoldaten ons

geleerd. Zo gaat dat nu eenmaal in het leven, Engelse doezen en Duitse bevelen. Als je het niet moest weten: 'immer geradeaus' wil doodgewoon zeggen 'altijd rechtdoor'.

In oorlogstijden valt er altijd iets te leren! De meeste kinderen waren straatarm, maar niet van 'geest'!

Op 10 mei 1940 is de Tweede Wereldoorlog begonnen zoals je ondertussen wel weet. De meimaand is een belangrijke maand voor veel zaken, niet alleen om oorlogen te beginnen en mensen te doden, maar ook om voor voortplanting te zorgen in het dierenrijk; dan legt iedere vogel een ei, zoals jullie weten. De meimaand is ook voor alle mensen een aangename maand bij uitstek; de maand van de strooien hoeden.

Zelfs Hitler had deze maand uitgekozen om zijn vuile oorlog te beginnen. In de maand mei zag je toen ook kilometerslange 'doornenhagen' in bloei staan. Ze zoomden straten, velden en landwegen af om de westenwinden in goede banen te leiden. Het was ook de maand van de meikevers ofte 'meulenaren' voor de Poperingenaren in oorlogsjaren.

Bij valavond kwamen ze met ontelbaren van de ondergaande 'zon' genieten. Die stoute kinderen, zoals ikzelf trouwens, dropten die brave beestjes in grote lege flessen met de kurk erop zodat ze niet meer konden genieten van de ondergaande zon. We beseften niet eens dat we aan 'dierenmishandeling' deden. Niemand had ons dit onrecht wijsgemaakt, mijn moeder niet en op school nog minder. Een schande eigenlijk! Ik ben vandaag kwaad op mijzelf; zo'n dierenvriend.

Heer, ik vraag U vergiffenis, op mijn blote knieën.

Als ikzelf, schuldig ben, heb ik geen moeite om 'schuldig' te pleiten. Voilà!

Vandaag zie je geen hagen meer, dus ook geen meikevers en dat is nog duizendmaal erger! Verantwoordelijken, waar zijn jullie?

Wat zijn wij mensen toch domme en barbaarse wezens!!

Oorlog voeren en de natuur om zeep helpen kunnen we wel. "

De natuur hebben we in bruikleen gekregen, maar we kunnen er niet mee omgaan.

De meisjes hielden zich met andere zaken bezig en lieten de jongens voor wat ze waren; ze 'hinkelden' op de openbare weg.

Met een wit krijtje werd een 'hinkelpark' getekend. Het nam een ruimte van meerdere vierkante meter in beslag. Ze startten onderaan en huppelden op een been tot bovenaan. Ik heb er nooit een snars van begrepen. In ieder geval, ze bleven in beweging en daar kwam het op aan, met een ontspannen geest. De meisjes op straat, de jongens op het 'trottoir' en wat deden ze daar? Pekkelen! Nog nooit van gehoord? Ik zal het de lezer proberen uit te leggen. 5 metalen steentjes, voor een prutsje te koop in speelgoedwinkels. Iedere jongen had er een stel op zak. We 'pekkelden' onder elkaar. Je kon bovendien alleen spelen. Het spelletje bestond uit verschillende onderdelen. Het vereiste wel een effen plaats of tegel van ongeveer een paar vierkante meter. Het spel begon met 'handjes': één pekkel omhoogwerpen en telkenmale een andere proberen op te rapen. Eens dat gebeurd, volgde het tweede onderdeel die men 'schavers' noemde; moeilijk uit te leggen, maar iets was zeker, de zijanten van je handen waren lelijk toegetakeld; ze schuurden dan over de ruwe tegel. Het laatste onderdeel was 'kappers', één 'pekkel' omhoogwerpen en met de andere hand een 'pekkel' ernaar kappen; soms liep het goed, een andere keer kon je de pekkel enkele meter verder

gaan zoeken. Om het spel goed te begrijpen moet je gespeeld hebben. Ieder kind deed het toentertijd. Het was dagelijkse kost, ook op de speelplaats van alle scholen in Poperinge.

Vandaag wordt het niet meer gedaan, denk ik? Het is niet meer van deze tijd! Zoals zo veel zaken van mijn kindertijd is het 'amen en uit'. Voorgoed verdwenen!

Het zijn vandaag laptops en computers.

Om de bezigheidstherapie stilaan af te sluiten, nog even een woordje over onze 'drakentijd' in herinnering brengen.

In de augustusmaand werd de 'oogst' binnengehaald. Na enkele dagen dorswerk bleven de stoppelvelden er verweesd bij liggen; 't was 'drakentijd' geworden. Je moest het gezien hebben; 'hoog en droog' in de lucht! Je ziet ze vandaag niet meer hangen en er zijn ook geen stoppelvelden meer, allemaal volstrekt verleden tijd! Spijtig, als je 't mij vraagt, zoals zo veel zaken. Die evolutie der tijden, weet je wel.

Die draken konden hard weerstand bieden, je moest stevig op je benen staan om niet meegesleurd te worden; 't gaf een gevoel van hard tegen onzacht. We waren content, onze handjes haalden het van de draak. De wet van de natuur, nu weten ze dat niet meer, de modern opgevoede kinderen. Die gevoelens zijn ook verdwenen bij de mens als zodanig.

Vandaag kan je nog een draak zien bewegen aan onze kust; gekocht in een of andere speelgoedwinkel. Tijdens de oorlogsjaren maakten de handige kinderen hun draken zelf. De behoeften waren toen: stevig bruin papier, fijne twijgjes van een boom, op maat gesneden, een papje gemaakt van bloem en water, sterke en zeer fijne draden.

Een draak maken was geen gemakkelijke klus! Het was verdorie niet aan iedereen gegeven. Het vergde veel handigheid en kennis van zaken.

De balans was van primordiaal belang. Je moest iets van een kunstenaar in je handen hebben!

Gelukkig waren er van die soort ook! Weet, mensen, ergens zijn we allemaal unieke wezens; we kunnen niet zonder elkaar!

Draken maken was zeker aan mij niet besteed en voor anderen was het kinderspel. Wie of wat ze daarachter, vraag ik mij al gans mijn leven af.

Op de stoppelvelden werden deze 'draken' ofte 'kunstvoorwerpen' in de lucht opgelaten met de hulp van vele meters draad. Mooi om te zien in Gods wondermooie natuur. Nu zijn het andere tijden, geen oorlog meer in onze kontreien en ook geen stoppelvelden meer. De kinderen zitten met andere dingen in hun hoofd.

'Elk' zijn tijd zeker?

Tot daar 'mijn' bezigheidstherapieën' uit 'mijn' tijd.

Vandaag zullen ze eens hun schouders ophalen, denk ik.

Duitse legereenheden in Poperinge

Zo fier als een pauw marcheerden op 31 mei 1940, Duitse troepen onze stad Poperinge binnen. Poperinge was voor de zoveelste keer bezet gebied door een vreemde natie. We zaten voor vijf jaar onder de knoet van de Duitsers.

Die beelden zullen mij voor de rest van mijn leven bijblijven. Ik was toen een kin van niet eens vier jaar.

De elitesoldaten van Hitler op kop. Die SS-soldaten waren gekleed in volledig 'zwarte' uniformen. De kentekens, 'doodskoppen', op kepie en battledress sloegen in het oog; je kon er niet naast kijken. Het waren eens tel uit de kluiten gewassen beroepssoldaten met norske, ongenadige blikken in hun ogen! Er stond ons blijkbaar wat te wachten.

Hun intreden was waarschijnlijk goed voorbereid; in de plooi gestreken lange broeken en een stel zwarte lederen laarzen die blonken in de zon.

Het zouden geen Duitsers zijn natuurlijk met hun ingebakken discipline!

De schrik sloeg, slag om slinger, toe in alle ledematen van de Poperingse bevolking die naar dit schouwspel stonden te kijken; ook die opvallende, genadeloze symbolen, die neigden naar het einde der tijden.

Om het nog wat gruwelijker te maken, droegen ze op de schouder een 'mausergeweer' met bovenaan een stalen bajonet! Je kon er niet naast kijken.

Op hun uitrusting viel er dus niets aan te merken, maar wat spookte er in die hersenpan om? Daar hadden we raden naar; een mens is gewoon onpeilbaar in die 'knobbel'!

Het waren 'gehersenspoelde' wezens, met een onberispelijke discipline en voor hun leider, Hitler, liepen ze door het vuur, als was hij God in persoon. Gevaarlijke mensen als je mijn mening vraagt. Ik heb ze toch zo dikwijls voorbij zien marcheren en als in koor hun strijdlieden horen bulderen: 'ha-li-ha-lo-la-la!' Echt waar... ze beseften niet met welk kwaad ze bezig waren; de sukkelaars.

Als het 'alleen' aan hen had gelegen dan had 'Der Führer' de oorlog nooit kunnen verliezen; gelukkig maar, 'Got mit uns' is niet bewaarheid geworden!

De SS-aanhangers waren maar een deel van de nazi-partij, vergeten we vooral die 'feldgendarmen' niet; met lange mantel en ijzeren platen op hun borst. In mijn kinderogen waren die 'luiden', wreder en gevaarlijker kaliber; die hadden wel 'hersenen' in hun Duitse kop!

Die zag je meestal opdoemen bij razzia's, overal te lande; als er iemand moest worden opgepakt.

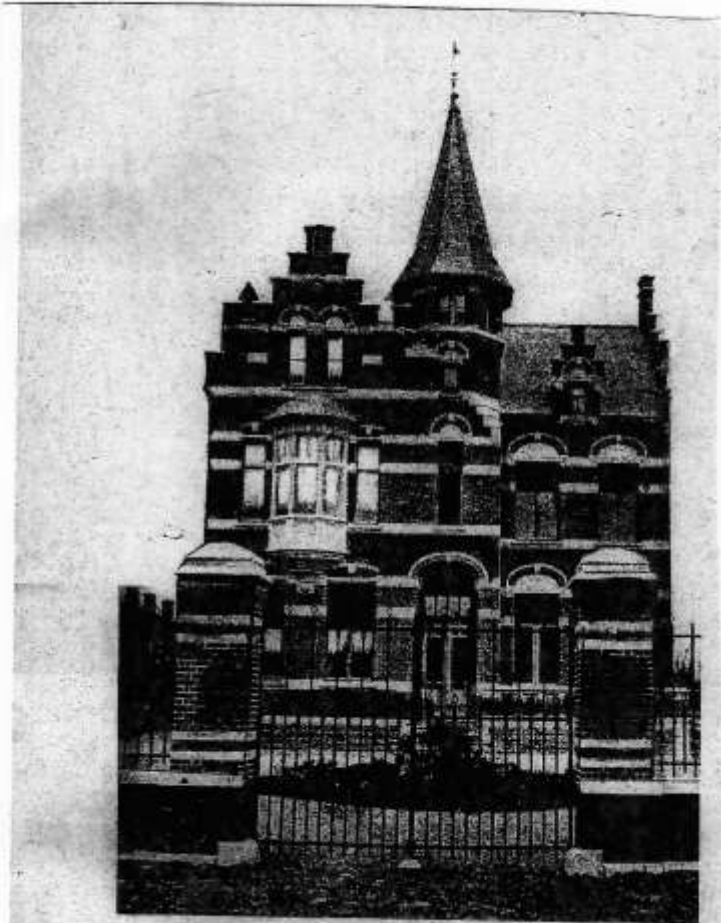
Ik heb het in ons eigen huisje meegemaakt in 1942!

Later meer hierover; ik was toen zes jaar oud geworden.

Van ware schrik hield ik me toen vast aan mijn moeders rokken! Die kettingen met zware ijzeren platen kan je nooit meer van mijn netvlies halen. Ik denk dat het alleen maar tuigen waren om stoer over te komen, wapens waren dit niet in mijn kinderogen.

Een legereenheid die men in Poperinge maar sporadisch te zien kregen, waren soldaten van de 'kriegsmarine'; maar ze waren er wel aanwezig. Van alle andere militairen waren ze te onderscheiden. Ze deden niet zo stoer als die echte SS-soldaten; 't waren eerder gewone mensen

238

*Kasteeltje Dr. Brutsaert links van de Ieperstraat
en de Korte Bruggestraat.*

zoals wij allemaal en ook geen doodskoppen op hun uniformen. Ze hadden grote gelijkenissen met de Belgische marinesoldaten van vandaag.

Wat die hier in Poperinge verloren hadden, kon geen mens vertellen; 't was eerder een geheime bedoening. Die hadden toch met scheper, boten en water te doen, zou je denken? De dichtste haven in Vlaanderen was Nieuwpoort en Duinkerke in Frankrijk, zo'n dertig kilometer van Poperinge verwijderd.

Volgens de Poperingse bevolking had het meer met radio en onderzoeken te maken; 't bleven allemaal ideeën in de hoofden van de mensen, niemand wist er het fijne van. Ze verbleven allemaal in hetzelfde gebouwtje, in de Ieperstraat, nabij het station van Poperinge. Het was bij iedere inwoner van Poperinge bekend onder de naam 't Kasteeltje van Brutsaerts'. Later meer hierover!

Na de SS-soldaten, de feldgendarmes en de geheimzinnige kriegsmarine, had je natuurlijk ook de wehrmachtsoldaten. Deze eenheid vertegenwoordigde het grootste aantal Duitse soldaten. De dienstplichtigen van het grote Duitse leger.

De wehrmachtsoldaten waren de vertegenwoordigers van het Duitse rijk; 't gewone volkje die hun 'werkplunje' op bevel van Hitler hadden moeten inruilen voor een 'legeruniform' en een 'geweer'.

Ze werden, na een korte opleiding, de baan opgestuurd om 'hun' vaderland te verdedigen; gescheiden van familie, vrouw en kinderen. Ergens, ver van huis, moesten ze hun leven in de weegschaal werpen. Er was geen ontkomen aan!

Eigen schuld, dikke bult!!

De meesten hadden bij de verkiezingen in 1937, ik was ook al geboren, op de nazipartij van Hitler gestemd en nu, enkele jaren later, zaten ze met de gebakken peren!!

Wie zijn gat verbrandt, moet op de blaren zitten, is een mooie gezegde! Een raad: als je ooit in het stembokje zit moet je er je verstand bijhouden! Nu is het te laat!!

Op 10 mei 1940 werd door Hitler de oorlog verklaard aan de rest van de wereld! Met een klein beetje gezond verstand hadden ze de oorlog vermeden, maar gedane zaken nemen geen keer!

Ondertussen zijn we al een eindje verder opgerukt. We zijn al eind mei 1940. De Duitsers moeten nu soldaatje spelen, maar door hun stemgedrag in 1937 zitten ook wij voor lange tijd met de gebakken peren en moeten vooralsnog in 'hun' gareel lopen!

De wehrmachtsoldaten hebben toen, in mei 1937, met vuur gespeeld, maar nu, in mei '40, hebben ze nog meer schrik van Hitler dan wij! 'Het kan verkeren', zei ene Bredero ooit!

Per slot van rekening zijn alle Duitsers, ook deze wehrmachtsoldaten, nu onze vijanden! 't Is opletten geblazen!

Geen kwaad woord over die wehrmachtsoldaten, maar 'Befehl ist Befehl' als het erop aankomt en dan zijn wij de pineut! De Duitse discipline eist dat de 'Befehlen' stipt worden nageleefd. Het risico was niet denkbeeldig dat een weigering het 'Oostfront' betekende en 'dat' zou een Duitse soldaat nooit nemen!

In de Westhoek waren ze als soldaat in de 'hemel' en in Rusland, in de 'hel'. Het verschil had geen naam, neem dat maar van mij aan.

Bovendien, hier leefden ze als 'Bourgondiërs'!

In hun vrijetijd zaten ze op café te pintelieren tot ze elkaar niet meer zagen zitten!

Zelf gezien, nota bene!

En niet te vergeten;
die wehrmachtsoldaten versierden die mooie Vlaamse vrouwen! Om eerlijk te zijn, ik was nog een onwetend kind op dat vlak en besepte niet helemaal wat ik met mijn eigen ogen zag. Maar ik zag wel wat ik zag, als je begrijpt wat ik bedoel?

Wij woonden op de buiten met veel bossen, open velden, hagen en weiden. Die meisjes uit onze straat kende ik allemaal van dagelijks te zien lopen met die Duitse soldaten en ze geneerden zich hoegenaamd niet voor de zeer jonge snaken zoals ikzelf en mijn maten uit de klas.

Was het maar bij 'lopen' gebleven.

Wat wil je, 't waren toch allemaal jonge mensen die probeerden van het leven te genieten. Die oorlog had er gewoon weinig of niets mee te zien. Die jonge Duitse soldaten en jonge Vlaamse maagden konden niet aan hun menselijke driften weerstaan. Oorlogsdaden zijn tegen de natuur en gaan aan hen voorbij, alleen die gehersenspoelde SS-soldaten lopen blindelings in de valkuilen van ene Hitler.

Als hun 'furten' met die jonge 'tortelduifjes' uitgewerkt waren, kwamen die wehrmachtsoldaten naar ons kinderen toe en speelden met de knikkers, pekkels en andere zaken; alsof er daar juist niets was gebeurd.

We kennen die soldaten zo goed dat een paar namen tot op vandaag zijn blijven hangen, zoals Fritz en Peter.

Als onze wehrmachtsoldaten, Fritz en Peter, nog moesten leven dan zouden beiden de honderd jaar voorbij zijn, niet te geloven. Ik zie ze nog lopen alsof het gisteren was. Echt waar!

Na de maand mei 1945 werden vele van die Vlaamse schoonheden die met Fritz en Peter de liefde hadden bedreven zwaar aangepakt door de Belgische overheden.

Sommigen werden de blonde haren afgeknipt. Mensonterend, naar mijn bescheiden mening. Was dat nu nodig? Een moord hadden ze toch niet begaan, alleen de liefde laten botvieren. Alleen maar gevoelens van levenslustige jonge mannen en vrouwen naar voren gebracht, zelfs al waren ze toen, op papier, vijanden van elkaar.

Na de oorlog telden die wetten niet meer en mocht alles terug open en bloot.

Mensen zijn toch rare wezens.

Openbare verkopeningen

Reeds lang vóór de Tweede Wereldoorlog gebeurden verkopeningen van 'roerende goederen' gewoon op straat. Deze verkopeningen gebeurden onder de verantwoordelijkheid van een notaris, want het was een 'wettelijke affaire'. Het gebeurde meestal bij het afsterven van de laatste bewoner ofte eigenaar van een pand; meestal van minderwaardige kwaliteit.

In de volksmond noemde men deze verkopeningen gewoon 'koopdagen', 'koopjesdagen' en in ons Poperings dialect simpelweg 'kopdagen'.

Als 't kopdag was, kon je ook meestal op de 'koppen' lopen in Poperinge en dat gebeurde vrij regelmatig. Er waren altijd zaakjes te doen. Ook tijdens de oorlogsjaren gingen die verkopeningen gewoon door! Het risico was altijd aanwezig dat er een bom op je 'kop' kon vallen. Ik heb het nooit meegemaakt, natuurlijk, want dan was je er geweest, natuurlijk!

Veel bombardementen waren er niet meer, maar theoretisch was het altijd mogelijk.

Mensen van vandaag zullen deze 'openbare verkopeningen' nooit meer zien gebeuren. Ze bestaan eenvoudigweg niet meer! In de jaren vijftig van vorige eeuw was het volstrekt verleden tijd!

Juist daarom wil ik het nog even uit de doeken doen; 't was gewoon spectaculair! Er zijn geen andere woorden voor!

Je moet weten, een 'openbaar aanplakker' en ook het beroep van 'officieel roeper' waren door het schepencollege van Poperinge toegekend. Soms was dat dezelfde persoon.

De verkopeningen werden officieel kenbaar gemaakt door de notaris op de 'vaste aankondigingsborden', door iedereen gekend. Als ik het goed voor heb, ook via ons welbekend weekblad, 'De Poperingenaar'; maar honderd procent zekerheid kan ik niet geven, sorry. De mond-tot-mondreclame liep als een lopend vuurtje.

Het begon meestal enkele weken voor de 'verkoop' zou doorgaan. De aankondiging was in perfect Nederlands en door bekwame 'Vlamingen' opgesteld. Dit mag ook wel eens gezegd worden. De mensen van bachten de kupe waren niet allemaal domme boertjes!

Tussen haakjes gezegd, in die oorlogsjaren waren onze Franstalige ministers en bewindvoerders naar Londen, in Engeland, gevlucht en de Duitse machthebbers waren niet geïnteresseerd in deze materie.

De verkoopdag was in Poperinge steeds op een vrijdag, dan is er ook 'marktdag' en veel volk op toer. Het aanvangsuur, steevast om 14u, zodat iedereen die het wilde op de afspraak kon zijn. 't Zij om iets te kopen ofwel om de sfeer op te snuiven.

De weerklink en de belangstelling was altijd groot; 'elk zegge het voort' was toen het modewoord!

De 'minderbedeelden' waren 'tuk' op deze openbare verkoopdagen; er vielen altijd zaakjes te doen. Het was een uitstekende gelegenheid om de huisvoorraad op een goedkope manier aan te vullen.

De burens uit Noord-Frankrijk waren op de hoogte van deze praktijken in onze Westhoek en waren ook altijd in groten getale aanwezig om een kruimeltje mee te pikken, zolang de grens niet gesloten was zoals in mei 1940.

Het was een onvoorstelbaar gebeuren. Alle meubilair en huisgerei werden vóór het pand, gewoon op straat ofte openbare weg neergezet; zij het op een ordentelijke wijze, onder toezicht van een paar politieagenten. Die hadden toen nog iets in de pap te brokken en met respect aangekeken!

We gaan even proberen een opsomming van deze oude spullen te geven: tafels, kasten, ledikanten, beddengoed, potten, pannen, lepels, messen en vorken. Oude afgedragen klederen zoals broeken, vesten, kousen en schoenen; tassen, oude en nieuwe teljoren en niet te vergeten, kommen en kruiwagens ofte pupegaalen, enz., enz.! Probeer je dat maar eens voor te stellen!

Eigenlijk waren die spullen meestal 'het sop en de kool niet waard'. Maar, mensen, 't waren helemaal andere tijden dan vandaag en bovendien, de jaren 'veertig' waren oorlogsjaren, door de ogen van een kind bovendien.

Armoede troef! Weet je wel.

Het gewone volkje, zoals ook wij, waren tevreden met 'een appel en een ei'! Vergeet dit niet! Wij voelden ons gelukkige mensen, we wisten ook niet beter en... er kwam toch zoveel volk op af.

Voor een deel belangstellenden en een grote schare kijklustigen, zoals ikzelf trouwens. 'The show must go on'; want dit was het zeker! Ze kwamen zich gewoon vergapen.

Ook alle kinderen die om de een of andere reden niet schoolplichtig waren, stonden allemaal met grote ogen te kijken, want dit was het zeker waard. Dit wilde niemand, voor geen geld ter wereld missen. Wat een schouwspel!

Wie er ook 'altijd' waren; de 'vreemde' opkopers, met de bedoeling om op het einde van de show, een 'slag' te slaan!

Dit waren mensen die van de 'openbare verkopen' hun beroep hadden gemaakt. Ze trokken van her naar der in de Westhoek.

Later probeerden ze die zogezegde waardeloze spulletjes na wat oplapwerk met een mooie winst te verzilveren.

Ik heb er enkele gekend die zich aan die waardeloze zaken schatrijk hebben gemaakt! De slimme leven van de... domme, weet je. Een grote 'handigheid' was wel vereist.

Ze waren wel op alles voorbereid en kwamen naar de verkopen met paard en kar!

Die lui waren niet alleen de slimste, maar ook de handigste onder de aanwezigen. Ik heb ze toch zo dikwijls tot op het einde van de verkopen gadegeslagen!

Tijdens die oorlogsjaren zag je soms enkele wehrmachtsoldaten meewarig toekijken. Ze dachten er waarschijnlijk het hunne van?

Een overmacht aan Duitse soldaten zag je daar niet, want een 'vijand' kon je die ganse meute bezwaarlijk noemen.

En zo komen we stilletjesaan bij die 'fameuse' kopdag in de zomer van 1943 die in mijn geheugen is blijven plakken!

De juiste maand ben ik vergeten, in ieder geval, 't was vakantie en ik moest niet naar school. Ik was dus zeven jaar oud. Zat ik dan niet in het eerste studiejaar? Vergeten!

Het pand waar ik het over wil hebben, was gelegen in de Casselstraat, nabij de Koestraat, in de omgeving van de huidige bakkerij Warlop.

In de onmiddellijke omgeving woonde een zuster van mijn grootvader langs moederszijde, Marie Delanghe, die gehuwd was met Emile Cousin met als beroep zelfstandig 'matrassenverslaander; een kinderloos gezin. Ik kwam er met mijn moeder regelmatig over de vloer en was er 'kind aan huis'.

De openbare verkoping van het meubilair en huisgerief van het pand in de Casselstraat, nabij nonkel Emile en tante Marie, werd door de notaris op de gebruikelijke plaatsen, in het Nederlands, bekendgemaakt en de mond-aan-mondreclame deed de rest.

Bij nonkel en tante werd er nog een schepje bovenop gedaan en ik lag natuurlijk ook op vinkenslag.

De datum van de openbare verkoping naderde met rasse schreden en iedere dag kwam deze zaak bij ons thuis aan de orde. Zo ver van onze woonplaats was het nu ook weer niet en ik zaagde bij mijn moeder de oren af om naar dit unieke schouwspel mogen gaan kijken.

Gevaarlijk was het niet. Praktisch geen verkeer en in nood was het huisje van tante Maria dichtbij en kon er binnenspringen. Moeder twijfelde en ik was tenslotte nog maar zeven jaar en in oorlogstijd.

Ik had tenslotte veel geluk; een bekende buur ging er ook naartoe. Ze ging figuurlijk door haar knieën en Norbert mocht meegaan. Een zucht van verluchting.

Ik ben haar op vandaag, 75 jaar later, nog dankbaar dat ik het heb mogen beleven en ik het jullie allemaal mag meegeven!

Daar gaan we;

't was vrijdag, een prachtige zonsopgang, een mooie zomerdag in 't verschiët.

We waren er vroeg bij die vrijdagmorgen. Enkele bewoners uit de naaste omgeving en tiental kinderen. We zetten ons neer aan de overkant van de straat tegenover het huis waar de ganse inboedel naar buiten moest worden gebracht.

Stipt om 14 uur moest de klus geklaard zijn, want dan begon de verkoop van alle voorwerpen, groot en klein.

Alles verliep onder toezicht van twee politieagenten. Van Duitse soldaten geen spoor te bekennen. In die tijd was er nog orde en tucht. De 'garden' hadden nog wat te zeggen. Wij zaten braaf toe te kijken.

Er kwam plots beweging in de tent; enkele arbeiders van de stad liepen binnen en buiten om te zien hoe ze de klus zouden klaren. Wij keken gespannen toe om niet te missen van het ganse gebeuren; 't bleef vooralsnog enigszins rustig.

Rond 8u30 hoorden we gestoemel op het eerste verdiep, er werd klaarblijkelijk met ledikanten gesleurd; naar buiten gebracht en opgesteld op het trottoir voor het pand.

Het circus kon beginnen! Dit waren de eerste voorwerpen die we te zien kregen; er moest nog veel volgen. De ban was gebroken.

Ik had toen nog geen idee waar die inboedel zou terechtkomen. Op straat was er nauwelijks enige beweging.

De straat was volledig vrij, geen auto's, geen paarden, en geen karren; alleen doodse stilte; alleen enkele voetgangers die van links naar rechts liepen en zo was 't goed.

Omstreeks 9 uur begon het, bij manier van spreken, voorwerpen te regenen. Je moest dat gezien hebben. Alles belandde op straat. De champetters leidden alles in goede banen. Er was geen doorkomen meer aan!

Tafels, stoelen, kasten, ledikanten, potten, pannen, lepels, vorken, bedden- en linnengoed, enz., enz., enz. alles kwam op straat terecht!

Voor die arbeiders was 't geen lacheding, een zeer zware karwei als je het mij vraagt.

Het had geen naam, we keken onze ogen uit. Nog nooit gezien. Wat een belevenis voor een kind van zeven jaar. Geroep en getier was nooit uit de lucht, het moest vooruitgaan. De Duitsers hielden zich koest en ook geen bommen en granaten. Als het toch, op de een of andere manier, moest nijpen, kon ik nog altijd bij nonkel Emile en tante Marie binnengaan, 't was hoop en al enkele huizen verder.

Plots kwamen daar toch een paar wehrmachtsoldaten opdagen, gewoon uit curiositeit; dit hadden ze blijkbaar ook nog nooit gezien. Niemand gaf hun enige aandacht, ook wij, de kinderen niet. De 'garden' hadden ook geen oog voor ons, ze hadden blijkbaar andere katten te geselen, zoals men in onze stad zegt.

Terwijl ik dit nu allemaal neerpen, zie ik het allemaal terug gebeuren.

Het was ondertussen 10u30 geworden; de kinderen zoals ikzelf gaven onze ogen de kost, er gebeurde van alles. In ieder geval, er was geen doorkomen aan! En plots verschijnt er daar toch een 'autootje', maar hij kon al lang niet meer passeren, maar geen paniek, hij werd door de champetters in andere banen geleid; er was al lang geen doorkomen aan. Alle wegen leidden naar Rome, was een bekende uitspraak bij de boertjes van Poperinge. Met wat vlieg- en stuntwerk geraakten de voetgangers toch voorbij.

Omstreeks 12 uur brak de middagpauze aan; de klus was zo goed als geklaard en mijn moeder had met tante afgesproken dat Norbert, de innerlijke mens bij haar kon versterken. Zo gezegd, zo gedaan; Norbert werd als een koning ontvangen door tante. 't Begon met een lekkere kom groentesoep, vervolgens gebakken aardappelen, sla en tomaten uit hun hof en lekker gebakken varkensvlees, om te eindigen met een glas water, een appel en een peer van eigen bomen. Ik was de koning te rijk.

Tante was gelukkig in mijn plaats... en om 13u precies was Norbert terug op post en mijn uitstekend plaatsje heb ik die namiddag niet meer verlaten.

Om 14 uur stipt zou het spektakel beginnen. Je kan het je niet voorstellen wat er dan op gang kwam.

Die taferelen vergeet ik nooit meer!

Omstreeks 13 uur kwamen de mensen van alle kanten toegestroomd, ik kon mijn ogen niet geloven. Ze wilden precies allemaal in mijn omgeving staan; zo dicht mogelijk van het spreekgestoelte. Ik moest mij weren als een duivel in een wijwatervat om mijn plaatsje te behouden met een goed zicht op de gebeurtenissen. Gelukkig bleef het drummen uit en kon ik mij handhaven; ze toonden enig begrip omdat ik nog een kind was.

Er waren veel geïnteresseerden, voorzien van netzakken, kruiwagens ofte pupegaelen, karren en karretjes om het een en ander aan de haak te slaan en die wilden natuurlijk zo dicht mogelijk staan.

Voor de kijklustigen stak het niet zo nauw, als ze maar van het spektakel konden genieten. Gelukkig viel het weer mee, 't was een prachtige zomerdag; de zon stond in het 'zenith'.

Rond 13u30 kon je bij wijze van spreken op de koppen lopen. Het werd een getater van jewelste; ons Poperings dialect stak er met kop en schouder boven. Hier en daar hoorde ik ook Frans spreken, waarvan ik toen geen jota verstond, doorspekt met 'Vlamsche' woorden. Niet zó lang geleden behoorden we allemaal, wij en zij, tot de 'Nederlanden' van ene 'Willem van Oranje', dat was natuurlijk een ander paar mouwen! Dat vertel ik je een andere keer!

Ze stonden ondertussen schouder aan schouder van aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk, enerzijds, tot aan de Keer van de Ommegang, anderzijds.

Een afstand van zo'n tweehonderd meter; iemand van Poperinge kan het zich goed voorstellen. Met andere woorden, een mensenzee!

Nog tien minuten en het spektakel zou beginnen en ik dacht nog even, Norbert, je mooie plaats om alles in ogenschaduw te nemen nu niet meer prijsgeven, want 'dit' zal je nooit meer meemaken!

Geen spoor van Duitse troepen te bekennen.

Nog vijf minuten.

In de deuropening verschijnen twee werklieden van het stadspersoneel met een 'verhoogje' en trapje waar de 'roeper', Joseph Vandermeulen, zal plaatsnemen zodat hij boven de massa volk uittorent. Joseph Vandermeulen was in 1939 als 'roeper', door het schepencollege van Poperinge aangesteld. Kort voor de oorlog had ik, samen met mijn moeder, de man al bezig gezien bij een openbare verkoping in onze straat.

Met zeer luide stem en de nodige intonatie leidde Joseph de verkoop. Zo'n stem had ik als kleine jongen nog nooit gehoord; 't was eerder wonderbaar. Je moet weten, in die tijd was er nog geen geluidsversterking zoals vandaag. Joseph Vandermeulen had een stem als een klok en ik zou hem seffens terug horen en zien!

Ik was in volle verwachting.

Precies om 14 uur verschijnen in de deuropening twee persoonlijkheden: Joseph Vandermeulen had ik meteen herkend, de ander zal de notaris geweest zijn.

De notaris hield zich wat afzijdig en onze roeper Joseph Vandermeulen betrad het spreekgestoelte. Ikzelf stond minder dan tien meter van hem af. Er viel een adembenemende stilte van aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk tot aan de Keer van de Ommegang. Je moest dat gezien hebben, der Führer, Hitler, had er niets aan. Een niet eens zo'n grote man, van gestalte bedoel ik dan.

Op hetzelfde ogenblik werd een grote bak, met gleuf en slot, naast hem neergezet. Een gewapend politieagent nam zijn plaats in ernaast.

Joseph leek God in persoon op zijn schavot; in mijn ogen, althans.

Daar stond hij dan, hoog en droog, alle ogen op hem gericht.

Het spektakel kon beginnen...

Plots stak hij zijn linkerarm in de lucht, met terug een ijzingwekkende stilte tot gevolg. Vervolgens nam hij een pot of een pan in de hand, stak het voorwerp in de lucht en met zijn zware heldere stem bracht hijzelf een eerste bod uit, de reactie van het volk volgde onmiddellijk en na minder dan geen tijd was die eerste pot of pan de deur uit! Het was eerder een symbolische daad om de namiddag op gang te brengen. Het ijs was gebroken en de start was ingezet.

Het openbare deel van de verkoop was begonnen... 'à la Vandermeulen'!

We waren definitief vertrokken en 't viel niet meer stil tot het laatste voorwerp de deur uit was!

Zo iemand heb ik nooit meer van start zien gaan. De heer Vandermeulen was te vergelijken met een raspaard. Als ik het goed voor heb, heeft Joseph het volgehouden tot in 1950; dan was de wereld helemaal veranderd, was er elektriciteit en ook geluidsversterking. Joseph Vandermeulen was voorbijgestreefd door de evolutie der tijden.

Nu gaan we terug naar 'mijn' onvergetelijke 'kopdag'.

Zo ging het de ganse namiddag aan een hoog tempo verder; het ene voorwerp na het andere kwam aan bod. De twee politieagenten keken streng toe en leidden de verkoop in onberispelijke banen; ze kunnen er vandaag nog van leren.

Het waren natuurlijk, grotendeels, voorwerpen van tweederangsgarnituur in oorlogsjaren; waarvoor men zich vandaag niet meer zou omdraaien.

Die voorwerpen gingen allemaal vlot van de hand.

Bij het derde klopje van Jef de roeper kreeg ieder voorwerp een nieuwe eigenaar.

Contant en onmiddellijk betalen was uiteraard de boodschap; de bedragen stelden niet zo veel voor en waren betaalbaar voor die vele sukkelaars.

Het voorwerp was natuurlijk altijd voor de hoogste bieder!

Het klein huisgerief was na, ongeveer anderhalf uur, de deur uit en nu kwam men met het meubilair op de proppen.

Nu en dan was er hulp nodig van stadsarbeiders of een omstaander ofte een toeschouwer om het aangekochte voorwerp in een karretje ofte kruiwagen te tillen; geen enkele probleem, de mensen waren behulpzaam met elkaar. Ik was nog een kind en zag het graag gebeuren, edelmoedigheid is mooi om te zien!

Wat mij ook opviel, de koper en Joseph Vandermeulen gaven elkaar een handdruk nadat de centen via een gleuf in een bak, een zogezegde kluis, waren verdwenen die onder toezicht stond van een politieagent ofte champetter.

Zo ging het de ganse namiddag verder tot het laatste stuk aan vrouw of man was gebracht. Ik was van mijn plaatsje niet weg te slaan; een enige gelegenheid om alles mee te maken.

Ik werd er op een bepaald ogenblik zo moe van dat ik het geeuwen niet kon laten, en nochtans, ik had geen klop moeten doen, alleen maar toekijken.

Ik zag het allemaal voor mijn neus gebeuren. Wat ik ook vaststelde: nooit kwam er een pen of papier bij te pas en dus ook geen handtekening, moest er dan geen belasting of roerende voorheffing worden betaald?

Hoe dacht ik nu daaraan, een kind van zeven jaar? Mijn tijd vooruit zeker?

Het einde van deze wondermooie openbare verkoping kwam stilletjesaan in het zicht; de apotheose moest nog komen.

De Westhoekmentaliteit, weet je wel!

Ze waren allemaal arm, maar niet van geest. Iedere verkoopsdaad, hoe klein ook, werd altijd met de hand bezegeld; een gouden West-Vlaamse regel.

Na verloop van tijd dunde de mensenmassa uit, wie zijn 'koopje' was gelukt, verdween meteen naar huis; 't was dicht tegen 18 uur aan en zoals altijd kwamen nu de 'vreemde opkopers' voor de dag.

Het waren duidelijk geen vreemden voor elkaar. De zaakjes werden blijkbaar altijd 'in der minne' geregeld. Ze vormden een kliekje. De ene maal 'zus' en de andere maal 'zo'; als je weet wat ik bedoel.

Voor Joseph Vandermeulen, de politieagenten, de notaris en de stadsarbeiders was het ogenblik aangebroken om alle onverkochte stukken bij elkaar te leggen; groot en klein.

Er werd samen bedisseld en er werden overeenkomsten gesloten, dit zag je zo en het duurde niet lang. Het was duidelijk niet de eerste keer. Ze verdeelden de buit onder elkaar, betaalden elk hun deel aan Joseph Vandermeulen en het laatste geld verdween in de gleuf van de bak. Nog een laatste handdruk en ze verdwenen met hun geladen karren met de noorderzon.

Uiteindelijk waren deze 'vreemde opkopers' de overwinnaars van de dag. Zonder veel tralala hadden zij de beste zaakjes gedaan en sommigen werden er rijk van!

Zo ging het altijd na een 'openbare verkoping'. Dat ze er geluk mee hebben!

De 'bak' met de centen werd met een auto opgehaald en verdween met de notaris.

De straat en het voetpad werden met grove borstels schoongeveegd en ondertussen was bijna iedereen van het toneel verdwenen.

Die 'openbare verkopeningen' waren voor 'mij' een passie en een lust voor het oog!

Als ik niet naar school moest, was ik er dikwijls bij. Ik was altijd bij de laatsten, om met een goed gevoel naar huis te gaan. Omstreeks het jaar 1950 waren 'openbare verkopeningen' plots volstrekt verleden tijd! Amen en uit! Ik heb er een tijdje 'hartzeer' aan overgehouden.

Een paar bedenkingen. Van Joseph Vandermeulen had ik een 'hoge pet' op! Ik had zo graag eens met hem gesproken! Hij verdiende ten minste een straatnaam in Poperinge.

Waar brachten ze die 'bak' ofte 'kluis' naartoe?

Intermezzo

Laten we starten met de 'enige' zaak waar we als mens, voor de volle honderd procent zeker van zijn.

De planeet 'aarde' is de tijdelijke woonplaats van alle mensen, oorlogen kunnen daar niets aan veranderen. Of hij, eventueel, nog op andere plaatsen in de kosmos rondloopt, weet niemand. In ieder geval is het nog nooit aangetoond, laat staan, bewezen.

Wat ik hiermee wil zeggen; naast je dagelijkse gewone bezigheden moet je als mens doorlopend 'oog en oor' hebben voor al wat leeft en dus beweegt om je heen; oorlogen zijn dus volledig in tegenspraak hiermee! Het innig lief te hebben en met alle middelen ten dienste te staan. Al de rest is bijzaak. Het zou onze God en alle mensen ten goede komen. Stop toch met die dwaze oorlogen.

In ons mensenleven hebben we natuurlijk niet te kiezen; het leven komt zoals het komt, het is onze lotsbestemming. Wees dankbaar dat je er überhaupt mag zijn, want het 'lot' heeft toch maar voor 'jou' gekozen!

Hoelang je 'hier' op deze 'aarde' mag rondlopen heb je niet in je handen; de ene niet eens één dag en de andere honderd jaar en sommigen zelfs meer; maar niemand blijft hier en 't is maar best ook!

Bekijk het leven dus door een positieve bril, het zal je helpen, iedere dag van je bestaan.

Deze zienswijze hebben mij als kind geholpen om vijf oorlogsjaren te overleven en vandaag zoveel jaren later nog steeds te kunnen en mogen genieten.

Ik weet het wel, toeval en veel geluk spelen ook zo dikwijls een grote rol.

Onafhankelijk van onze eigen wil gebeuren er soms rare, onverwachte, onverklaarbare zaken en wendingen in ons bestaan dat een mens zich terecht afvraagt wat hierachter zit?

Oorlogen zijn nu eenmaal van alle tijden; gisteren, vandaag en ook morgen zal dit fenomeen onze wegen doorkruisen; de duivel is er waarschijnlijk mee gemoeid, zou een gelovig mens denken.

Een oorlog heeft zelfs mijn eigen lot bepaald als je de eerste bladzijden van dit boek leest; de oorlogsjaren door de ogen van een kind. Wat er eventueel achter zit weet geen mens op aarde; 't kon ook toeval zijn.

Je ziet, een filosoof zoals ik een beetje ben, gat door het leven met de stempel een 'denker' te zijn.

Op zijn minst denk ik al mijn ganse leven na over 'het zijn' op deze aardse wereld en nog veel meer over ons eventuele 'zielsleven' hierna!

'Denken' is toch vrij, nietwaar?

Dat er leven is na de dood staat voor mij als een paal boven water! Het kan gewoon niet anders; de 'ruimte' boven ons hoofd en de 'natuur' rondom ons bewijzen het iedere dag opnieuw.

Ons verstand laat ons toe erover na te denken en te filosoferen; we worden er niet wijzer van zolang we 'hier' leven, maar het geeft ons inspiratie en hoop!

Dit alleen al is voldoende om ermee door te gaan. Het 'zoeken' is de reden van 'mijn' bestaan!

Mensen, het wordt ons 'straks' allemaal duidelijk.

Als we hier vertrekken, verliezen we alleen ons overbodig lichaam. Al de rest nemen we mee, onze opgebouwde persoonlijkheid en ook ons denkvermogen. We horen en zien alles en iedereen die ons

is voorgegaan! Onze 'genen' worden door onze 'ziel' overgenomen. Waarom zouden we ons dan zorgen maken?

Alleen, we moeten onze tijd 'hier' uitdoen!

De Duitse bezetter als werkgever

In onze kontreien was er in die oorlogsjaren zeer veel werkloosheid. Dit had vele oorzaken; wij woonden in de verre Westhoek. Ons land werd sedert zijn ontstaan, in 1830, geleid door een Franstalige overheid. Bovendien, 'ééntalig Frans' stond er in de grondwet geschreven. De Vlamingen hadden bijgevolg 'niets' in de pap te brokken!

Wij, mensen van bachten de kupe, werden stiefmoederlijk behandeld en eerder aan ons lot overgelaten. Zelfs de Vlamingen uit de hogere kringen spraken aan hun keukentafel de taal van Molière.

Er was in Poperinge geen enkele 'industrie' die naam waardig. Het was al altijd zo geweest!

De scholingsgraad was ook niet om over naar huis te schrijven en dat was ook een slechte zaak. We werden dom gehouden.

De mensen voelden zich tekortgedaan.

Noodgedwongen trokken sommigen uit onze streken 'met pak en zak' naar de Waalse gebieden waar vele industriële mogelijkheden te vinden waren, als je maar in de kortste keren 'hun' taal sprak. We hebben ze nooit meer teruggezien! 't Werden 'Walen'.

In die eerste wereldbrand werden de Vlamingen uit onze kontreien door Franstalige bevelvoerders in de taal van Molière de loopgraven aan de Ijzer ingestuurd om een kopje kleiner te worden gemaakt.

Het was dan ook niet te verwonderen dat tal van Vlamingen uit onze streken zich lieten beïnvloeden om in mei 1940 de kant van Hitler te kiezen en dus heulden met de vijand. Ze dachten een betere toekomst tegemoet te gaan. Ze dachten verkeerd natuurlijk, 't ging voor 'hen' ook tweemaal niks zijn had Hitler de oorlog moeten winnen! Ze gingen van de regen in de drop terechtgekomen zijn.

In die oorlogsjaren was de 'Duitse bezetter' voor vele wel een werkgever geworden! Seffens meer hierover.

Aan werk geraken was ook in die oorlogsjaren een noodzakelijk kwaad. Van steun- en of dopgeld had men nog nooit gehoord; van kindergeld nog veel minder. In grote nood was het zelfs bedelen geblazen!

Gelukkig waren er mogelijkheden in de agrarische sector. Veel 'kleine' landbouwbedrijven. Deze waren geschikt voor de intensieve teelt, met andere woorden, tal van soorten gewassen. Toen waren veel handen nodig om het onkruid weg te nemen en geen 'sproeistoffen' zoals vandaag; de natuur had de touwtjes in handen!

Bij de burens in Noord-Frankrijk waren nog tal van mogelijkheden om aan centen te geraken in grote landbouwbedrijven, zoals daar zijn: bietencampagnes, de dorsmachines in oogstmaanden, aardappelen, rapen, graanzakken tot bij molenaars slepen of dragen. Allemaal vormen van 'slavenarbeid'.

Allemaal werken voor een karig loon van 's morgens vroeg tot 's avonds laat om toch maar te overleven.

Ze overnachtten op hooizolders bij de boeren. Ze moesten niet gewiegd worden om de slaap te vatten!

Die mannen waren te bewonderen en vele weken weg van huis, vrouw en kinderen.

Maak ze dat vandaag eens wijs! Ze zouden je zot verklaren.

Bij ons in Poperinge kon je in de maand september ook niet naast de 'hoppepluk' kijken en dan vooral de vele handjes van de kinderen die bovendien twee weken te laat op school aankwamen.

Zie later een apart hoofdstuk over de hoppepluk.

Zoals de inleiding aangeeft, volgt nu een verslagje van de Duitse bezetter als werkgever.

Mijn vader Gerard heeft nagenoeg al de oorlogsjaren voor de Duitse bezetter gewerkt. Mijn moeder en al haar kinderen zijn er dankbaar voor. We waren tenminste verzekerd van onze boterham om enigszins te overleven.

Je moet er niets achter zoeken, mijn vader heulde niet me de Duitsers, integendeel zelfs! Hij werkte voor de kost van zijn gezin, vijand of geen vijand. Overleven was 't belangrijkste!

Ik wil de lezer 'zijn' oorlogsjaren even uit de doeken doen. Gerard Verroye, mijn vader, was van beroep een timmerman-meubelmaker, opgeleid in Bretagne, Frankrijk. Hij verbleef in een gezin van 1915 tot 1927.

Deze tragedie is te lezen op de eerste bladzijden van dit boek. (Familiedrama Eerste Wereldoorlog)

Voilà.

Nabij 't station van Poperinge was er zo'n meubelfabriekje in beheer van de bezetter.

Mijn vader, op zoek naar werk eind mei – begin juni 1940, stelde zich kandidaat om binnen te geraken als timmerman-meubelmaker. Hij moest een 'proef' afleggen om zijn vakmanschap te bewijzen. Dit bestond uit het maken van 'zwaluwstaarten'. Iemand van de stiel zal ook vandaag nog wel weten wat dit voorstel en betekent, vermoed ik. In ieder geval, hij was geslaagd bevonden in de 'proef' en mocht onmiddellijk beginnen!

Toen mijn het heugelijke nieuws vernam, was zij in de wolken van geluk; zij was van een inkomen verzekerd. Eureka!

Die eerste werkdagen lagen niet in 't fabriekje nabij het station van Poperinge maar wel op 't vliegplein van Poperinge, ergens op de Woestenseweg.

Stel je hierbij alvast geen vliegveld voor waar dagelijks vliegtuigen landden en opstegen; niets daarvan. Het was gewoon een zeer groot stuk landbouwgrond van enkele hectaren groot.

In afwachting dat het ooit een 'echt' vliegveld zou worden, werden er groenten gekweekt ten behoeve van de vele Duitse soldaten die gelegerd waren in en rond onze stad Poperinge.

Zover het oog reiken kon, zag je witte en rode kolen staan, de lievelingsgroenten van Duitse soldaten.

Als de mensen van Poperinge, in die tijd, het over die omgeving hadden, klonk het steevast over 't vliegplein van Poperinge. Ondertussen zijn 'die mensen' bijna allemaal naar de eeuwige jachtvelden en ben ikzelf één van de laatste der 'Mohikanen'!

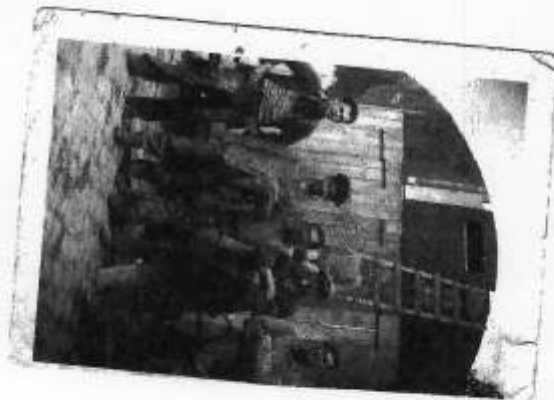
Een vliegveld is er tenandere nooit gekomen, 't is bij woorden gebleven.

Als 'timmerman-meubelmaker' kon mijn vader er niet veel doen en zijn werkterrein werd na enkele dagen verlegd naar een 'echte' vliegveld, met name 'Bethune' in Noord-Frankrijk.

Zie foto in bijlage uit die tijd. Mijn vader, Gerard, is de tweede persoon van links, met zwart krullend haar en enkele collega's uit onze stad Poperinge. Een paar zijn mij bekend gebleven.

Door een samenloop van omstandigheden sprak mijn vader beide landstalen, Nederlands en Frans. Zijn jaar legerdienst in Aken, Duitsland, in 1927, hadden hem ook een flink woordje Duits bijgebracht en dit alles wamen werkte in zijn voordeel.

245 267

Tong

Hij was van alle markten thuis: een goede timmerman-meubelmaker, praktisch drietalig en hij was bovendien niet op zijn tong gevallen en van die soort liepen er niet veel rond in Poperinge en de Westhoek.

Het heeft hem in die oorlogsjaren geen windeieren gelegd. De Duitsers, in het Franse Bethune, hadden geen kaas gegeten van de taal van Molière en dus deden ze beroep op de talenkennis van mijn vader. Ze konden hem niet missen en daar maakte Gerard dankbaar gebruik van.

Door de Duitse leiding van het vliegveld werd hij regelmatig ingezet als 'tolk', tussen Franse en Duitsers en vertalingen op papier zetten.

Hij was er door iedereen in de hemel gedragen, de Duitsers verstonden nu eenmaal geen jota Frans.

Die 'talenknobbel' heb ik van hem geërfd en is mij gans mijn beroepsleven van pas gekomen.

De Duitse leiding op het vliegveld van Bethune bestond volledig uit officieren, onderofficieren en ook gewone soldaten van de wehrmachteenheden.

De door iedereen, ook de Duitsers, gevreesde 'Waffen SS' waren niet op dit vliegveld aanwezig.

Het kwam mijn vader en zijn kameraden goed uit in die jaren van oorlog.

Mijn vader en collega's zaten bij de wehrmacht in de 'hemel' en mijn moeder en haar kinderen, niet onmiddellijk in de 'hel', maar toch in 't vagevuur.

In Bethune gedroegen de wehrmachtmilitairen zich als brave, deftige mensen en gespaard van nazi's en SS-gespuis.

Het was bij deze 'bewezen' dat Hitlers nazitroepen de oorlogvoerende partij waren!!

Voor de wehrmachteenheden kon de oorlog hen gestolen worden! Beide partijen waren 'water' en 'vuur' voor elkaar!

Van maandag tot zaterdag waren de Duitse werkgevers van beminnelijke aard voor elkaar. Op zaterdagmiddag om 12 uur werd een pauze ingelast en mochten alle werknemers, zoals mijn vader, de riemen afdelen en naar huis in Poperinge fietsen! Voor één dag terug bij moeder de vrouw en kinderen. Wij zagen ernaar uit onze 'papa' terug te zien. Zoiets vergeet een kind niet.

Soms had mijn vader een 'slagje' kunnen slaan bij een landbouwer in de buurt van Bethune, 'zijn' Frans was ook zijn moedertaal uit de Bretagnetijd en daar waren de Fransen gevoelig voor; met als gevolg een 'echt' broodje, boter en kaas op de plank. Meer moest dat niet zijn op een zaterdagavond!

Je ziet, 't was niet altijd kommer en kwel in die oorlogsjaren!

Op zondag rustdag voor iedereen! We keuvelden in ons Poperings dialect over alles en nog wat aan moeders keukentafel; de simpele zaken eerst.

Geen 'echte' koffie op tafel, die kregen we nooit te zien in die oorlogsjaren, 't was behelpen met een erzatsproduct zoals chicoreisap met een bitter smaak. We lieten het niet aan ons hart komen.

We voelden ons toch bijzonder gelukkig; we warmden ons op aan elkaar. In zulke momenten had geluk geen naam. Dit kan men vandaag niet verstaan!

Geluk, genot, liefde gaat door de maag, zelfs zonder een kan verse koffie!

Alles bij elkaar, zo slecht hadden we het nog niet, want we hadden elkaar. Dat beseffen de mensen vandaag niet meer. Ze hebben nu alles en 't is ook niet goed!

In één, twee, drie was het terug maandagmorgen en alles begon van voortgedaan. In een kleine groep fietsten ze terug naar Bethune.

Het was nog altijd oorlog, maar de Duitse wehrmachtsoldaten stonden hen met open armen op te wachten!

Moeilijk te geloven en toch is 't waar; mijn vader heeft het na de oorlog, bij manier van spreken, duizendmaal verteld en... hij kon niet liegen.

Dit gebeurede ook in oorlogsjaren, maar door de ogen van een kind.

Zo ging het nog lange tijd door, zonder noemenswaardige tegenslagen.

Ook de 'echt' oorlog ging ten volle zijn gang, onbarmhartig, kommer, kevel, genadeloos, niet zelden met de dood tot gevolg in gruwelijke concentratiekampen; eerst gestikt en dan in ovens opgebrand. De rook van de stoffelijke resten werd door schoorstenen geblazen. Waanzinnig, mensonterend, een schande voor ons mensenras!

Op een mooie dag in het najaar van 1943 kreeg mijn vader een andere werkplaats toegewezen in 't fabriekje van Poperinge waar het allemaal ooit begonnen was met die fameuze proef, zwaluwstaarten maken.

Hij moest niet langer opdraven met zijn fiets naar Bethune. Het enige grote nadeel: zijn dagelijks kostje met aller erop en eraan was opeens volstrekt verleden tijd. Voor mijn moeder en voor ons, zijn kinderen een grote verbetering. Nu had hij eindelijk werk dicht van huis, in 't fabriekje nabij 't station van Poperinge. Radiokastjes maken was een groot onderdeel van zijn timmerwerk. Als tolk moest hij niet meer opdraven.

Hij miste wel zijn tasjes koffie! In Bethune!

Een 'medaille' heeft twee kanten, zoals we weten. De kilometers crossen over slechte wegen was voorbij en iedere avond thuis bij vrouw en kinderen was mooi meegenomen.

Met zijn maandloon konden ze ten huize Verroye de eindjes aan elkaar knopen. Het geluk lachte hem toe en hij heeft het daar volgehouden tot het einde van de oorlog.

Want oorlog is als de pest en dus te mijden!

Hier en daar fluisterden de mensen onder elkaar: de geallieerden zijn aan het oprukken; 't was wel nog niet voor morgen werd er telkens bij gezegd.

Voor mijn vader waren dit zaken en gezegden die hem koud lieten en ze hielden hem vooralsnog niet wakker.

Iedere morgen peddelde Gerard met zijn fiets naar 't fabriekje. Het fabriekje viel best mee.

De dagen en maanden gingen voorbij, maar de geruchtenmolen over die geallieerden klonk steeds luider. De Duitsers hoorden het ook, maar gebaarden van 'krommen haas' en panikeerden niet; nog niet. Ze stonden nog altijd sterk in hun botten en marcheerden dat het een lieve deugd was.

Gerard Verroye deed gewoon verder aan zijn radiokastjes en zwaluwstaarten. De Duitse bezetter was een goede werkgever!

Onze moeder kreeg iedere maand stipt het loon van mijn vader uitbetaald en we konden ons hoofd, min of meer, boven water houden.

En zo was 't goed zolang de oorlog niet voorbij was.

Aanvulling op het loon

Hongersnood, bedelen, rondkomen, eindjes aan elkaar knopen, zijn termen uit lang vervlogen tijden zou een mens vandaag denken, maar in die oorlogsjaren waren ze ook nooit ver uit de buurt.

In onze kontreien toch niet, want veel keus was er niet. Nu de oorlogsjaren hun intrede hadden gedaan, lagen de meeste producten en voedingswaren op de 'bon' en sommige zoals koffie, waren voor de gewone stervelingen, zoals wij, volledig uit het zicht verdwenen, 't was behelpen met erzatsproducten zoals het koffiesurrogaat, cichorei; met een bittere smaak. De Duitse bezetter had het 'kracht van wet' gemaakt.

De ravitailleringsegeltjes werden voor het voetlicht gebracht en door de gemeentebesturen aan de man of vrouw gebracht. Je rantsoensegeltjes werden afgestemd op de grootte van het gezin! Daar moest je het mee doen; zonder segeltjes stond je gegarandeerd in de kou.

Grote kopzorgen voor onze moeders aan de haard. Wat schaft de pot vandaag? – Was noch min noch meer een dagelijkse 'retorische' vraag

Een aanvulling op het loon was een dagelijkse kopzorg.

Poperinge en omstreken waren aangewezen op de talrijke kleine landbouwbedrijven om links en rechts, op de een of andere manier een centje in het 'zwart' bij te verdienen. En om eerlijk te zijn, het lukte nog ook, solidariteit was geen ijdel woord in Poperinge!

Het zat ook wel een beetje mee. Zoals iedereen weet is Poperinge de enige 'echte' streek in België waar die 'edele' hoppe wordt geteeld. Tijdens die oorlogsjaren waren er veel en grote hopbedrijven; er kwam veel voorbereidend werk bij kijken; het 'aanleggen' begon al in maart. Er kwam veel 'kennis' en mankracht bij kijken; weeral zwartwerk! Je moest uit je 'doppen' kijken was een Poperings dialectwoord. De Duitsers trokken het zich allemaal niet aan en in september zaten praktisch alle Poperingenaren in de hommelhoven om een centje bij te verdienen en... jawel in het zwart! Later meer hierover.

Allemaal een aanvulling op het loon!

Toen, in die oorlogsjaren, waren ook weinig of geen landbouwmachines, 't gebeurde allemaal door paardenkracht en handenarbeid, in 't zwart! Aanvulling op het loon.

Vele, kleine handenwerkjes gebeurden 's avonds aan moeder keukentafel, bij gaslicht en brandende kaarsen aanvulling op het loon, maar de Duitse bezetter mocht het niet 'ter ore' komen! Gebeurde ook niet! 'Gott mit uns' deze maal! De Duitsers hebben het nooit geweten; bovennatuurlijke krachten misschien?

Het was omzeggens iedere dag wroeten geblazen, voor iedereen in de streek; 'alle beetjes helpen', zeggen ze in Poperinge. Zwartwerk was nooit ver weg. Het hielp de eindjes aan elkaar knopen. Allerhande producten werden aan de man gebracht. Ik herinner mij één product: pakjes eierpoeder! Iedereen verdiende letterlijk een pluim op zijn hoed; moedige mensen. Aanvulling op het loon, weet je wel!

Zouden de mensen van vandaag dit kunnen opbrengen; met een half volle maag, nota bene?

Het was lastig en vermoeiend, maar we zijn er niet aan doodgegaan en weet je, wij waren nog kinderen!

Er was een tijd van zaaien, planten, wieden, maaien, plukken, rapen, oprapen en ook... 'verlezen'. Ook dit laatste soort werkje gebeurde 's avonds thuis aan moeders keukentafel. Het bracht altijd wel wat zaad in 't bakje en daar was het om te doen natuurlijk; aanvulling van het loon en in 't zwart.

Tijd speelde immers ook nooit een rol, op een uur meer of minder kwam het niet aan, 't bezorgde ons wel pijn aan onderrug en handen, we waren nog niet eens tien jaar oud! Vandaag zou men 't woordje 'kindermisbruik' durven gebruiken. Het waren andere tijden en oorlogen waren ook niet goed te praten.

Het was gewoon bittere noodzaak om te overleven en een aanvulling op vaders loon die hij verdiende bij de Duitse bezetter.

Alle leden van het gezin moesten de handen uit de mouwen steken. Hoe zegde men dat ook weer in vroegere tijden? Ja, 't was werken in het zweet uws aanschijns!

De 'achtenveertigurenwerkweek' was ook nog niet uitgevonden! Er staat ook ergens in de bijbel geschreven; de eerste zes dagen werken en pas de zevende dag rusten. Er is nergens sprake van uren!

Ik heb het ook reeds ergens aangehaald: in onze regio wordt aan 'intensieve' teelt gedaan bij de landbouwbedrijven; vele soorten vruchten en granen op relatief kleine percelen. Een van die soorten waren 'witte bonen'. Bij witte bonen kan het wel eens mislopen en vertonen ze 'bruine' vlekjes en dit mag niet! Zelfs in de oorlogsjaren kon je die soort aan de straatstenen niet meer kwijt! Een ramp! Het enige redmiddel, ze moesten 'verlezen' worden! Machines om deze klus te klaren bestonden niet.

Hoe moest me, in godsnaam, de goede bonen van de slechte scheiden? Een 'snuggere' boer uit Poperinge had er iets op gevonden!

De bonen moesten 'verlezen' worden! Met andere woorden, stuk per stuk nazien en ze van elkaar scheiden. Een moordenaarswerkje! Het was wel te doen. Ze zouden de huisgezinnen van Poperinge inschakelen want die smachtten om een centje bij te verdienen; aanvulling op het loon!

De boeren deden de ronde bij de burgers mét kinderen en kwamen tot een prijsafpraak. Het nieuwe dialectwoord was geboren: verlezen.

De grote huisgezinnen waren dus de ideale plaatsen om het bonenprobleem op te lossen; ook wij, ten huize Verroye, hielpen het probleem oplossen!

Mijn moeder, broer Georges en Norbert zouden ook hun steentje bijdragen; een aanvulling op het loon van onze vader, weet je wel.

De hele bonenzaak werd in alle stilte door de landbouwers in elkaar gestoken, de Duitsers mochten het niet te weten komen. Een familielid van het dichtstbijzijnde boerenbedrijf kwam langs, er werden afspraken gemaakt, de meeste families gingen met de voorwaarden akkoord want ze deden beiden een goede zaak. De boer kon de gesorteerde witte bonen aan de groothandelaar tegen de normale prijs verkopen en 't was altijd beter dan ze als diervoeding te moeten gebruiken en de grote gezinnen hadden er ook iets aan met de hulp van de vele kinderhandjes.

Stiekem werden enkele zakken 'gemengde' bonen thuis afgeleverd. We konden eraan beginnen!

's Avonds, na onze havermoutpap, werd de keukentafel volledig ontruimd en klaargemaakt om het... 'verlezen' te beginnen.

Mijn vader zat in die periode nog op het vliegveld van Bethune in Noord-Frankrijk en mijn jongste broer, Gilbert, was nog geen twee jaar oud en lag naast onze moeder in zijn 'voiture' te slapen; hij wist van toeten noch blazen.

Wij drieën zaten bij gaslicht en brandende kaarsen aan onze keukentafel. Moeder, met behulp van mijn oudste broer Georges, sleurde een volle zak gemengde witte en geplekte bonen tot bij onze keukentafel.

Moeder aan de ene kant, mijn broer en ikzelf aan de andere kant; in de kortste keren was de tafel herschapen in bonen, zo te zien in twee soorten. Het verlezene kon beginnen!

De bonen gleden in sneltempo door onze vingers en werden in twee hoopjes herschapen, sneeuwwitte en vuile bruine. Het verschil was zeer duidelijk. Regelmatig verdwenen ze in twee afzonderlijke zakken, zoals het hoorde. Het was stil in huis en we deden naarstig voort; we schoten goed op met onze kinderhandjes. Probeer je dat vandaag eens voor te stellen!

Zonder een 'kik' te geven, deden we naarstig verder; vermoeiend was het wel, we moesten onze ogen erbij houden. Na enkele uren 'van jetje geven' deden onze oogleden pijn!

Onder ons drieën hebben we die eerste avond een grote zak bonen kunnen verlezene. Een prachtig werkje als je het mij vraagt. 'We schieten goed op', zegde moeder om ons wat moed in te blazen! Het was omstreeks 23 uur toen we er de brui aan gaven; 'We gaan ermee stoppen voor vandaag,' zegde ze er nog bij, 'morgen komt ook langs hier!'

'Nu gaan we onder de lakens', voegde ze er nog aan toe. Wat een moeder niet lijden kan in oorlogsjaren. Gaskaantje toe en de kaarsen uitgeblazen; 't was opeens stikke donker in huis. Weeral wat aanvulling op mijn vaders loon van de Duitsers!

Witte bonen 'verlezene' was voorwaar geen lacheding voor al die jonge kinderen in de Poperingse gezinnen en dan nog voor een matig prijsje.

Maar, ja mensen, 't was nu eenmaal oorlog en er moesten offers gebracht worden, van groot en klein, om in leven te blijven.

We mochten ons al gelukkig prijzen dat bommen en granaten uit onze buurt bleven en geen dood en vernieling zaaiden. Alle middelen waren goed om in leven te blijven.

De volgende avonden van de week werden er in vele grote gezinnen van Poperinge, aan de keukentafels, gewoon bonen verlezene. Vele kinderhandjes hebben de klus geklaard ter ere van alle bewoners van onze stad. Dit waren oorlogsjaren door de oogjes van kinderen. Allemaal voor een beetje aanvulling op het loon van onze vaders. De ene zak na de andere werd aangepakt.

In alle stilte werden de gesorteerde witte bonen opgehaald door de boeren; niemand die er oog voor had en er heeft geen haan naar gekraaid.

Uiteindelijk viel alles in zijn plooi en werd het toch nog een reuze, 'witte' bonenjaar.

Ik heb het alvast nooit vergeten en vandaag zijn er in Poperinge niet veel meer die het weten en of hebben meegemaakt.

Het is tenslotte ook maar een kleine anekdote van de oorlog door de ogen van een kind.

De oorlogsjaren waren voor iedereen en zeker ook voor kinderen geen gemakkelijke jaren; zonder veel kleerscheuren heb ik ze overleefd.

Een 'klein' manneke van gestalte ben ik wel gebleven; door een groot voedseltekort is mijn lengtemaat achteropgeraakte en heb het nooit helemaal goedgemaakt. Het heeft mijn leven niet tegengewerkt, 't zou eerder andersom zijn. Soit, het heeft mij gesterkt op vele gebieden; een sterk karakter, een klare kijk op het leven en ze maken mij geen blaasjes wijs, op geen enkel vlak! Ik loop nooit met de stroom mee en ben eerder geneigd om tegen de stroom op te roeien, 't is gewoon de aard van het beestje geworden door de levenslessen van de oorlogsjaren! Dit even terzijde.

Ook in de vakantieperioden van de oorlogsjaren moesten wij, de kinderen, overal een handje toesteken om moeders 'portemonnaie' aan te vullen; je weet wel, als aanvulling op het loon. Naast de 'wittebonenaffaire' waren nog tal van mogelijkheden om bij te springen.

Wie jonger was dan tien jaar, ontsprong meestal de dans en mocht het bij spelen houden. Voor deze zeer jonge snaken was buitenspelen nog aangewezen.

Eens de tien jaar voorbij werd toen door een andere bril gekeken en vakantiedagen kregen een vrijevalcurve; de handen moesten uit de mouwen gestoken worden. Jobkes allerhande stonden op hen te wachten, vooral in de landbouwbedrijven. We woonden nu eenmaal 'bachten de kupe'!

Onkruidverdelgers waren nog niet in het daglicht verschenen en 'wieden' was het eerste wat er moest gebeuren, in een lange rij werkjes bij de boeren. Hadden ze maar nooit uitgevonden geweest die vijanden van moeder natuur, die alle leven op aarde kapotmaken! Toen in die jaren veertig van vorige eeuw waren die onkruidverdelgers er niet en moest alle onkruid op de velden door kinderhanden verwijderd worden en dat noemden wij 'wieden'. Wieden was voor kinderrugjes een vervelende zaak, 't was laag tegen de grond en je moest er de ganse dag gebukt bij lopen. Het onkruid moest met de handjes en in het beste geval met een schoffel worden verwijderd. Het begon al van 's morgens tot juist voor zonsondergang. 's Avonds voelde ik mij moe en versleten en ik moest niet gewiegd worden om de slaap te vatten; toch zwaar werk voor een kind. Ik heb het wel overleefd en bovendien, 't was niet allemaal kommer en kwel, ik was buiten in de gezonde lucht en ik hoorde de vogeltjes fluiten en op de middag kreeg ik een flinke schotel boerenkost en mijn moeder verdiende er nog wat centjes aan; je weet wel, aanvulling op... het loon van mijn vader!

Die kinderen van toen waren allemaal uit het goede hout gesneden en er was geen sprake van 'burn-out'!

Was 'wieden' verantwoord voor zulk jong 'grut'? Ik zou het bij God niet weten. Voor zover ik weet heeft niemand van 'die' kinderen enig rugletsel eraan opgelopen.

Eigenlijk was ons lichaam nog in volle ontwikkeling en, naar mijn mening, niet geschikt om dergelijk werk uit te voeren; dit kon niet door de beugel!

De vijftienjarigen kwamen al niet meer in aanmerking, de 'kindertijd' was voor deze categorie al lang verleden tijd; de schoolbanken werden al geruimd voor een 'werkplunje'!

Enkelen hadden geluk en mochten nog enkele jaren middelbare studies volgen en sommigen nog wat meer. Het was alleen voor de slimsten en de vermogenden weggelegd.

De maanden juli en augustus waren de oogstmaanden bij uitstek. De dorsmachines waren aan zet; alle hens aan dek! Sleuren met zakken van honderd kilo, op trappen en zolders. Het koren, de gerst en de haver moesten in de kortste keren binnengehaald worden; 't weder speelde een enorme rol. Er werd dag en nacht aan de alarmbel getrokken. Het 'duiveltje' was aan zet! Je kon er niet naast kijken.

Op alle velden in onze omgeving zag je dorsmachines staan, aangedreven door een prachtig tuig dat men in onze kontreien een 'duiveltje' pleegde te noemen.

Op een lange, brede band werden het koren, de gerst en de haver in zeer grote zakken geleid die tot honderd kilo konden wegen.

Grote, sterke mannen droegen die mastodonten op hun schouders langs trappen naar zolders waar ze opgestapeld werden. Je kon het vergelijken met slavenarbeid, het grensde aan het onmogelijke. In Poperinge noemde men dit 'beulenwerk' en bovendien slecht betaald tegen een spotprijsje, 't was tenslotte een bijverdienste, met andere woorden, een aanvulling op hun gewone loon om de eindjes aan elkaar te knopen in die oorlogsjaren.

Wij, de kinderen, mochten alleen vanop veilige afstand toekijken. De Duitse soldaten waren niet geïnteresseerd en waren nergens te horen of te zien.

Het ganse gedoe maakte wel veel lawaai.

Na enkele weken hard labeur en de dorsmachines de 'stoppelvelden' verlieten, waren de kinderen terug aan de beurt! Alle achtergebleven strohalmen, mét aren, mochten 'gratis' opgeraapt worden; niets ging verloren in oorlogstijden. Deze klus kreeg ook een heel speciaal woordje in ons Poperings dialect, namelijk 'zangen'! Niemand die het weet!

Om 8 uur 's morgens, als de laatste dorsmachine was verdwenen zag je alleen nog kinderen op de stoppelvelden; het 'zangen' mocht beginnen.

Het was ieder voor zich. Zoveel mogelijk halmen met aren oprapen, in bundeltjes binden en naar huis dragen; voor mij driehonderd meter, heen en terug. Een ganse dag lang. Het was niet om te lachen en 's avonds kon je geen 'pap' meer zegg

en! En 't grote werk moest nog beginnen, na de havermoutpap'!

Aan moeders keukentafel werden de 'aren' uitgeplozen en met een oude koffiemolen met draaihandvat tot 'bloem' vermalen! Deze lekkernij kon onze moeder goed gebruiken; 't zij om brood te bakken of iets ander uit haar hoed te toveren.

's Anderendaags begon het 'zangen' opnieuw op andere velden; dagen aan een stuk, er was nooit tijd om met je vingers te spelen! Het duurde zolang tot alle 'aren' waren opgeraapt. Aanvulling op het loon, nietwaar!

Een groot onrecht in die oorlogsjaren; de Duitse 'bezetter' stak bij het inhalen van de oogst geen hand uit, maar eiste niettemin zo'n tachtig procent van de opbrengst, voor eigen gebruik op. Slechts twintig procent was voor de eigen bevolking en dan hielden we nog geen rekening met de zwarte markt die welig tierde! We werden nog bedot door onze eigen 'Vlaamse', rijke bevolking. Die twintig procent was dus 'theoretisch'! In ons dagelijks 'klyte' brood zaten veel meer eikels en boombladeren dan granen van eigen kweek! 't Is maar dat je 't weet!

Na juli en augustus, oogst- en dorsmaanden, volgde september, dus de maand van de hoppepluk en aardappelen rapen.

Altijd op de eerste maandag van de maand september begon de hoppepluk. Poperinge en dichte omgeving was de enige plaats in België waar dit gebeurde. Een nieuwe manier als aanvulling op het loon. De ganse familie met de kinderen voor een drietal weken hopperanken leegplukken. Met pak en zak, vóór hen en vóór haan, het hommelhof in. De eerste dag kreeg iedereen door de hoppeboer 'zijn stek' aangewezen. Hoppemanden en hoppezakken werden ter beschikking gesteld. De ranken werden, hoog in de lucht van de draden gesneden. De pluk kon beginnen. De knoppen, met hun geurige aroma's, werden de een na de ander in de plukmanden geworpen. Als de mand vol was,

werd de inhoud in een hoppezak gekieperd. Naarmate de dag vorderde zag je de zakken groeien. Op het einde van de dag kwam de boer langs en de geplukte hoppe werd gewogen. Zo wist je precies hoeveel de pluk had opgebracht. Drie weken lang, dag na dag, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Moe en versleten kwamen we omstreeks 19 uur thuis. De groene knoppen hadden onze handen behoorlijk vuil gemaakt. Het kostte stukken van mensen om onze handen proper te maken.

Na onze portie haverhoutpap vielen we in slaap op onze strozak.

's Anderendaags, vóór zonsopgang, zaten we terug op onze plukstoel. Een keihard leven, maar klagen deden we niet.

De ene ranke na de andere werd kaalgeplukt.

Iedere middag, rond de noon, werd even haltgehouden. De boer deed zijn 'ronde' in het hoppeveld. De plukkers werden getrakteerd met warme groentesoep en enkele gekookte 'aardappelen met pele'. Er werden verse krachten opgedaan en een kwartiertje platte rust deed wonderen. Veel tijd mocht er niet verloren gaan. De kilo's hoppe op het einde van de dag waren te belangrijk; zij gaven de doorslag om uit te maken hoeveel het had opgebracht die dag.

Het was geen luilekkerleven. Het had zijn charmes en als kind deed ik het graag. Iets wonderbaars; alle plukkers onder elkaar voelden zich één grote familie! 't Is een gevoelskwestie, met geen woorden uit te leggen! Zelfs het weer kon hen niet deren. Het ene ogenblik brandde de zon in je nek of je werd door elkaar gewaaid; 't was bovendien hartje zomer en een onweer was ook nooit ver weg; bij momenten viel de regen met bakken uit de lucht. Nooit werd er gestopt met plukken, ze vielen nog liever dood. Soms liep het de spuigaten uit als onze voeten in het water stonden. Het kon ook zeer mooi weer zijn; het zette tot het zingen van bekende liedjes of tot het vertellen van schuine moppen. Een ander speelde een deuntje op zijn accordeon! De mensen waren niet rap uit hun lood te slaan; ze konden tegen een stootje! Een filosofische noot was ook nooit uit de lucht. Burn-outs kwamen toen niet voor, niettegenstaande veel kommer en kwel.

Vergeleken met vandaag; wij waren uit ander hout gesneden!!

Een week duurt zeven dagen. Zes dagen hard werken om toch maar wat bij te verdienen. Met mijn vaders loon kon onze moeder de eindjes niet aan elkaar knopen. Onze moeder was verplicht om, met de hulp van haar kinderen, bijverdiensten te zoeken. Enkel de boeren waren de aangewezen plaatsen. Een kostje was er altijd bij. Mooi meegenomen.

De zevende dag was het zondag; rustdag en er mocht niet gewerkt worden. Een ogenblik om te verpozen en uit te blazen. De dieren op stal moesten wel gevoerd worden.

De godsdienst speelde toen wel een grote rol. De katholieken, en die waren in overtal, moesten een kerkdienst volgen. De zondagsmis bijwonen was gewoon verplicht, niet gaan was een doodzonde en je riskeerde ooit in de hel terecht te komen en daar hadden de mensen schrik van; 't leven was al niet zwaar genoeg.

Negentig procent van de mensen gaf gevolg aan deze oproep. 'Gott mit uns', zegden de Duitse soldaten en ze gingen ook ter kerke. Vandaag zijn er nog slechts vijf procent kerkgangers en ik behoor daar ook bij.

Over wie gelijk of ongelijk heeft, wil ik zelfs geen oordeel vellen, we zijn allemaal geboren met een vrije wil en doen wat we niet laten kunnen. Wat ik wel kan zeggen; er moet niet veel gebeuren opdat mensen massaal door de knieën gaan!

Op vandaag zijn er in onze stad Poperinge nog altijd drie katholieke kerken. De Sint-Bertinuskerk als hoofdkerk; de Sint-Janskerk en de Onze-Lieve-Vrouwekerk.

Door de mindere kerkgangers waarschijnlijk van het goede te veel.

In die oorlogsjaren stond er aan het hoofd van de drie kerken, pastoor deken Hausseus.

Deken Hausseus was een van de oprichters van de zo geprezen 'Winterhulp' in Poperinge tijdens de oorlogsjaren.

Tot zover de zondagsrust.

Op maandagmorgen, 6 uur, zaten we terug op onze plukstoel.

Na drie weken hard labeur werden de laatste hoppebellen van de ranken geplukt. De hommelvelden bleven kaalgeschoren achter, om er twaalf maanden later opnieuw te staan.

Nu was het tijd om een feestje te bouwen. De hoppeboer, de plukkers en ook alle kinderen werden even in de watten gelegd. Ze werden getrakteerd met een natje en een droogje, zelfs in oorlogstijd. Het deed aan 't herte deugd!

In Poperinge noemde men deze menselijke ontlading 'het hoppepapfeest'. Ter ere van alle betrokkenen! Oorlog of geen oorlog.

Voor het naar huis gaan mochten de plukkers langs de 'kassa' passeren om de zuurverdiende centjes in ontvangst te nemen. Geen haan die erover kraaide. De kers op de feestvreugde. 't Was een hulpmiddel om de eindjes aan elkaar te knopen, een aanvulling op het loon, niet meer dan dat. Met vreemde krachten opgebracht.

In 1950; was de handpluk einde verhaal! Voor altijd voorbij. Mensen werden vervangen door koude, hersenloze machines. Zal 't nu beter gaan?

De volgende stap in de aanvulling op het loon was het aardappelrooien. Kort na de hoppepluk was het zo laat.

Eens te meer een week verloren studeertijd. De schooldirecteuren maakten er in die oorlogsjaren geen staatszaak van; die jongens van dertien, veertien en vijftien jaar waren toen al opgegeven voor hoger onderwijs. Een spijtige zaak als je het mij vraagt; dan zeker voor onze Westhoek, waar toen al grote klappen vielen op scholingsgraad.

In die oorlogsjaren was aardappelen rapen niet mijn zaak. Op het einde van de oorlog was ik niet eens negen jaar oud.

Voor al diegenen die toen in aanmerking kwamen voor deze job werden 'rapersbenden' in het leven geroepen; ze bestonden uit een tiental jonge snaken.

Ze trokken in groep van d'ene hofstede naar d'andere. Met een uit de kluiten gewassen Brabants trekpaard en een egge werden de aardappelen blootgelegd, met andere woorden 'uitgereden'; in ijltempo oprapen in een metalen mand en vervolgens in aardappelzakken kieperen. Zo ging het de ganse dag door; onderbroken voor een middagmaal bij de boer bestaande uit gekookte aardappelen, suikerbonen, 'zeure sause' en een 'schelle van de zeuge' (varkensvlees). Iedere dag dezelfde kost! Dagen aan een stuk.

Als jonge gast van zeventien jaar heb ik het ooit ook een weekje volgehouden. Het had geen naam. Je moest van ijzer en staal zijn. De aarde duwde onder de nagels van je vingers en 's avonds kon je niet

meer rechtop lopen. Dit vergeet ik nooit; in een woord: slavenarbeid! Gelukkig gebeurt het vandaag machinaal. Allemaal om een centje bij te verdienen. Gelukkig duurde het aardappel rapen maar één week.

Het leven ging gewoon door in die oorlogsjaren en we moesten regelmatig op onze tanden bijten.

Voor mensen zoals wij, op de buiten, waren er nog mogelijkheden om een aanvulling op het loon te vinden; we hielden hennen en één haan; op tijd en stond hadden we verse eieren.

Mijn vader, die timmerman was, had in de kortste keren enkele konijnenhokjes in elkaar gebokst. Die diertjes kon men links en rechts aan de haak slaan. In de zomermaanden vond men gras in overvloed langs straten en wegen, voorzien van een sikkeltje hadden wij in geen tijd een zak vol; 't was een fluitje van een cent. Die lieve beestjes waren hiermee content.

Op tijd en stond werd er eentje zijn strot doorgesneden en eindigde zijn leven in de pot. Dit was een werkje voor mijn vader en ik heb niet één keer durven kijken; die sukkelaars.

Je ziet, in die oorlogsjaren waren mogelijkheden genoeg om een centje bij te verdienen. Het heeft bijgedragen dat ik het vandaag nog kan navertellen.

Wanneer het allemaal eindigen zal?

Binnen zeven jaar & zeven quadragenen!

Paarden, smederijen en paardenbonen

Tijdens die oorlogsjaren was er niet alleen veel bedrijvigheid te merken maar bovenal de mensen, de burens en zowat iedereen waren bekommerd voor elkaar. In nood kent men zijn vrienden en als het goed gaat, zoals vandaag in vreedstijd, bij ons althans, is dat veel minder!

Toen waren ook de dieren, zoals paarden, zeer belangrijk en je kon er gewoon niet naast kijken.

Je zag ze lopen op de velden, in de weiden en niet in het minst in alle straten van Poperinge. Voor alle last- en trekwerk werd beroep op hen gedaan.

De 'Brabantse trekpaarden' waren het grootst in aantal. In onze kontreien waren veel kleine landbouwbedrijven en trekpaarden waren gewoon onmisbaar, want machines zag men toen omzeggens niet.

In het kolenvervoer van het station tot bij de kolenhandelaren was het paard het enige inzetbare trekdier.

Op iedere hofstede van onze stad zag men minstens drie paarden lopen. Die stoere dieren werden door alle inwoners van Poperinge geprezen voor hun prestaties op velden en wegen.

Het 'Brabants trekpaard' was een bijzonder sterk ras, met wereldfaam. Groot en stevig uit de kluiten gewassen hoevedieren.

Beste lezer, vergeet vooral niet, een paard heeft naam en faam. Het behoort, niet zonder reden, tot onze 'edele' diersoorten. Het heeft bijgevolg vier 'benen' en spreek dus nooit van 'poten'! Dan worden ze oneer aangedaan. Het is maar dat je het weet.

Ze beschikken over een oerkracht, door de natuur meegegeven, en kunnen tot duizend kilogram wegen.

Een stevige kop, nek, rug, achterwerk en een sierlijke lange staart om de vliegen op afstand te houden.

In die oorlogsjaren zag je deze dieren, zwaarbeladen karren, door onze straten trekken, aangepord door een begeleider met knallende zweep en dat deed mij pijn aan het hart. Waarom was dit nu nodig, dacht ik erbij als zeer jonge snaak. Ik was toen al een dierenvriend, weet je!

Die paarden hadden ook allemaal een naam. Eén herinner ik mij vandaag nog: Bella, het paard van een landbouwer uit de omgeving van mijn woonplaats. 'Ju, Bella', hoor ik de boer, Georges Debandt, vandaag nog roepen; we zijn ondertussen vijfenzeventig jaar later! Dit vergeet ik nooit meer.

Het was een lust voor mijn 'oor' en 'oog'.

Na de oorlogsjaren was het gedaan met Bella: het paard werd vervangen door een stomme machine.

In mijn ogen een 'pleister op een houten been'! Waar zal dit allemaal eindigen?

De evolutie der tijden kan geen mens tegenhouden. Geef mij maar de natuur en de paarden!

De computer, laptop en alle andere moderne tuigen zullen ook de oplossing niet zijn!

Onlangs heb ik uit goede bron vernomen dat het 'Brabants trekpaard' moet blijven bestaan! Eerstdaags zal het dier als 'werelderfgoed' erkend worden. Het klinkt als muziek in mijn oren! Gelukkig maar, zou ik durven zeggen. Hier en daar vind je op vandaag toch nog mensen met een nuchter verstand en hersens in hun kop!

Nu verplaatsen we ons van de paarden naar de smederijen. Toen, tijdens die oorlogsjaren, was het beroep van smid nog wereldberoemd en zeer gewaardeerd! Om tal van redenen ook 'onmisbaar'. Niet alleen om de paarden van hoefijzers te voorzien, maar ook om die noodzakelijke 'boerenkarren' te maken. Ze waren eenvoudigweg noodzakelijk en onmisbaar, er waren zeer weinig of geen andere mogelijkheden. Als je bedenkt dat er in die oorlogsjaren in ons Poperinge geen elektriciteit beschikbaar was.

Van het vuur en de vlammen van vallende bommen en de niet te harden geuren van verbrande goederen en soms menselijke resten, daar had ik een heilige schrik van.

In de Krombkestraat te Poperinge en in de onmiddellijke omgeving van mijn woonplaats was de smederij van de familie Maurice Top gevestigd.

Na mijn dagelijkse schooluren in 't college van Poperinge bleef ik altijd stilstaan bij de smidse. Ik gluurde en genoot met volle teugen van alles wat ik zag gebeuren.

Het grinniken van een paard, gensters en vlammen, geluiden van hamers op aambeelden, geuren van verbrande eelten voetzolen, het sissende geluid bij het aanpassen van nieuwe hoefijzers en het vastpinnen met stalen nagels in de eelten voeten, het aanwakkeren van de vlammen met de blaasbalg en nog veel meer. Het bracht mij telkens in extase!

Iedere dag opnieuw; na schooltijd.

Maurice en Roger kenden er wat van en het deerde de paarden van geen kanten, ze hadden schijnbaar geen pijn en als kind begreep ik dit helemaal niet; 't waren toch levende wezens? Het ging mijn verstand te boven!

Al die details spraken mij geweldig aan en lieten me niet meer los. Ik had toen al een filosofische bedenking en was niet een tien jaar oud? Wat zijn wij toch kleine, simpele mensen in Gods wondermooie natuur.

Beelden om nooit te vergeten en geuren om van te leven. Naar de smederij van Maurice en Roger Top heb ik in die oorlogsjaren zeer vele uren staan turen!

Ze liggen voor de rest van mijn dagen vast in mijn geheugen!

Die ambachtsmannen, Maurice en Roger Top, waren het gewoon mij daar te zien staan. Nu en dan kwam er een knipoog mijn richting uit. Ze zagen ook wel hoeveel ik genoot van vuur en vlam. De gensters vlogen in het rond en hun ogen straalden in de avondgloed. Mooi allemaal, wondermooi!

Die oorlog kon me op dat moment gestolen worden.

Meermaals droomde ik van die prachtige beelden en weet je wat... vandaag, vijfenzeventig jaar later, nog altijd!

Toen, ik mijn kinderogen, was een 'smid' het allermooiste beroep op aarde. Vele jaren later heb ik het aan Roger Top nog opgebiecht

Twee grote sterke mannen! Het zou nooit in mijn 'kraam' passen. Als kind van zeven à negen jaar was ik een prutsmanneke en vandaag is daar niets aan veranderd. Op de juiste tijd heb ik mijn broek in een bank versleten.

In die jaren, toen een paard van duizend kilogram de smidse en het gareel werd binnengeleid, hield ik mij op de achtergrond, je kon immers nooit weten; veiligheid was geboden.

Eigenlijk was mijn houding ongegrond, de dieren bleven altijd rustig staan en waren het blijkbaar gewoon om dit 'ritueel' mee te maken.

Door Maurice of Roger werd been per been omhooggetild en de versleten hoefijzers met een ijzeren tang uit de eelten voetlaag verwijderd, met een rasper schoongeveegd en gedeeltelijk weggebrand.

Het bleek allemaal een fluitje van een cent, ze ondergingen het ganse spel zonder zich op te winden. Die verbrande geuren prikkelden mijn neusgaten en het rookgordijn verdween boven mijn hoofd naar buiten in de openlucht. Mooi om mee te maken.

Maurice en Roger werkten zich iedere dag van het jaar uit de naad. Beiden stonden bij mij als kind hoog in het vaandel; stielmannen van de beste soort. Ze konden tegen een stootje.

Regelmatig pokerden ze het vuur aan om te verhinderen dat het zou uitdoven. Een 'blaasbalg' bleek een uitstekend hulpmiddel. Allerlei verbrande geuren streelden mijn reukorganen, tot ver buiten de smidse en sommige bleven hangen in mijn kleren tot ik thuis arriveerde; mijn moeder vond er geen graten in, ze wist maar al te goed waar haar zoontje zich op hield.

De nieuwe hoefijzers in de juiste plooi kloppen vergde ook veel stielkennis. Toen de klus uiteindelijk geklaard was, klapte ik in mijn handjes van geluk; zo mooi!

Door de paardeneigenaar werd het dier met veel geduld naar buiten geleid. Zijn nieuwe 'schoenen' blonken in de zon. Het paard kon weer een tijdje verder.

Ontelbare keren heb ik dit meegemaakt. Het deed mij telkens veel plezier. Zoiets vergeet een mens niet.

Het beroep van smid bestond niet alleen uit het 'beslaan' van paarden. Bij Maurice en Roger Top werden ook prachtige 'boerenkarren' uit hun hoed getoverd. Er kwam niet alleen veel hout maar ook smederijwerk om het hoekje kijken. In die oorlogsjaren waren 'karren' van levensbelang en niet alleen bij landbouwbedrijven. Later meer hierover.

In de Krombekestraat, bij Maurice en Roger Top zag je 'karren' uit het niets verschijnen. Het nam wel veel tijd en werkuren in beslag. Allemaal handenarbeid, er kwamen geen machines aan te pas. De stielmankunst en zeer veel gezond verstand was voor een smid onontbeerlijk. Maurice en Roger Top waren van een gehalte om nederig een hoofdbuiging te maken.

Eens een kar afgemaakt, viel mijn kindermondje open van verbazing; 't waren telkens kunstwerken!

Ik zie de mensen van vandaag niet in staat om zonder hulp van machines Maurice en Roger Top na te doen.

Het waren bovendien oorlogsjaren en bommen en granaten waren nooit ver weg.

Die werkwijze van Maurice en Roger Top is waarschijnlijk volstrekt verleden tijd. De kennis en vaardigheid van deze mensen, zoals Maurice en Roger, lopen er vandaag niet meer rond; ze zijn door moderne, technische middelen vervangen. Een spijtige zaak in mijn ogen.

Vandaag zijn paarden en smederijen nog slechts vage herinneringen; voor lange tijd verdwenen.

Geen smederijen meer zoals toen; geen 'smeden' meer zoals Maurice en Roger Top; geen 'boerenkarren' meer zoals die goede oude tijd en de behandeling van paardenbenen met een vlegel is ook volstrekt verleden tijd; amen en uit! Niets aan te doen, 't is de evolutie der tijden.

Gelukkig is er niemand in staat mij die herinneringen te ontfutselen. Navertellen kan ik nog wel.

Volgens de overlevering zou er leven zijn na de dood. Niemand die het zeker weet en kan bewijzen. Het is alleen een kwestie van 'geloven' of 'niet geloven'. 'We zien wel', zei ene Breders ooit.

Dus, Maurice en Roger, straks is ook 'mijn' liedje uitgezongen op deze aarde en dan zien we wel wat er komt of niet komt. Ik denk er in ieder geval positief over!

Voilà.

Ik ben waarschijnlijk de laatste der Mohikanen die 'ons' verhaal op papier heeft gezet.

Vandaag zitten we in de computertijd; we moeten nu zelfs niets meer denken of nadenken. Maar een ding is zeker, het leidt tot eenzaamheid! Dat is ook niet goed.

Dan kies ik nog liever voor paarden, smederijen en paardenbonen!!

Oorlogsjaren zonder oorlog te voeren!

Om deze passage over paarden en smederijen af te sluiten gaan we het nog even hebben over die fameuze 'paardenbonen'!

Om te kunnen presteren moesten onze 'Brabantse trekpaarden' zeer goed gevoed worden; ze moesten met andere woorden 'paardenkracht' ontwikkelen. Daar waren nodig; gerst en haver aangevuld met een rantsoen paardenbonen. Water om te drinken hadden ze in overvloed.

Dus, naast gerst en haver had ieder landbouwbedrijf een perceel paardenbonen staan in die oorlogsjaren. Zo ver het oog reiken kon, zag je paardenbonen staan.

Ze stonden in lange rijen, laag bij de grond. Het waren grote stevige bonen en voorzien van een stevig omhulsel. Laat ons zeggen, dubbel zo groot als 'onze' witte bonen, je weet wel.

Men kon die paardenbonen niet zomaar voorschotelen aan de dieren, ze moesten eerst met behulp van een 'vlegel', een dorswerktuig, uit hun omhulsel geklopt worden.

Dit werk was een adembenemend schouwspel! Ik heb het al die oorlogsjaren met eigen ogen aanschouwd. De lezer van de lijntjes zal het nooit meer zien doen in deze tijden. Misschien uit filmopnames uit die jaren.

Je moet, zoals ikzelf, vóór de Tweede Wereldoorlog geboren zijn om het überhaupt gezien te hebben en zoveel lopen er vandaag niet meer rond in Poperinge!

Ik wil een poging wagen om het te beschrijven.

Er wordt in 'ploegverband' gewerkt en, zeer belangrijk, de personen zijn op elkaar afgestemd sinds jaren! De 'équipe' bestaat uit drie personen en iedere man beschikt over een vlegel. Het dorswerktuig, uit die tijd om bonen van het omhulsel te scheiden. Een vlegel is een werktuig van zo'n drie meter, maar plooibaar om zeer hard in te slaan op het omhulsel van de bonen; bovenaan een beweegbaar systeem om kracht uit te oefenen, zeer efficiënt!

De paardenbonen worden met omhulsel uitgespreid over een vrijgemaakt oppervlakte in de schuur. Ze vormen een kring. Het spektakel kan beginnen. Er volgt een gespannen stilte en... in een ritmische beweging, zonder woorden, wordt om beurt op de omhulsels ingeslagen zodat het omhulsel loskomt. Een vierde persoon verzamelt de vrijgekomen bonen in zakken en zorgt ook voor een tijdige aanvulling op de vloer. Het spektakel zonder woorden duurt uren aan een stuk. Wat een prachtige ritmische beweging! Adembenemend! Er zijn geen woorden voor! Je moet het gezien hebben!

Niemand die het vandaag nog weet. Met niets te vergelijken. Ik kan het alleen maar proberen te beschrijven. Voor altijd verdwenen. Een spijtige zaak als je het mij vraagt.

Geluiden, stilte & licht en duisternis

Vier zaken die tijdens de Tweede Wereldoorlog een belangrijke rol gespeeld hebben in mijn kinderleven.

Laat mij wel vooropstellen: zonder geluiden zou ons leven zonder betekenis zijn. Als we op de wereld komen, begint het al en iedereen in onze onmiddellijke nabijheid is reuzecontent, is het niet?

Die geluiden tijdens de oorlogsjaren deden mij soms bibberen in mijn vel!

De mens zit zo in elkaar dat we de oneindig vele geluiden kunnen onderscheiden, aanvoelen, begrijpen en een plaats geven in ons bestaan. Sommige zijn van voorbijgaande aard en andere onthouden we ons leven lang.

Onze hersenen, ons verstand, ons denkvermogen, onze genen, ons geweten en nog veel meer helpen ons hierbij.

Gedenk; geluiden zijn van uiteenlopende aard en beïnvloeden ons mensenleven; naargelang we ouder worden, kunnen we er zelfs uit leren! Weet mensen, vandaag ben ik al oud genoeg om dit te weten, de tachtig voorbij!

Nu ga ik even terug naar die morgen van 10 mei 1940 toen de Tweede Wereldoorlog het daglicht zag.

Ik lag in mijn bedje rustig te slapen, ergens in dromeland; een kind van niet eens vier jaar oud.

Het was nog vroeg in de morgen, mijn kamerdeur vliegt open, 't is mijn moeder en met een krijsende stem hoor ik: 'Norbert, sta op... 't is oorlog!' Ik besepte het niet allemaal goed, maar op hetzelfde ogenblik scheert een vliegtuig, een Duits verkenningsvliegtuig zal later blijken, laag over ons huisje. Een oorverdovend geluid en onze woning daverd op zijn grondvesten. Dit vergeet ik nooit meer!

Zo zie je maar, het ene geluid is het andere niet.

Kinderen van vandaag zullen dit waarschijnlijk nooit meemaken.

Geluiden zijn met andere woorden een evolutie in de tijd. Langs een andere kant veranderen sommige bepaalde geluiden nooit; ze zijn van 'alle' tijden!

Neem nu de dieren. Ieder dier heeft zijn eigen stemgeluid en dat verandert nooit; een leeuw, een kat, een hond, een tijger, enzovoort!

Wat hierbij wel opvalt: onze 'stem' als mens is voor iedereen verschillend! Wat zit daarachter, denkt een filosoof, zoals ikzelf, daarbij. Al eens bij stilgestaan? Wel, naar mijn idee: we zijn allemaal 'unieke' wezens!

Persoonlijkheden! Akkoord... of niet akkoord? Ieder denkt er het zijne van!

We onderscheiden bovendien vrolijke, minder vrolijke, angstwekkende en ook gruwelijke tonen ofte geluiden; van zwakke tot zeer hoge klanken.

Om er maar enkele bij naam te noemen: het tikken van een horloge, het luiden van kerkklokken, het sissen van slangen, het sidderen van hagedissen, het kwaken van 'puiden' en padden, het kwetteren van vogels, sirenes om ons te waarschuwen voor vijandelijke vliegtuigen, bommen en granaten, mitrailleur- en machinegeweervuur, stuka's en messerschmitts in de lucht, afweergeschut ergens te velde, geleide bommen V1 en V2, het knetteren van brandende huizen, het huilen van mens en dier, verpestende geuren van smeulende kadavers en mensenresten, het geluid van de wind in de schoorstenen en om af te sluiten, het door merg en been snijdende geluid van een konijn die door

mijn vader de keel werd overgesneden tijdens de oorlogsjaren om wat vlees in onze maag te krijgen om te overleven. Voilà!

Ze werkten allemaal op mijn gemoed als kind in bange dagen van die oorlogsjaren. Geen enkele ben ik vergeten!

Ze deden mij in slaap vallen, lachen, wenen, schrikken, opveren, stilstaan en ook weglopen en ook, soms, tot rust komen.

Als kind dacht ik soms: doven en slechthorenden staan er beter voor dan wij! Ze moesten mij, bij dergelijke gedachten, eens horen die sukkelaars; met stellige zekerheid werd ik met 'pek en veren' beladen! Om maar te zeggen, alles is relatief in het leven.

De gezangen van voorbijmarcherende Duitse soldaten deden ook hun duit in het zakje!

Wat mij ook is bijgebleven als kind en wat ik nooit zal vergeten, zijn schrijnende veelden van wenende mannen, vrouwen en ook kinderen die hun vrienden en familieleden zagen aangehouden en ook geslagen worden door de 'Waffen SS'-soldaten en 'feldgendarmes'. Om later te verkommeren in kampen en door zweepslagen te creperen. 'Oorlogstaferelen'!

Het doet vandaag nog mijn benen trillen en mijn haren te berge rijzen!

Nog zoiets die met vreemde geluiden te maken heeft en waarover ik later meer uitleg zal geven, namelijk het geluid van een telegeleide V1-bom boven de Hoge Reke in de Krombekestraat te Poperinge ten jare 1943; 't kan ook 1944 geweest zijn. Mijn geheugen laat mij in de steek.

Als bij wonder geen menselijke slachtoffers, maar wel enkele dieren en alle ruiten van d' Hoge Reke werden aan diggelen geslagen. Geluiden die ik nooit zal vergeten!

De wind stak een tandje bij toen die enorme bom de grond raakte en de takken van de bomen beefden! Ze hadden het precies aan den lijve ondervonden. Een vreemde gewaarwording, dat kan ik je alvast kan zeggen! Het zal waarschijnlijk met de luchtverplaatsing te maken hebben?

Op de vooravond van de Duitse aftocht in Poperinge, 5 september 1944, werd 't fabriekje nabij het staiton en 't kasteeltje van Brutsaerts in de Ieperstraat, door henzelf de lucht ingeblazen.

Om het met een boutade te zeggen: gans Poperinge lag op 'vinkenslag'! Het daverde op zijn grondvesten! Juist na zonsondergang. Die 'knallen' waren oorverdovend en dergelijke geluiden maak je maar eenmaal in je leven mee!

's Anderendaags, 6 september 1944, Bevrijdingsdag van Poperinge. Poolse tanks rolden, via Abele de stad binnen. Wat een oorverdovende geluiden en ik stond er met open mond naar te kijken. Gans Poperinge daverde. Ik was juist acht jaar oud geworden en stond nabij de grote markt tussen de massa zingende en jubelende bevolking. Iets helemaal speciaals; wat een klankspel. Later meer hierover.

Om deze geluidenaffaire af te sluiten nog een laatste woordje over natuurfenomenen. Zoemende meikevers in doornenhagen, opstijgende leeuweriken in de velden over te landen, het geblaf van honden in onze straten, kattengejank op pleinen, 't gebaat van schapen en 't loeien van koeien in de weiden en 's morgens vroeg 't gekraai van een haan alsof hij wilde zeggen: "t is tijd om op te staan en naar het werk te gaan.' In Godsnaam, vroeg uit de veren en profiteer van alle geluiden in moeder natuur.

Na de vele geluiden in ons menselijk bestaan gaan we het nu even hebben over de andere kant van de medaille, de 'stilte'.

Aan de mensen van vandaag die de 'echte stilte van vóór de Tweede Wereldoorlog niet hebben meegemaakt zou ik willen zeggen: 'Jullie hebben er geen idee van wat 'stilte' betekent.' Bovendien, 'absolute stilte' spreekt tot de verbeelding! Het is één van de wonderen in Gods natuur.

Zo mooi en waardevol voor het 'innerlijke' beeld van het wezen 'mens'! Het doet je leven en, nog meer, denken en nadenken; het reikt tot in de toppen van je tenen, wees daar maar van verzekerd.

Nog veel meer... het is vooral broodnodig voor ieder van ons op deze wereld. Laat uw hersens werken voor het helemaal te laat is. Blijf er maar even bij stilstaan!

Vandaag overheerst lawaai en toch zoveel onzin en ongeloof in ons menselijk bestaan. Het zal met stellige zekerheid tot onze ondergang leiden.

Helaas, we kunnen niet meer terug naar die tijd van toen.

De tijd dat de 'ijzige stilte' tot de verbeelding sprak en de uitspraak 'je kan een muis horen lopen' was in mijn jonge tijd een realiteit en geen beeldspraak.

Geloof me vrij, ze zouden de klok beter honderd jaar terugdraaien!

Om even te resumeren;

toen, geen auto's op straat, geen getoeter of bellen, hoogstens een paard en een kar. Geen vliegtuigen en of bommen in de lucht. Geen gsm, laptop of computer om op de zenuwen te werken, geen radio of televisie, geen wapengekletter. Alleen de wind verbrak de stilte in takken van bomen en schoorstenen en een blaasbalg in een smidse om het vuur aan te wakkeren.

Er was wel het kraaien van een haan en het gekwetter van vogels om ons mensen het een en ander wijs te maken.

Op 10 mei 1940 heeft ene 'Adolf Hitler' de boel om zeep geholpen!

Het is nooit meer goed gekomen met de stilte in Gods natuur. Eén 'gek' was blijkbaar voldoende.

Er werd een dikke streep getrokken onder het woord 'stilte'! De tijden ontspoorden letterlijk en het verleden werd voor eeuwig en altijd naar dromeland verwezen.

Duitse verkenningsvliegtuigen waren de eersten om het luchtruim en de 'stilte' te verstoren. Met enorme knallen vlogen ze laag over onze huizen en ze daverden op hun grondvesten.

Enkele dagen later kwamen stuka's het luchtruim schenden met een snerpande brisantbommenregen op de Poperingse binnenstad; met vreselijk gehuil van gewonde mensen en dieren door vallend puin en ingestorte huizen. Alleen de talrijke doden waren de 'stille' getuigen. Vogels vluchtten verschrikt weg en de hanen staken uit angst hun kop in het zand en 't was pas begonnen. Wat een drama!

Niemand in Poperinge was met dergelijke zaken verwant. Het is nooit meer goed gekomen. De 'stilte' van vóór de oorlog was voor altijd verdwenen. De eerste jaren van mijn leven staan op dat gebied ook in mijn geheugen gegrift.

Vanaf juni 1940, toen de Duitse bezettingstroepen op het toneel verschenen, hebben we van die ongelooflijke stilte definitief afscheid genomen. Het verschil was onuitsprekelijk.

Nu was het iedere dag tromgeroffel, zingende en marcherende Duitse soldaten, bajonet op hun mausergeweer, zwarte lederen laarzen die het stof in de straten deden opveren. Hun strijdlieden, 'Erika' en 'Ha-li-ha-lo-la-la' waren nooit uit de lucht en verstoorde de 'stilte' dat het geen naam meer had.

Het gesleur met kanonnen over de straatstenen deed bij momenten uw trommelvliezen trillen en dat zorgde dat het zweet in uw schoenen stond.

Tot vervelens toe werd de stilte doorlopend met de voeten getreden.

Vloeken en tieren was ook nooit uit de lucht. De donnerwelters schalden luid en veelvuldig in het rond. Onrustige tijden lagen wel in het verschiets. De Führer had eens een oorlogje op gang geschoten.

Af en toe lasten de Duitsers een rustdag in en kregen we die ouderwetse stilte in onze schoot geworpen. We konden opeens weer rustig ademen, oef! Dat verstoorde de 'stilte' niet!

We waren al een eindje opgeschoten in Hitlers oorlog. Het was augustus 1942 en zomers warm Ik was juist zes jaar geworden. De Duitsers hadden nog altijd de overmacht, deelden de lakens uit en van 'hun' vijand was geen spoor te bekennen in Poperinge. Binnen enkele dagen zou het september worden, tijd voor de hoppepluk en dan ligt Poperinge 'plat'.

Nu was het volop oogsttijd en de meeste mensen zaten op de velden en de dorsmachines draaiden volle bak.

De Duitsers hadden precies geen goesting om soldaatje te spelen, geen marcherende soldaten, geen vliegtuigen in de lucht en dus ook geen bommen en granaten; allemaal peis en vree, zo 'stil' was het lange tijd niet geweest.

In de Casselstraat te Poperinge woonde, een eindje voorbij de Koestraat, de oom en tante van mijn moeder, Emile Cousin – Marie Delanghe, een zuster van haar vader, Achille. Een kinderloos gezin uit de oude doos; twee brave zielen. Emile was een groot bewonderaar van een vorige 'alleenheerser', Napoleon Bonaparte! Emile Cousin bezat enkele boeken waar zijn veldslagen uitgebreid uit de doeken werden gedaan. Als zesjarige mocht ik ze ter hand nemen, maar ik was nog te jong om ze te lezen. Wat ik heb onthouden: ze waren gedrukt met een groot lettertype. Emile dweept met Napoleon! Om maar te zeggen, alleenheersers hebben altijd een grote schare aanhangers!

Emile Cousin was een kleine zelfstandige en oefende het beroep uit van 'matrassenverslaander'.

Op vandaag bestaat dit vak niet meer! Spijtig toch. Het maakte geen enkel geluid! Zo stil. Daarom vertel ik het u (!), mensen uit andere tijden.

Rijke lieden zijn, zoals iedereen weet, van 'alle' tijden. Ook in 'mijn' oorlogsjaren waren er meer dan je op het eerste gezicht zou denken. Die mensen sliepen niet op een 'strozak' zoals wij; maar wel op een degelijke met schapenwol gevulde matras.

Je moet weten, wol is een vet product die zeer gemakkelijk aan elkaar 'klit' en moet daarom op regelmatige tijdstippen aangepakt worden. Dit was nu juist het beroep van Emile Cousin.

Tweemaal per jaar ging Emile langs bij die lieden om hun wollen matras aan te pakken; een goed betaald jobke bleek jaren later.

Met behulp van een handweefgetouwtje werd de aan elkaar geklitte wol losgemaakt; in ons Poperings dialect noemde men dit werkje 'verslaan'!

Een karwei die veel tijd in beslag nam. Begin er maar aan. Die 'verwende' ofte 'in de watten gelegde' dames en heren lagen weer goed voor enkele maanden in hun bed van eerste klasse.

Wij moesten het stellen met veel minder in die oorlogsjaren, stro en wat hooi of gedroogd gras; maar... 't ging ook!

Bovenop zijn loon genoot Emile Cousin, in die oorlogsjaren, telkens van een 'herenmaaltijd' bij die uitverkoren rijke schare mensen!

Wij moesten eerder op onze kin kloppen! Eerlijk is iets anders, hè? Er is nog niet veel verander in de wereld op vandaag. 't Is nog altijd 'ikk, ikke, ikke en e rest kan stikke'!

Om met de 'stilte' te eindigen volgt nu 'mijn' echt gebeurd verhaaltje.

Die bewuste zomerdag in de maand augustus 1942. Ik was juist zes jaar oud geworden. Volop zomervakantie, de hoppepluk was voor binnen enkele dagen, nu was het nog 'spelevaren'; geen vuiltje aan de lucht; alleen, ik kreeg van mijn moeder een kleine opdracht.

Even een pakje afleveren bij oom en tante Emile Cousin – Delanghe in de Casselstraat nabij de Koestraat. De weg was mij bekend, gezien we regelmatig op bezoek gingen. Niet zwaar, netjes in bruin papier gewikkeld legde moeder alles in een handig netzakje. De afstand die te overbruggen viel van ons huisje tot bij tante, anderhalve kilometer; te doen voor een kind van zes jaar.

In die tijd, geen auto's en geen verkeer; dus geen gevaar. 't Was wel oorlogstijd maar er gebeurde niets, het risico was nihil. Verloren lopen was uitgesloten, ik kende de weg op mijn duimpje. Toen was dat de normaalste zaak van de wereld. Stel je dat vandaag eens voor!

Ik moest wel het voetpad houden en eenmaal de baan dwarsen; het was dicht tegen de middag aan en de zon stond in het zenith. Rustig mooi weer. Norbert, zes jaar, mocht van zijn moeder voor de eerste keer in zijn prille bestaan, moederziel alleen op avontuur. Dat vergeet ik nooit meer. Dank u Heer. Hoe zeggen ze dat vandaag? Jawel, loslaten! De teugels vieren!

Ik herinner het mij alsof het gisteren was. Onze moeder was zeer plichtsbewust en nam geen enkel risico met haar kinderen; alleen een bom kon roet in het eten gooien en zelfs dat was toen uitgesloten.

Het waren in die tijd ook allemaal vreedzame mensen en pedofiele geesten kwamen ook weinig in het stuk voor, 't heeft veel met opvoeding te maken. Ogenschijnlijk toch?

Toen ik thuis aanzette zag je niemand, zelfs geen kat op straat. Daar gaan we, Krombekestraat en een eindje verderop naar rechts de Pottestraat, zo'n honderd meter verder de Gasthuisstraat en vervolgens rechtsaf naar de Casselstraat, honderdvijftig meter verder; al die tijd niets en niemand gezien; 't was bovendien stralend warm en muisstil weer. In de volksmond zegde men ook al eens, 't is zo stil als in uw broekzak.

Op zo'n driehonderd meter van tantes huisje, keek ik links en rechts, niets te zien en stak de straat over, juist voor ik aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk kwam en geloof het of niet, juist op dat ogenblik werd de ijzige stilte onderbroken door een kraaiende haan ergens in een nabij tuintje. De stilte was er toch aan voor de moeite. Zo bereikte Norbert tantes huisje zonder ook maar iets of iemand te hebben gezien! Zelfs de haan niet, die had ik alleen maar gehoord!! Oef, ik stond opeens voor de deur van tantes huisje.

Ik klopte ietwat luid op haar deur; je moet weten, toen was er nog geen elektrische bel!

Een paar ogenblikken later opende ze haar voordeur, keek mij verward aan en vroeg waar mijn moeder was, ze kon haar ogen niet geloven, Norbert was alleen!

We gingen samen naar de keuken en ik gaf mijn pakje af. Ik heb jandorie nooit geweten wat er in 't pakje zat. In ruil kreeg ik van tante een sappige rode appel uit haar tuin. Het sap liep over mijn lippen en wangen. Ik smaak het nog.

Het was stil in haar huisje en ik hoorde haar staande klok tikken. Een radio had ze niet, maar wel een volière met opgezette vogels. Uit die hoek ook geen klanken.

Tante was 't gewoon om in de absolute stilte te leven.

Na korte tijd werd ik uitgeleide gedaan met een dikke kus erbovenop; 'De groeten aan uw mama, Marie-Louise', voegde ze er nog aan toe en Norbert spoedde zich naar huis. De terugweg verliep identiek, geen kat gezien en zelfs geen haan horen kraaien; hij lag waarschijnlijk ergens te slapen.

Moeder was reuzecontent om mij terug te zien. En, beste mensen, zo 'stil' kon het in die oorlogsjaren soms ook nog zijn!

Vandaag niet meer! Jullie weten niet wat jullie missen!

En, 't verhaaltje is echt gebeurd.

Licht en duisternis

De mensheid wentelt zich iedere dag in licht en duisternis; 't is de enige manier om het hier op deze aarde een tijdje te kunnen overleven. Er zijn met stellige zekerheid krachten aanwezig waar wij, mensen, niets over weten, maar die er naar mijn mening wel zijn. Ze gaan simpelweg ons verstand te boven.

Het fijne hierover zullen we, zolang we op deze planeet rondlopen, nooit te weten komen. Het is voor mij gewoon een aanvoelen, een gewaarwording dat ze er wel zijn. Uitleggen kan ik niet, ik voel mij als men te klein. Ooit is het heelal in al zijn glorie ontstaan, wat of wie hierachter zit laat ik in het midden, bewijzen kan geen mens op aarde. De schepping blijft een zoeken en tasten zonder einde.

Er zijn in de loop van de geschiedenis oneindig vele ideeën de wereld ingestuurd, maar zekerheden zijn er nooit voor de dag gekomen, we trappelen ter plaatse.

Evolutietheorie, godsdiensten en nog veel meer brengen weinig zoden aan de dijk. Het is en blijft één groot mysterie en oorlogen zijn zeker ook de oplossing niet!

Wat we wel kunnen en mogen zeggen: de mens is een zoekend wezen en in de loop der voorbije jaren, zelfs eeuwen, zijn er vorderingen gemaakt.

We weten ondertussen met zekerheid dat onze aarde om zijn eigen as draait en bovendien terzelfdertijd rond een ster die wij 'zon' noemen en het duurt 365 dagen om de cirkel rond te maken. Dit is natuurlijk al lang geen nieuws meer!

Dit fenomeen alleen al zorgt ervoor dat we juist over voldoende warmte, licht en duisternis beschikken! Dit kan toch geen toeval zijn?

Als kleine menselijke schepselen moeten we ons daarbij neerleggen en nog minder bezorgd over zijn; 't behoort bij de reden van ons bestaan, waarom dan oorlog voeren? In godsnaam!

Die zaken hebben we gewoon in bruikleen gekregen om ons bestaan te regelen. Het is allemaal goed bedoeld en we mogen over alles naar best vermogen beschikken. Er is toch geen reden om te klagen? Alleen, we mogen ons geen eigenaars noemen!

De zon, een ster, een hemellichaam, speelt in ons verhaal van warmte, licht, duisternis en geluid een belangrijke rol in ons bestaan. Zonder zon is er gewoon geen leven mogelijk op aarde. Maar, goddank, ze is er wel!

Ten andere, voor het ganse heelal moeten we God dankbaar zijn. Wat God dan ook mag zijn ofte voorstellen.

Gedenk, onafgebroken, wat wij mensen niet eens een 'peulschil' zijn hier op deze aarde.

Hitler en zijn trawanten stellen dus ook niets voor, maar ze kunnen ons toch het vuur aan de schenen leggen!

Weet dat de afstand van onze 'aarde' naar de 'zon' zo'n 150 miljoen kilometer bedraagt! Als we naar de zon staren zien we eigenlijk slechts de buitenkant, een klein pelleke dat zo'n 5700 graden warmte uitstraalt, stelt niks voor ten opzichte van de binnenkant. Om het begrijpelijk voor te stellen; onze zon is ongeveer 108 maal de grootte van onze aarde. De binnenkant is dus enorm groot. De warmte wordt geschat op niet minder dan zestien miljoen graden! Wat stellen wij mensen met onze aarde dan voor? Te klein om veel woorden aan vuil te maken, zou je denken, maar neen hoor; tot bewijs

van het tegendeel is de aarde de enige plaats in het heelal waar mensenleven voorkomt. Als dat geen wonder is!

Oorlogen zijn dus verwenselijk; mensen moeten beschermd worden in plaats van gedood te worden!

Hitler en consoorten zijn 'het sop en de kool' niet waard. Ondertussen veroorzaken ze veel leed aan mensen.

In het onderbewustzijn van de mens zou het woord oorlog moeten geschrapt worden!

We zouden meteen in een andere wereld leven!

Begrijpen wie kan; er is toch water, eten, drinken, warmte, geluiden, stilte, licht en duisternis genoeg om onze tijd hier op deze aarde uit te doen!

Gezien in het 'licht' van de oneindigheid is ons leven hier op deze aarde slechts 'een druppel op een hete plaat'!

De fenomenen geluid, stilte, licht en duisternis zijn in onze schoot geworpen om een gelukkig en menswaardig bestaan door te maken.

Mensen zoals Hitler en zijn SS-militanten steken daar een stokje voor. Waarom in godsnaam? Oorlogen brengen nooit aarde aan de dijk! Het is al ontelbare keren bewezen!

Ons 'denkvermogen' en onze 'genen' doen ons 'domme' kronkels maken en dan spreken we nog niet van dat 'eigen willeke'!

Dit wist ik al op 10 mei 1940 en ik was nog niet eens vier jaar oud!

God, mensen, hoe hij er ook mag uitzien, is niets anders dan liefde!!

Zijn schepselen daarentegen, met hun eigen wil, schieten op alle vlakken te kort!

Schreeuw het maar van de daken!! Het kan nooit kwaad. Waarom werpen sommige mensen altijd roet in ons eten? Waar komt deze nodeloze reactie vandaan? Mensen zijn toch rare vogels in hun denkpatronen!

Waarom handelen mensen daar niet naar? Vandaag, zo vele jaren later, heeft de mens blijkbaar nog niets bijgeleerd, integendeel zelfs, de wereld staat op zijn kop! Het is blijkbaar sterker dan de mens zelf.

Iedereen wet toch al lang dat oorlogen nooit iets positiefs bijdragen voor de mensheid. Het veroorzaakt alleen maar kommer en kwel. Waarom moeten er steeds mensen opstaan in de aard van Hitler en het kwade beogen en ganse bevolkingsgroepen in hun val meesleuren?

Ik heb Hitler, als kind van vier jaar, ook tekeer horen gaan op onze radio. Hij had een enorm spraakvermogen, we verstonden er niets van, maar de Duitsers werden allemaal meegezogen in zijn discours. Ze lagen aan zijn voeten en waren ziende blind! Overredingskracht had hij wel. In geen tijd stond, door één man, de helft van de wereld in brand.

De Duitse militairen, in opleiding, werden uit de doekjes gedaan hoe ze strategisch met 'licht' en 'donker' moesten omgaan. Het kon van levensbelang zijn; Hitler had het ook aan den lijve ondervonden tijdens de eerste wereldbrand. Hij huldigde een basisprincipe, 'zien' was in oorlogstijd veel belangrijker dan 'gezien' worden. Camouflage was een veel gebruikte tactiek. Langs de andere kant waren ook de 'schijnwerpers' een geducht wapen; vooral 's nachts om een klare kijk te hebben op vele zaken.

In de concentratiekampen werden deze methoden gebruikt om ontsnappingen in de kiem te smoren, met veel succes trouwens. Het eerste jaar van de oorlog waren de Duitse legers heer en meester. Op de 'verlichting' werd in onze kontreien niet zo nauw gekeken. De vijand was in geen velden te horen of te zien. De Duitse legers sneden toen precies door de boter en ze gebaarden van 'pieken haas'.

Ook vanuit de lucht kregen de troepen van Hitler geen enkel weerwerk in 1940 en 1941; 't is pas veel later begonnen nadat Europa en Amerika de krachten hadden gebundeld.

Het Duitse leger kon in die eerste jaren van de oorlog tegen een stootje; ze moesten van ver komen om Hitler klein te krijgen. Der Führer beschikte over een stel zeer knappe legerleiders; zoals generaal Rommel er een was.

Gelukkig was de opperchef Hitler niet van zo'n kaliber. Het ging zelfs zo ver dat Hitler, in een moment van zinsverbijstering, generaal Rommel tot zelfmoord dwong.

Ja, zo win je natuurlijk geen oorlog. Enkele topelementen had hij wel nog lopen, zoals ene 'Wernher von Braun', specialist van 'geleide' bommen.

Deze von Braun heeft de Amerikanen, na de oorlog, nog veel diensten bewezen in de verovering van ons luchtruim!

We gaan even terug naar 1941 in ons Poperinge. De straten werden toen 'verlicht' door het gebruik van lantaarnpalen die werkten op gas. Zie foto in bijlage, dit exemplaar stond op onze grote markt.

Dergelijk 'monument' was ook te zien in onze Krombkestraat, ter hoogte van d'Hoge Reke, nabij mijn woonplaats. Diezelfde 'Hoger Reke' heeft een grote rol gespeeld in 'mijn' geschiedenis van de oorlogsjaren. Later meer hierover.

Op tal van plaatsen in het centrum van Poperinge werden dergelijke lantaarnpalen geplaatst. Vanuit de lucht was Poperinge centrum 's nachts goed zichtbaar. In 1941 kon dit nog door de beugel. Alles veranderde in het jaar 1942 toen geallieerde vliegtuigen het luchtruim boven onze stad verkenden. Van de een op de andere dag was de lantaarnpaalverlichting verboden door de bezetter.

We zijn januari 1942 en dus het voorlopig einde van de straatverlichting; de oorlog had blijkbaar een wending ingeluid.

We moesten de bezetter nog dankbaar zijn, in huis mocht de gasverlichting aanstaan. Alle vensters en lichtgaatjes moesten zeer zorgvuldig afgeschermd worden met een doek zodat er geen lichtspoor te zien was, anders hadden we prijs en moest de gasverlichting afgesloten worden. Ten huize Verroye liep alles vlot. De bezetter bleef vooralsnog baas!

Men sprak toch ook al van nieuwe opsporingsmethoden in vliegtuigen, namelijk 'radar'. Het was wel nog in zijn prille begin en had weinig of geen invloed in die jaren.

In die oorlogsjaren na 1941, kon het plots 'stikke' donker zijn buiten; alleen als er 'sterren' en of een 'volle maan' van het firmament zichtbaar waren kon men spreken van 'verlichting'. Geen sterren en geen maan dan zegde men: "t Is pikkedonker, je ziet geen hand voor uw ogen", en ook nog, "t Is zo donker als in uw broekzak!" Deze uitspraken zijn vandaag met de noorderzon, voor altijd verdwenen! Spijtig toch?

In die tijd was het nog moeder natuur die de lakens uitdeelde en vandaag is het de evolutietheorie die alles in handen heeft genomen.

Of het een verbetering is voor de mensheid laat ik in het midden, want, wie ben ik?

De waarheid ligt waarschijnlijk in het midden.

Wat zeker is, in die jaren zaten we 's avonds samen aan moeders keukentafel bij kaarslicht en 't was 'stil' in huis, geen geluid van een televisietoestel of radio en ook geen laptop en computer! Burn-out en stresstoestanden, wat zou dat kunnen geweest zijn!

Op de winteravonden van 1942 zaten we samen rond on Leuvense stoof te keuvelen over koetjes en kalfjes zoals men dat in Poperinge zegt, dicht bijeen. Nu en dan werd er een beetje slam of een briketje toegevoegd zodat de rode pot niet uitdoofde. De kachel deed met ons mee, geholpen door een ijzige wind in de schoorsteen, het bleef gezellig warm in huis met onze moeder en broers rond 't fornuis, onze vader Gerard zat ergens op het vliegveld van Bethune in Noord-Frankrijk. Zo ging dat toen.

Een vredelievend en rustig gezelschap ten huize Verroye.

De tranen van ontroering springen nu nog, na al die jaren, in mijn ogen. Waar is de tijd heengevaren?

Meer moest dat niet zijn, midden die oorlogsjaren. We hadden geen nagel om op te kloppen en toch waren we de koning te rijk! Een 'gezegde' om te onthouden!

We hadden steun aan elkaar en dat was zakken goud waard. In huis werd het akelig stil rond de brandende kaarsen. Hier en daar een geeuw en omstreeks tien uur (in de avond) zegde onze moeder, Marie-Louise: 'Kom jongens, blaas de kaarsjes uit, we gaan slapen. Trek jullie kleren uit en doe uw pyjama aan.' Zo gezegd, zo gedaan! Moeders wil was wet. Broer Georges blies de kaarsjes uit en plots was het stikke donker, alleen de rode pot van onze stoof zorgde voor nog wat lichtstralen. Moeder gaf ons nog een laatste kus en kruisje op ons voorhoofd voor het slapengaan. 'Wel te rusten', voegde ze er nog aan toe.

De weg naar onze slaapzak gevuld met stro vonden we zo.

In de kortste keren was iedereen in dromeland verzeild geraakt. God schiep de dag en wij pasten ons aan. Iedere dag opnieuw, al die oorlogsjaren.

Er zou wel ooit licht komen in de duisternis. Het lachen zijn we nooit verleerd.

De bezetting van België

Op 10 mei 1940 verklaarde Adolf Hitler in naam van Duitsland de oorlog aan België. Iedereen die toen over een radio beschikte en zoveel waren er nog niet, hoorden het 's morgens vóór hen en vóór haan, om 3 uur, aankondigen.

Een verrassing was het niet meer, men zag het al een tijdje aankomen; de gesprekken in Poperinge gingen over niets anders meer.

De mensen berustten al een tijdje in hun lot. De echte betekenis van deze daad hadden de meesten al meegemaakt tijdens de Eerste Wereldoorlog van 1914 tot 1918. In de omgeving van Ieper wisten ze er alles van, 't was nog niet eens heropgebouwd, de sporen van oorlog waren zelfs nog niet verdwenen. Adolf Hitler wist er alles van. Ikzelf was toen nog niet geboren. Voor mij was alles een nieuw gegeven.

Ik zou het in de kortste keren aan 'den lijve' ondervinden wat oorlog betekent.

De eerste tekenen kwamen van mijn eigen vader. Enkele dagen voor de aankondiging op de radio werden alle jonge mannen opgeroepen door de Belgische regering om hun militaire eenheid te vervoegen. Mijn vader Gerard ontkwam ook niet aan zijn lot. Herinner u de geschiedenis van 'zijn' vader Remi in 1914!

Het land zou verdedigd moeten worden met al zijn krachten tot eer en glorie van het vaderland!

Dit wilde wat zeggen gezien in het licht van de Eerste Wereldoorlog voor menig Vlaming.

Niet alleen 'hun' leven op het spel zetten, maar ook vrouw en kinderen in de figuurlijke 'kou' achterlaten zonder inkomen om te overleven.

Herinner u zijn vader, Remi Verroye, in 1914.

Gelukkig heeft de lijdensweg maar achttien dagen in beslag genomen en zag de koning, Leopold III, het nutteloze van de ganse operatie in; het kleine Belgische leger was geen partij voor het oppermachtige Duitse leger van Adolf Hitler en zijn nazipartij.

In die eerste dagen van de Tweede Wereldoorlog vonden vele jonge soldaten een nutteloze dood en anderen zouden de rest van hun dagen op deze wereld moeten slijten als gehandicapte, met alle gevolgen van die en de oorlog was nog maar amper begonnen.

Wat toen wel opviel: het grootste deel van de Waalse soldaten werden gevangengezet en de Vlamingen mochten terug naar hun haardstede. Wat zat daarachter?

Mijn vader, Gerard, kwam gelukkig ongeschonden terug naar huis en dat was, voor mij althans, het voornaamste!

De gevolgen van de overgave van koning Leopold III waren meteen duidelijk; in de kortste keren was gans België een bezet land en de koning en zijn familie verdwenen in ballingschap.

De koning was tenminste aan de zijde van zijn soldaten gebleven!

De regering en zijn ministers namen tijdig de biezen en vluchtten naar Engeland; zo ontsnapten ze de dans! Vaandelvlucht noemen ze dat! Ze keken vanop veilige afstand toe hoe wij, de Belgische bevolking met de gebakken peren zaten en aan ons lot werden overgelaten.

Niet zo mooi als u het mij vraagt. Aan de werkelijkheid ging er natuurlijk niet veel veranderen, maar toch, moedig kan je het niet noemen!

De Duitse bezetter deelde vanaf nu de lakens uit.

We gingen het in de kortste keren aan den lijve ondervinden.

De burgemeesters en hun schepenen gingen de keuze krijgen: buigen of barsten!

Het werd al snel duidelijk: wie de orders van de bezetter niet naar behoren en tijdig uitvoerde, werd stante pede uit zijn ambt gezet.

Het duurde nooit lang; een 'collaborateur' werd snel gevonden om naar de pijpen van de bezetter te dansen.

De Belgische bevolking was het eerste slachtoffer

Wie had toen, op 10 mei 1940, gedacht dat deze ellende zo'n vijf jaren zou duren!

In de kortste keren kwam het 'verzet' in beweging.

Het zou morgen nog niet gedaan zijn met de bezetting.

Het verzet en de vele gevolgen

Oorlogen zijn van alle tijden en worden aan mensen opgedrongen. Door de aard van het 'beestje' en onze 'genen' is het de normaalste zaak van de wereld dat we ons wenen als een duivel in een wijwatervat en met de middelen waarover we beschikken 'verzet' plegen.

Ergens in de wereld is er altijd iemand van ons mensenras om de onnozelaar uit te hangen en de boel op gang te schieten met steun van zijn achterban. Zo was het gisteren, vandaag en morgen zal het niet anders zijn.

Oorlogen gebeuren alleen onder mensen, dus van hetzelfde geslacht. We spreken dus niet ten onrechte van het mens'dom'.

De dieren zijn op dit gebied intelligenter dan 'wij' mensen en zij staan hun soortgenoten niet naar het leven en behoren dan ook terecht tot Gods... dierenrijk!

Zullen we het dan nooit leren?

't Is om erbij te wenen!

Verzet is in mijn ogen een rechtvaardige zaak. We laten ons toch niet zomaar naar de slachtbank leiden; we zijn geen kudde schapen en proberen tenminste op onze 'strepen' te staan en onze mensenrechten te verdedigen.

Verzetsdaden staan dus ten minste gelijk met die oorlogsdaden; 't is ons volste recht! Als je zonder reden in de hoek wordt gedreven waar de klappen vallen.

In 'verzet' gaan ben je gedwongen door 'alleenheersers' en 't begint steeds op een kleine schaal, maar eindigt dikwijls in een onoverzichtelijk kluwen en niet zelden tot moord en doodslag.

Altijd, menonwaardig!

Zal aan deze wanpraktijken dan nooit een einde komen.

10 mei 1940 was dan ook geen uitzondering op deze regel en in de kortste keren ontstonden overal te lande verzetsgroeperingen; gelijkgezinden vonden elkaar en verenigden zich om gezamenlijk in 'verzet' te gaan. De normaalste zaak van de wereld in oorlogstijden. De boot was vertrokken voor enkele jaren en niemand wist precies het eindpunt van deze uitzichtloze tocht.

De aanzet gebeurde aanvankelijk in de grote steden van ons land: Brussel, Gent, Antwerpen, Luik en Charleroi.

Daar vond men voldoende geschoolde krachten om deze verzetsbewegingen in goede banen te leiden. Dit was van primordiaal belang om niet als los zand uiteen te vallen.

Deze lui kenden ook de weg naar geld, wapens en vooral munitie. Mankracht was ook uiterst belangrijk om tot daden te kunnen overgaan; met andere woorden: orde, tucht en kennis gingen hand in hand.

De kleinere steden, zoals Poperinge, Ieper, kuststeden, gemeenten en zelfs dorpjes volgden gezwind als een lopend vuurtje. Zowat overal kwamen verzetsbewegingen tot stand, maar dan op een heel andere schaal dan in grote steden. Het liep snel uit de hand. Er was bovendien een tekort aan alles en nog wat; met andere woorden, het was op een amateuristische leest geschoeid. De Duitsers en de collaborateurs lagen constant op de loer! Het werd een zeer gevaarlijke bedoening en men moest uit zijn doppen kijken!

Tussen kleine steden, dorpen en gemeenten werd er gewerkt onder een 'codenaam'. Het was veel veiliger en moeilijker op te sporen. Er was een grote nood aan intellectuele mensen om dergelijke zaken op poten te zetten. Er was in die jaren nog geen sprake van elektriciteit, laat staan computer. Het waren voor die tijd primitieve middelen.

Bij ontdekking van dergelijke systemen door de vijand waren de gevolgen dramatisch en het eindigde met stellige zekerheid in Duitse concentratiekampen en niet zelden met een dodelijke afloop.

Het zal dus niet in dovemansoren bij de vrouwen en heren van de verzetsbewegingen; 't was opletten geblazen.

Waren die grote risico's wel de moeite waard, is een vraag die men zich kan stellen.

In ieder geval het hield die moedige mensen niet tegen om verzetsdaden te plegen. Tot in de kleinste uithoeken van het land hield men zich daarmee bezig; de ene verzetsdaad al groter dan de andere. De grote steden liepen voorop met hun verzetsbewegingen, want zij beschikten over oorlogswapens en allerlei munitie. Dit kon men het 'echte' verzet noemen. Opslagplaatsen van allerlei goederen en de Nationale Maatschappij van de Spoorwegen waren hun mikpunten, om hun wraak te koelen.

Vooraf deze handelingen waren een 'rem' op de aanvalsdrijf van de Duitse troepen.

Veel slachtoffers waren zelden te betreuren, 't was meer de bedoeling van de verzetslieden om de Duitsers wijs te maken dat 'zij' er ook nog waren.

In de beginfase was het de bedoeling om wat zand in de ogen te strooien.

De 'kleintjes', zoals de verzetsgroepjes in onze gewesten, hielden het grotendeel op het verspreiden van vlugschriften en dat was ook niet zonder gevaar, want in die oorlogsjaren bestond er een avondklok, meestal 21 uur en dan was het verboden om nog op straat te lopen!

Veel daadkracht had het allemaal niet. Een beetje 'rommelen in de marge' noemde men dit.

Het was niets meer dan een spelletje van 'kat en muis', maar het werkte de Duitsers toch op de zenuwen. Om eerlijk te zijn, het sop was de kolen niet waard. Het dekte zeker de eventuele gevolgen van hun daden niet. Alle verzetsdaden in onze contreien gebeurden ook maar sporadisch en ze waren over het algemeen amateuristisch en slecht georganiseerd. De leiding van die groepjes liet meestal te wensen over. Waar zouden ze het geleerd hebben?

Hier en daar was er wel iemand die ooit een beetje opleiding, militaire en burgerlijke, genoten had. Een man die ik nog gekend heb, was onderwijzer.

Het enige wat die mensen samenhiel: hoe kunnen we, in hemelsnaam, die Duitsers kwijtgeraken?

Geld speelde ook een grote rol. De meeste van die verzetsstrijders bij ons hadden nog niet genoeg middelen om in hun eigen onderhoud te voorzien! Het waren allemaal mensen uit de werkende en lagere klasse van de bevolking. De 'bourgeoisie' trok het zich niet aan en hoogopgeleiden in onze regio was eerder een zeldzaamheid.

Een zaak hadden ze wel gemeen, ze hadden moed en opoffering te koop en angst hadden ze nog nooit van gehoord. Er waren er toch nog, echt e Vlamingen!

Geen geld; hoe zouden ze dan aan wapens en munitie geraken? Het was eerder vechten tegen de bierkaai!

De doorsnee 'Vlaming' wist wel van het bestaan van de verzetsgroeperingen en enkelen kende men zelfs bij naam en voornaam van de leidinggevendenden. Ze werden evenwel stilgezwegen en in de volksmondnoemde men die mensen onder de algemene benaming, namelijk 'het vierde leger'.

De 'vierde macht' naast de, land-, lucht- en zeemacht. Voor die durvers en roekelozen deed men zijn pet af.

Het was een soort 'geheim leger'.

Het verzet bij ons in Poperinge was door iedereen gekend en bekend onder de algemene naam 'de witte' ofte 'de witte brigade'. Als men ze ergens in groep zag, droegen ze allemaal een witte overal.

Poperinge was dus verdeeld in twee groeperingen. De witte en de zwarte, tegengestelden van elkaar!

Bij het begin van de Tweede Wereldoorlog werd er ook in Poperinge een verzetsgroep opgericht; ze waren er snel bij en wilden voor niemand onder doen.

Vier mannen uit Poperinge zetten zich samen aan tafel om een deftig plan uit te dokteren. Een zeer belangrijk detail: ze vertegenwoordigden alle klassen en standen van de Poperingse bevolking. Dit was een opvallende uitzondering bij vele andere steden en gemeenten. Hun succes had daar zeker ook mee te maken.

Er was een bankdirecteur, niet onbelangrijk; een zelfstandige zakenman met een goede reputatie; een bediende met veel kennis over tal van onderwerpen; en ook een zelfstandige arbeider met veel gezond verstand en mensenkennis.

Ze vertegenwoordigden dus een groot deel van de Poperingenaren. Hun namen werden aanvankelijk voor Duitsers en collaborateurs geheimgehouden. Alles gebeurde 'achter de schermen'!

Zoals de lezers al weten werd gekozen voor een verzetsgroep onder de naam 'de witten' ofte 'de witte brigade'. Poperinge was een organisatie rijker.

Eén van de vier oprichters was een broer van mijn moeder, Albert Delanghe. Op vandaag is het geen geheim meer natuurlijk. Hij is ondertussen al enkele jaren overleden; dit even terzijde.

In de kortste keren hadden ze vierhonderd leden! De 'weerstand' ofte 'verzet' was er vroeg bij in onze stad.

Wie waren die mensen 'hier' die het aandurfdën om verzetsdaden te plegen? Het waren in ieder geval, op enkele uitzonderingen na, allemaal Poperingenaren. En nog uitzonderlijker voor die tijd, er waren ook vrouwen bij het verzet in ons Poperinge! Ze durfdën ook in de bres springen als het erop aankwam! Ook zij hadden 'haar op hun tanden'. Bovendien; uit alle rangen, standen en politieke partijen. Hun leuze was: 'allen voor één en één voor allen'! Mooi, toch?

Het waren allemaal eervolle mensen die hun dagelijkse kost verdienden in 't zweet hun aanschijns en er een vredig bestaan op na hielden.

Ze wilden zich gewoon ten dienste van allen zetten op gevaar van hun eigen leven.

Allen wezen geprezen voor moed en zelfopoffering. Ze waren ervan doordrongen dat er 'iets' moest gebeuren om de vijand te dwarsbomen en het land uit te krijgen. 'Eendracht maakt macht' Of het veel geholpen heeft, is een ander paar mouwen!

Enkelen, ook in Poperinge, hebben het met hun leven moeten bekopen. Hun namen zal je straks wel nog te weten komen.

Die stomme oorlog toch.

Onze Poperingse verzetslieden waren meestal onder de noemer 'amateurs' te klasseren. Sommigen waren een beetje naïef te noemen; anderen vielen op door hun stoerdoenerij en enkelen waren zelfs 'ongeschikt' voor het verzet. Maar ja, 't waren ook vrijwilligers, ze konden niet geweigerd worden, ook 'die' mensen bedoelden het goed!

Een gevaarlijke ontplooiing was dat sommige 'zwarten' ofte 'collaborateurs' probeerden te infiltreren in de weerstandgroepen, vooral in de grote steden, waar ze niet of minder gekend waren. In Poperinge is dit, naar mijn weten, nooit gebeurd, want ze waren allemaal bekende gezichten.

Voor velen, langs beide zijden, werd het hun zwanenzang en werden ze in de pan gehakt! Het moet een vreselijke dood geweest zijn!

Om soortgelijke zaken te vermijden werden er nu schuilnamen in het leven geroepen.

In grote steden wist niemand nog precies met wie hij te doen had, gevaarlijk!

Gevaarlijke situaties waren schering en inslag. Verzetsdaden zijn van een ander kaliber dan oorlogsdaden, er wordt meer op de man gespeeld en dat houdt risico's in.

Er waren personen die zich bezighielden met het drukken en verspreiden van sluikblaadjes en anderen met industriële sabotagedaden.

Piloten van neergehaalde vliegtuigen werden op een ontsnappingslijn gezet door verzetsgroepeerings.

Aanvankelijk waren verzetslui onvoldoende geschoold om met wapen om te gaan.

De verzetsdiensten kwamen niet zomaar opgedoken op 10 mei 1940, bij het begin van de Tweede Wereldoorlog. Je moet weten, ze werden al vele jaren voorbereid en geleid door de Belgische regering, ministers inclusief die, enkel dagen voor 10 mei 1940, begin van de Tweede Wereldoorlog, hun biezen gingen pakken naar Londen in Engeland.

Zo bleef de ganse verzetsstructuur in legen handen achter en dus een 'utopie'! De bevolking werd door hun leiders in de steek gelaten! Zo liep het verzet op losse schroeven!

Onze bewindvoerders waren allemaal in veiligheid en op hun gemak en wij werden zomaar te 'kakken' gezet.

De 'excellenties', bijna allemaal Franstaligen! De anderen, Nederlandstaligen, hadden 'niets' in de pap te brokken! Het was immers als altijd zo geweest; lees maar even onze geschiedenis erop na. De Vlamingen liepen er gewoon voor spek en bonen bij. De geschiedenis herhaalde zich gewoon.

In ons Poperinge kwam de verzetsgroep onder de naam 'de witte brigade' redelijk goed voor de dag en bleef vooralsnog een goed bewaard geheim.

Het geheim heeft zeer lang standgehouden.

Na oktober 1942 was er in België een grote motivatie om tot weerstand ofte verzet over te gaan.

Men werd de handelingen van de bezetter kotsbeu. Praktisch iedereen in de Westhoek voelde zich in geweten verplicht om tot daden over te gaan.

De mensen vreesden vooral dat hun kinderen in de verre toekomst de dupe ofte het slachtoffer van Hitler zouden worden. Ja mensen, mei 1945 was nog ver weg.

Het Duitse leger kwam sterk voor de dag, geen noemenswaardige tegenstand en iedereen vreesde het ergste en een zeer koude winter stond voor de deur, de moed zonk in onze schoenen. Ik herinner het mij alsof het gisteren was.

Het leek er sterk op dat Hitler aan het langste eindje zou trekken. We werden er bij momenten zowaar een beetje moedeloos van. Ik was nog een kind en wist van niets anders, weinig eten en lange dagen.

Onze toekomst met Hitler aan de macht zag er in een woord zorgwekkend en hopeloos uit. Waar moet dat eindigen?

Bij sommige families leidde het tot hoogoplopende discussies met hun opgroeiende kinderen. De zenuwen stonden dikwijls op springen bij zoveel ellende zonder uitzicht op betere tijden. Toen zag het leven er zeer donker uit voor ons.

Mensen, wat een tijden. Ik kan het niet genoeg zeggen... Jonge mensen van vandaag, ik weet wat ik zeg en heb het meegemaakt, lees deze lijntjes duizendmaal; geschiedenis is zeer belangrijk om te weten! Trek er uw lessen uit!

Ze kunnen nog terugkeren, die tijden.

De verplichte tewerkstelling in Duitsland moest nog beginnen.

De bombardementen overal te lande werden ook stelselmatig opgevoerd, met zeer veel slachtoffers tot gevolg.

Ingenieur 'von Braun' kwam voor de pinnen met zijn telegeleide bommen, V1 en V2!

Deze vliegende bommen, V1 en V2, waren onze tijd ver vooruit en ze waren telegeleid om op een bepaalde plaats neer te vallen. Ingenieur von Braun was de ontwerper van deze moordtuigen. De gevolgen waren niet te overzien.

Ingenieur von Braun is de man die na de oorlog de Amerikanen enorme diensten heeft bewezen in de ruimteontwikkeling en landing op de maan!

Hitler had het moeten weten, hij was een tweede maal gestorven van verontwaardiging.

In de jaren 1943 en 1944 heb ik er veel 'zien' voorbijvliegen richting Londen in Engeland met serieuze staartvlam. Ze waren gelukkig niet voor ons bestemd.

Er is wel één grote uitzondering: toen een V1-bom stilviel boven onze hoofden bij d'Hoge Reke! Dit vertel ik u uitgebreid wat verder in mijn boek. Die dag is er een groot wonder gebeurd en moest ik, met vele anderen, gedood zijn!! Maar ik ben er nog altijd, nietwaar?

En 't was nog lang niet gedaan die oorlog! Alle jongen mannen tussen 18 en 30 jaar waren opgejaagd wild en... doken onder. Enkele bladzijden verder leest u er alles over bij de verplichte tewerkstelling.

Het gevolg was dat vele van die jonge mannen en ook vrouwen tot verzets- en weerstandsgroepen aansloten.

Nog andere gevolgen staken de kop op: voedselschaarste en een buitengewoon koude winter. Het vroor van vóór kerstmis 1941 tot einde maart 1942. De temperaturen bleven onafgebroken onder het vriespunt. Maanden aan een stuk!! Dag en nacht!

Ondervoed, onvoldoende warme kledij en ik was niet eens zes jaar oud. De duivel was ermee gemoeid.

Oorlogstoestanden draagt een mens zijn ganse leven mee. Ik ben dus nog altijd een levende getuige!

Mijn ouders moesten toverformules gebruiken om de stevige vrieskou buiten te houden. Alle middelen waren goed: oude klederen, dekens, houten klompen, tot op de draad versleten truien, ondergoed en hemden, onze voeten werden in bruin papier gewikkeld om ze een beetje warm te houden. Oude versleten vesten en jassen hielpen ook mee om die felle koude te weren. Gelukkig konden we beschikken over 'nieuwe' wollen handschoenen en berenmuts gebreid door die hulpvaardige dames van de winterhulporganisatie. 's Avonds kropen we zo dicht mogelijk bijeen rond de warme rode pot van onze Leuvense stoof en als dat ook niet meer voldoende was, liepen we naar onze 'strozak' en hielden al onze kleren aan! We draaiden ons hele lichaam in een bolleke! Probeer u dergelijke toestanden maar eens voor te stellen. Vijf lange wintermaanden, van 1940 tot 1945; voor een manneke van niet eens tien jaar oud.

Verkondig het maar aan al die verwende kinderen van vandaag, beste lezer van dit 'echte' verhaal!

Ik hoop uit de grond van mijn hart dat ze dergelijke zaken nooit moeten meemaken.

Gelukkig waren er de mensen van het verzet die tenminste de schijn ophielden, dat die dwaze oorlog ooit zou stoppen.

We kunnen er niet omheen; bij de gevolgen van de verzetsdaden spelen drie partijen een rol. Allereerst het Duitse leger onder leiding van Hitler die de Tweede Wereldoorlog begon. Als tweede, het zogenaamde vierde leger van talrijke verzetsgroepen verspreid over het ganse land. En zeker niet te vergeten, derde speler en 'luis in de pels', de zwarten en collaborateurs die de bezetter terzijde stonden.

In Poperinge spraken we van de 'bezetter', de 'witte brigade' en natuurlijk ook, de 'zwarte brigade en collaborateurs'.

In de jaren 1941 en 1942 beleefde het verzet zijn hoogdagen. Laat ons eerlijk zijn, 't waren gewoon 'speldenprikjes'. Het werkte de bezetter op de zenuwen, hij werd er ook bloednerveus bij, maar niet meer dan dat.

De Duitsers kwamen veel gevaarlijker uit de hoek: razzia's met SS-gestapo's en feldgendarmes tot de tanden toe gewapend. Ze werden steeds driester. Er volgden arrestaties en velen eindigden in concentratiekampen met alle gevolgen van dien. De meest gehaten onder de collaborateurs speelde hierbij dikwijls een hoofdrol.

Ze verdienden meer dan een pak slaag na de oorlog!

Er waren in die oorlogsjaren veel collaborateurs in onze stad Poperinge, ze woonden in alle straten, wijken en pleinen. Ze kwamen in alle rangen van de bevolking voor. De ene was wel gevaarlijker dan de andere. Ze waren door iedereen gekend en gevreesd.

Niemand sprak hen aan, ze werden eenvoudigweg voorbijgelopen als 't vuil van de straat. Je moest ze wel in de gaten houden, want de 'moffen' waren hun beste vrienden.

Herinner u de begrafenis van Robrecht Bruneel. Zijn vader Cyrille had ervoor gezorgd dat de broer van mijn moeder, Maurice Delanghe, werd weggevoerd naar Dresden in Duitsland.

In het eerste huis van d'Hoge Reke woonden in die jaren een gewapend verzetsstrijder, met name Urbain Huyghe. Dat wist Cyrille Bruneel maar al te goed en hij lag op de loer. Urbain was zelden of nooit thuis. Het was een sluwe vos en dus niet zomaar te pakken te krijgen. Hij hield zich ergens verscholen en zelfs zijn eigen familie was niet op de hoogte van het adres. Zo kon niemand hem verraden; geklist worden betekende het einde van zijn menselijke bestaan en dat wist Urbain maar al te goed.

Ik woonde toen, en vandaag nog steeds, op een boogscheut van d'Hoge Reke, minder dan vijftig meter, in een rijhuis en doodlopend straatje. Vroeger bekend onder de naam "t pleintje".

Het volgende verzetsverhaaltje heb ik als zesjarig kind meegemaakt, aan den lijve ondervonden, nachtmerries aan overgehouden en tot op heden is elke vezel van mijn lichaam ervan doordrongen!! Het laat mij nooit meer los. Ik wens het niemand toe. Mijn haren rijzen te berge terwijl ik het nu schrijf.

Luister maar...

Op een stille, zaterdagmorgen, omstreeks 10 uur, in de maand augustus 1942, gebeurt het volgende. Zonder aankloppen en geheel onverwacht vliegt onze voordeur open en voor we het goed en wel beseffen staat de ganse woonplaats vol met tot de tanden zwaarbewapende Duitse SS-soldaten met helm op het hoofd.

Mijn moeder en ikzelf waren als aan de grond genageld.

'Gestapo, Gestapo, Gestapo!', tierden ze luid en ongenadig. Het galmt door de lucht en geweren in de aanslag.

Het ging veel sneller dan ik het schrijf. Ons huisje is zo'n aanslag niet gewoon en het trilt op zijn grondvesten. In het zwart geklede Waffen-SS-soldaten, met doodskoppen op battledress-kraag; mausergeweren, blinkende lederen botten. Minstens vijftien manschappen en ook enkele in het oog springende feldgendarmes met lange jassen en opvallende ijzeren platen op hun borst, vullen onze woonruimte. Angstaanjagend, zonder meer! Het ging rapper dan ik het zeg, natuurlijk.

Mijn moeder was verschrikt en kon geen woord uitbrengen. Ik hield haar rokken vast en liet ze niet meer los, het angstzweet brak mij uit.

De 'donnerwetter' (vloeken) vlogen in het rond en ze moesten blijkbaar mijn vader hebben.

Mijn vader was gelukkig thuis en verscheen op het toneel. Hij was ook aangedaan en verbouwereerd, ik zag het aan de blik in zijn ogen... en wat bleek: ze hadden zich van huis vergist, ze moesten bij Urbain Huyghe zijn... in het eerste huis in d'Hoge Reke.

Als kleine peuter van amper zes jaar had ik inderdaad 'doodsangsten' doorstaan! Deze zijn nooit meer helemaal verdwenen. Terwijl ik deze lijntjes nu schrijf, voel ik ze weer, geloof het of niet.

Ik trilde toen ook als riet op mijn beentjes en hield in een panische angst mijn moeder vast en liet ze niet meer los. Angst treft een mens tot in de toppen van zijn tenen! De bewijzen zijn bij mij nog aanwezig.

De vloeken schalden door ons huisje, want de vogel zou gaan vliegen zijn; Urbain Huyghe was door het oog van de naald gekropen. 'Raus, raus, raus, schnell, schnell, schnell!', snauwden ze en ze verdwenen als dieven in de nacht. Moeder, vader en ikzelf moesten even bekomen van al die emoties.

Dit vergeet ik alvast nooit meer.

Veel later heb ik vernomen dat buurman Cyrille Bruneel, collaborateur van de ergste soort, de Gestapo had verwittigd dat Urbain Huyghe thuis was in d'Hoge Reke. De SS'ers hadden zich, in hun haast om hem snel te klissen, van huis vergist en wij waren de dupe van het spel, gelukkige zonder veel schade.

Echt gebeurd hoor, in de maand augustus 1942.

De smeerlappen hebben Urbain Huyghe nooit te grazen kunnen pakken!

Vrijwillige en verplichte tewerkstelling in Duitsland

In het begin van de oorlogsjaren, na mei 1940, was voor de meeste mensen in ons land zien te overleven. In de kortste keren waren we een 'bezet' land, aan de leiband van het Duitse leger. Zij hadden het voor het zeggen en waren heer en meester.

Een vast inkomen hebben was uitermate belangrijk. Geld viel ten ook niet uit de lucht om voedingswaarden te kopen. Eind mei 1940 kreeg stad Poperinge wel bommen en granaten gratis, zoveel we wilden, met veel doden en gekwetsten erbovenop.

Op de bezetter moesten we, zo te zien, niet veel rekenen.

Naargelang de streek waar je woonde, deden zich tal van mogelijkheden voor om aan een inkomen te geraken.

Bij ons in Poperinge kon je rekenen op de landbouwsector, een agrarisch gebeid bij uitstek, want van enige industrie was er geen spoor te vinden; daarvoor moest je naar de Waalse gebieden. Gelukkig hadden we hier ook, als bijna enig gebied in België, de hopindustrie, vele hectaren groot bij een groot aantal hoppeboeren. Het verschaftte het ganse jaar door werk aan ongeschoolde arbeidskrachten. Het heeft in die oorlogsjaren de Poperingse bevolking recht gehouden.

Ook in Noord-Frankrijk waren er mogelijkheden zoals 'bietenteeltcampagnes' van enkele maanden en bij grote landbouwbedrijven, het binnenhalen van de oogst met dorsmachines in de maanden juli en augustus.

En ja, ook de bezetter deed zijn duit in het zakje en verschaftte werk aan geschoolde en ongeschoolde arbeidskrachten om aan een inkomen te geraken, niet onbelangrijk, zelfs niet voor de Duitsers in Poperinge, zoals timmerwerk in 't fabriekje, vliegpleinen in het noorden van Frankrijk, om maar die fameuze 'Rommel-asperges' niet te vergeten.

Mijn eigen vader is door de bezetter gedurende alle oorlogsjaren aan een inkomen geraakt als timmerman-meubelmaker en zelfs als tolk Nederlands-Frans-Duits.

Je kon ook op 'vrijwillige' basis voor de bezetter in Duitsland gaan werken, maar daar zat een flinke adder onder het gras! Talrijke fabrieken in Duitsland en ook landbouwbedrijven hadden een groot tekort aan arbeidskrachten, want de Duitse mannelijke bevolking moest naar het Duitse leger om soldaatje te spelen!

Vele Belgen uit de grensstreek met ons land en Duitsland kozen voor deze optie, voor verschillende redenen. Het was er in de beginjaren van de oorlog veiliger dan bij ons, geen tegenstand van vreemde mogendheden, noch op het land noch in de lucht, geen bommen op uw kop. Je werd er goed ontvangen, goed betaald en ook goed gehuisvest. Wat wil je nog meer?

Het was dus kiezen of delen, eten of geen eten, leven of overleven of omkomen van ontbering. Ze dachten niet verder na en trokken de grens over naar Duitsland.

In de ogen van hun burens die verkozen om toch maar in België te blijven, was het alsof je met de vijand heulde, wat helemaal niet waar was: 't ging alleen om 'den brode'!

Toch werden ze door de Duitsers in het ootje genomen! Eens de grens over, mochten ze niet meer terugkeren naar eigen land!! Een ramp! Dit werd door de Duitsers stilgezwegen. Ze waren gezien! Vaarwel, familie, vrouw en kinderen. De sukkelaars! Ze zaten vast in Duitsland.

Sommigen zijn pas vele, vele jaren later, na de oorlog met familie, vrouw en kinderen herenigd en anderen zijn er omgekomen in de loop van de oorlogsjaren.

Voor die sukkelaars moet het een enorme lijdensweg geweest zijn. Je ziet, het was een onderschat risico om op een 'vrijwillige' basis naar Duitsland te vertrekken.

Hemeltergend in mijn ogen! De Duitsers hadden valsgespeeld en dat was niet eerlijk; 't was natuurlijk een oorlogssituatie, daar hielden ze geen rekening mee.

Toen, in de jaren vijftig en mijn periode en omgeving met Duitse mensen werd hierover geredetwist en sommigen waren beschaamd om Duitser te zijn. Valsspelen kon in hun ogen ook niet.

Je ziet maar, nietwaar.

Hadden die vrijwilligers dat geweten in 1940, dan waren ze waarschijnlijk nooit vertrokken en dan nog liever een bommenregen trotseren in uw eigen streek.

In de periode van augustus 1940 en oktober 1942 waren er ondertussen meer dan tweehonderdduizend, meestal Vlamingen, op vrijwillige basis naar Duitsland vertrokken.

Het angstzweet breekt mij uit als ik aan zo'n onrechtvaardige zaken denk!

Na oktober 1942 waren de Vlamingen het op de een of andere wijze te weten gekomen dat een terugkeer uit Duitsland verboden was en viel het 'vrijwillige' vertrek stil.

Men schakelde over naar een 'verplichte' tewerkstelling! De Tweede Wereldoorlog kreeg een nieuwe wending. De geallieerde troepen kwamen aan zet en het mooie liedje van Duitsland kreeg een ferme deuk.

De Duitse natie werd over het ganse land met bommen getrakteerd. Doden en gekwetsten werden ook hun deel. Vrij en veilig in eigen land was ook volstrekt verleden tijd.

Er veranderde plots zeer veel. Het Duitse leger werd omsingeld. Het gevaar kwam langs alle kanten dichterbij. Uit het oosten rukten de Russische legers op en kwamen in sneltempo dichterbij. Van de andere kant was er aan de geallieerde troepen geen houden aan.

De Duitsers werden in het nauw gedreven en zagen toen al, eind 1942, de bui hangen. De moffen waren echter niet te onderschatten en ook zij gingen op hun achterste poten staan en er kwam nog lang geen einde aan.

In 1943 en 1944 kregen we nog af te rekenen met telegeleide bommen, V1 en V2, van ingenieur Wernher von Braun, later meer hierover.

De geallieerden vormden wel een sterk blok: Amerikanen, Engelsen, Fransen, Polen, Canadezen en vele anderen. Allemaal samen tegen één Duits leger! Je kon ze geen tweederangssoldaten noemen.

Natuurlijk, Hitler had veel mankracht nodig, iedere Duitser, zelfs kinderen, werden in de strijd geworpen en overal in Europa moesten gaten gedicht worden.

De munitiefabrieken in Duitsland moesten op volle toeren blijven draaien. De oorlogsindustrie en nieuwe tuigen werden ontworpen. Er was een enorme nood aan arbeidskrachten en die werden gezocht in de door Duitsers bezette landen, dus ook in België. Met andere woorden, de 'verplichte' tewerkstelling werd in het leven geroepen.

Op 6 oktober 1942 werd door de Duitse bezetter een decreet uitgevaardigd en het klonk als volgt:

‘Alle mannen en vrouwen tussen achttien en veertig jaar moeten zich onmiddellijk melden op
volgend adres:
Werbstelle,
D’hondstraat 37,
Ieper.

In de eerste weken van de maand oktober 1942 werd dit decreet met zachte hand genomen in de hoop dat deze personen zich zouden aanmelden.

Het was zonder de waard gerekend: niemand kwam opdagen.

De bezetter was woedend en kreeg het op zijn heupen! Het moederland, Duitsland, bedelde om nieuwe werkkrachten.

Er werd nog geprobeerd om de jongeren van achttien jaar over de schreef te trekken, tevergeefs, ze kwamen gewoon niet opdagen! Het werd een totale mislukking. Zou jij gaan? Het gevaar om gedood te worden in een munitiefabriek in Duitsland door bommen van ‘onze’ geallieerde troepen was niet denkbeeldig.

De Duitsers werden uiteraard zeer nerveus, er moesten met alle middelen minsten tweehonderdduizend Belgische en bovendien jonge werkkrachten over de Rijn gekregen worden. De munitiefabrieken moesten aan de lopende band, dag en nacht, draaiende gehouden worden.

Niemand werd bereid gevonden om uit eigen beweging te vertrekken, dan maar de grote middelen aanwenden, dachten ze luidop.

Het woordje ‘werkweigeraar’ was aan het daglicht gekomen. Helse tijden waren op komst. Onderduiken was het codewoord.

De eerste maatregel die door de bezetter werd genomen: ze werden beroofd van die zo noodzakelijke rantsoeneringszegeltjes om in hun levensonderhoud te voorzien.

Het werd voor alle achttien tot veertig jarigen pompen of verzuipen! Poperinge stond op zijn kop in oktober 1942. Alle onderduikplaatsen waren goed; de razzia’s van de Duitsers waren nooit uit de lucht en ik heb er tientallen met eigen ogen zien oppakken en door gewapende Duitse soldaten zijn wegbrengen. Om er maar een te noemen; de broer van mijn moeder, Maurice Delanghe. Op een namiddag toen ik van school kwam in het college van Poperinge, hebben we elkaar gekruist in de Pottestraat. Hij was geboeid tussen twee gewapende Duitse soldaten en werd te voet weggeleid. Ik was zeven jaar oud en we woonden onder hetzelfde dak in d’Hoge Reke. We keken elkaar diep in de ogen toen we elkaar kruisten, maar zonder woorden. Dit beeld staat vandaag nog helder in mijn geest! Later meer hierover.

De ‘werkweigeraars’ schuilden waar ze maar konden; op landbouwbedrijven, op zolders bij families en vrienden, in bossen of gewoon in moeders natuur. Een groot deel van hen sloten zich aan bij de rangen van het ‘gewapend verzet’ overal te lande.

Al wie kon ontkomen was een ‘doorn in het oog’ van de Duitsers en dus een verlies aan arbeidskrachten voor de munitiefabrieken in Duitsland.

Het werden moeilijke tijden voor Jan en alleman.

De Duitsers voelden zich nog meer bedrogen en haalden de grove borstel boven. Het spel zat nu helemaal op de wagen. Voor de werkweigeraars waren het moeilijke tijden. De Duitsers lieten niet meer met zich sullen. Door het leven moeten gaan als opgejaagd wild met een constante druk van

ieder ogenblik opgepakt te worden. Een lastig leven, slapeloze nachten, nooit rust vinden en altijd op uw hoede moeten zijn.

Je zou voor minder een burn-out krijgen.

Ja mensen, oorlogsjaren en dan nog als kind, 't is niet om te lachen. Ik weet het hoor!

Het waren niet alleen de Duitsers, je moest ook de vele collaborateurs in de gaten houden, zoals uw eigen buurman, Cyrille Bruneel, 't is godgeklaagd!

Gelukkig, niet alle 'zwarten' steunden de bezetter in deze mensonterende zaken, dit moet ook gezegd worden.

De Duitse Gestapo voerde stelselmatig hun razzia's op, dag en nacht bonkten ze op de deuren en soms werden ze beloond voor hun daden.

Sommige van deze jonge werkweigeraars waren roekeloos en tartten de Gestapo's uit. Het ging zelfs zover dat ze feestjes organiseerden met orkestje in afgesloten ruimtes! Dit was gewoon een uitdagende houding, ze speelden met vuur en het was dan ook niet te verwonderen dat er velen werden opgepakt.

Er was geen ontkomen aan, de Duitse soldaten met de hulp van collaborateurs hadden alle uitgangen netjes afgesloten, ze zaten als ratten in de val. Hun lot was bezegeld, ze hadden het zelf gezocht! Hoe dom kan je, in godsnaam, zijn?

In minder dan geen tijd zaten ze aan de andere kant van de Rijn, een 'lopende band' in een of andere munitiefabriek was toch zoveel beter, zeker?

Het verstand komt inderdaad niet voor de jaren!

En, beste mensen, er waren nog zo'n voorbeelden.

Luister maar.

In die oorlogsjaren moest er ook aan ontspanning worden gedaan. Op zondag werd er overal in Vlaanderen aan provinciaal competitievoetbal gedaan. Auto's waren er weinig of niet en per fiets was het te ver, dus gingen spelers en supporters met de trein naar de burens in steden en gemeenten.

Een reisje met de trein voor al die jonge gasten was niet alleen dom, maar ook roekeloos. Eens de trein in beweging kwam, werden alle ingangsdeuren automatisch afgesloten. Je kon dus niet meer vluchten en dat wisten de Duitsers maar al te goed.

Gewapende Duitse soldaten deden een uitgebreide identiteitscontrole en negen kansen op de tien was je gezien of je moest oeregeluk hebben.

Dit was natuurlijk uw lot uitdagen en erger dan met vuur spelen. Toch konden sommigen het niet laten en ze waren eraan voor de moeite. Stante pede richting Duitsland. Het vele werk lag op hen te wachten.

Op 'kermis' langsgaan was ook niet aan te raden. Spionnen waren in groten getale aanwezig en controleerden alle personen die in aanmerking kwamen, je was een vogel voor de kat.

Op die manier belandden er een paar honderdduizend op Duitse werven. Ik meen te weten dat er in Poperinge meer dan honderdvijftig werden opgepakt en weggevoerd.

Het waren geen concentratiekampen waar ze terechtwamen, maar hun 'vrijheid' waren ze voor lange tijd kwijt!

De voeding liet ook zwaar te wensen over en velen werden geplaagd met zweren, schurft en ook andere onhebbelijkheden.

Toch hebben er, voor gans België, zo'n vijftigduizend personen de dans ontsprongen.

In de eerste zes maanden van 1943 werden meer dan vijfhonderd personen in België gefusilleerd als represaillemaatregel.

Ik moet er wel bij zeggen: na de oorlog zijn de meeste weggevoerde werkweigeraars levend en wel teruggekeerd.

In 1943 liep het verzet gewoon verder, traag maar zonder onderbreking en het werkte de moffen op hun zenuwen. In hetzelfde jaar moesten in alle kerken de klokken eraan geloven; 't werd doodstil op zondagmorgen.

Vredelievend waren ze niet meer, ze werden omgetoverd tot bommen en granaten om levend wezen te doden.

Wat de West-Vlaamse weerstand betreft dient vooral de naam van 'Agnes de Grote' alias 'Tita' uit Houthulst te worden onthouden. Agnes was als koerierster alom tegenwoordig. Dankzij haar moed en toewijding werden soms verbroken contacten tussen zones, sectoren en ook schuiloorden in ere hersteld.

Na de oorlog werd Agnes de Grote, als dank, bevorderd tot 'kapitein van de weerstand', een symbolisch ereteken.

Van oudsher hebben Vlamingen van 'bachten de kupe' het leven van indringers en bezetters zuur en lastig gemaakt!

Het lijkt wel ons eeuwige lot als Vlamingen?

De 'vrijwillige' en de 'verplichte' tewerkgestelden hebben tijdens die oorlogsjaren ook hun steentje bijgedragen om de moffen uiteindelijk weg te jagen!

Dit mag en kan niet ontkend worden.

De rode draad in ons verhaal

De 'Hoge Reke' is in 'mijn' verhaal over de Tweede Wereldoorlog niet weg te denken, ze speelt een zeer belangrijke rol.

Een 'huizencomplex' van vierentwintig 'statige woningen' gebouwd na de Eerste Wereldoorlog. Gelegen in de Krombekestraat te Poperinge.

Toen ik op 30 augustus 1936 het levenslicht zag, woonden mijn grootouders, langs moederskant, Achille Delanghe – Messiaen Rachel met hun talrijke kinderen in deze huizenrij. Mijn eerste tien levensjaren heb ik daar doorgebracht en opgegroeid; duizend en een maal in- en uitgelopen. D'Hoge Reke spreekt boekdelen voor mij!

Mijn moeder, Marie-Louise, was de eerstgeborene in het jaar 1909 en gehuwd met mijn vader, Gerard in 1929. Mijn ouderlijk huis niet eens honderd meter daar vandaan.

Wij zijn allemaal opgevoed tot volwaardige burgers van Poperinge. De oude en eerste generatie is op vandaag, 2019, volledig verdwenen naar de overkant. Ikzelf ben de derde in de rij van de ondertussen vele honderden nakomelingen.

We gaan even terug naar mei 1940. De Tweede Wereldoorlog barst in alle hevigheid los. De familie Delanghe worden langzaam maar zeker verzetsstrijders met alle gevolgen van dien. Ze sluiten aan bij de 'witte brigade' in Poperinge dat deel uitmaakt van het zogenaamde 'vierde leger'.

Door mijn persoonlijk militair verleden als onderofficier in het Belgische leger uit de jaren vijftig en ook zestig van vorige eeuw en de vele contacten met de Duitse bevolking hebben mij een gemengd beeld gegeven van het gedachtengoed van vele Duitsers tijdens die oorlogsjaren. Een algemeen besluit: op deze wereld heb je overal goede en minder goede mensen lopen, oorlog of geen oorlog.

Nu, gaan we even de familie Delanghe doorlichten tijdens die oorlogsjaren.

Achille Delanghe en Rachel Messiaen zijn de sleutelfiguren van deze gemeenschap. Ze hebben samen tien kinderen op deze wereld neergezet, vier zonen en zes dochters. Ze vormden een christelijke welopgevoede en zeer voorbeeldige middenstandsfamilie.

Ze vertoonden zich overal in de stad; ze waren graag gezien, met uitzondering van 'zwarten' ofte 'zwarte brigade' en 'collaborateurs' en vielen nooit uit de toon.

In het dagelijks leven van Poperinge waren ze op de een of andere wijze aan zet: sport, cultuur en ook politiek was hen niet vreemd, zelfs in de hoppepluk ontbraken e niet.

Over de dochters gaan we het even niet hebben, zij hadden met het verzet niets te maken, de drie 'jongens' van de Delanghes zoveel te meer.

Albert, Maurice en Raymond Delanghe; over de zoon Nestor valt niets te vertellen, de jongen heeft het op deze wereld maar enkele maanden volgehouden.

Laten we beginnen met Albert Delanghe. Albert werd geboren tijdens de Eerste Wereldoorlog, op 10 juli 1916; geboorteplaats, Vritz in Frankrijk. Ze waren toen ook op de vlucht voor de Duitsers van 1914 tot 1918.

Je ziet, vluchten is van alle tijden. Jozef en Maria waren zo'n tweeduizend jaar geleden ook al op de vlucht naar Egypte!

Nu waren ze daar terug, de moffen! Terug van weggeweest.

Van oorlogen kon nonkel Albert een woordje meespreken. Twee in één mensenleven is van 't goede te veel!

In mei 1940 was Albert Delanghe vierentwintig jaar oud geworden en woonde hij nog bij zijn ouders in d'Hoge Reke; wij kruisten elkaars pad regelmatig. Tientallen keren per dag! Nonkel Albert was een zelfstandige dagbladverkoper. Iedere dag de baan op en uitkijken voor vallende bommen en granaten. Beroepshalve had hij contacten met alle lagen van de bevolking; ook met zwarten en collaborateurs! Gelukkig waren ze niet op de hoogte van zijn nevenactiviteiten voor de witte brigade! Deze politiek werd stilgezwegen. Gevaarlijk was het wel, natuurlijk.

Albert was een Delanghe, van geen kleinte vervaard en ook niet op zijn tong gevallen.

Albert was een van de vier medeoprichters van de verzetsbeweging de 'witte brigade' in onze stad; samen met de heren Maurice Baert, Maurice Deman, en Jules Morel. Albert Delanghe speelde een belangrijke rol, achter de schermen, in het verzetsgebeuren. Hij was van veel zaken op de hoogte door zijn beroepsleven.

Albert is nooit opgepakt, maar 't heeft een paar keer niet veel gescheeld. Soms moet je wat geluk hebben in het leven.

Albert heeft dus de oorlog overleefd!

Zijn toekomstige echtgenote had 'Ierse roots' en in de beginjaren van de oorlog was zij met familie en zusters naar Engeland gevlucht.

Albert was op haar verliefd gebleven en na de oorlog achterna gereisd. Op 23 april 1946 werd het sprookje bezegeld met een huwelijk in Engeland. Samen zijn ze naar België teruggekeerd en zijn echtgenote, Marie Reid, heeft in de loop der jaren vier kinderen op de wereld neergezet.

Het beroep van zelfstandige dagbladverkoper heeft hij nog zeer vele jaren uitgevoerd in Poperinge. Op zeer hoge leeftijd is hij toch gestopt en naar schatting moet hij een paar keer de afstand rond de wereld hebben afgefietst.

Op 26 juni 2003, zeventachtigjarige leeftijd, heeft hij het tijdelijke met het eeuwige gewisseld.

Het ga je goed hierboven, nonkel Albert, je hebt uw deel gedaan hier beneden en straks zien we elkaar terug in een nieuw, geestelijk leven!

De volgende in de rij is Maurice Delanghe. Wat we alleszins van nonkel Maurice kunnen en moeten zeggen: hij heeft een uitermate bewogen leven meegemaakt.

Hij werd geboren bij ons in Poperinge op 12 september 1921. Nonkel Maurice kon geen slechtere datum kiezen! 19 jaar oud worden in 1940! Begin van de Tweede Wereldoorlog. Het was juist gepast om naar Duitsland te vertrekken als 'vrijwillig' tewerkgestelde, maar daar had hij geen zin in!

In oktober 1942 was het opeens van moeten. Het was kiezen: delen of onderduiken. Hij koos voor het laatste.

Zijn zuster, Yvonne en schoonbroeder Albert De Graeve woonden eveneens in d'Hoge Reke, slechts enkele huizen van elkaar verwijderd. Een fluitje van een cent, maar niemand mocht het weten!

Hij kon nergens beter gelogeed zijn en was de koning te rijk. Maar ja, een jonge man van negentien jaar opsluiten tussen vier muren was niet vanzelfsprekend.

Maurice was ook voetballer bij een Poperingse voetbalploeg, met name 'Blue Star Poperinge'. Het bloed kruipt waar het niet gaan kan op die ouderdom en hij hield contact met de vereniging.

Op een bepaalde zondag in december 1943 mocht nonkel Maurice meespelen met de eerste ploeg in vierde provinciale afdeling van West-Vlaanderen. Wat nu gedaan?

Het was een match op verplaatsing in een gemeente nabij Ieper, zo'n twaalf kilometer van onze stad Poperinge. Toen waren er omzeggens geen auto's en met een 'krakkemikkige' fiets was het niet te doen op hobbelige wegen; 't was bovendien veel te riskant om opgepakt te worden bij wegcontroles door Duitse soldaten.

Er werd in clubverband besloten om voor één keer het traject van Poperinge naar Ieper, met de ganse spelers- en bestuursgroep, per trein te maken. Nonkel Maurice was de enige speler die in aanmerking kwam om opgepakt te worden. Hij ging het erop wagen! Met pak en zak de trein op, het grote risico had hij natuurlijk schromelijk onderschat.

Daar gaan we!

De trein gaat in beweging en de treindeuren gaan automatisch dicht. Nonkel Maurice zat vast!

De spelers nemen hun plaats in; 't zal snel voorbij zijn, hoop en al twaalf kilometer naar Ieper.

De trein was goed en wel vertrokken en daar verschijnt in de deuropening van hun compartiment een gewapende Duitse soldaat en hij roept met luide stem: 'Paspootencontrole!'

In zijn jeugdige onbezonnenheid zat Maurice Delanghe daar nu te bibberen op zijn benen en aan voetballen dacht hij al niet meer; ze zouden hem gewoon klissen en naar Duitsland voeren om er slavenarbeid uit te voeren. Het schreien, schreien mensen, stond hem nader dan het lachen. Het klefzweet liep langs zijn rug en in een flits zag hij vele wezend opdoemen van familie, vrienden en ook huisdieren die hij niet meer zou terugzien.

De identiteitskaarten werden bovengehaald, ook nonkel Maurice haalde moedeloos zijn kaart tevoorschijn; 't zou gedaan zijn... dacht nonkel in zijn onderbewustzijn. Op het ogenblik dat zijn lot bezegeld leek, speelde de voorzienigheid in zijn voordeel mee, luister maar.

De Duitse soldaat begon zijn identiteitscontrole bij de collega's die voor hem zaten, drie mannen. De eerste, uiterst links, nam wat tijd in beslag, dan kwam de tweede en vervolgens de derde en laatste in de rij en vervolgens was het aan nonkel Maurice, de adem stakte in zijn keel... De soldaat draaide zich om in tegengestelde richting en sneller dan ik het op papier kan zetten, wisselde Maurice van plaats met de die vriend juist was gecontroleerd! De soldaat begon de controle van 'zijn' rij aan de andere kant en had de schijnbeweging tussen de twee vrienden niet gehoord of gezien. Nonkel Maurice werd dus helemaal niet gecontroleerd en zijn kameraad tweemaal!! De soldaat had niets in de smiezen. Van geluk gesproken. Echt gebeurd! Toen is het goed afgelopen. Hij had het bijna in zijn broek gedaan van de doorstane emoties. Maurice Delanghe was tussen de mazen van het net geglipt. Van voetballer is er toen niets meer in huis gekomen. Hij is te voet, langs binnenwegen, van Ieper naar Poperinge gelopen en hij is heelhuids bij zijn zuster en schoonbroer beland in d'Hoge Reke.

Na de oorlog heeft hij dit verhaaltje duizendmaal verteld aan iedereen die het horen wilde.

Van december 1943 tot februari 1944 hield Maurice zich koest bij zijn zuster en schoonbroer.

Het ergste moest nog komen!

Om als negentienjarige snaak opgesloten te zitten op minder dan honderd meter van zijn eigen woonplaats was natuurlijk ver van aangenaam; je mist er gewoon het mooiste van uw leven.

Aan voetbal dacht hij helemaal niet meer, het bezorgde alleen maar kippenvel. Maar Maurice wilde zo graag eens naar het ouderlijk huis. Hij miste zijn vader en moeder en ook de hond Luc, zijn katten en vooral de angorakonijnen.

Het leven kan toch zwaar om dragen zijn.

Het was ondertussen 18 februari 1944 geworden, ijsig koud en volop winter, de lente nog niet in zicht. De dagen gingen maar open en toe, geen kat op straat.

Het is halfdrie in de namiddag en Maurice zou het erop wagen om even naar huis te lopen.

Schoonbroer, Albert De Graeve, ging nog even zijn licht op steken in de Krombekestraat, voor d'Hoge Reke, en na een korte wijl riep hij van boven naar beneden: 'Maurice, 't is het moment, de kust is vrij!'

Maurice moest het geen twee keer horen en vloog naar buiten. Er waren slechts vijftig meter te overbruggen en voor een negentienjarige knaap een fluitje van een cent. Hij stormt het paadje in van nog geen tien meter lang die hem scheiden van de voordeur van zijn ouderlijk huis; maar wat een ramp, wie komt daar buiten, fiets aan de hand, buurman en collaborateur Cyrille Bruneel, aartsvijand van de familie Delanghe.

Ze begroeten elkaar niet eens, want ze gunnen elkaar het licht in de ogen niet. Het is godgeklaagd dat het juist nu moet gebeuren. Cyrille Bruneel zwijgt in alle talen, houdt zich van krommen haan en rijdt weg, en minder dan vijf minuten later valt de Gestapo binnen bij opa Achille; nonkel Maurice zit in de val en wordt meteen aangehouden en weggevoerd. Cyrille Bruneel zit er zeker voor iets tussen, 't is van uw burens dat je het moet hebben. Vlamingen onder elkaar, weet je wel, 't is om te schreien.

Het begin van een lange lijdensweg voor Maurice Delanghe. In 1944 zou ikzelf acht jaar oud worden. Ik liep school in 't college van Poperinge en zat in het tweede studiejaar van het lager onderwijs. Mijn schoolloopbaan was pas begonnen. Nonkel Maurice en ikzelf waren dus dikke vrienden van elkaar. Wat een enorme toeval, die fameuze 18 januari 1944 toen hij werd aangehouden, kruisten we elkaar in de Pottestraat, op terugweg van school. Dit beeld vergeet ik nooit meer!

Zonder verpinken keken we elkaar in de ogen. Ik was het zoontje van zijn zuster, nietwaar. Dat doet iets met een mens, weet je. Er vielen geen woorden maar onze ogen spraken boekdelen! In een flits dacht ik: misschien zie ik nonkel Maurice voor de laatste keer?

Toen ik thuiskwam heb ik alles wat ik gezien had aan mijn moeder verteld; ze was de wanhoop nabij!

We zijn onmiddellijk samen naar opa en oma gegaan in d'Hoge Reke; er vloeiden alleen maar tranen van groot verdriet. Die familie Bruneel toch. Buren en Vlamingen! Ze moesten zich schamen tot in het diepste van hun hart. Hoe is het in de naam van onze God mogelijk? Daar zijn geen woorden voor.

De werkelijke draagkracht van het tafereeltje in de Pottestraat tussen mij en nonkel Maurice zijn pas vele jaren later tot hun recht gekomen; ze zijn eerder van filosofische aard. Ik zou er een boek over moeten schrijven.

Die eerste dag van zijn aanhouding, 18 januari 1944, wordt Maurice Delanghe naar het politiekantoor van Ieper overgebracht en zonder veel tralala in een cel opgesloten; hij krijgt wat eten, drinken en een strozak om de nacht door te brengen. De buitendeur in slot en grendel. Was hij niet beter in het huis van zijn zuster en schoonbroer Albert De Graeve gebleven? Gedane zaken nemen geen keer, natuurlijk. Hij had al eens met vuur gespeeld op de trein van Poperinge naar Ieper.

Op 19 januari 1944 probeert hij nog te vluchten uit het politiekantoor van Ieper; het bekomt hem slechts en hij krijgt een pak rammel erbovenop.

Van Ieper gaat het naar Roeselare en na enkele dagen de trein op en via Luik naar Duitsland in onverwarmde treinen ofte beestenwagens met veel sneeuw en vriestemperaturen. Op 25 februari 1944 om tien uur 'avonds bereiken ze de stad Dresden.

Met veel geschreeuw, geroep en getier worden ze naar een kampplaats met barakken geleid omgeven met prikkeldraad. Gevaarlijke honden houden de mannen in bedwang. Het is bitterkoud, 't vriest dat 't kraakt en er valt sneeuw uit de lucht en in de barakken is er geen verwarming. Ze zouden in het dorp 'Cosseband' bij Dresden zijn. Zo begint een nieuw verhaal in zijn nog lange leven. Donker en barre tijden zo te zien.

Op 1 maart 1944 komt er een bevel dat ze bij de 'Deutsche Reichsbahn' in Friedrichstadt zullen worden tewerkgesteld: laden en lossen van kolenwagens. Om vier uur 's morgens worden ze in de Vrieskou en pover gekleed door een openstaande poort geleid en krijgen een schop in de hand. Zo ver je kijken kan, volgeladen kolenwagens. Dag in, dag uit wagonnetjes vol laden en verder duwen blijkt dagelijkse kost te worden. Op jonge leeftijd valt dit nog mee, zou je denken, maar de bittere kou, povere kledij en magere kost zijn wel een tegenvaller en de onverwarmde barakken om te slapen erbovenop. Al bij al is het leven nog aanvaardbaar. Ze hebben een relatieve vrijheid. Ze mogen op zaterdagmiddag en ook op zondag het kamp verlaten. Ze kunnen de streek waar ze terechtgekomen zijn verkennen. Op Paaszaterdag spoort nonkel Maurice van Dresden naar 'Pratzwitsch' en 'Pirna'.

In die plaatsen ontmoet hij andere weggevoerden en ook zijn schoonbroeder, Adriën Maes, die met zijn zuster, Godelieve is gehuwd. Ze werden bovendien een klein loon uitbetaald om deze verplaatsingen te kunnen maken. Van naar huis gaan was natuurlijk geen sprake en Maurice hoopte dat die dag ooit zou komen.

Het was bovendien nog altijd oorlog en de Duitse bevolking viel al bij al reuze mee. Sukkelaars onder elkaar. Het ergste moest nog komen! De maanden vlogen voorbij.

Februari 1945 was een ander paar mouwen, om het met een boutade te zeggen!

De 'geallieerde legers' legden die wondermooie Duitse stad Dresden in vuur en vlam! De stad werd volledig verwoest, met ontelbare slachtoffers tot gevolg. Dresden werd dagen en nachten, zonder ophouden, gebombardeerd; 't was volgens onze getuige Maurice Delanghe een wraakoefening van de geallieerde legers.

Volgens nonkel Maurice een echte schande: een stad zonder Duitse legereenheden, alleen burgerbevolking.

Maurice Delanghe heeft er zelfs een boek over geschreven met als titel 'Mijn tragedie van Dresden'. Een ware aanrader! Iedereen, jong en oud, zou het moeten lezen!

Eind mei 1945 heb ik nonkel Maurice omarmd aan 't station van Poperinge; ik was bijna negen jaar oud. Dat vergeet een mens niet!

Zie foto in bijlage.

30 mei 1945 werd een triomftocht van 't station van Popering tot aan d'Hoge Reke in de Krombekestraat.

De lijdensweg van Maurice Delanghe was echter nog niet voorbij, het ergste moest nog komen. Een korte passage wil ik wel vertellen, want het heeft niet met de Tweede Wereldoorlog te maken.

Zoals bij zoveel jonge mensen gebeurt, is nonkel Maurice na de oorlog verliefd geworden en in het huwelijksbootje gestapt. Het leven lachte hem opnieuw toe! Het werd een feest met aller erop en eraan!

Je weet hoe dat gaat in een huwelijk, na een tijdje werd een dochttertje ter wereld gebracht door zijn echtgenote, Jeanne Devos en gekerstend met de naam Nadine.

Maurice Delanghe had bij zijn vader Achille in d'Hoge Reke het beroep van schoenmaker aangeleerd, want die stiel moest in de familie blijven.

Nu hij gehuwd was, nestelden ze zich in de Ieperstraat nr. 237 in Poperinge. Van 't een kwam 't ander en er kwam een schoenwinkel bij. Zijn broodje leek gebakken, alles was koek en ei!

Maurice Delanghe bij zijn terugkeer uit Dresden, Duitsland. Foto genomen op 30 mei 1945 aan zijn ouderlijk huis, d'Hoge Reke in de Krombekestraat in Poperinge. Maurice is omringd door zijn vader, moeder, familie en buurtbewoners. Ook ikzelf sta op de foto. Ik was toen bijna negen jaar oud. Je ziet alleen duidelijk mijn kopje, helemaal rechts onderaan.

Maurice Delanghe bij zijn terugkeer uit Dresden, Duitsland.
Foto genomen op 30 mei 1945 aan zijn onderlijk huis, d'hooge reke
in de Straubekestraat in Peperinge.

Maurice is omringd door zijn
vader, moeder, familie en buurt-
bewoners.

Ook brief/ster op de foto.

Ik was toen bijna twee jaar oud.
Je ziet alleen, duidelijk, mijn
kopje; helemaal rechts
onderaan.

~~300~~ 300 372

Zijn dochter Nadine groeide op, was een voortreffelijke studente en studeerde af als 'regentes'. Zij had geluk en kreeg onmiddellijk na haar studies een vaste loopbaan als 'regentes' in de school van de zusters Penitenten in onze stad Poperinge.

Het leven lacht de familie Maurice Delanghe – Devos schijnbaar toe.

Nadine kreeg kennis met een jonge man uit de stad en er werden trouwplannen gesmeed. Het kon niet mooier lopen... 't was maar schijn! Het noodlot sloeg genadeloos toe. Nadine werd zwaar ziek en werd opgenomen in de kliniek; in de plaats van een huwelijk werd het een begrafenis! Nadine was niet meer onder de levenden. Een drama!! Hun wereld stortte in.

Voor tante Jeanne en nonkel Maurice een zware klap om dragen. Het leven is onvoorstelbaar en kan toch zo vreselijk uit de hoek komen; er zijn geen woorden voor. Wat een mens lijden kan. Nonkel Maurice en tante Jeanne zijn het nooit helemaal te boven gekomen. Het kruis dat we moeten dragen kan soms te zwaar zijn.

Nonkel Maurice heeft na een leven van vijfentachtig jaar op deze aarde zijn laatste adem uitgeblazen. Eén troost, voor mensen die geloven in een leven na de dood, zoals ikzelf trouwens, is hij nu terug verenigd met zijn dochter Nadine.

Na de Tweede Wereldoorlog is Maurice Delanghe voorzitter geworden van een vereniging die zich inzette voor alle zaken tot het verdedigen van belangen van alle weggevoerden en werkweigeraars in ons Vlaanderen.

Ikzelf heb een klein steentje bijgedragen in deze materie. Al die jaren stond ik hen bij voor het afkloppen van ontelbare brieven op mijn 'schrijfmachien'.

Op 27 juni 1995 is Maurice Delanghe met enkele vrienden ontvangen door burgemeester en schepenen van de stad Dresden in Duitsland. Zie brieven in bijlage.

~~237~~
305 375

Sehr geehrter Herr Bürgermeister,
Meine Damen und Herren,

Heute, Dienstag der 27. Juni 1995 ist für unsere Gruppe ein schöner Tag. Unsere Bitte um einen Empfang im Dresdner Rathaus wurde vom Herrn Bürgermeister und von den Stadträten freundlicherweise genehmigt. Wir danken Ihnen recht herzlich dafür. Viele von uns wurden als Deportierte in Dresden und in der Dresdner Umgebung beschäftigt. Selber bin ich öfters durch die Stadt mit ihrer Kultur, ihrer Pracht und großem Prunk, spaziert. Dresden wurde tatsächlich aus gutem Grund das "Elbflorenz" genannt.

Dann kam leider der verhängnisvolle Abend und die Schicksalsnacht des 13. und 14. Februars 1945. Tausende von unschuldigen Menschen wurden schonungslos zum Opfer der mörderischen Bombennacht.

Die schönste Stadt des Deutschen Reiches war völlig zerstört. Wir hoffen, wie auch Sie, daß sich ein solcher Schrecken nie mehr wiederholt und daß die verschiedenen Nationen einander besser kennenlernen und den Lebenswert noch besser verstehen, durchfühlen und würdigen.

Geehrter Herr Bürgermeister, meine Damen und Herren, im Namen unseres Bürgermeisters d'Udekem d'Acoz und aller Einwohner der Stadt Poperinge, die wir auch die Hopfenstadt nennen, biete ich Ihnen dieses schöne Geschenk als Zeichen unserer Achtung an.

Mögen sich in Zukunft die Freundschaftsbande zwischen Dresden und Poperinge stärken,

Ich danke Ihnen für Ihre Aufmerksamkeit.

~~298~~ 306 376

Mittwoch, 28. Juni 1995

Trotz schlimmer Erlebnisse keine Verbitterung

Ehemalige belgische Zwangsarbeiter in Dresden

(bh). Eine 50köpfige belgische Reisegruppe wurde gestern vormittag von Bürgermeister Dr. Klaus Deubel im Rathaus empfangen. 15 Teilnehmer waren in den Jahren 1943 und 1944 aus ihrer Heimat Flandern nach Deutschland deportiert worden und hatten in Dresden und Umgebung Zwangsarbeit leisten müssen. Sie waren Zeugen der Bombennacht geworden und wollten ihren Ehefrauen und Freunden nun die wiedererstandene Elbmetropole zeigen.

In den Gesprächen dominierte nicht die Verbitterung, sondern vielmehr der Gedanke der Völkerverständigung. Die Gäste zeigten reges Interesse an solchen Projekten wie Schloß und Frauenkirche sowie am ostdeutschen Alltagsleben vor und nach 1989.

Von ihren Kriegserlebnissen sprachen sie sehr sachlich. „Ich war damals gerade 23 Jahre alt“, so Delegationsleiter Maurits Delanghe. „Im Februar 1944 holte mich die Gestapo ab und brachte mich nach Dresden. 14 Monate lang arbeitete ich zwölf Stunden pro

Tag bei der Eisenbahn in Friedrichstadt. Als die Fabrik zerstört wurde, flohen wir in die Wälder und warteten dort den Einmarsch der Sowjetarmee ab.“

Roger Grymonpon und André Rommel mußten sich ihre Unterkunft in Pratzschwitz mit 50 anderen Deportierten teilen. „Über dem Schlafraum lag ein Tanzsaal, da konnte man nachts oft kein Auge zutun. Trotzdem mußten wir jeden Tag pünktlich auf der anderen Elbseite in der Papierfabrik Heidenau antreten.“ 18 bzw. 19 Jahre alt seien sie damals gewesen und hätten reichlich 25 Monate mit Zwangsarbeit verbringen müssen.

Bürgermeister Deubel zeigte sich sehr berührt vom Schicksal der Gäste: „Ich hoffe, daß der Wandel in unserer Stadt zu erkennen ist. Dresden und seine Bürger nehmen jetzt eine friedvolle Entwicklung.“ Das touristische Programm der Belgier sieht bis Freitag neben der Besichtigung der Dresdner Sehenswürdigkeiten auch einen Ausflug nach Berlin vor.

Raymond Delanghe is de vierde zoon van oma Rachel en opa Achille; ook hij zag het levenslicht voor de eerste maal in 'Vritz', Frankrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog op 21 december 1917; dit is de dag dat de winter begint en bovendien de korte dag van 't jaar, 't is maar dat u het weet.

De geschiedenis van de mens herhaalt zich steeds, ze leren niet hun fouten, ze waren toen ook op de vlucht voor diezelfde, vervloekte 'moffen' van vandaag, mei 1940.

Oorlogen zijn er al altijd geweest, zelfs in Christus' tijd, zo'n tweeduizend jaar geleden.

Bij de geboorte van nonkel Raymond zou 'die' oorlog nog één jaar duren, maar hij had daar toen geen benul van. Het leven ging gewoon zijn gang en de kindjes bleven maar komen bij de familie Delanghe; op straffe van hel en vagevuur werd door de pastoor van de parochie wijsgemaakt! Het gezin Delanghe was christelijk opgevoed en godvrezend. Vandaag zijn de tijden, op dat gebied, fel veranderd en iedereen denkt er het zijne van. Oorlogen blijven wel standhouden.

Niettemin, ook nonkel Raymond zou twee oorlogen meemaken in zijn leven hier op aarde.

In mei 1940 zou hij weldra drieëntwintig jaar oud worden. Ondertussen was de familie Delanghe met hun uitgebreide kroost terug in d'Hoge Reke!

Ook Raymond Delanghe was bij de kandidaten om naar Duitsland weggevoerd te worden zoals zijn broers Albert en Maurice.

In de beginfase van de oorlog wilde ook Raymond niet op 'vrijwillige' basis naar Duitsland gaan.

In oktober 1942 was ook voor hem het ordewoord 'onderduiken'!

De drie broers Delanghe waren een zelfde lot beschoren.

De deur werd dan ook, bij opa en oma Delange, dag en nacht door de 'Gestapo' platgelopen op zoek naar de zonen des huizes.

Dit komt ervan als kindjes kort na elkaar worden geboren; met andere woorden, een voren van... 'kanonnenvlees', nietwaar?

De broers Delanghe werden dan ook zwaar door het lot getart!

Ze behoorden bovendien tot de 'witte brigade', verzetsgroep van Poperinge en tot overmaat van ramp, hun naaste burens, de familie Bruneel, waren 'zwarten' en collaborateurs! Te mijden als de pest! Later meer hierover!

De Delanghes gingen bovendien voorop in de strijd! Ze waren uit het goede hout gesneden! Langs mijn moeders kant loopt ook hun bloed door 'mijn' aderen!!

De normaalste zaak van de wereld, ook nonkel Raymond werd door de liefde gebeten; 't was oorlog, mensen, geld was er niet en ook geen vlees en lekkere groenten en dranken. 17 december 1742 verliep alles in stilte en toch werden Flora en Raymond in de 'echt' verbonden.

Tussen de lakens was alles in kannen en kruiken; de liefde en het leven kan niemand tegenhouden, want in de loop der jaren werden zeven kinderen op de wereld neergezet! Oorlog of geen oorlog.

Om aan de Gestapo te ontsnappen, dook Raymond onder bij een tante van zijn echtgenote, in een café 'de Hazenwind' langs de toenmalige Boescheepseweg in Poperinge. Niemand was op de hoogte, zelfs zijn eigen vrouw niet.

De schoenmakersstiel was ook zijn beroep. Op de 'pekstoel' bij hun vader Achille in 'd'Hoge Reke werden Maurice en Raymond de knepen van het vak aangeleerd. De Delanghes waren stielmannen van de beste soort. Als kleine pagadder heb ik er mij vele uren aan staan vergapen. Dit huis in d'Hoge Reke was toen ook mijn thuis!

In die oorlogsdagen moesten uw schoen meermaals hersteld worden voor er sprake was om 'nieuwe' te kopen.

Tijdens de winter werden de zolen voorzien van een paar rijen 'tatsen'. Wie heeft er dan nog gehoord?

Ondanks alle risico's moest Raymond zien dat er brood op de plank kwam.

Als zelfstandige schoenmaker woonde Raymond met zijn vrouw en kleine kinderen officieel in de Trommelaarstraat in Poperinge. Overdag was hij er nooit. De bezetter of collaborateurs lagen op de loer. Hij had een sluipweg naar zijn woning zodat ze hem nooit zagen thuiskomen.

Hij deed zijn werk als schoenmaker op onregelmatige uren en op een zolderkamertje en meestal 's nachts.

Die Delanghes gaven niet snel op, onvervaard en niet bang te krijgen. Je kon ze bijna speelvogels noemen, ze tartten het lot en dat is gevaarlijk natuurlijk.

Dit lag hen, zoals bij vele Vlamingen, vastgeankerd in hun 'genen' door de vele eeuwen van onderdrukking! Tot op vandaag is er nog niet zo bijster veel veranderd op dat vlak! We zijn in 2019 en de Franstaligen in ons land kunnen de Vlamingen nog altijd niet verdragen.

Volgt u de politiek, beste lezer? Dit even terzijde!

Raymond Delanghe moest wel doorlopend op 'vinkenslag' liggen; 't is te zeggen, ogen en oren openhouden.

Op een nacht in juli 1943 was het zover. Er werd hevig op de voordeur geklopt. Raymond was aan het werk op zijn zolderkamertje, de Gestapo en feldgendarmes bonkten en tierden: 'Aufmachen, aufmachen!' Raymond roerde geen vin; zijn vrouw en kinderen waren bij familie, 't bleef stil in huis.

Ten einde raad verdwenen ze met de noorderzon. Hij slaakte een zucht van verlichting. Geluk gehad, deze keer.

Vandaag zouden ze niet meer terugkeren, dacht nonkel Raymond en hij werkte op een gezapig tempo verder; hij trok het zich allemaal niet aan alsof het een kinderspel was.

Ze hielden echter vol, de smeerlapjes. Enkele nachten later waren ze daar terug en zonder veel getreuzel traptten ze de voordeur in en vlogen via de trappen naar boven. Raymond kon nog op het nippertjes ontkomen langs een raam, weeral geluk gehad. Vrouw en kind gelukkig niet in huis.

Men kan het lot niet blijven tarten en op 16 augustus 1943 was het zo laat, er was geen ontkomen aan. Ze hadden de ontsnappingsroute uitgepluisd en onder schot gehouden. Raymond Delanghe zat goed en wel in de val deze keer. Op brutale wijze werd hij vastgepakt, meegesleurd en afgerost, met blauw oog tot gevolg. Het liedje was uit!

Met Raymond Delanghe ging het niet richting Duitsland, dit was maar een zacht eitje. Ze hadden iets anders in petto! Ze voerden hem stante pede naar Éperlecques in Noord-Frankrijk, zo'n veertig kilometer van Poperinge. Daar gingen ze hem wel temmen! Dachten ze.

In Éperlecques werd een enorme bunker gebouwd voor allerlei doeleinden zoals het afvuren van V2-raketten, vooral richting Engeland.

Het is de grootste bunker ontworpen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een constructie van staal en beton. Om dit op poten te zetten, waren vele arbeidskrachten nodig. Er werd dag en nacht op en af gereden met de grondstoffen zoals cement, zand, water en nog veel meer.

Vele opgepakte werkweigeraars werden ernaartoe gebracht om er slavenarbeid te verrichten.

Juist in deze smeltkroes werd Raymond Delanghe overgebracht, hij kon niet slechter treffen.

Veel tijd om na te denken had nonkel Raymond niet en hij werd in het productieproces ingeschakeld: cement maken.

De geallieerden waren wel op de hoogte van de bouw van deze mastodont. Hun bedoeling was om het niet zover te laten komen en het een dezer dagen te bombarderen en met de grond gelijk te maken.

Die sukkelaars in Éperlecques wisten daar natuurlijk niets van en nonkel Raymond nog minder.

Nonkel Raymond was een Delanghe en zijn enige bedoeling was zo snel mogelijk weg te geraken uit deze gevaarlijke zone. Sombere vooruitzichten in ieder geval. De kans om gedood te worden in deze heksenketel had hij vlug door; maar het was vlugger gezegd dan gedaan om hier weg te komen.

En mensen, het is hem nog gelukt ook! Het is simpelweg een huzarenstukje. Het is niet te geloven, het tart de verbeelding! Luister maar...

Na zo'n zes uur 'Éperlecques' hield nonkel Raymond het voor bekeken! Wat een lef, of liever, wat een ongelooflijk geluk.

Het was misschien van een andere 'orde', met name 'de voorzienigheid'! Want daar geloof ik in.

Ik kan het niet bewijzen, 't is eerder een aanvoelen en een ander antwoord is er niet.

Het was klokslag twaalf uur en middagpauze. Aan de uitgang van de bouwplaats stond een soldaat op wacht, geweer aan de schouder. 't Was stil, zeer mooi weer en warm. Hij gaapte en geeuwde en was duidelijk vermoeid.

De bevoorrading van zand en cement ging gewoon door. Volgeladen voertuigen reden binnen en lege terug naar buiten. Het gewone ritueel van dag en nacht. Jaar in, jaar uit.

Raymond Delanghe was een geslepen vos en klaarwakker, niemand had aandacht voor hem. Ten andere, wie zou het in zijn hoofd halen om op klaarlichte dag het hazenpad te kiezen?

Het leek een fluitje van een cent, maar was het niet. Die gewapende soldaat stond daar wel!

Raymond moet stalen zenuwen gehad hebben! Traag en met de handen op de rug passeerde hij de gewapende wachtpost. Geen reactie! Misschien sliep hij wel rechtstaande? Zo simpel! Ongelooflijk eigenlijk.

Hoe kan je dit in hemelsnaam uitleggen??

Een honderdtal meter verder komt Raymond Delanghe aan bij de rivier 'La Houille'.

Een Fransman, met name Eugène Tobaut, is achteraf gebleken, lag met zijn boot klaar om de rivier over te steken.

Op vraag van nonkel Raymond Delanghe mocht hij mee naar de overkant. Hij omhelsde de schipper van contentement! Wat een geluk was hem nu te beurt gevallen? Raymond was weer een 'vrij' man!

Nu moest hij nog zien weg te komen van Éperlecque!

Raymond liep zo rap hij kon door de velden en binnenwegen richting de Belgische grens. Hij belandde in de gemeente 'Bollezele' en toevallig kende hij er iemand. Hij zocht contact, leende een fiets en reed prompt naar Poperinge. Hij keek natuurlijk uit zijn doppen en reed doodnormaal naar... d'Hoge Reke.

Vader, moeder, broers, zusters en ook ikzelf nota bene, konden onze ogen niet geloven. Zijn vrouw en kind werden door iemand van de familie op de hoogte gebracht.

Ze hebben hem nooit meer gekregen!

Het is bijna te mooi om waar te zijn; de wonderen zijn de wereld niet uit. En moest je twijfelen.... 't Is echt gebeurd!!

Na de Tweede Wereldoorlog is Raymond op zoek gegaan naar de man die eigenlijk zijn leven gered heeft in Éperlecque door hem aan de overkant van de 'Houille' te brengen met zijn boot in 1943.

Na enige opzoeking heeft hij zijn redder teruggevonden. Vele jaren hebben ze vriendschapsbanden onderhouden.

Het leven op deze aarde kan toch rare sprongen maken.

Als u, tot op vandaag, iemand vraagt of ze de familie Delanghe kennen in Poperinge, dan is dat hetzelfde als een open deur intrappen.

Raymond Delanghe heeft na de oorlog nog vele jaren onder ons geleefd en we hebben samen toch zo dikwijls over d'Hoge Reke en de oorlogsjaren gesproken, gelachen en ook tranen van ontroering geweend.

Raymond heeft ons uiteindelijk op 15 november 2001 stilletjes verlaten op de ouderdom van vierentachtig jaar. Ik stond aan zijn sterfbed en weet je wat... Volgend jaar, in 2020, bereik ik ook deze leeftijd en zoals je ziet ben ik nog in staat om het op papier te zetten.

Tot binnenkort, nonkel Raymond!

In die oorlogsjaren was het niet altijd kommer en kwal in d'Hoge Reke. Het leven ging gewoon zijn weg en af en toe werd er ook nog getrouwd en gevierd met een feestje!

Het ging in die oorlogsjaren niet zoals vandaag met een mooie auto en veel tierlantijntjes, nee, de natuur deed ook mee, een prachtige houten koets, voortgetrokken door een stel prachtige levende paarden en de uitwerpselen namen we erbij zonder onze neus op te halen.

In dat 'bakje' ofte 'koetsje' was er slechts plaats voor twee personen, namelijk de trouwers. Er was maar één deur voorzien om binnen te treden via een voetbankje; ze zaten tegenover elkaar zodat de straatkijkers ze goed konden zien zitten. Er werd gewuifd van weerskanten. De oorlog was even ver weg. Eerst richting stadhuis en dan naar de kerk.

Geen luxe, die was ver weg en bovendien overbodig. Echt geluk ligt verborgen in een klein hoekje!

Dan met een ganse meute familieleden terug naar huis waar men genoot van een sober feestgedruis, met op het menu enkele geslachte konijnen van eigen kweek. Meer moest dat niet zijn om van geluk te genieten.

Tussen de lakens was er voor de trouwers geen enkel verschil met vandaag.

Raymond Delanghe kijkt over de rivier de Houlle (Noord-Frankrijk) op de plaats waar hij door een visser, na zijn vlucht uit Eperlecques, over het water werd gezet.

De Hoge Reke

De Hoge Reke was voor die tijd een bouwkundig wonder. Ze heeft met de beide oorlogen te maken.

Men draait of keert het zoals men wil, maar haar ontstaan was een zegen voor alle mensen die er gehuisvest waren, dus ook voor mij tijdens de Tweede Wereldoorlog, om allerlei redenen.

Deze huizenrij is ontstaan door de gevolgen van de eerste wereldbrand in de jaren 1914 tot 1918. West-Vlaanderen noemde men in de volksmond, na 1918, de 'verwoeste gewesten'. Alles is dus begonnen na de wapenstilstand van 11 november 1918. Voordien was er nog nooit sprake geweest van een hoge reke; er werd een nieuw verhaal geschreven. West-Vlaanderen moest wederopgebouwd worden. Dit wil wat zeggen, er kwam van alles bij kijken.

In de stad Brugge werd de wederopbouw voorbereid. De politiek van toen heeft natuurlijk een zeer grote rol gespeeld. In België en dus ook in Poperinge speelde de 'katholieke partij' een hoofdrol; zij deelden de lakens uit! Je kan ervoor of ertegen zijn, maar voor de 'Hoge Reke' zijn katholieken een zegen geweest.

Reeds voor de Eerste Wereldoorlog begon, werd in Veurne de naamloze vennootschap 'Les Briqueteries de l'Yser' opgericht door ingenieur Hyppolyte De wit. Het waren des steenbakkerijen van de Ijzer en hun doel was toen, vóór de oorlog, simpelweg steenbakkerijen uitbaten.

Kort na de Eerste Wereldoorlog werd er ook in Poperinge een 'steenbakkerij' opgericht om aan de vraag van bakstenen en aanverwanten te kunnen voldoen.

De heer Hector Lebbe, ijzerhandelaar en bovendien provincieraadslid van de katholieke partij in Poperinge, nam met deze vennootschap contact op en in april 1919 werd hij 'beheerder' van de steenbakkerij.

In het kader van de wederopbouw in de Westhoek, met steun van de overheid, was er voor alle steenbakkerijen een zoektocht naar 'kleigronden' om hun zaak te doen renderen door het aanmaken van bakstenen, dakpannen en allerhande aanverwanten waar ze klei voor nodig hadden. Toen was er nog geen sprake van d'Hoge Reke.

De heer Hector Lebbe, in functie van beheerder van de Poperingse steenbakkerij, vond en kocht een stuk uitstekende kleigrond, die gebruikt werd voor zaailand, langs de Krombekestraat, ongeveer vijf hectaren groot.

Om het even te omschrijven in de toestand van vandaag, het begint reeds naast mijn eigen woonhuis, een deel van de Klimopstraat, tot aan het huidige wandelpad, richting Diepemeerstraat. Een behoorlijk grote oppervlakte.

Een grote periode van vele maanden in het jaar 1919 werd deze kleigrond, met de hulp van veel mankracht, ontgonnen door arbeiders van de steenbakkerij. Dakpannen, bakstenen en ook andere zaken werden aangemaakt. Ik ben geboren in 1936 en heb het dus nooit zelf meegemaakt. De gevolgen heb ik wel met eigen ogen gezien, namelijk in 1940, toen de Tweede Wereldoorlog van start ging lag er naast onze deur in een toenmalige weide een berg kleiafval van minstens tien meter hoog en zo'n vijftig meter doorsnede ofte diameter!

Mijn vader, Gerard Verroye, heeft in de zomer van 1943, met een oud fototoestelletje, mijn jongere broer Gilbert en ondergetekende, Norbert, op de lens vastgelegd. In onze rug, een van de paarden die er altijd rondliepen. Op vandaag is dit de Klimopstraat, in die tijd een mooie weide. In de onmiddellijke omgeving lag daar toen een torenhoge berg klei van vijftig meter diameter; een

overgebleven herinnering uit de ontginningsperiode 1920. Tijdens de jaren van de Tweede Wereldoorlog was dit Krombekestraat. Wij haalden er ons hart op door met 'kleibollekes' naar elkaar te gooien. De paarden liepen er vrij rond en hadden zelfs geen oog voor de spelende kinderen. Eigenlijk was het verboden terrein. Als de eigenaar verscheen, moesten we onze biezen pakken en eenmaal heb ik er een gescheurde broek aan overgehouden. Ik had toch prijs als mijn moeder het in de gaten had. En weet je wat? Jonge vrouwen lagen er ook te spelevaren met Duitse soldaten! Wij vergaapten ons aan dit tafereeltje.

Het café 'In de klimop' staat er vandaag nog altijd te verkommeren; 't is bouwvallig en onbewoonbaar en zal eerstdaags voor altijd verdwijnen, voor mij een stukje geschiedenis.

Even terug naar 1919. Op 28 november van dat jaar werd de naamloze vennootschap 'Yser, entreprises et constructions' opgericht in de stad Veurne. De nieuwe vennootschap had tot doel het bouwen en uitvoeren van openbare werken, de aankoop, verkoop en het verhuren van gronden en gebouwen, de handel in bouwmaterialen en aanverwante bedrijvigheden.

Laat mij even opmerken: de benaming van de vennootschap moest in die tijd, overal in België, in het Frans gebeuren! Als dit geen schande was voor ons 'Vlamingen'!

Foto genomen in de zomer 1943.
Gilbert & Norbert Verroye.

343 391

Foto genomen in de zomer 1943.
Gilbert & Norbert Verroye

Georges Hobé, architect in Brussel, werd samen met H. De Wit afgevaardigde – beheerder van deze nieuwe maatschappij.

In de eerste maanden van 1919 werd de kleigrond door de Poperingse steenbakkerij tot op vele meters diepte ontgonnen. Hierdoor was er een groot niveauverschil ontstaan ten opzichte van de Krombekestraat; dit zal van doorslaggevend belang worden voor het ontstaan van d'Hoge Reke.

Op 20 december 1919 verkocht heer Hector Lebbe aan de nieuwe maatschappij een stuk grond, parallel aan de Krombekestraat van plus minus 88 are. Laat ons zeggen van het café 'In de klimop' (naast mijn deur) enerzijds en tot aan het huidige wandelpad anderzijds, over een breedte van vijftig meter. Om het goed te verstaan kan je op vandaag maar eens gaan kijken. Op deze grond werd dus die prachtige Hoge Reke gebouwd.

In de loop van de jaren 1920 en 19221 werden 24 aaneengesloten arbeiderswoningen neergepoot! Zie foto's in bijlage: café 'In de klimop', d'Hoge Reke, voor- en achterzijde en ook nog 4 huizen aan de voorzijde.

Op 1 juli 1922 was de bouw van de Hoge Reke een feit. 24 Poperingse gezinnen namen er hun intrek mits een driemaandelijks pacht van 210 frank. (Neem eens de moeite om na te trekken hoeveel dit vandaag zou zijn.) In bijlage lijst belangrijke opmerkingen; die maatschappij kende financiële moeilijkheden en in april 1924 kocht de heer Hector Lebbe de Hoge Reke!!

Café 'In de klimop' foto van 2017.

Café, "In de klimop"
foto van 2017.

~~345~~ 393

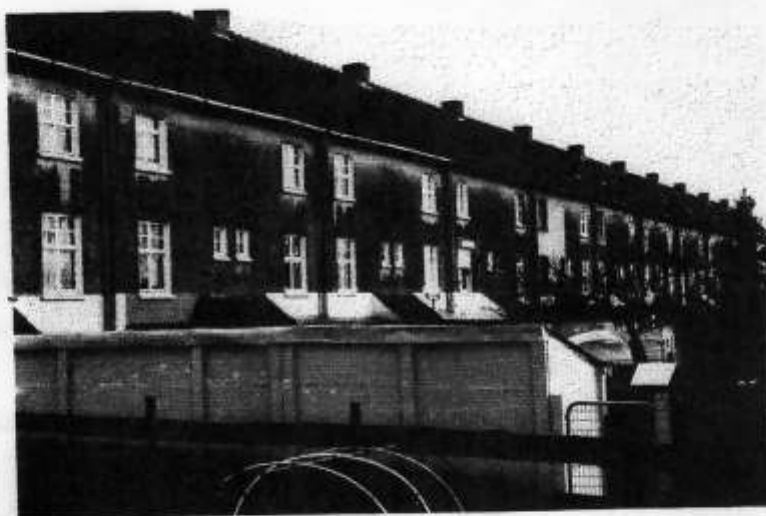

De foto's spreken voor zichzelf!

220 De foto's spreken voor zichzelf! 546 394

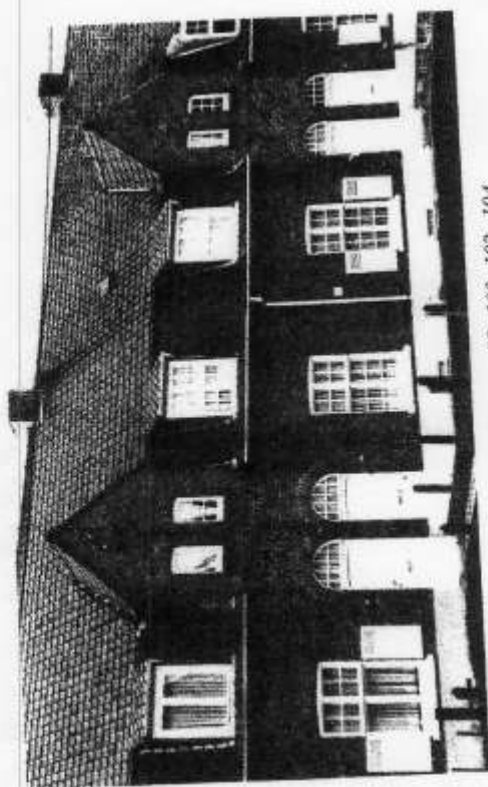

Hoge Reke, Krombekestraat 4-2-1990.

Achterkant Hoge Reke 4-2-1990.

347 395

Hoge Reke, Krombekestraat 4-2-1990, nrs. 98, 100, 102, 104.

In dergelijke woningen leefden de mensen in de 19^e en ook nog in de 20^e eeuw.

De Hoge Reke was een wonder!

Foto genomen in de omgeving van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Poperinge.

349 397

In dergelijke woningen leefden de mensen in de 19^e en ook nog in de 20^e eeuw.
De Hoge Reke was een wonder!
Foto genomen in de omgeving van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Poperinge

320 398

In maart 1887 werd het eerste magazijn voor ijzerwaren gebouwd in de tuin van het huis in de Gasthuisstraat nr. 37. Dit gebouw reikte van de Engelstraat tot halfweg de tuin. Van hieruit bouwde Hector Lebbe z'n carrière uit als ijzerhandelaar.

Hij huwde op 24 juli 1895 met Maria Du Faux, geboortig van Waregem (12 juni 1866). Ze kregen 2 kinderen: Marie Thérèse, geboren 24 mei 1897, later (23 september 1920) gehuwd met Albert Denys, en Leon, geboren 25 februari 1900 en vroegtijdig gestorven aan tuberculose (21 december 1919).

Het leed van hun jonge, gestorven

*Binnenkoer IJzerhandel Hector Lebbe in de Gasthuisstraat.
Foto ca. 1900*

De Hoge Reke was een feit en ze mocht gezien worden. Bekijk nog even de foto op bladzijde 319 in de omgeving van de 'Onze-Lieve-Vrouwekerk' in die tijden en maak het verschil.

De centen van de wederopbouw van de 'verwoeste gewesten' in Vlaanderen hadden hun vruchten afgeworpen in onze stad Poperinge, mede door toedoen van de heer Hector Lebbe. Zonder zijn inzet en doorzettingsvermogen zou d'Hoge Reke nooit tot stand zijn gekomen. Hij weze geprezen!

De stad Poperinge zou dit wel eens mogen indachtig zijn op 1 juli 2022, toen honderd jaar geleden de eerste bewoners hun intrek namen (zie lijst op bladzijde 318).

De dorpspolitiek speelt al sinds jaar en dag een grote rol in Poperinge. In 1919 was het ook aan de orde; 't was al altijd zo gewenst, de katholieke partij had het voor het zeggen en de clerus speelde ook zijn zegje mee.

Na de Eerste Wereldoorlog gingen we plots naar nieuwe tijden: socialisten en liberalen belaagden de katholieken meer en meer. De katholieken zagen de bui al hangen en staken de koppen bijeen en dokterden een planneke uit.

De nieuwe politieke filosofie was 'van de verwoeste gewestenaffaire in Vlaanderen' zou men van de gelegenheid gebruik maken om uit de krotwoningen van de negentiende eeuw te geraken. Het idee werd geopperd om in Poperinge een 'tuinwijk' aan te leggen en zo een begin te maken om de arbeidsklasse een menswaardige woning te verschaffen.

Toen hebben ze Hector Lebbe om hulp gevraagd en die heeft het maar geflikt zoals je ondertussen weet!

De katholieken hadden het slim gespeeld! Vierentwintig arbeidersgezinnen waren uit de ellende van de negentiende eeuw bevrijd. Als 'symbooldossier' kon het tellen. De oorlog had in zekere zin toch zijn nut gehad. Het was wel een berekende zet van de katholieke partij in het vooruitzicht van de volgende verkiezingen.

Ze legden alleszins de liberalen en socialisten een pad in de korf. Bij de gewone man in de straat hadden ze het pleit gewonnen en de verkiezingen waren nog niet eens begonnen! De katholieken mochten Hector Lebbe op hun blote knieën danken. Het was vooral zijn verdienste.

In ieder geval, de Hoge Reke staat er dankzij Hector Lebbe en ook de centen voor de wederopbouw van de verwoeste gewesten. In tegenstelling tot de armtierige arbeiderswoningen van voor de Eerste Wereldoorlog, waren deze nieuwe huizen een streling voor het oog van toen!

Zoiets waren de mensen niet gewoon en hadden ze bovendien nog nooit gezien; comfort van de bovenste plank. Vergeet niet, we zijn in 1922! Straks honderd jaar geleden.

Voor die tijd, statige woningen met verschillende kamers. Men sprak van de bovenverdieping en de kelderverdieping en het gelijkvloers; te wijten aan de bouw van de constructie. Bovendien was er ook nog een ruimte zolder en dit was nog niet alles, er was nog een ruimte tuin en veel groen, zelfs enkele fruitbomen: appels, peren en kersenbomen. Licht en lucht in overvloed. Geen garage evenwel, want auto's hadden ze toen nog nooit gezien of van gehoord.

Op het gelijkvloers, twee kamers, een gang en trappen naar boven en naar beneden. Op het eerste verdiep drie ruime slaapkamers, dit was zeker nodig, gezien de vele kinderen in die tijd. De bewoners woonden in de kelderverdieping en die gaf toegang tot de tuin. Stel je dat maar eens voor, honderd jaar geleden. Een sanitaire plaats was er natuurlijk ook, maar geen badkamer: toen was er nog geen lopend water en zeker geen kraantjeswater, de waterleiding was nog niet uitgevonden. Er was wel al

een gasleidingnet in de hoofdstraten van Poperinge. In d'Hoge Reke waren alle huizen aangesloten op dit net en dus beschikten ze allemaal over gasverlichting. Een luxe!

Bij valavond werd door middel van een hefboompje het gaskraantje geopend en met een lucifer het gaskousje in brand gestoken. Na korte tijd verscheen helder witgeel licht. Een wonder! Het begin van nieuwe tijden. De mensen konden elkaar zien zitten, 's avonds in 1922. Weet je, het had zijn charmes. Vanaf 1936 heb ik het ook nog meegemaakt in d'Hoge Reke bij oma en opa. Er was in mijn jonge tijd ook nog geen sprake van elektrische verlichting, die is er pas gekomen in 1946! Met andere woorden, na de Tweede Wereldoorlog.

Op vandaag zijn die toestanden in d'Hoge Reke volstrekt verleden tijd. De Hoge Reke staat er op vandaag nog altijd, maar alle huizen zijn aangepast aan de nieuwe tijden waar de tuintjes en fruitbomen waren, zijn er vandaag garages in de plaats gekomen. De tijden kan men niet tegenhouden, maar moest het aan mij liggen dan keer ik terug naar het jaar 1922!

Op vandaag zijn alle huizen nog bewoond.

Vele jaren voor de Tweede Wereldoorlog begon, was een van die huizen bewoond door mijn grootouders, achille Delanghe – Messiaen Rachel en hun tien kinderen. Mijn moeder Marie-Louise was de eerstgeborene van het gezin. In het jaar 1929 is zijn met mijn vader gehuwd, met als gevolg dat ik in augustus 1936 kind aan huis was in d'Hoge Reke. In de jaren van de Tweede Wereldoorlog heeft d'Hoge Reke, voor mij als kind, een zeer grote rol gespeeld.

Ik was daar kind aan huis! Iedere dag kwam ik er over de vloer, speelde in de tuin en op de binnenkoer. Ik smulde in de zomermaanden van de appels, peren, pruimen en kersen tot mijn buikje rond was. Ik speelde met de hond, Luc en vele katten. Ik hielp de konijnen voederen. Opa herstelde schoenen en bakte ook brood in een grote, zelfgemaakte oven op de buitenplaats en ik leefde van de heerlijke geuren. Het was in de jaren voor de oorlog de oorlog begon. Alles kreeg een andere wending op 10 mei 1940.

De eerste vier jaar van mijn leven was de heerlijkste tijd (!!!) uit mijn bestaan.

Het was ook in dit huis dat de Gestapo en feldgendarmes geregeld binnenvielen op zoek naar de zonen des huizes.

Maurice Delanghe werd er op 18 februari 1944 opgepakt en weggevoerd naar de stad Dresden in Duitsland.

Tijdens de vele bombardementen op Poperinge en omgeving kwamen de familieleden er schuilen en onzeveraders en weesgegroetjes lezen (bidden)! Op die ogenblikken van gevaar voor eigen leven hadden ze allemaal opeens nood aan hogere machten en krachten! Als de nood het hoogst is...

Tijdens die oorlogsjaren was het niet altijd kommer en kwal, er viel soms ook wat te vieren en dan was het huis in d'Hoge Reke, bij oma en opa, veel te klein. Er werd gelachen en gezongen en 't deed aan 't herte deugd.

Om de geschiedenis van deze huizenrij wat op te fleuren en ook goed te begrijpen, volgen nog wat 'losse flodders' uit ver vervlogen tijden. Ik kom misschien wat chauvinistisch over als de eerste in de rij mijn eigen familie Delanghe is. De familie Delanghe aan de mensen van Poperinge voorstellen is te vergelijken met een open deur intrappen. Gelieve mij te verontschuldigen, 't is sterker dan mijzelf en ik kan het gewoon niet laten. Opa Achille was een gevestigde waarde in het Poperinge van toen. Hij is de grondlegger van de familie Delanghe en de zeer vele nazaten zijn al lang niet meer te tellen. Opa werd gewaardeerd voor alles wat hij deed en dat was niet zomaar te overzien. Zijn naam zal nog lang

bekend in de oren klinken, vader van tien kinderen, vier zonen en zes dochters. Ik bespaar u hun voornamen. Moest de woning in d'Hoge Reke met het huisnummer 112 maar kunnen spreken! De Hoge Reke is dan ook de rode draad in mijn vele anekdotes.

Grootvader Achille en twee, Maurice en Raymond, oefenden in dit huis het beroep van schoenmaker uit. Het waren zeer bekwame stielmannen.

In die jaren wilde dat wel iets zeggen, alles was pure handenarbeid.

Als kind heb ik vele uren en langde dagen gadegeslagen op hun 'pekstoeltje'. Onder opa's zitplaats lag altijd zijn hond, met name Luc, te kwispelstaarten. Luc lag er op zijn gemak en was er niet weg te krijgen. Ik zie hem nog altijd liggen, onze Luc.

In die jaren van de oorlog was er bergen werk te verzetten; ook nieuwe schoenen en laarzen op maat maken. Veel herstellingen moesten ook uitgevoerd worden. Het was een komen en gaan van vele klanten.

Van 's morgens vroeg tot laat in de nacht werd er gewerkt tot ze van hun 'pekstoel' vielen, bij manier van spreken. Op een bepaalde zaterdagnacht telden ze eens 107 paar schoenen die op herstelling wachtten. De naaimachine kreeg het hard te verduren.

In zijn schaarse vrijetijd was opa ook nog een gewaardeerd amateurtoneelspeler bij de 'Langhoirs Victorinen'. Opa speelde meestal een hoofdrol in het gezelschap. De zaal 'Palace' in de Ieperstraat was de uitverkoren plaats om op te treden, altijd voor een bomvolle schare toeschouwers.

Hij leerde zijn teksten uit het hoofd op zijn 'pekstoel' terwijl hij de schoenen van zijn klanten herstelde.

Soms werd hij onderbroken toen de 'Duitsers' een inval deden op zoek naar zijn zonen; 't was oorlogstijd, nietwaar.

Overdag waren Maurice en Raymond nooit thuis. Zijn deel van de bezettingsjaren heeft opa ook gehad. De schoenherstelling leed ook onder deze toestand. Opa Achille stond er meermaals alleen voor.

Opa en oma hadden hun slaapkamer op het gelijkvloers ingericht, niet ver van de voordeur. De nachtelijke bezoeken van Gestapo en feldgendarmes werkten ook op zijn zenuwen.

Toneelspeler, opa Achille, kreeg een lumineus idee: hij verstopte een zakje bakkersbloem onder zijn bed. Bij de nachtelijke bezoeken van de Gestapo en het opmaken-getier, smeerde hij bloem over zijn gezicht en bleef kreunend in bed liggen. Je moet weten, het gevaar was niet denkbeeldig dat zij hem zouden meenemen indien zij zijn zonen niet vonden. De petroleumlamp werd op een lager pitje gezet en oma Rachel stapte klagend naar de voordeur en riep met luide stem een vooraf voorbereid tekstje:

'Ze zijn daar weeral en ze zijn hier nog maar pas geweest en ik zit hier met een doodzieke man en word steeds lastiggevalen.'

Of de Duitsers het verstonden, laat ik in het midden. Wat erop volgde, op barse toon werd naar haar zonen gevraagd. Rachel repliceerde op hetzelfde klagende toontje: 'Ik weet niet waar ze zijn, ik heb ze al lang niet meer gezien. Zitten ze niet in Duitsland?'

Soms gebeurde het dat een feldendarme in de slaapkamer ging kijken. In een oogwenk was hij opnieuw op straat want het 'witte' gelaat in de schijn van het petroleumlampje en de verwarde taal

die opa speelde kwam zeer geloofwaardig over. Deze vertoning werd meermaals opgevoerd en altijd... met succes!

**De Koninklijke Rederijderskamer Langhoirs
Victorinen van Poperinge bestaat 500 jaar
(1491 - 1991)**

328

406

528 428

265
250

325 407

Het blazoen van de rederijderskamer uit 1561.

19-29-1933

Jongstejje vooraan : Dezuutere Carlos.

Iste rij : D'Amour Denise, Logie Jean, Dezuutere Thérèse, Vanspranghe Urbain, Lauwers Roger, Suffys Walter, Pinceel Alice, D'Amour Marie Louise.

2de rij : Huys Camiel, Vandenbergher René, Camerlynck Camiel, Dereckx Achiel, Bruynooghe Marguerite, Lermynie Achiel, Berat Achiel, Blanckaert Arthur.

3de rij : Benoot Maurice, Vancayzele, Dezuutere Valère, Denu Justin, Vandecasteele Ad., Crombez Aloïs (knappe).

4de rij : Bruynooghe Emiel (tonnelmeester), Suffys Henri, Delanghe Achiel, Houwen Maurice, Callewaert Jules.

5de rij : Devos Octave, Dondeyne Eugène.

Op de trap : Cappoen Theophile, Oreel, Lauwers Emiel, Pinceel Hilaire, Dumelie Theophile.

De ongewenste bezoekers verlieten vlug de woning in d'Hoge Reke uit angst voor een of andere besmettelijke ziekte, want daar waren de Duitsers allergisch aan.

Opa Achille was een diepgelovig man en had een grote verering voor Onze-Lieve-Vrouw van Sint-Jan.

In haar processie met de ommegang in Poperinge, was Achille Delanghe tot zijn tachtigste jaar met woord en gebaar de onvergetelijke figuur die de grijze Simeon heeft uitgebeeld.

Wat een acteertalent! Een dichter was opa ook. Een ontegensprekelijk bewijs kan je zien en lezen in mijn woonkamer.

Negen van zijn kinderen zijn gehuwd. Als herinnering aan hun huwelijksdag heeft hij voor elk van hen een gedichtje geschreven.

Op 6 juli 1929 voor 'mijn' vader en moeder op 'hun' trouwdag. Ieder die het wil, mag het komen lezen. Het tekstje is op vandaag nog altijd gangbaar in 'ons' leven.

Op kweekte ook, voor zijn plezier, angorakonijnen. In de zomermaanden mocht ik gras snijden langs de landelijke wegen.

Het was nog altijd oorlog; opa herstelde ook de laarzen van de Poperingse boeren en in ruil kon hij, af en toe, in 't zwart een zakje tarwebloem op de kop tikken en dan bekte opa in zijn oven echt brood. Ik ruik het nu nog! Dan was het feest ten huize Delanghe in d'Hoge Reke.

Opa rookte niet, maar had wel een andere slechte gewoonte: hij knabbelde pruimtabak. Ik heb het duizendmaal gezien en hij spuwde, met een ongelooflijke nauwkeurigheid, steeds raak in een emmer twee meter voor hem uit.

Mensen, zoals opa Achille Delanghe worden ze vandaag niet meer gemaakt, en wees gerust, hij heeft ook veel kommer en kwal meegemaakt. Hij was uit het goede hout gesneden en weet je wat, toen spraken de mensen nog met elkaar, nu zenden ze een 'e-mailtje' van twee woorden!

Op 3 december 1972, op 88-jarige leeftijd, heeft hij mij en de ganse familie, achtergelaten en is met al zijn talenten vertrokken naar een totaal nieuwe, maar 'geestelijk' lichaam aan de overkant. Dit is gewoon mijn idee van het leven; ik geloof dus, bij God, dat we elkaar op de een of andere wijze nog zullen weerzien. Ik kijk er al naar uit!

Met oma Rachel Messiaen gaan we even kort door de bocht, zij was krom gewrocht en ging haar laatste jaren lichtjes voorovergebogen door het leven.

Twee prachtige mensen!

Ze hebben samen niet minder dan tien kinderen op deze wereld neergezet en in die tijden van twee oorlogen was dit geen lachertje!

Oma was altijd vroeg op en ging als laatste gaan slapen en dan was er nog opa, als je weet wat ik bedoel!

Ik hing de ganse dag aan haar rokken, maar hielp waar ik kon.

Er was altijd volk in huis, familie, vrienden, de kinderen en kleinkinderen, zoals ik, en de vele klanten die bij oma langs moesten om de herstelde schoenen te betalen. Er moest ook veel geplast en gewassen worden, allemaal met de blote handen want elektriciteit bestond toen nog niet en machines dus ook niet. Toen ik in 1943 zeven jaar werd op 30 augustus mocht ik met oma het wasgoed 'te bleken' leggen in hun mooie grasperkje; ik heb het nooit vergeten. Het zijn zo van die

kleine dingen die in uw kopje blijven hangen. 's Avonds als het linnen droog geworden was en fris rook, terug binnenhalen, we gingen er niet aan dood.

Het was ook de plaats waar ik, oog in oog met die rare burens stond, de collaborateur Bruneel, met name. Ik was nog een kind in die oorlogsjaren. We keken elkaar aan zonder een woord te zeggen, 't was alsof ik niet bestond. Altijd die norse blik en nooit een glimlach. Wat had ik hem dan misdaan? Die mensen kon ik niet begrijpen. Waren Hitler, de Gestapo en de feldgendarmes dan zoveel beter?

In de paastijd gingen de klokken naar Rome, maar strooiden eerst paaseieren uit, geen chocolade-eieren, die hadden we nog nooit gezien; bestonden die wel?

Het waren gewone eieren van onze hennen, mijn moeder had ze gewoon een kleurtje gegeven.

† Eld Gae, voor de ziel van

De Heer Achiel DELANGHE

Wederwaas van Mevrouw Rachelle MESSIAEN

geboren te Pepelinge de 27 april 1889 en er geboren
overleden de 2 december 1972.
voorzien van de laatste Wils Sabramme der Staten.

Ons Vader was een man die nooit sliep had polsvaer,
Boortvader, grootvader, vader, en onderzocht, noodig
te zijn, de menscheit, de menscheit, de menscheit, de menscheit,
lezen schiet de wit, heeft hij de top der jaren, de leeftijd
die erin kan bereikt.

Dancom jete zit wij hen zo dankbaar: om zijn roep
schied, samen met moeder, voor dat gien wuist wij die
groot geluist, om zijn dinge geschied, om zijn dinge
voor de mens, om zijn dinge geschied, om zijn dinge
sticht de mens, om zijn dinge geschied, om zijn dinge
zijn dinge geschied, om zijn dinge geschied, om zijn dinge
soel. Vrae stellen jete lichte was hij een lichte
en geschiede lichte in culture of menscheit, waer
lijkt voorde vrede lichte lichte.

Wij zijn hem ook dankbaar, omdat hij met het verstand
van de lichte menscheit, de menscheit, de menscheit, de menscheit,
gehoort en verstaan in Gae, die een jete in de menscheit
Wij zijn gelukkig en dankbaar om zijn lichte en verstand
voor ons dinge geschied, om zijn dinge geschied, om zijn dinge
Wij, met zijn lichte jete, met seer en geist, de
menscheit, de menscheit, de menscheit, de menscheit,
menscheit, de menscheit, de menscheit, de menscheit,

Ons Vader was een noodig man, een gelofte, een lichte
en gelofte, een, die lichte jete om de arbeid die hij
prent. Zijn gelofte, lichte geschied, om de lichte
jete lichte geschied, om de lichte geschied, om de lichte
sticht, om de lichte geschied, om de lichte geschied, om de lichte
menscheit, de menscheit, de menscheit, de menscheit,
menscheit, de menscheit, de menscheit, de menscheit,
om het lichte dat hij heeft verstand, omdat hij een mens was
om, want hij was te lichte.

Dancom laatste danken wij God en lichte mens met
Familieleden, Vrienden, Geesten en lichte mens met allen
die hun dinge geschied, om de lichte mens met allen
Binnen, om de lichte mens met allen mens met allen.

"Lichte mens, lichte mens, lichte mens, lichte mens,
om dinge in de lichte mens."

Mijn eigen lichte mens met allen mens
dat Gae lichte mens voor de mens.

"Eld Gae, dat voor alle lichte mens mens,
de lichte mens, lichte mens, lichte mens."

Nu is het licht, lichte mens met voor Kestrie, lichte
de mens, lichte mens, lichte mens, lichte mens, lichte mens,
Vrae stellen jete lichte mens, lichte mens, lichte mens,
van een lichte mens mens mens.

Ons Vader... lichte mens.

†

Mevr. Germe VERVOYE DELANGHE, lichte mens en lichte mens,
Hr. Albert DE GRAEVE DELANGHE, lichte mens en lichte mens,

Hr. en Mevr. August BAEET (* DECKOIN) DELANGHE,
Hr. en Mevr. Albert DELANGHE REED, lichte mens en lichte mens,

Hr. en Mevr. Raymond DELANGHE REED, lichte mens en lichte mens,
Hr. en Mevr. Léon D'ALLEINE DELANGHE en lichte mens,

Hr. en Mevr. Maurice DELANGHE DRYVES en lichte mens,
Mevr. Adrien MAES DELANGHE, lichte mens en lichte mens,

De lichte mens en lichte mens van lichte mens,
Hr. en Mevr. Albert VERLEEN DELANGHE,
Hr. en Mevr. Albert VERLEEN DELANGHE, lichte mens en lichte mens,

De lichte mens, lichte mens en lichte mens,
dank U een lichte mens met allen mens
en dank U een lichte mens met allen mens.

De lichte mens, lichte mens en lichte mens,
dank U een lichte mens met allen mens
en dank U een lichte mens met allen mens.

De lichte mens, lichte mens en lichte mens,
dank U een lichte mens met allen mens
en dank U een lichte mens met allen mens.

De lichte mens, lichte mens en lichte mens,
dank U een lichte mens met allen mens
en dank U een lichte mens met allen mens.

De lichte mens, lichte mens en lichte mens,
dank U een lichte mens met allen mens
en dank U een lichte mens met allen mens.

De lichte mens, lichte mens en lichte mens,
dank U een lichte mens met allen mens
en dank U een lichte mens met allen mens.

Bepaald door: A. DEVOS, Pepelinge - Tel. 007/25143

412

De Hoge Reke, oorspronkelijk 24 woningen; in de loop der jaren werden woningen tot één herleid. Zie huisnummer 110 van Martha Callewaert. In volgende lijst de bewoners tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Nr.		
1	78	Gustaaf Clabau // Urbain Huyghe – Clabau Beatrix & Raïse
2	80	August Adriaen – Huyghe Irma – zoon Henri & Johnny Carton
3	82	Pol Vercrussye – Desmet Clara & dochters Liesje & Yvonne
4	84	Gabrielle Muys – later Cyrille Becuwe – Simoen Alice & kinderen Walter, Leona, Erna
5	86	Gustaaf Theeten en echtgenote Agnes kinderen Liliane & Fery
6	88	Georges Boute (douanier)
7	90	Albert De Grave – Delanghe Yvonne & kinderen Monique, Martin, Marc, Jean
8	92	Maurice Dumelie – Bruynooghe Martha en dochter Augusta
9	94	André Dumelie – D’Alleine Martha – kinderen Albert, Maurice, Georges, Andrea
10	96	Valère Guillebert – Degryse Jeanne & kinderen Lena, Annie
11	98	Eli Vandoorn en echtg. Victorine // kinderen Maria, Christianne, Cyrille
12	100	Velère Sergier – Lefever Martha & zoon Luc
13	102	Henri Lefever – echtg. Pellagie // kinderen Albert, Martha, Maria Henri Pareyn – Cecille Yvonne & dochter Monique
14	104	Albert Denys – Stechelire Martha & kinderen Denise, Simonne, Clara, Roger
15	106	Georges Leupe – Vanexem Maria & dochter Monique
16	108	André Lacante – Hauspie Maria Guide, Gabrielle
17	110	Martha Callewaert & Jollie
18	112	Achiel Delanghe – Messiaen Rachelle & kinderen Marie-Louise, Simonne, Bertha, Yvonne, Elisabeth, Godelieve, Albert, Maurice, Raymond
19	114	Cyrille Bruneel en echtg. Gabrielle Elslander & kinderen Robrecht...
20	116	Julien HAllynek & zoon Georges
21	118	Cammille Joris & zoon Willy
22	120	Henri Verbiese
23	122	Sylvère Billiet en echtg. Palma & kinderen Marie-Louise, Leona, Maria, Roger

Nog een woordje over enkele bewoners van d'Hoge Reke, voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog. Gustaaf Clabau, 'Staf' voor de burens in d'Hoge Reke was leurder in alle soorten linnengoed zoals beddenlakens, handdoeken, onderbroeken, kousen en zoveel meer. In die tijd waren er weinig of geen winkels waar deze zaken konden gekocht worden. Staf had bijgevolg een uitgebreide klandizie. Alle landbouwers vielen ook onder zijn klanten. Staf was uitgerust met een wondermooie paardenkoets, volgeladen met linnengoed. De koets werd voortgetrokken door een wondermooi wit paard. Als jonge pagadder van twee, drie en vier jaar zag ik Staf iedere morgen vertrekken aan d'Hoge Reke. Die beelden staan voor altijd in mijn geheugen geprent. In de oorlogsjaren was 't gedaan met de pret. Staf werd te oud en gaf er de brui aan. Dergelijke beelden zijn voor immer en altijd uit het straatbeeld verdwenen, spijtig toch?

Dan had je nog Urbain Huyghe, tijdens de oorlogsjaren, een 'gewapend verzetsstrijder', moest altijd op zijn hoede zijn voor Gestapo, feldgendarmes en ook collaborateurs. Zijn leven hing dagelijks aan een zijden draadje; ze hebben hem nooit kunnen klissen! Urbain leefde ondergedoken en was maar sporadisch te zien.

Eenmaal heeft hij toch de dans ontsprongen toen ze per ongeluk bij ons thuis zijn binnengevallen.

Naast Urbain Huyghe woonden toen de heer en mevrouw August Adriaen – Huyghe Irma en hun ongehuwde zoon Henri. Zij hielden er een klein bedrijfje op na in oude metalen, vodden en konijnenvellen. Met een stootkarretje werden deze zaken voor wat centen, links en rechts, opgehaald en bewaard. Aan de achterzijde van hun woonst in d'Hoge Reke lag er jaar in, jaar uit een 'berg' vodden te pronken.

August & Irma waren de grootouders van onze bekende Poperingse rock-'n-rollzanger Johnny Carton. Johnny belandde door oorlogsomstandigheden bij zijn grootouders in d'Hoge Reke; geboren in maart 1940, heeft er zijn jeugd jaren doorgebracht. Hij kreeg er een voorbeeldige opvoeding en was ook een goed collegestudent.

Enkele jaren na de oorlog, van 1950 tot 1960, waaide een nieuw muziekgenre over uit Amerika.

Alle jongens en meisjes van 'mijn' en 'zijn' generatie werden meegezogen in deze fantastische rock-'n-rollklanten.

Johnny was een zanger eerste klas en de bekendste sterren uit die tijd: Elvis Presley, Bill Haley en Little Richard kon hij op een onnavolgbare wijze nabootsen.

Een 'nieuwe' ster was in Poperinge opgestaan. Cafés en feestzalen zaten altijd propvol!

Johnny was de 'charmezanger' van Poperinge en omstreken.

Begin de jaren '60 trad onze wereldvedette Bobbejaan Schoepe op in Poperinge. Een circustent op de Grote Markt zat er bomvol. Vóór het spektakel moest beginnen werd Johnny Carton door Bobbejaan Schoepe himself, gezeten op een wit paard, in d'hoge Reke opgehaald en begeleid naar de tent op de grote markt. Poperinge was die dag te klein, je kon erop de koppen lopen. Dit is niet voor iedereen weggelegd!

Eigen 'songs' heeft Johnny ook op plaat gezet. Wie van de 'oude garde' zoals ik, herinnert zich niet het rock-'n-roll getinte liedje 'Bel-Ami'? Johnny kon het, naar mijn idee, in deze branche ver geschopt hebben; maar ja, alles draait rond geld in deze wereld.

Johnny beschikte nog over veel andere talenten en die hebben zijn privéleven een andere koers doen varen.

Om d'Hoge Reke af te sluiten, wil ik het nog hebben over mevrouw Martha Callewaert; zij heeft het uitzicht van deze huizenrij voor altijd geschonden. Van 'twee' huizen heeft deze dame er één gemaakt. Ze moest er zo nodig een grote kruidenierswinkel starten! Juist naast de woning van opa en oma!

Zo werd het 'vooraanzicht' voor eeuwig geschonden. Deze ingreep mocht nooit gebeurd zijn. Het is een smet op het blazoën van wijlen de heer Hector Lebbe. Dit 'nieuwe' huis valt volledig uit de toon.

Mevrouw Callewaert heeft er vele jaren gewoond, een winkel uitgebaat waar je bijna alles kon kopen, zij was de grootwarenhuizen ver vooruit, zelfs een 'klak' om op uw hoofd te zetten.

Martha Callewaert is ook al lang verdwenen en 't is al vele jaren geen winkel meer. Gelukkig is d'Hoge Reke verder intact gebleven. Het is natuurlijk d'Hoge Reke van 1929 niet meer; De tijd doet ook zijn werk in de verdere afbraak. In 2022 wordt ze honderd jaar oud.

Ze heeft gelukkig de Tweede Wereldoorlog doorstaan en overleefd, maar voor 't zelfde geld was ze in 1943 door een V1-bom in de lucht gevlogen terwijl ik er toen ook bijstond en het normaalgezien niet had kunnen voortvertellen zoals nu!

Daar hebben we het seffens over!

Om met d'Hoge Reke te eindigen nog een verhaaltje op de volgende bladzijde.

Juist voorbij die mooie 'Hoge Reke' stond er een oud en bouwvallig huisje, gans alleen. Het stak schril af tegen deze, voor die tijd, mooie huizenrij.

Het was bewoond door een 'vrijgezel' op jaren. In mijn kinderogen een wat eenzame, teruggetrokken man, een eenzaat eigenlijk. Wij, de kinderen van de straat, noemden hem 'Lucas'. Ik weet eigenlijk niet waarom.

Lucas had, zo te zien, geen enkel contact met de burens en familie had hij waarschijnlijk niet. Ik had als kind daar wel oog voor. Zo zit ik namelijk in elkaar.

Als Lucas toch eens op straat verscheen, riepen alle kinderen, als in koor: 'Lucas, Lucas, Lucas', maar nooit een wederwoord. Een raadselachtige man!

Op een dag, nog voor het begin van de Tweede Wereldoorlog, bleef op een morgen zijn raam dicht. Waar is Lucas, vroegen alle kinderen zich af.

Plots verscheen aan zijn deur iemand van de 'wet' zoals men dat zegt. Wij, de kinderen, keken met zijn allen toe.

De voordeur moest het ontgelden, want bij het herhaalde kloppen werd niet opengedaan; 't werd stil op straat.

De man van de 'wet' vond Lucas dood op zijn bed, werd gezegd! Hij had blijkbaar het gaskraantje opengezet en het gaskousje niet aangestoken; gewild of ongewild, men kan het Lucas niet meer vragen, hij had het tijdelijke met het eeuwige geruild.

Lucas had er, naar mijn idee, bewust een einde aan gemaakt op deze vervloekte wereld.

Die wondermooie 'Hoge Reke' kon hem gestolen worden.

V1-bommen boven d'Hoge Reke

Op tien mei 1940 begon ene 'Hitler' zijn oorlog tegen België en de rest van Europa.

De eerste weken waren verschrikkelijk en we wisten direct hoe laat het was. Zowat overal in België en dus ook bij ons in Poperinge, dropten Duitse vliegtuigen brisantbommen neer. De gevolgen waren niet te overzien: honderden doden en gekwetsten, wat een bommenregen!

Dit hielden ze meer dan twee jaar aan en met de regelmaat van een klok vielen ze uit de lucht. We werden het zowaar gewoon, niets nieuws onder de zon.

Begin 1943 deden ontstellende geruchten de ronde onder de bevolking van Poperinge. Het Duitse leger 'zou' op het punt staan om een nieuw soort wapentuig te ontwikkelen, men sprak van telegeleide bommen.

In den beginne kon men er zich weinig of niets bij voorstellen en men schonk er niet veel aandacht aan, 't waren maar geruchten.

Toen was er nog geen spraken van televisie, computer en spraaktechnologie, alleen een radio op batterijen, want van elektriciteit was bij ons gewoon geen sprake.

Het grote nieuws kwam ons maar langzaam ter ore. Je kon het vergelijken met de tamtam in Afrika.

Na een paar maanden sprak men opeen een dreigendere taal. De psychologische druk op de burgers nam snel toe en sloeg over in een paniecreactie.

Het kon niet blijven duren en in de nazomer van 1943 werden we met onze neus op de feiten gedrukt.

We zagen die tuigen gewoon aan onze neus voorbijvliegen! Met een enorme staartvlam richting de Noordzee, naar Engeland.

Uit foto's en rapporten van geallieerde spionnen bleek duidelijk het bestaan van lanceerinstallaties. Een grote angst sloeg toe bij de Belgische bevolking. Niemand wist precies wat ons te wachten stond.

De Britse geheime diensten dreven de opzoekingen in alle stilte op en hun bevindingen werden aan Churchill en zijn bevelvoerders in 'rapporten' overgemaakt. Hun bevindingen en inlichtingen waren ontstellend zwaar om te aanhoren, maar het werd niet meteen aan de bevolking bekendgemaakt, maar de realiteit mocht ook niet weggemoffeld worden! De mensen, vooral in Engeland, moesten worden voorbereid op wat komen zou! Die tuigen bleken erger dan de hel.

In Éperlecques, gemeente in Noord-Frankrijk', minder dan veertig kilometer van Poperinge, werd in die jaren een enorme bunker gebouwd en gans bovenaan, op het dak, een lanceerinstallatie voorzien om de zwaarste raketten 'V2' af te vuren op onze burens aan de andere kant van de Noordzee, namelijk Engeland.

In onze kontreien wist in 1943 niemand er het fijne van.

Zoals u reeds hebt gelezen, hadden onze geallieerde legers met hun vliegtuigen en bommenwerpers, in gegrepen in Peenemünde aan de Duitse Oostzeekust. Dit was nog een veel groter kaliber dan Éperlecques. Het bleek een proefcentrum voor zware raketten, VA, V2, straalvliegtuigen en luchtrakettorpedo's.

Van dit soort zaken had men bij ons nog nooit gehoord, laat staan gezien.

De 'verbod' van ruimtevluchten, vluchten naar de maan en Mars en ontdekking van het heelal. We zijn op vandaag, 2019, nog altijd in de beginfase op dit vlak. Dit even terzijde.

Even terug naar augustus 1943. Peenemünde werd zeer zwaar aangepakt en gebombardeerd. Niet minder dan zeshonderd RAF-vliegtuigen werden ingezet! Het was van moeten deze keer!

Na het vervullen van hun roekeloze opdrachten, werden eenenveertig van deze bommenwerpers door Duitse nachtjagers uit de lucht geschoten! Met alle gevolgen voor de piloten en bemanningsleden, ze betaalden de rekening met hun leven. Dit waren 'helden' in de ware betekenis van het woord.

Peenemünde moest wel het onderspit delven. Als dit niet was gebeurd dan had de Tweede Wereldoorlog heel waarschijnlijk een andere wending genomen en met stellige zekerheid in ons nadeel, met alle gevolgen van dien. Hoe zou het dan met ons en onze wereld gelopen zijn? JE ziet, alles, ook ons leven, ligt in zeer kleine hoekjes verscholen; seffens liggen de bewijzen bloot op tafel!

Na vele verdragende manoeuvres van de geallieerde troepen en hun bombardementen waren de Duitsers er toch in geslaagd om meer dan vijftig basissen klaar te krijgen om hun vliegende bommen van het type V1 te lanceren in alle bezette gebieden, ook in onze koninkrijken.

Een V1-bom was niet zomaar een bom; 't was een vliegende, telegeleide en een doelgerichte bom, 't is te zeggen, geprogrammeerd om op een vooraf bepaalde plaats onheil te veroorzaken! Soms liep het verkeerd, nog een beetje geduld!

Het moet ook eens erkend worden; Duitse ingenieurs behoren tot de beste van de wereld op voorwaarde dat ze er geen misbruik van maken. Oorlogstijden niet meegerekend.

Het Duitse ras is altijd haantje vooruit! In positieve en ook negatieve zin. Ik kan het weten; in mijn reeds lange leven heb ik er vele jaren mee omgegaan.

Even terug naar onze vliegende bom van het type V1. Ze heeft een vleugelspanning van vier meter en tachtig centimeter. Zijn totale lengte bedraagt zeven meter en vijftig centimeter. Totale gewicht, twee ton. Zijn actieradius, vierhonderd kilometer. Zijn springlading, een ton. Brandstof, een halve ton.

Als zo'n ding op uw kop valt, dan bent u er geweest; van uw lichaam blijft er niets meer over.

De hoofdstad van Engeland, Londen, was de eerste stad in Europa die de volle lading kreeg. De schade was niet te overzien! Enorme materiële schade. Duizenden menselijke slachtoffers, doden en gekwetsten. Om van de dieren nog maar te zwijgen.

Wat een onnoemelijk leed!

De wraak van Churchill in 1945 op de bevolking van Dresden in Duitsland was wederkerig!

Wat doen mensen elkaar toch aan! Voor wie en voor wat? Het heeft geen enkele zin, 't zijn allemaal dwazen.

De vliegende bommen verschenen vanaf augustus 1943 dagelijks op het toneel. Vanop tal van plaatsen in bezet Europa werden V1-bommen afgevuurd. De kinderen uit de Krombekestraat en d'Hoge Reke hadden er zelfs geen oog meer voor.

Tussen augustus 1943 en april 1945 op Groot-Brittannië alleen al, tienduizendvijfhonderd V1-bommen afgevuurd, vanaf lanceerbasissen zo'n negenduizend stuks en door middel van vliegtuigen

nog duizendvijfhonderd eenheden; 't was doorlopend schuilen geblazen. Wat een leven moet dat geweest zijn?

Boven onze hoofden aan d'Hoge Reke vlogen ze non-stop voorbij.

Grote belangrijke havens en steden waren de belangrijkste doelwitten. Antwerpen en Gent kregen in België ook de volle lading.

De eerste vooraf geprogrammeerde tuigen kregen met kinderziekten te maken en misten hun oorspronkelijke doelen. In Antwerpen viel een V1 per ongeluk op een cinemazaal; de balans aan doden was ontstellend hoog, honderden mensen, mannen, vrouwen en ook kinderen verloren het leven, verschrikkelijk!

Europa kon het niet meer alleen aan. Amerikanen, Canadezen en anderen werden 'te hulp' geroepen. De Duitsers bleken te sterk en hadden blijkbaar straten voorsprong op militair en tactisch vlak.

De vijand was blijkbaar zijn tijd ver vooruit op al de rest van de tegenstanders. Het zou bloed, zweet en tranen kosten om hem eronder te krijgen.

Hitler kon rekenen op een stel knappe geesten zoals ene ingenieur von Braun en een bekend generaal Rommel om alles op poten te zetten. Een dergelijk koppel hadden de geallieerden niet lopen!

Nu komen we stilaan aan 'mijn' echt gebeurd verhaal boven d'Hoge Reke; in 't jaar 1943, maar 't kan ook 1944 geweest zijn en weet je wat beste lezer, ik kan maar wil het gewoon niet weten. Waarom niet? Dat zal je seffens weten!

Daar gaan we.

Die fameuze vliegende V1-bommen hoorden we dagelijks boven onze hoofden voorbijvliegen. God weet waar naartoe. Ze waren in ieder geval nooit voor ons bestemd; dat wisten wij, de kinderen uit de Krombekestraat en d'Hoge Reke, maar la te goed. Die geruchten bereikten ook onze kinderoortjes.

Niemand had een flauw idee van wat er te gebeuren stond. Onze gedachten waren alleen bij een 'lappenbal' die van links naar rechts over de straatstenen werd getrapt.

Zelfs geen marcherende Duitse soldaten die er anders altijd waren; geen verkeer, geen kat en ook geen boerenkar of paardengespan. Het kon niet stiller zijn, alleen spelende kinderen.

Plots hoorden we ergens ver weg dat overbekende geluid van een vliegende bom die onze richting uit kwam; niets nieuws onder de zon. Ze vlogen allemaal richting de Noordzee, op naar Engeland. Dagelijkse kost zowaar. Het was niet de eerste bom met staartvlam en 't zou waarschijnlijk ook de laatste niet zijn die we hoorden.

Die keer stoorde het ons wel in ons balspel! De bom maakte vreemde, haperende geluiden en sloeg ons uit ons gewone doen en laten. We hadden geen oog meer voor onze lappenbal en keken allemaal naar omhoog, die gekke klanken stoorden ons.

Plots zagen we haar, in volle glorie, ze vloog lager en trager dan gewoonlijk, die fameuze V1-bom met startvlam. Mensen, beste lezer, het ging duizendmaal sneller dan ik het neerpen... Het sputterende geluid was duidelijk hoorbaar en de zeer gevaarlijke, vliegende bom draaide een paar rondjes boven onze hoofden aan d'Hoge Reke... en dan viel plots alle geluid weg!! Ze zou neervallen en ontploffen!

In een flits dacht ik, en waarschijnlijk ook alle andere kinderen: och God, we zijn eraan, ons uur is gelslagen! In een wanhoopspoging stoven we uiteen! Redde wie zich redden kan!

Het huis in d'Hoge Reke met huisnummer 100 op vandaag was voor mij persoonlijk het dichtste bij; ik opende de voordeur en op hetzelfde ogenblik een verdovende knal en door de luchtverplaatsing viel ik, zolang als ik was op mijn buik in de gang van de woning. Door de enorme ontploffing vlogen alle ruiten van d'Hoge Reke en alle andere huizen van de Krombekestraat en op onmiddellijke omgeving aan diggelen; er was vooral zeer veel glasschade tot gevolg.

Was ik nu dood, ging het door mijn hoofd. Maar neen! Ik leefde nog en had bovendien geen enkele schram!

Wat was er dan gebeurd?

Die vliegende V1-bom hing toch precies boven onze hoofden en was er stilgevalle, dan valt die toch recht naar beneden, zou je denken?

Ja, inderdaad, zo moest het gelopen zijn en waren ik en alle andere kinderen naar de eeuwige jachtvelden vertrokken!

Dit was gewoon de dag dat de 'voorzienigheid' in mijn leven en dat van vele andere kinderen en volwassenen uit onze straat en omgeving heeft gered van een zekere dood.

Hoe moet je het anders uitleggen?

Toen heb ik bewust gekozen om die datum uit mijn geheugen te bannen! Door een vreemde loop van omstandigheden kan ik het vandaag nog vertellen. Ik ben al ruim de tachtig jaar voorbij!

Ik ben zelfs bijna de laatste der Mohikanen!

Ik kan die datum vandaag nog steeds opzoeken maar ik wil het gewoon niet weten. Er is toen, in mijn ogen, iets 'heiligs' gebeurd. Zo erg heeft het mij toen getroffen, geloof mij vrij!

Dit laat mij nooit meer los als mens op deze wereld. Daarna zien we wel... of niet.

Die vliegende bom viel dus niet op onze hoofden die dag nabij d'Hoge Reke in Poperinge.

Door een 'onverklaarbare reden' is de bom bij haar val lichtjes afgeweken en ontploft zo'n honderdvijftig meter verder in een weide van boer Vanhaste, waar mijn wat oudere broer zich met de dieren bezighield.

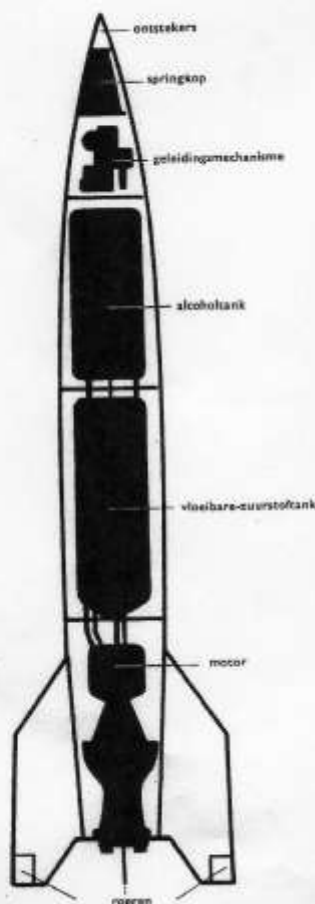
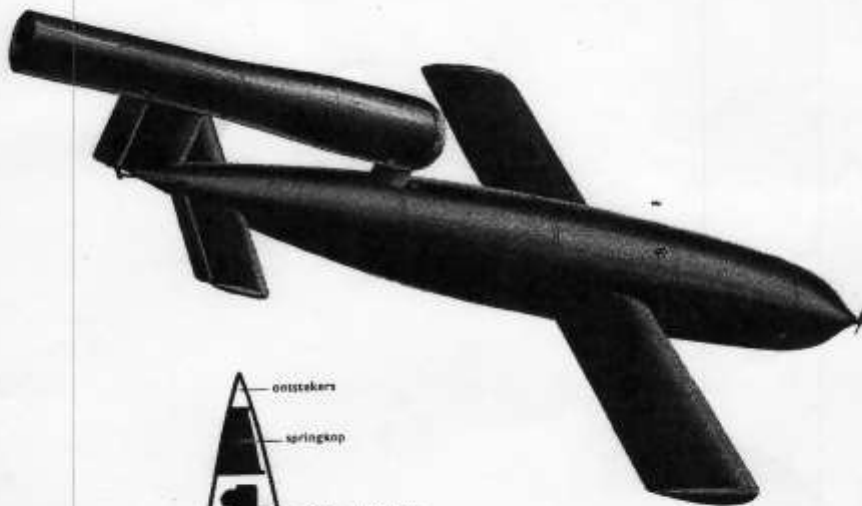
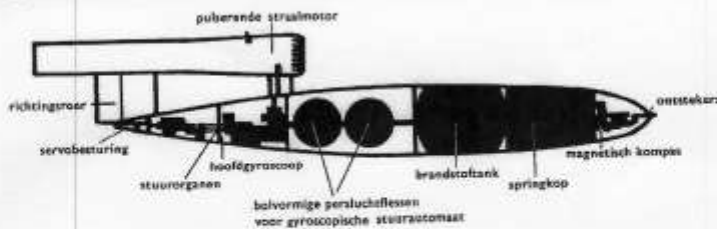
Twee dieren in de weide verloren het leven; ze hebben het nooit geweten, ze waren op slag dood.

Niemand heeft het ooit kunnen uitleggen waarom deze enorme bom van zijn koers is afgeweken.

Het is gewoon een wonder! Voor mij althans. De bom had gewoon haar eindpunt bereikt; ze was niet juist afgesteld natuurlijk en het was de bedoeling om naar Londen te vliegen. Een bom met een springlading van twee ton. Misschien was onze tijd niet gekomen?

Op de volgende bladzijde een foto van dergelijke V1-bom.

DUITSLANDS "VERGELDINGSWAPENS"

Boven: V-1 Vleugelspanning: 4,60 m. Totale lengte: 7,50 m. Totaal gewicht (met inbegrip van een halve ton brandstof en een springlading van één ton): 2 ton. De oorspronkelijke actieradius werd vergroot tot 400 km, zodat van lanceerplaatsen in Nederland uit (Wassenaar, Den Haag, Loosduinen, Rijswijk, Delfsen en Gaasterland) projectielen op Londen werden afgevuurd. De meest gebruikelijke methode was lancering van een 40 m lange ijzeren startbaan, waarbij diverse betonopstellingen behoorden. Een V-1 kon echter ook in de vlucht gelanceerd worden met behulp van een omgebouwde Heinkel-111. Tussen 1944 en 1945 werden ca. 10.500 V-1's op Groot-Brittannië afgevuurd; 8.892 werden van startbanen gelanceerd, ongeveer 1.600 uit vliegtuigen.

Links: V-2 Lengte: 13,80 m. Totaal gewicht (met 9 ton brandstof en een springlading van één ton): 13 ton. Tijd tot Mach 1 (geluidsbarrière): minder dan 30 seconden. Maximale verbrandingstijd: 65 tot 70 sec. Bij een lange-afstandslancering bereikte de V-2 een hoogte van 80 tot 95 km, maar veel grotere hoogten konden bereikt worden als horizontale reikwijdte geen rol speelde.

Januari 1945 bracht de climax van de aanval op Groot-Brittannië: in de eerste week werden ca. 60 neergekomen V-2's gerapporteerd.

Het Mariakapelletje

Vliegende bommen uit de Tweede Wereldoorlog zijn niet alleen moordtuigen van het Duitse leger, maar kunnen eveneens in positieve zin tot de verbeelding spreken.

In de zomer van 1943 had ingenieur Wernher von Braun en collega's, V1- en V2-raketten uit hun hoed getoverd in Peenemünde aan de Duitse Oostzeekust.

Toen was de oorlog nog verre van gedaan en leek zelfs een keerpunt in te luiden. We zouden nog vele beslommeringen meemaken. Het stond blijkbaar in de sterren geschreven.

Door een ongelooflijk toeval leefden we nog; voor 't zelfde geld was het toen voor mij en vele anderen al gedaan. Van geluk gesproken.

Het valt dikwijls tegen in het leven, maar nu en dan valt het mee, met veel hulp van hierboven, denk ik als een gelovig man er soms bij.

Die vliegende bom boven d'Hoge Reke is naar mijn mening, zonder overdrijven een 'mirakel' geweest. Het is met geen woorden uit te leggen; niet door mij en ook niet door alle anderen in de Krombekestraat van Poperinge.

Die fameuze V1-bom blijft tot op vandaag nazinderen! Vijfenzeventig jaar na dato nog altijd niet vergeten.

Ons aller moeder, de heilige maagd Maria, zit er met stellige zekerheid voor iets tussen.

Zoveel kinderen de dood injagen kon ze over haar hart niet krijgen.

Op vandaag, na zovele jaren, wordt er nog steeds over gepalaverd en geredetwist. De mensen blijven in twee kampen verdeeld. De ene hebben begrip voor mijn zienswijze en de andere niet. Het zij zo. Deze 'twistappel' zal op deze wereld nooit opgelost worden.

Wat zeker is, de tijd heelt vele wonden!

Van het voorval met doe bom zijn er vandaag maar weinigen nog in leven. Ik reken mijzelf als een van de laatsten der Mohikanen. Ik kan het dus nog navertellen. Terwijl ik nu deze lijntjes neerpen, word ik vandaag, drieëntachtig jaar oud! Het kan iedere dag gedaan zijn, dan zien we wel of niet, nietwaar!

Mevrouw Palma Billiet, uit het laatste huis van d'Hoge Reke tijdens die oorlogsjaren, verdient vandaag, na zovele jaren nog altijd een geweldige 'eresaluut', want zij en zij alleen heeft er toen, in 1945, voor gezorgd dat er überhaupt een 'Mariakapelletje' werd opgericht om ons aller moeder te danken voor het 'redden' van zovele kinderen uit de Krombekestraat.

Palma Billiet kon het niet laten en ging in de maand juni 1945, enkele dagen na het einde van de Tweede Wereldoorlog, op 'bedeltocht' bij alle inwoners van de Krombekestraat.

De meesten waren arme drommels, maar voor een kapelletje ter ere van Onze-Lieve-Vrouw gaven de mensen het onderste uit de kan.

Niemand werd over het hoofd gezien: gelovigen, ongelovigen, atheïsten, communisten, overal werd er aan de deur geklopt. Iedereen was met Palma akkoord; er was met stellige zekerheid een wonder gebeurd toen de V1-bom aan d'Hoge Reke boven de hoofden van tientallen kinderen stilviel en naar beneden donderde. Alle ruiten vlogen aan diggelen maar geen enkel kind had, ogenschijnlijk, een schram opgelopen.

De nodige fondsen werden zonder enige moeite in de kortste keren bij elkaar geschaapt. Een bekwame timmerman had het sobere maar mooie kapelletje uit zijn hoed getoverd.

Een prachtig Mariabeeld, enkele zinnebeeldige voorwerpen en een sobere kandelaar met kleurrijke kaarsen tooiden het geheel op. Het werd aan een stevige paal bevestigd zodat alle bewoners van d'Hoge Reke en de Krombekestraat het konden zien staan.

Om de kracht van verbeelding te geven werd het kapelletje gewijd en gezegend door een katholieke priester van de Sint-Bertinusparochie te Poperinge, in tegenwoordigheid van nagenoeg alle bewoners van de straat.

Palma Billiet was geweldig content met de stand van zaken. Op de plaats waar de V1-bom had moeten terechtkomen werd de stevige paal met bovenaan het 'Mariakapelletje' in de grond geheid, juist tegenover haar huis, het laatste pand van d'Hoge Reke.

De voorzienigheid had, zoals u al, weet voor een andere plaats gekozen, honderdvijftig meter verderop. Dit kon, naar mijn oordeel, geen toeval zijn. Twee dieren moesten het ontgelden, maar geen enkel kind werd getroffen, ook ikzelf niet.

Het Mariakapelletjes stond te blinken in de zon. Palma was zo fier als een pauw, en terecht, 't was helemaal haar verdienste!

Maar haar verhaal was niet teneinde, het begon mooier en mooier te klinken; ze wenste dat er uit dankbaarheid voor de geredde kinderlevens op regelmatige tijdstippen aan de voet van 't kapelletje gebeden en gezongen werd!

Dit kon Palma niet alleen aan, en bovendien, ze was niet meer van de jongsten, integendeel zelfs!

Ze ging op zoek en vond gelukkig de juiste man die ze nodig had in onze Krombekestraat nr. 10, namelijk Juliën Lozie, leraar van het vijfde studiejaar in het Sint-Stanislascollege van Poperinge.

Op verzoek van Palma Billiet vond ze gehoord bij meester Lozie om de 'regie' te voeren! Palma was in de wolken van geluk! Mensen, het verhaal die volgt kon niet beter lopen.

Wat Palma Billiet en Julien Lozie vele jaren samen gepresteerd hebben aan 't Mariakapelletje en ook voor het 'gedachtengoed' voor al die mensen, bewoners van de Krombekestraat, is onbeschrijflijk; door weinigen geweten en nooit door iemand op papier gezet! Daarom temeer doe ik het nog, want na mij zijn er geen meer die er een jota over weten.

In die tijden waren er met moeite communicatiemiddelen: geen elektriciteit, telefoon, klaviertoestel, computer en al de rest, met moeite schrijfgierief en briefpapier.

De tamtam bestond wel al, maar dan in Afrika. Meester Lozie voerde de regie; meestal ging hij van deur tot deur om de bewoners van de straat in te lichten op welke uren en dagen zou gebeden en gezongen worden. Hij en zij staken al hun vrijetijd in 't kapelletje en ook nog gratis en voor niets; edelmoedigheid, noem ik dat.

En mensen, het werd een enorm succes! De meeste bewoners van de straat waren telkens op de afspraak. De uurregelingen waren, zeker in de zomerdagen, 's avonds laat na de schooluren en dagtaak. Weer of geen weer, winter of zomer, ze waren op post! Ongelooflijk maar waar. Julien Lozie voerde altijd de regie en idem het woord, meestal kort en bondig. Minstens driemaal per week en in de meimaand, Mariamaand, iedere avond. Er werd gezongen dat het een lieve lust was. Meester Lozie stak altijd eerst de kaarsjes aan en dan volgden onder zijn leiding de gebeden en gezangen. De meesten waren in die tijd nog zeer gelovige mensen, en waarom niet, zou ik durven zeggen.

En mensen, ze waren er allemaal hoor: gelovigen, ongelovigen, atheïsten, communisten en alle kinderen. Ze stonden gewoon op straat, dicht bijeen rond de Mariaspreker, meester Lozie. Ongelooflijk maar waar! Al die kleine mensen, samen rond Maria. Ook de ongelovigen die nog nooit een kerk aan de binnenzijde hadden gezien. Als kind dacht ik bij mezelf: dit waren nu eens *al* Gods kinderen op één plaats! Mooi, toch?

De dienst nam meestal een kwartier in beslag, kort maar goed, meer moest dat niet zijn. Het was mooi, waardig en ingetogen. De mensen wisten maar al te goed waar ze aan ontsnapt waren. Onthoud het maar goed: als de nood het hoogst is, is de redding nabij!

Als puntje bij paaltje komt.... Weet niemand wat ons, na dit leven op deze aarde, te wachten staat. Naar mijn 'aanvoelen' een ongelooflijke ontmoeting. Besef, we zijn nu eenmaal kleine nietige wezens, maar wel met een opdracht voor ieder van ons, van verschillende aard, waar we niet aan voorbij kunnen, zonder te beseffen.

Geloof me vrij, bidden kan geen kwaad, elk op zijn wijze!

Je voelde het gewoon aan 'den lijve', daar op die plaats rond het kapelletje was iedereen gewoon zeer gelukkig dat ze er nog waren, aangezien de meesten het als bij wonder hadden overleefd.

De bijna dagelijkse 'trek' naar 't kapelletje heeft jaren geduurd. Ja mensen van vandaag, jaren aan een stuk. Voor Palma en Julien was het een 'levenswerk' om het altijd maar te organiseren en de mensen bleven ook op post; 't werd zowaar een gewoonte in hun leven.

Het jaar 1943, of was het 1944, heeft wat teweeggebracht met die 'vliegende bom' boven d'Hoge Reke.

Je ziet, niettegenstaande de vele ongemakken in die oorlogsjaren, probeert ieder mens met beide handen zich vast te houden aan die slappe koord die ons leven voorstelt.

Om het nog maar even te bevestigen wat een 'vliegende bom', type V1, voorstelt: vleugelspanning, 4 meter en 80 centimeter; totale lengte, 7 meter en 50 centimeter; totaal gewicht, 2 ton, waarvan een halve ton brandstof en anderhalve ton springlading; actieradius, 400 kilometer.

Toen zijn er aan d'Hoge Reke aan de dood ontsnapt.

Onze-Lieve-Vrouw heeft toen ingegrepen, althans mijn mening, een gelovig mens!

Dit gezegd zijnde, er is niets dat blijft duren. Er kwam sleet op het gebeuren! Na enkele jaren van 'gloriedagen' veranderde er veel. De ouderen kwijnden weg en konden de verplaatsing van hun woonplaats en 't kapelletje niet meer maken. Sommigen belandden in het ouderengesticht. Anderen kregen af te rekenen met een natuurlijke dood, want niemand is geboren om op aarde te blijven. Onze 'ziel' gaat terug naar haar oorspronkelijke thuis, bij onze God aan de overkant, wat dit dan ook mag voorstellen. Voor ons kleine mensen, een groot mysterie. Toch ben ik er zeker van: er is leven na de dood! Ook de vrouw die aan 't begin staat of stond van het Mariakapelletje, Palma Billiet, werd stokoud. Ze was er altijd bij en plots ging Palma van ons heen, recht in de armen van haar en onze 'moeder' Maria. Dit was de eerste grote slag voor allen die achterbleven, de gang van het leven!

De moeder van ons kapelletje was niet meer op deze aarde, maar in de handen van de Heer! Voor diegenen die 'geloven', zoals ikzelf, een troost en ik zeg erbij: 'Tot straks, dierbare Palma.'

Ja mensen, we kunnen er niet aan ontkomen, ons menselijk leven is van voorbijgaande aard. Onze 'genen' worden door onze 'ziel' overgenomen in een nieuw geestelijk leven. 'Niets' sterft, we veranderen alleen van vorm.

De tand des tijds doet onverbiddelijk verder aan zijn werk en 't is maar best ook. We zijn nu al met meer dan zeven miljard mensen op de planeet aarde. Waar zou dat eindigen, moesten we allemaal hier blijven met ons lichaam.

En ja, ook meester Julien Lozie kwam aan het einde van zijn latijn op aarde en ging van ons heen.

Hadden ze maar blijven leven, Palma en Juliën; niets aan te doen, iedereen had jarenlang alles gegeven voor ons Mariakapelleke, nu doofde het uit als een kaarsje.

't Was goed geweest en 't had ook vruchten afgeworpen bij veel mensen: gelovigen, atheïsten en twijfelaars, want velen hebben het aan mij verteld in de loop van de jaren!

En de 'vliegende bommen' zijn ook grotendeels uit het gedachtengoed van de volgende generaties verdwenen. De mensen van vandaag weten er zelfs geen jota van.

Elk zijn tijd zeker?

Je ziet, alles is relatief, ook ons leven als mens op deze aarde, maar onze 'ziel' ofte ons 'geestelijk lichaam' blijft eeuwig bestaan bij onze God aan de overkant van de 'Jordaan' (!) of hoe u het ook wilt benoemen.

Is 't wel nog de moeite waard dat ik het, in mijn oude dag, op papier heb gezet??

Aan Palma en Julien wil ik hoe dan ook nog zeggen: 'Tot straks, beste mensen! Als ook mijn liedje uitgezongen is.'

Om dit verhaaltje af te sluiten, nog even een paar losse flodders:

Het zo geprezen 'Mariakapelletje' hebben ze onlangs met de grond gelijk gemaakt; er staat een mooie woning op deze plaats. Ik voel me schuldig dat ik als laatste der Mohikanen niet heb ingegrepen, want de bewoners van dit nieuwe pand kenden dit verhaal waarschijnlijk niet en nu is het toch te laat. Ik kan alleen maar 'mea culpa' slaan.

Het kapelletje brokkelde al vele jaren af en werd niet meer onderhouden. Er werd al lang niet meer gebeden of gezongen. Meer nog, het kreeg geen aandacht meer en de voorbijgangers zagen het zelfs niet meer staan. Alleen ikzelf, als zeer oude bewoner van de Krombkestraat liet iedere dag, tot de laatste dag, mij oog erop vallen! Ik had geen toegang, de grond was iemand anders eigendom. Het kan verkeren, zei ene Bredero ooit.

Op vandaag zegt 'het geloof' de meeste mensen niets meer, ook dat is afgetakeld tot op het been, maar niet voor mij, ik hou me vast aan de laatste 'strohalm'!

Ik heb het allemaal meegemaakt in die oorlogsjaren.

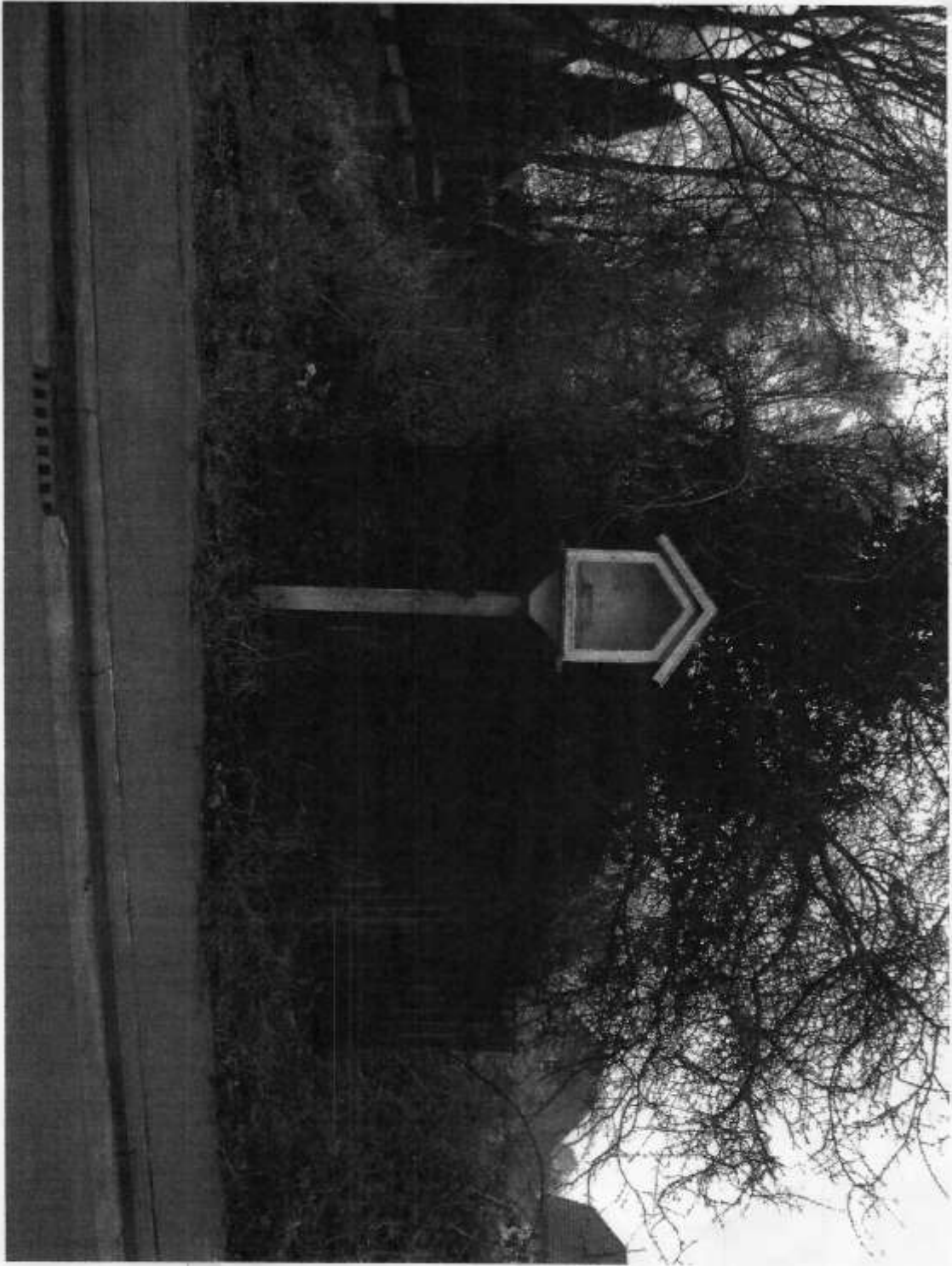
Er zullen eerst terug 'vliegende bommen' moeten vallen vooraleer men met 't verhaal van 't kapelletje kan... herbeginnen.

Het verhaal eindigt met twee foto's van ons 'Mariakapelletje' uit lang vervlogen tijden.

2377c 440

441 352 357/10

Kampen, concentratie- en vernietigingskampen

Dit waren in grote lijnen de concepten van Adolf Hitler om tegenstanders aan te pakken tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Ze werden niet alleen van hun vrijheid beroofd en opgesloten in onbewoonbare barakken omgeven door tralies en prikkeldraad, maar ook mensonwaardig behandeld, zoals naaktlopen; geslagen, gemarteld, uitgehongerd en uiteindelijk gruwelijk omgebracht worden in gaskamers en hun stoffelijke resten werden opgebrand en door schoorstenen gejaagd. Om het met één woord te zeggen: mensonterend!

Barbaarse trekjes van de soort die men 'mensen' pleegt te noemen.

Je ziet tot welke daden de kinderen van onze God in staat zijn, ofwel is de duivel ermee gemoeid.

In het dierenrijk gebeuren dergelijke zaken niet, die doden alleen maar om te overleven en de soort in stand te houden.

Hitler en zijn trawanten hebben het allemaal nog beter in de verf gezet met de hulp van vele collaborateurs, ook uit 'onze' regio's.

Oorlogen zijn natuurlijk van alle tijden, 't zit gewoon in de aard van het beestje. Maar eigen soortgenoten, zoals het 'Jodenras' volledig proberen uit te roeien, hadden we nog nooit meegemaakt. Hitler was de eerste in deze soort! Een machtswellusteling en barbaar!

De 'mens' is blijkbaar tot 'alles' in staat; maar naar mijn bescheiden mening zijn grote meningsverschillen, op allerlei vlakken, te wijten aan een groot gebrek aan verstand, teweegebracht door onze 'hersensknobbel' en of opvoedingsgebrek en scholingsgraad. Een andere uitleg kan ik niet verzinnen, het gaat 'mijn' verstand te boven. Zijn dergelijke schepselen er misschien mee geboren en zit het in hun 'genen'?

Voilà.

Het eindigt altijd in moord en doodslag en het brengt nooit 'aarde aan de dijk', om het met een 'boutade' te zeggen.

Toch weten ze van geen ophouden! God, die liefde is, beweert men en zijn ontelbare kinderen, 'moordmachines'! Niets nieuws onder de zon; herinner u de broedermoord tussen Abel en Kaïn uit onze godsdienstlessen op school in het lager onderwijs.

Terwijl ik deze lijntjes neerpen over de 'kampen' tijdens de Tweede Wereldoorlog, ligt voor mij op de keukentafel, de krant 'Het Nieuwsblad' van vandaag 23 maart 2016 en wat lees ik in grote letter op de voorpagina:

Terroristische aanslag in Brussel, gisteren 22 maart 2016!! – op de luchthaven van Zaventem om 7.58 uur; 14 doden en 81 gewonden.

Metrostation van Maalbeek (Brussel) om 9.11 uur; 20 doden en 106 gewonden.

Waarom staan mensen altijd maar opnieuw elkaar naar het leven?

Vandaag spreken we van 'terreurdaden' en tijdens die oorlogsjaren van 'kampen en vernietigingskampen', maar eigenlijk maakt het geen verschil uit, 't heeft allemaal met het doden van mensen te maken. Om eerlijk te zijn, met Hitler was het nog erger, 't had met uitroeien van 't Jodenras te maken, meer dan zes miljoen Joden werden omgebracht. Tijdens de Tweede

Wereldoorlog; zonder al die anderen niet over het hoofd te zien. Het is allemaal een pot nat, 't zijn gewoon onterende zaken.

In de geschiedenislessen tijdens ons lager onderwijs zijn er veel 'gekken' de revue gepasseerd; om er maar enkele te noemen. Wie was het ook weer die Jezus Christus aan het kruis liet nagelen omdat hij had gezegd koning der Joden te zijn? De Romeinse keizers die beslisten over leven en dood naargelang hun duim naar boven of naar beneden wees. Ene Napoleon Bonaparte die zijn soldaten uit onze kontreien te voet naar Rusland en terug liet marcheren om dood en ellende te stichten. Dan hebben we nog niet gesproken over de talrijke godsdienstoorlogen en kruisvaarders die beslisten over leven en dood. De Fatwa's uitgesproken door Ayatollah in de moslimwereld voor zagezegde godslastering. Dan hebben we het nog niet gehad over de 'Alva's' van deze wereld.

Zo kan ik nog een tijdje doorgaan, hoor! Ik zal maar bij de Tweede Wereldoorlog blijven.

'Kampen' zijn dus het 'modewoord' van de Tweede Wereldoorlog. In de jaren veertig van vorige eeuw kon ook ons land niet aan dit vervloekte woord ontsnappen. Om het maar bij naam te noemen... Het 'Fort van Breendonk' speelde als 'concentratiekamp' in België een hoofdrol. Dit concentratiekamp van Breendonk in Vlaanderen stond op papier nog in de schaduw van gelijkaardige kampen in Polen en Duitsland die straks aan bod komen.

Alles begon met de weerstand tegen de Duitse bezetter na de 'verloren' veldtocht van achttien dagen in mei 1940.

Met de Duitsers werd in ons land op allerlei manieren de draak gestoken. Na korte tijd kon de bezetter zich deze plaagstoten niet langer verdragen.

Overall in ons land, dus ook bij ons in Poperinge, verscheen aan gevels van gebouwen en officiële plaatsen een niet mis te verstane 'Bekanntmachung' in het Duits, beste vrienden! Voor de gevolgen van deze wanpraktijken ten overstaan van de Duitse bezetter in België.

Je kon er niet naast kijken en als je het niet verstond, moest je maar hulp inroepen bij mensen die het wel begrepen vooraleer je in moeilijkheden met de Duitsers kwam.

De meesten hadden het wel verstaan en volgden de richtlijnen nauwkeurig op, maar de echte patriotten veegden die 'Verordnungen' aan hun laars en het moet ook gezegd worden: tot eind 1940 kon je nog openlijk voor uw mening uitkomen. Na die Bekanntmachung lachten de Duitsers er niet meer mee!

De verzetsgroepjes kregen meer en meer gestalte en deze klikjes waren gevormd door personen uit dezelfde straat en meestal burens. Het was wel geweten maar natuurlijk stilgezwegen voor Duitsers en collaborateurs.

Ze vonden steun bij elkaar en gingen voorzichtig te werk. Veel stelde het niet voor, wat gerommel in de marge. Het was wel gevaarlijk, hoor! De gevolgen van die fratsen waren niet te overzien en het sop was de kolen niet waard, stoerdoenerij om de vijand te pesten, niet meer dan dat.

Het enige wat ze eigenlijk deden was in 't geniep luisteren naar Engelse radioposten, in de eerste plaats BBC Londen. Er werd in een 'codetaal' berichten en ook informatie naar elkaar doorgeseind.

Het gaf wel de indruk dat ze een grote rol speelden in het oorlogsgebeuren, niets was minder waar; 't was eerder een 'kat-en-muisspelletje'. Het bracht allemaal geen aarde aan de dijk, alleen wat haar op hun tanden voor de schijn.

Ze onderschatten de enorme risico's van deze onderneming en de Duitsers tolereerden dit niet langer.

De gevolgen van de Duitse Bekanntmachung werden onderschat en konden dan ook niet uitblijven.

Maar 't was sterker dan henzelf, ze wilden te allen prijze in de belangstelling staan, de sukkelaars!

Moedig waren ze wel en dat kan men deze mensen niet verwijten.

De gevolgen zijn echter verschrikkelijk: concentratiekampen met alle gevolgen van dien. Door met vuur te spelen kan je meer dan uw vingers verbranden, namelijk in een hoogoven belanden, amen en uit!

Ondertussen bereikten ontstellende berichten de inwoners uit onze kontreien over het bekende 'Fort van Breendonk' in de streek van Antwerpen.

Om even te preciseren: het fort is gelegen op het snijpunt van Brussel, Boom, Antwerpen en ook nog Mechelen. Op zo'n twintig kilometer van onze grootste haven in Vlaanderen en België: Antwerpen.

Je moet weten, tijdens de Eerste Wereldoorlog was dit het laatste 'fort' dat in de handen van de Duitsers viel. In de eerste dagen van de Tweede Wereldoorlog, mei 1940, had onze koning, Leopold III, er zijn hoofdkwartier opgeslagen. Het was de bedoeling om er een tijdje stand te houden tegen het sterke Duitse leger. De tweede maal tegen de Duitsers in enkele jaren, oorlogszuchtig volkje, nietwaar.

Zoals jullie al weten, de overmacht was veel te groot en onze, koning Leopold III, moest zich na een achttiendaagse veldtocht gewonnen geven.

Vier maanden later was het andere koek, de Duitsers richtten in het 'fort van Breendonk' een gevreesd concentratiekamp op.

Na zeer korte tijd werd het omgedoopt tot de verderfelijke plaats van 'hongersnood en dood'. Niet ten onrechte, bovendien, zou later blijken. Het was niet alleen een kamp van honger en dood, er waren ook martelpraktijken om het leven van de gevangenen ondraaglijk te maken.

Het waren, met andere woorden, geen leuke berichten die ons ter ore kwamen.

Majoor SS Smitt werd er als kampcommandant aangesteld! Dat wilde wat zeggen! Een nazibeul!

Het 'fort' had een oppervlakte van tweehonderd op driehonderd vierkante meter. Het was omgeven door een 'watersloot' van ongeveer twintig meter breedte en een diepte van zes tot acht meter.

Men liep er rond op een dikke zandlaag. Tijdens de vierjarige bezetting werd er door de gevangenen tonnen zand aangevoerd. Het was er altijd kil en koud. Geen licht, geen zonnestralen, geen verwarming. Het deed middeleeuws aan.

De toegang aan de noordkant was een houten brug over het water en aan de overkant een donkere, vochtige tunnel.

Het fort was in Duitse handen van augustus 1940 tot in de maand september 1944. De eerste gevangenen werden het fort binnengeleid op 20 september 1940. Die eerste keer, zo'n twintigtal hoofdzakelijk politieke gevangenen. Onder hen ook de leider van de 'jonge Vlaamse communisten', met name René Dillen. Ook de vertegenwoordiger van het 'Nationaal Instituut voor Werklozen', M. Verdict. Die had hen ontraden om als vrijwilliger te gaan werken in Duitsland.

Het fort van Breendonk was voor die eerste twintig mensen een kennismaking met de gruwelijke praktijken van het Hitlerregime. Het zou voor de meesten van hen later nog veel erger worden. Tussen september 1940 en augustus 1944 moeten er zo'n kleine vierduizend mannen en vrouwen in het kamp van Breendonk gepasseerd zijn, Joden niet meegerekend.

De grote jacht op de Joden in België was vooral in de maanden augustus en september 1942. Ze werden toen massaal opgepakt. Ze verbleven slechts een paar dagen in Breendonk, om daarna te worden verzameld in de 'Dossinkazerne' in Mechelen, om te worden overgebracht naar vernietigingskampen in Duitsland en Polen. Met uitzondering van een twaalfstal Joodse jongen vrouwen die werden teruggestuurd naar Breendonk, waar ze op een verschrikkelijke wijze werden misbruikt door de SS-militairen.

In Breendonk zijn er ongeveer driehonderd personen dood door beroving, misbruik en foltering. Vierhonderdvijftig personen werden doodgeschoten en veertien werden opgehangen.

De meerderheid van de gevangenen werden 'in groepen' overgebracht naar concentratie- en vernietigingskampen in Duitsland. Eerst werden de sterksten onder hen, vier tot vijf maanden gefolterd en gemarteld in Breendonk, waarbij ze 25 procent van hun gewicht verloren. Na hun passage in Breendonk, de hel als het ware, werden ze als wrakken naar kampen in Duitsland en Polen overgebracht. De meesten verloren hun leven. Van een konvooi van honderdtwintig gevangenen die Breendonk verlieten voor Duitsland zijn er slechts een achttal levend teruggekeerd na de oorlog.

Een ander konvooi van tweehonderdvijftig gevangenen dat op negen november 1942 naar het kamp van Mauthausen werd gestuurd overleefden er vijfenvijftig deze gruwel.

Bij de bevrijding op het einde van de maand mei 1945 waren er in Breendonk nog slechts tien overlevenden.

Lucien en Armand Vanhale waren twee van de tien overlevenden in het kamp van Breendonk. Ze hoorden SS'ers zeggen dat de behandeling van gevangenen in het 'fort van Breendonk' erger was dan in het concentratiekamp van Mauthausen, waar er toch zo'n honderdachtendertig duizend gevangenen omkwamen.

De meeste gevangenen in Breendonk waren over het algemeen nooit van iets beschuldigd, beoordeeld, veroordeeld noch ondervraagd geweest.

Majoor SS-Smit, commandant van het kamp, verklaarde dat het slechts, om het in het Duits te zeggen, bijna allemaal 'Sicherheitshäftlinge' waren!

De gevangenen werden in verschillende categorieën ingedeeld. Het kenteken moest op een goed zichtbare plaats gedragen worden. Zie lijstje.

Lijst kentekens

1	Wit bandje en in het midden een 'geel' vierkantje van een paar vierkante centimeter.	Dit waren frauders en bedriegers.
2	Wit bandje en in het midden een 'rood' vierkantje van een paar vierkante centimeter.	Dit waren politieke gevangenen.
3	Horizontale witte band, in kruisvorm met verticale rode band.	Dit waren verzetsstrijders.
4	Ruitvormig teken met in het midden een rode letter 'T'.	Dit waren terroristen.
5	'Wit' bandje met rood teken 'V' in het midden.	Dit waren homo's en lesbiennes.
6	'Geel' bandje met rood teken 'V', in het midden.	Dit waren Joodse homo's en lesbiennes.
7	'Rode' cirkel omgeven door 'witte' cirkel.	Dit waren opstandelingen; zeer gevaarlijk en hadden al geprobeerd te ontsnappen.
8	'Wit' of 'geel' bandje met rode letter 'A', in het midden.	Dit waren mensen, ook militairen met Russische nationaliteit.
9	'Rode' band	Dit waren wapen- of geldsmokkelaars.

De meeste Joden passeerden in het fort van Breendonk in de jaren 1940, 1941 en 1942, daarna bleven er niet veel meer over. Ze vertegenwoordigen vele nationaliteiten, met een minderheid Belgen.

De algemene leiding was in handen van 'Sturmbannführer' ofte Majoor Schmitt, afkomstig uit Düsseldorf. Hij was er de bewindvoerder van augustus 1940 tot vijftien november 1943. Majoor Schmitt was een tiran en bijzonder gewelddadig. Zijn ondergeschikten kregen de volledige vrijheid om te doen wat ze wilden met de gevangenen.

Wat opviel, ze sloegen zelden of nooit zelf de gevangenen, ze stuurden hun honden erop af! De grote beetwonden in armen en benen werden nooit verzorgd, ze moesten vanzelf helen.

De kampbewaking gebeurde door wehrmachtsoldaten en deze hielden zich niet bezig met de gevangen; dit was een plezier voor hun SS-collega's.

Om de drie maanden werd de kampbewakingsploeg gewisseld.

In september 1941 kwamen Belgische SS'ers op de proppen. Ze moesten nooit onderdoen voor hun Duitse spitsbroeders! Ze beschikten waarschijnlijk over dezelfde 'genen', anders doe je dergelijke zaken niet met soortgenoten.

't Waren duivels in persoon!

Om er maar enkelen bij naam te noemen;
Wyss Fernand.

In functie in het fort van Breendonk van september 1941 tot september 1944. Wyss bewaakte de gevangenen bij hun slavenwerk. Hij was uitermate gewelddadig. Voor het minste werden de gevangenen afgetroefd. In het jaar 1943 zijn er ten minste twintig door zijn toedoen omgekomen. Sommigen werden geslagen tot de dood erop volgde; anderen duwde hij het hoofd onder water tot ze verdronken waren. Het ergste wat hun werd aangedaan, levend begraven met alleen het hoofd boven de grond en vervolgens doodgeschot!!

Een tweede Belgische SS'er, met name;
Debodt Richard.

Aangekomen in het fort van Breendonk in augustus 1942. Hij had dezelfde functie als Ferdinand Wyss, namelijk bewaker van de gevangenen. Debodt hield het vol tot aan de bevrijding. Hij gebruikte dezelfde wreedheden als zijn collega Wyss. Debodt en Wyss traden meestal tezamen op. Ze deelden immers dezelfde genoegdoeningen. Ook in de folterkamers kwamen ze samen aan hun trekken. Een zekere De Schepper, vriend van Debodt, vertelde het volgende verhaaltje. Debodt ging een weddenschap aan met Wyss, met als inzet een fles cognac, wie van hen beiden in de eerstvolgende dagen een gevangene ter dood zou brengen. Debodt won, hij bracht binnen de 48 uur twee gevangenen om het leven.

Tijdens de strenge winter van 1942 verplichtte Debodt een gevangen enkele uren tot aan de schouders in het koude water te staan. De gevangenen waren gewoon de 'speeltjes' van deze heren! Ze amuseerden zich rot!

Soms bonden onze SS'ers de gevangenen hun handen op de rug en verplichtten hen hun bord met eten te ledigen zoals dieren het doen. Mensonterend! Twee beulen van de ergste soort. Wanneer nieuwe gevangenen binnenkwamen zegde Wyss altijd: 'Het is hier de hel en ik ben de duivel!' De SS'er Wys was een Vlaming.

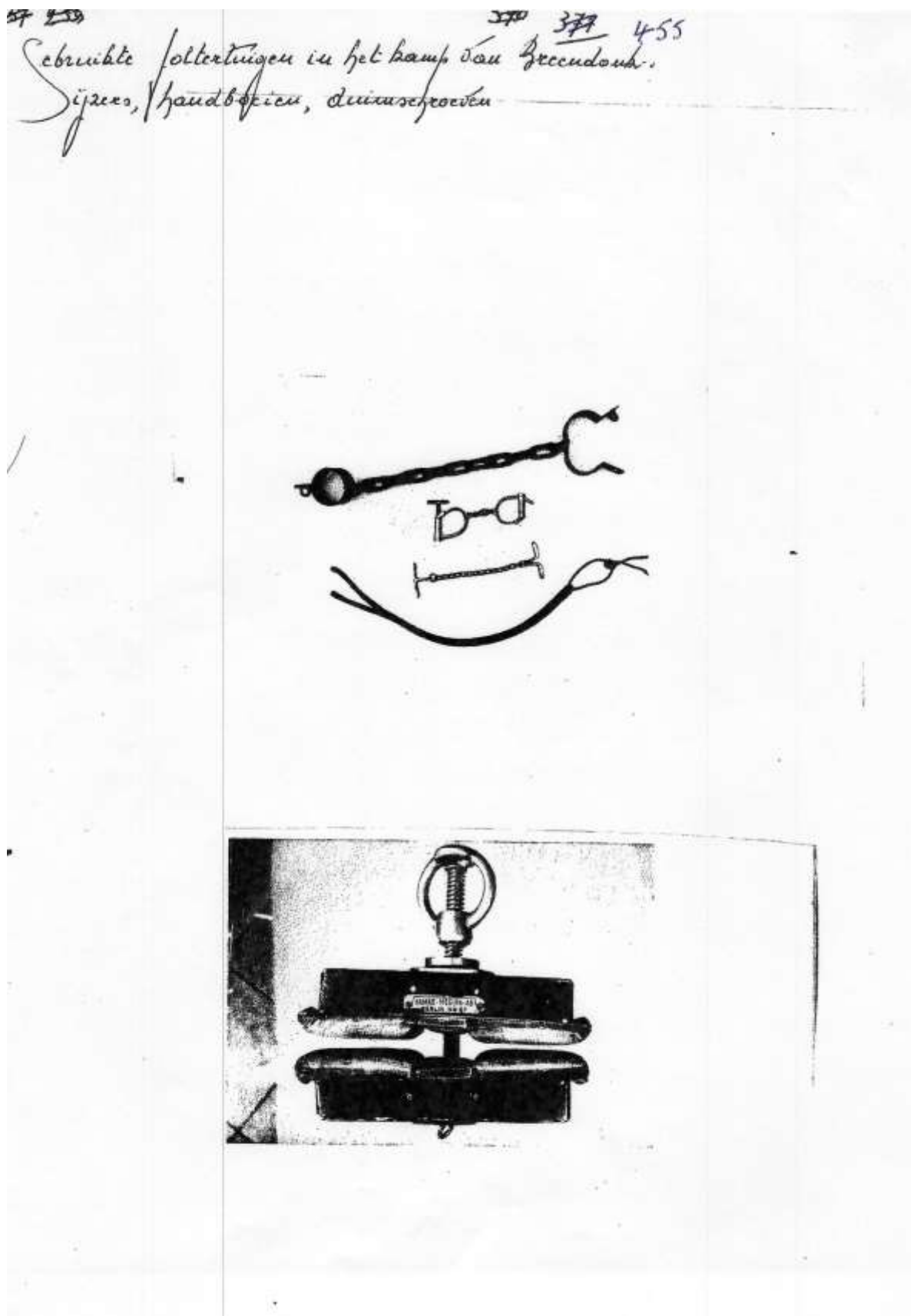
Dat er dergelijke mensen op de wereld rondlopen, gaat mijn petje te boven.

In bijlage foto's van gebruikte foltertuigen in het fort van Breendonk: ijzers, handboeien en duimschroeven. In een zicht op de folterkamer. De executiepalen. De executie van Fernand Wyss op 12 april 1947.

Fernand Wyss, een van de beulen van Breendonk, verschijnt voor het vuurpeloton op 12 april 1947 aan de militaire bakkerij op het 'Kiel'. Het publiek is talrijk opgekomen en moet door ordehandhavers op afstand worden gehouden. Twaalf rijkswachters maken samen het vuurpeloton uit.

De geboeide Wyss wordt tot bij de executiepaal geleid, geflankeerd door een man in zwarte overjas met hoed, waarschijnlijk de wetsdokter. Twee rijkswachters met het geweer op de schouder trekken de wacht op, terwijl een aalmoezenier de handen vouwt. Dan wordt Wyss met het gezicht tegen de executiepaal gebonden op zo'n manier dat hij na het dodelijke salvo recht blijft hangen.

Gebruikte foltertuigen in het kamp van Breendonk. Ijzers, handboeien, duimschroeven.

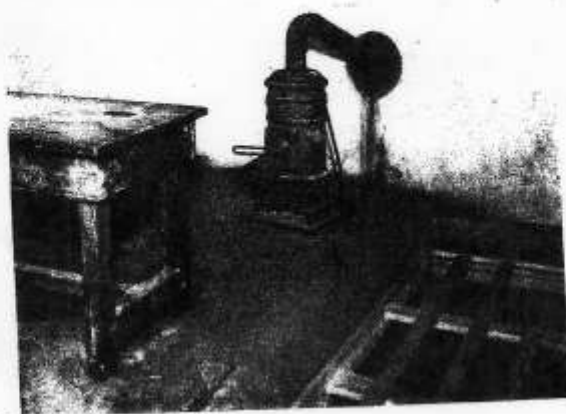

Kamp van Breendonk.

Folterkamer.

~~228 800~~

~~342~~
Kamp van Breendonk. 456
Folterkamer

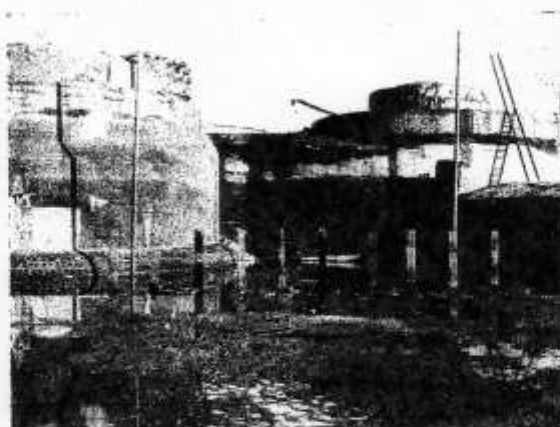
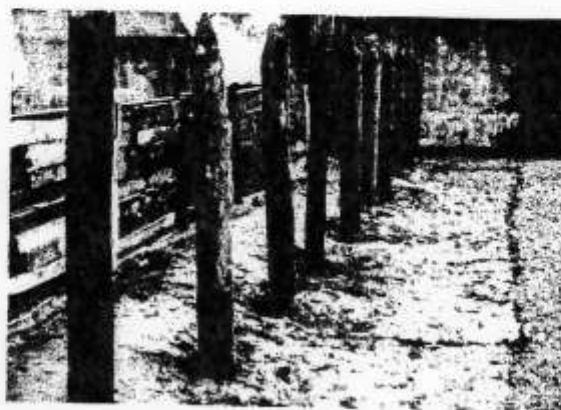
Kamp van Breendonk.

Executiepalen.

375
457

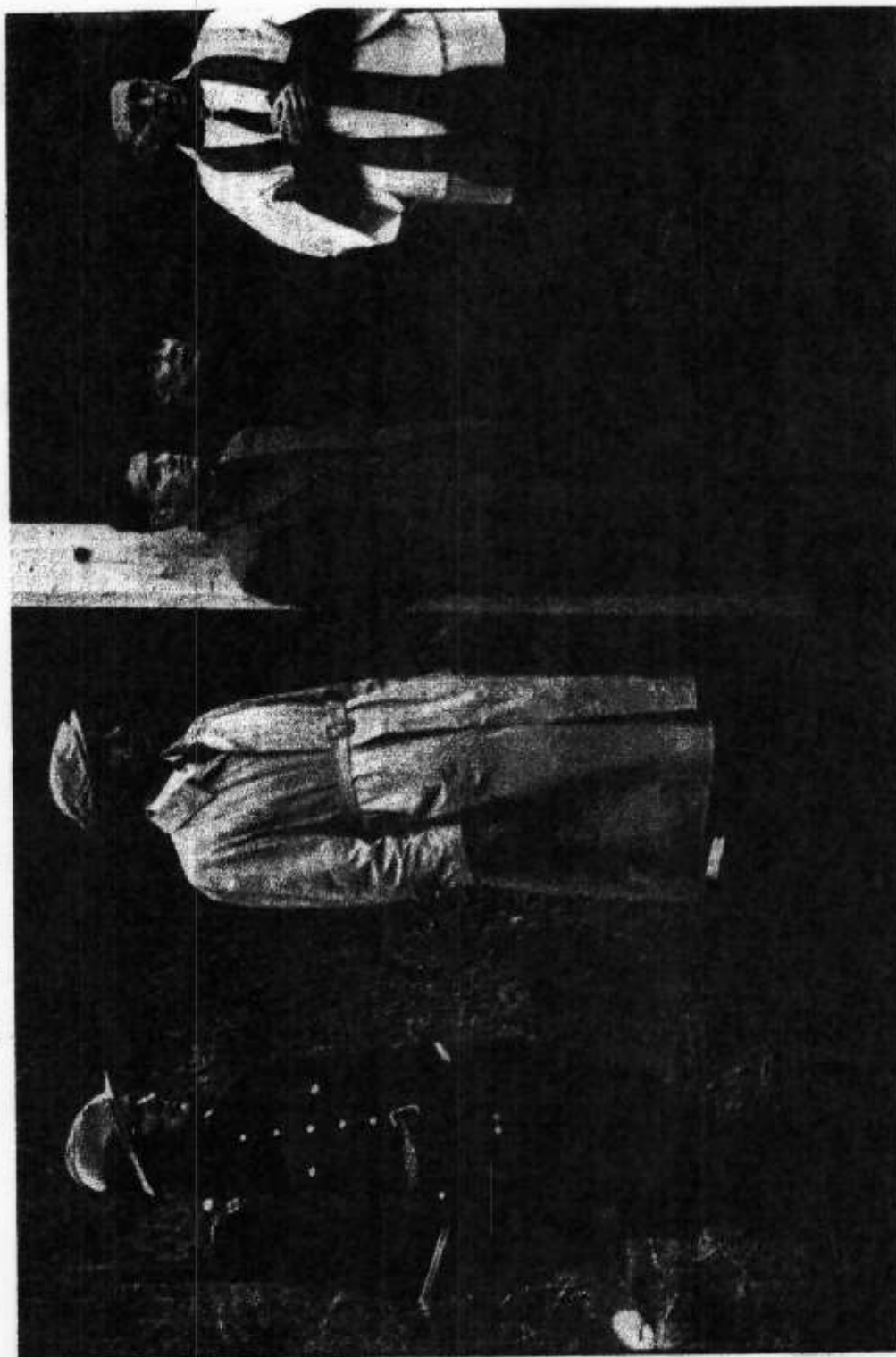
Kamp van Breendonk. 375
executiepalen

375 457

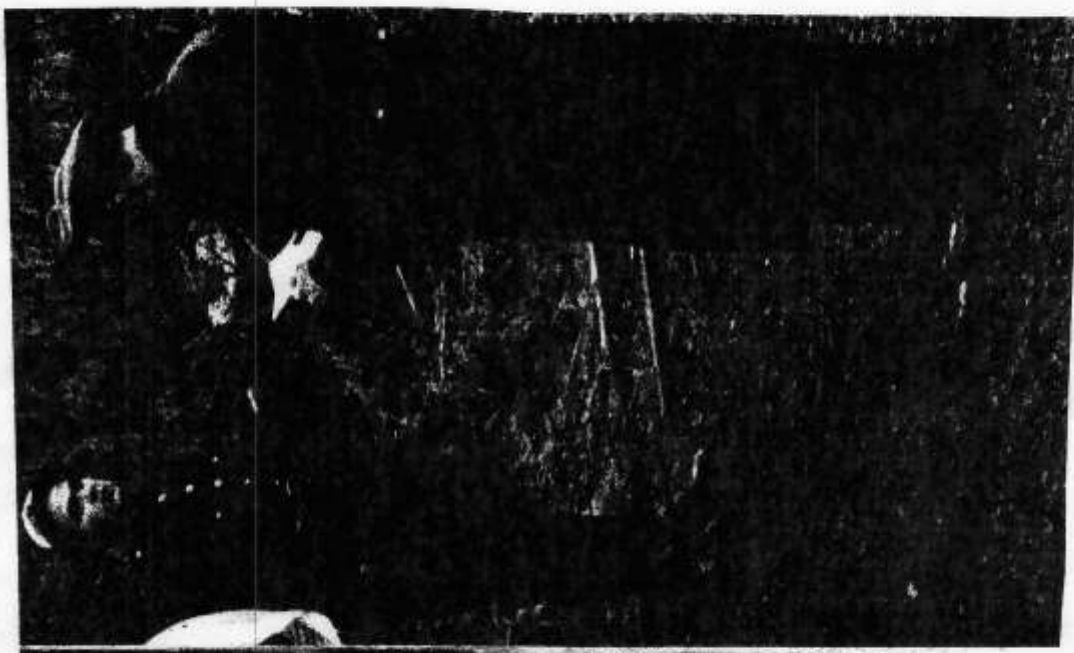

Executie Fernand Wyss op 12 april 1947.

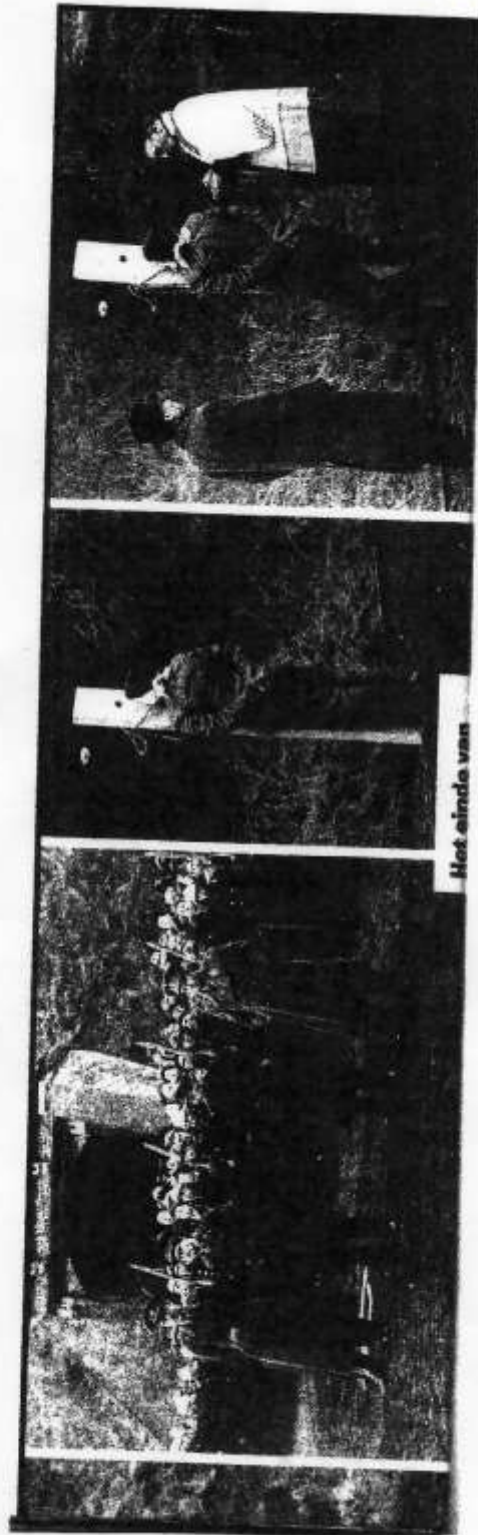
Executie Fernand Wyss op 12 april 1947.

374 375 459

SFA 460

Na de passage van het 'fort van Breendonk' gaan we het even hebben over kleine 'verzetsgroepen' in onze stad Poperinge.

De familie Dondeyne woonde in de Sint-Bertinusstraat op zo'n tweehonderd meter van mijn eigen woonplaats in de Krombekestraat. Die mensen heb ik allemaal persoonlijk gekend, er gingen geen dagen voorbij dat we elkaar niet tegenkwamen op straat. Ik was toen wel nog een kind natuurlijk. Daar was, in die oorlogsjaren, het hoofdkwartier gevestigd van 'hun' weerstandsorganisatie op kleine schaal. Dit was natuurlijk verboden door de Duitsers. Herinner u de 'Bekanntmachungen'.

Nestor Dondeyne had de leiding van de groep in zijn handen. Ze beschikten over een 'radiopost' en een 'uitzendinstallatie'. Regelmatig werden informatieberichten met Engeland uitgewisseld in een 'geheimcode'. Zo bleven ze op de hoogte van de stand van zaken over de oorlogssituatie. Het was ten strengste verboden door de Duitsers natuurlijk en ze speelden met vuur en ook hun leven. Geen vuiltje aan de lucht, dachten ze. Het was zonder de waard gerekend, natuurlijk.

Op 18 januari 1944 sloeg de 'sicherheidsdienst' van het Duitse leger onverbidde toe. De woning van Nestor Dondeyne werd tijdens de nacht omsingeld. Vluchten was onmogelijk.

Nestor Dondeyne, zijn echtgenote, Flora Popelier en ook beide zonen, Joseph Dondeyne, achttien jaar en ook Albert Dondeyne, zestien jaar, alsook hun oom, Luciën Dondeyne werden op een zeer brutale wijze aangehouden en te voet weggeleid. Tot overmaat van ramp; hun vijf zeer kleine kinderen, jonger dan vijf jaar, werden gewoon aan hun lot overgelaten zonder enig toezicht; schandalig als u het mij vraagt! Oorlog of geen oorlog, dat doe je niet!

Wat hadden die misdaan?

Het vervolg heb ik met eigen ogen zien gebeuren als nog geen achtjarig kind. Vijf mensen, te voet en onder zware Duits bewaking, voor mijn eigen woning zien passeren. Dergelijke opvoeringen blijven in uw geheugen geprint staan.

Recht naar de 'Kommandantur' in de Guido Gezellestraat in Poperinge. Geweer in de rug, ten aanschouwe van vele Poperingenaren, 't was even helemaal stil toen ze voorbij marcheerden. Die verwarde blikken in hun ogen deden angstwekkend aan. Iedereen wist maar al te goed wat hen te wachten stond; Onze blikken kruisten elkaar stilzwijgend. Zo te zien hielden ze zich sterk en fier. Ze hadden het tenminste aangedurfd om de vijand te tarten, maar beseften ze wel wat hen te wachten stond? In mijn kinderogen hadden die mensen niets misdaan, 't waren slechts pietluttigheden om elkaar wat te pesten, maar ja mensen, 't was oorlog en de kaarten lagen anders!

Iedereen dacht er het zijne van en niemand durfde reageren. Die verdomde oorlog toch.

Hoe het in de 'Kommandantur' verging, weet niemand met zekerheid te vertellen. Wat vaststaat, moeder Flora mocht 's anderendaags terug naar huis om voor haar achtergelaten kroos te zorgen. Was er dan toch, hier en daar, enige menselijkheid in de hoofden van die SS'ers?

Nestor, Lucien, Joseph en Albert Dondeyne werden met bekwame spoed en brandmerk van 'politieke gevangenen' afgevoerd naar concentratiekampen in Duitsland. De gevolgen zullen niet uitblijven! Die kleine verzetsdaden van de familie Dondeyne waren eigenlijk het risico niet waard; 't was allemaal gewoon 'prularia'! Hadden ze zich niet beter koest gehouden? Het bracht toch geen zoden aan de dijk!

Ik kan er wel begrip voor opbrengen; 't zit gewoon in de aard van het beestje en onze genen!

Wij, Vlamingen, werden al altijd onderdrukt en voor 'spek en bonen' aanzien!

Voor de Dondeynes wordt hun lot nu bepaald in de concentratiekampen van Buchenwald en Bergen-Belsen in Duitsland. Het zullen zware dagen worden, er staat hen het een en ander te wachten!

Nestor Dondeyne, de vaandrig van de familie, belandde in het kamp van Bergen-Belsen. Nestor was al op ouderdom en kreeg het hard te verduren. Veel slagen, weinig eten of drinken, dus honger, dorst, ontbering en heimwee naar vrouw en kinderen. Hij werd uit zijn nachtmerrie verlost en overleed na korte tijd op 24 april 1945; moegestreden en overmand door verdriet. God hebbe uw ziel, beste Nestor.

Nestor, verlost van alle ellende, konden hem niets meer in de weg leggen; nu was hij veilig aan de overkant, waar de toekomst van alle brave mensen ligt.

Lucien en Albert Dondeyne hebben met veel geluk en wilskracht Bergen-Belsen overleefd en na de oorlog naar hun huis in Poperinge teruggekeerd; als je weet dat dit concentratiekamp zo'n vijftigduizend dodelijke slachtoffers heeft gemaakt.

Lucien Dondeyne overleed in zijn thuis op 20 november 1961. Zijn broer Nestor zal hem wel goed ontvangen hebben!

Ook op 11 mei 1945 maakte Albert Dondeyne opnieuw kennis met zijn geboortestad Poperinge. Hoe het hém verder verging, is mij onbekend.

Joseph Dondeyne was bij zijn aanhouding een jongen, flinke gast van achttien jaar.

Na enkele omzwervingen kwam Joseph Dondeyne in het concentratiekamp van Buchenwald terecht. Het was er een ware 'hel' op aarde! Het is eigenlijk onbeschrijfelijk wat Joseph heeft doorstaan. Iedereen in het kamp wist het: als je aan de verbrandingsovens dienst moest doen, dan had je precies nog veertien dagen te leven. Je lot was bezegeld! De veertiende dag moesten uw vrienden je lichaam aan het 'vuur' toevertrouwen!! Dit was gewoon de gang van zaken; er was gewoon geen ontkomen aan. Probeer u dat eens voor te stellen; levend in een oven van vuur en vlam worden geworpen.

Joseph Dondeyne was aan de beurt, het aftellen kon beginnen. De verlossing is nabij, dacht Joseph, 't ging al jaren zo en hij berustte in zijn lot.

Toen had Joseph even het geluk aan zijn zijde, als je het al geluk kunt noemen! De oorlog liep op zijn laatste benen en de 'dodenmarsen' deden hun intrede.

Joseph had nog een paar dagen te gaan voor zijn lichaam 'verast' ging worden; plots werd zijn oven gedooft en in plaats van 'verast' te worden, moest hij aan de 'dodenmars' beginnen! Het ging van 21 april 1945 van Buchenwald richting Sachsenhausen. Dit was andere koek, Joseph kon bijna niet meer op zijn benen staan.

Er werd verzamelen geblazen en de overblijvende levende lijken zetten zich in beweging richting Sachsenhausen. De gewapende Duitse soldaten liepen langs de kolonne en keken toe. Als er een gevangene begaf en neerviel, werd deze het 'genadeschot' gegeven en werd hij uit zijn lijden verlost.

Met de moed der wanhoop probeerde Joseph Dondeyne zich staande te houden en met zijn laatste krachten probeerde hij de kolonne te volgen. Opeens werd het zwart voor Josephs ogen en dreigde hij neer te vallen. Een medegevangene kon hem met veel moeite rechthouden, sleurde hem op zijn benen en zijn laatste krachten keerden een beetje terug en hij hield vol. Onvoorstelbaar! Hij overleefde de calvarietocht.

Op 30 april 1945 werd Joseph Dondeyne door de Russen in Schwerin gered. Op 11 mei 1945 maakte hij opnieuw kennis met zijn geboortestad Poperinge en zijn thuis in de Sint-Bertinusstraat nr. 9. Het einde van de oorlog kwam in zicht; dat hij dit, misschien, nog mocht meemaken. Joseph was ten einde krachten en woog nog net negenentwintig kilogram!

De foto in bijlage dateert van vier maanden later; 't vel over benen, zegt men al eens in Poperinge.

In 1946, ik was toen tien jaar oud, heb ik enkele keren met Joseph Dondeyne kunnen spreken!

Toen besepte ik niet voldoende wat ons oppervlakkig gesprek 'echt' betekende; maar vandaag des te meer!

Die man had aan de rand van de afgrond gestaan; ik was nog een peuter van niemendal.

Dit kon ik gewoon niet begrijpen.

Even een kleine toelichting;

Joseph Dondeyne woonde in een rijhuis met een hof die uitzicht had op een tramroute, vandaag omgevormd tot een wandelpad.

Als het in de zomermaanden goed weer was, rustig en veel zon tevoorschijn toverde, kon je hem zien liggen, lang uitgestrekt op een veldbed. Hij was dikwijls in gedachten verzonken met zijn ogen ten hemel gericht. Wat ging er toen in die mens om, vraag ik mij vandaag, zoveel jaren later, af. Hij die toen al zoveel had meegemaakt.

Toen hem ik wel eens met hem gesproken over doodgewone dingen, zoals het weer en de vogels, nooit over de oorlog, het had bovendien geen zin, ik was nog een onwetend kind en hij had het allemaal al meegemaakt.

Hij heeft mij zelf eens een hand gegeven, een zachte hand die ik niet kon inschatten wat dit voor hem betekende.

Kracht had hij blijkbaar niet meer, maar hij leefde nog, min of meer. Zijn stem was broos en teer; een stemverheffing zat er niet meer in. Een jongeman van twintig jaar en zijn leven was bijna verleden tijd.

Joseph Dondeyne heeft het op deze manier nog een tijdje volgehouden. Op 5 november 1949 is hij in alle stilte heengegaan; moegestreden en totaal uitgeput.

Dit allemaal door de schuld van één mens op aarde; Adolf Hitlers drang naar macht.

Hoe is het in godsnaam mogelijk.

Zie foto Joseph Dondeyne in bijlage.

Joseph Dondeyne woog bij zijn thuiskomst 29 kilogram. Deze foto werd genoemd toen hij 4 maanden terug thuis was in 1945.

Hij is op 5 november 1949 stilletjes heengegaan.

God hebben zijn ziel. Hij was amper 23 jaar.

~~384~~

~~384~~ 468

Joseph Joudaeyne woog bij zijn thuiskomst 29 kilogram.
Deze foto werd genomen toen hij 4 maanden terug thuis was
in 1945.

Hij is op 5 november 1949 stiller geenegegaan.

God hebbe zijn ziel.

Hij was ongeveer 23 jaar.

Dan hadden we ook nog Georges Gruwez. De buurman van de familie Dondeyne.

Het waren vrienden onder elkaar, met dezelfde vechtersmentaliteit.

Ook Georges Gruwez stierf in Buchenwald van honger, dorst en miserie.

Na de oorlog deed het de ronde in Poperinge dat Georges Gruwez door honden werd verscheurd. Je hoort mij geen kwaad woord over die honden zeggen, ze werden immers door 'mensen' opgeleid om te doden. De dieren gaan vrijuit!

Of Georges Gruwez op dergelijke gruwelijke wijze zou omgekomen zijn, kan ik niet beamen.

't Kunnen ook geruchten zijn.

In ieder geval, Georges Gruwez is nooit meer naar huis gekomen.

Enkele namen die in Poperinge een belleke doen rinkelen maar waarover ik geen details kan vertellen maar die wel politieke gevangenen waren en na de oorlog heelhuids zijn teruggekeerd: Marius Lauwers, Charles Clement, Joseph van Bruwaene, Alidor Lefever.

Nu gaan we het even hebben over Achiël Coevoet. Achiël Coevoet was gehuwd met Martha Carron en ze hadden een dochter Thea, negen jaar oud bij het begin van de oorlog.

Mijn moeder Marie-Louise en haar zuster Simonne waren bevriend met Martha Carron. Zij gingen nu en dan op bezoek bij Martha in de Toekomststraat 33 te Poperinge. Als kind van vier in mei 1940 en acht jaar in 1944 toen Achiël Coevoet werd opgepakt. Het dochttertje Thea was enkele jaren ouder dan ik, maar we werden wel dikke vriendjes. Thea was in mijn ogen een mooi meisje, ze lachte uitbundig. In september 1943 werd ze ernstig ziek en viel niet meer te redden, Thea overleed. Het was een vreselijke slag voor iedereen, ook voor mij. Het was in mijn kopje niet te bevatten, Thea was er niet meer. Het kind lag opgebaard in de woning. Dit beeld vergeet ik nooit meer!

Boven haar sterfbed hing haar foto.

Ik krijg nu nog een krop in de keel.

Achiël Coevoet was gewone arbeider, spoorlegger, bij de Belgische spoorwegen. Zijn standplaats was het station van Poperinge. Achiël was aangesteld bij de weerstand van het spoor.

Beroepshalve had hij dus met 'sporen leggen' te maken.

Achiël was dus goedgeplaatst om kwajongenstreken uit te halen, met andere woorden, de Duitsers op stang te jagen. Hij deed de Duitsers zoveel mogelijk de duivel aan en saboteerde waar hij kon. Allemaal plaagstoten, eigenlijk.

Achiël genoot als een klein kind, maar... 't was gevaarlijk en dat zag hij niet in.

Achiël was niet dom en besepte maar al te goed waarmee hij bezig was, maar Achiël lachte zich krom van genot als zijn plaagstoot slaagde. Het was allemaal van klein kaliber, want de middelen waren gewoon niet voor handen om zware sabotagedaden te plegen.

Achiël verspreidde ook sluikbladen en vlugschriften, onder meer het 'Gebed van Hitler'

Achiël had geen vijanden onder het spoorwegpersoneel, dacht hij; maar 't kwam wel uit die hoek toen hij verklikt werd door een vrouw nota bene!

Op 15 maart 1944 werd Achiël Coevoet aangehouden.

‘Om één uur in de vroege morgen werd op de deur gebonsd’, vertelt Martha, zijn echtgenote. ‘Ik trok het raam open en het ‘aufmachen’ weerklonk. Aan vluchten viel niet meer te denken, ’t huis was omsingeld.’ Ze hadden hem te stekken, ’t verste van zijn gedacht. ’t Was weer een collaborateur die het geflikt had! Vlamingen die elkaar aan de schandpaal nagelen!

Martha Carron was niet alleen haar dochter kwijt, nu ook nog haar man.

Een Duitse soldaat zag de foto van een kind boven een leegstaand bed en vroeg aan Martha wie het was. Toen de Duitser het antwoord hoorde, schudde hij meewarig het hoofd.

Het was ook voor die Duitse soldaat blijkbaar een moeilijk ogenblik.

Achiel Coevoet overleed in het concentratiekamp van Nordhausen, in februari 1945, maar de precieze datum is niet bekend. Waarschijnlijk is Achiel Coevoet in de brandende ovens, levend of niet, in rook opgegaan.

Hopelijk terug verenigd met zijn prachtige dochter Thea.

Achiel en zijn dochter zijn beiden jong gestorven. Het zij zo, men kan zijn lot niet ontlopen.

Martha Carron, echtgenoten en moeder, is na de oorlog een tweede maal in de acht getreden.

Zij baarde opnieuw een dochter en ze werd gekerstend onder de naam... Thea!!

Het leven zit toch raar in elkaar.

Om deze episode af te sluiten, volgt nog het ‘vlugschrift’ die Achiel Coevoet het leven heeft gekost.

Zie volgende bladzijde.

[Vlugschrift]

Onze Vader,

In naam van onze Führer,

Hitler, Goëring en Goebbels,

Amen.

O! Führer die in Berchtesgaden zijt.

Verwenst zij uw naam.

Engeland toekome uw Reich.

Uw wil gechiedde in België, Holland en
Frankrijk.

Gij geeft ons ons scheldwoorden.

Gelijk wij u geven de bombardementen.

En leidt ons niet in de concentratiekampen,
maar verlos ons van Von Falkenhausen's
schietgebed.

Amen.

In België waren zij de baas.

In Holland aten zij kaas.

In Frankrijk dronken zij wijn.

Maar met Engeland zal het tegen hun kl...
zijn.

Heil! Edele zwendelaars.

Internationale leugenaars.

Tirannen der moderne tijden.

Lafaards die 't volk misleiden.

Ellendelingen die geen mens ontzien.

Rotzakken, waarom sterft gij niet?

Getallen spreken voor zichzelf.

In de concentratiekampen zijn veel mensen gestorven. Deze getallen zijn slechts een schatting.

Bergen-Belsen	50.000
Buchenwald	63.000
Flossenburg	74.000
Dachau	70.000
Mauthausen	138.000
Theresieustadt	35.000
Ravensbrück	92.000
Sachsenhausen	100.000

In de vernietigingskampen zijn de cijfers nog veel hoger aangezien de vele joden hun leven lieten.

Auschwitz-Birkenau	2.000.000
Maidanec	1.380.000
Treblinka	732.000
Belzec	600.000
Chelmno	600.000
Sobibor	250.000
Stuthof	67.000

~~223~~ ~~224~~ Getallen spreken voor zichzelf. ~~225~~ 389/8 474

In de concentratiekampen zijn veel mensen gestorven.

Bergen - Belsen	50.000
Buchenwald	63.000
Flossenburg	74.000
Dachau	70.000
Mauthausen	138.000
Theresienstadt	35.000
Ravensbrück	92.000
Sachsenhausen	100.000

Dese getallen zijn slechts een schatting.

In de vernietigingskampen zijn de cijfers nog veel hoger, gezien de vele joden hun leven lieken.

Auschwitz - Birkenau	2.000.000
Waidau	1.380.000
Treblinka	732.000
Belzec	600.000
Chełmno	600.000
Sobibor	250.000
Stutthof	67.000

389/C

475

† Godvruchtig en troostvol Aandenken
aan de ziel van Heer

ACHIEL COEVOET

Politieke Gevangene

Echtgenoot van

Mevrouw **MARTHA CARRON**

geboren te Papenburg den 12 Februari 1914, en voor
het Vaderland den marteldood gescreven in het
Geflochtenen te Nordhausen (Duitschland) te de
maand Februari 1945.

Lid van de Waartandigroeping P. A.
Oud-Strijder van den Oorlog 1940

De 'zwarten' ofte 'zwarte brigade'

Zo werden ze genoemd, de Belgen, vooral Vlamingen, die met de Duitse vijand heulden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Als we eerlijk met onszelf willen zijn, moeten we het fenomeen 'zwarten' ofte 'zwarte brigade' van dichterbij durven bekijken.

We mogen ze niet allemaal over dezelfde kam scheren. Je kan ervoor of ertegen zijn, voor welke reden dan ook, maar naar mijn eigen idee is het nooit te rechtvaardigen. Je heult nooit met de vijand! Dat er verzachtende omstandigheden zijn, wil ik nog aannemen; maar oorlog is oorlog, de vijand blijft de vijand en in uw eigen gezicht sla je toch ook niet.

Sinds de mens op aarde leeft, heeft het altijd bestaan, 't is dus van alle tijden. De broers Kaïn en Abel stonden elkaar ook al naar het leven in het begin der tijden, lezen we in zeer oude geschriften.

Herinner u de tijd van de Apostelen toen Judas zijn heer en meester, Jezus Christus, voor dertig zilverlingen aan de vijand heeft verraden, met zijn dood tot gevolg.

Dit is niet onmiddellijk met een oorlog te vergelijken, maar er was toch ook een 'geurtje' aan. Dit even terzijde.

Onze 'Vlaamse' geschiedenis spreekt boekdelen, verraad en misbruik van soortgenoten is ook nooit ver uit de buurt!

Langs de andere kant, sinds mensenheugenis liggen 'alle' Vlamingen onder de knoet van niet alleen de Franstaligen in ons land, maar ook van andersdenkende buurlanden; we worden door zowat iedereen aan de leiband gehouden.

Het ligt al sinds vele generaties vast in onze 'genen' zonder dat we het beseffen; we zijn er met andere woorden mee geboren om ons 'slaafs' en 'onderdanig' te gedragen! Klinkt het hard? Het is de waarheid!

Het is nog geen reden om met de vijand te heulen! Probeer op eigen benen te staan!

Door de jaren heen wordt er wel gewrikt om los te komen, maar 't kost tijd, veel tijd en engelengeduld!

Wel beste lezer, zo voelden de 'zwarten' uit Vlaanderen en Poperinge zich ook in 1940 en ze dachten hun voordeel te doen door de SS'ers van Hitler en zijn Gestapo's te volgen om het tij voor de Vlamingen te keren; maar ze dachten verkeerd!!

Zelfs al had Hitler de Tweede Wereldoorlog gewonnen, dan nog hadden ze aan het kortste eindje getrokken! Zo werkt het niet!

Ze hadden simpelweg op het verkeerde paard gewed.

In 1928 kwam er op de Grote Markt van Poperinge een nieuw café. Het kreeg de naam 'Het Vlaamse huis' en daar werd een organisatie gesticht die het zou opnemen om de rechten van de Vlamingen te verdedigen. Dit was nieuw!

De 'Vlamingen' werden al bijna honderd jaar stiefmoederlijk behandeld in dit land.

Je moet weten, in de periode tussen de twee wereldoorlogen, begonnen links en rechts, de Vlamingen zich te roeren. De gesprekken liepen soms hoog op, ik was toen nog niet geboren!

De 'Vlaamse' dagbladen kregen bij de plaatselijke bevolking beetje bij beetje voet aan de grond; ze stonden vol nieuws en ook de bevolking van Poperinge kreeg zowaar wat 'haar op hun tanden' zoals men met een mooie boutade pleegde te zeggen.

Er zat beweging in de vastgeroeste mensen en er werden zelfs 'meetings' georganiseerd in 't Vlaamse huis'.

Tot daar geen vuiltje aan de lucht. De Vlamingen lieten zich op een gezonde manier horen en dat was nog nooit gebeurd!

Het was te mooi om waar te zijn.

De jaren dertig van Hitler in Duitsland speelden een kwalijke en volledig verkeerde rol en invloed. De nazipartij kreeg in Duitsland voet aan de grond en die vervloekte ideeën sloegen over naar Vlaanderenland met alle negatieve gevolgen van dien.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog was de ontevredenheid zeer groot bij de soldaten aan het front.

De Vlaamse militairen kregen aan de boorden van de IJzer en frontsteden vooral te maken met Franstalige bevelvoerders, officieren en onderofficieren. Ze verstonden elkaar niet, met veel miserie tot gevolg en vooral onschuldige slechtoffers.

Na de Eerste Wereldoorlog leidde deze wantoestand aan het front tot de oprichting van de 'Vlaamse frontbeweging'. Het begin van veel 'kwaadbloed' bij de Vlamingen. Niet ten onrechte, bovendien! De 'boertjes van bachten de kupe', weet je wel.

De mentaliteit van 1928, het café 'Het Vlaamse Huis' in Poperinge en de oprichting van een organisatie om de rechten van de Vlamingen te verdedigen, werd door het aan de macht komen van Hitler en zijn nazipartij een grote 'flop'!

Door het ontstaan van de Tweede Wereldoorlog op 10 mei 1940, werd het Vlaams nationalisme zo versnipperd dat ze er nooit meer in zijn geslaagd om in de 'Vlaamse' rangen een 'eenheid' te vormen!

Eens te meer een 'donkere bladzijde' voor alle Vlamingen. Eigen schuld, dikke bult!

De politieke ideeën lagen in 1928 nochtans dicht bij elkaar! Het is godgeklagd, die verdomde machtswellustelingen!!

Bij mensen draait alles om hetzelfde; macht, macht en nogmaals macht. Het verhinderde elke toenadering! Ze bleven in verspreide slagorde naast elkaar bestaan, ook tijdens die oorlogsjaren.

Voor 'Vlamingen' onder elkaar niet goed te praten. Dat verdomde struikelblok 'macht' blijft altijd, ook vandaag nog, stokken in de wielen steken! Hoe is het in godsnaam mogelijk.

De heren Vanseveren, De Clercq, Leuridan en nog vele anderen, waren in de eerste plaats vooral jaloers op elkaar; ze gunden elkaar het licht in de ogen niet. Een schande voor alle Vlamingen; er was misschien beter een vrouw bij geweest! Maar ja, in die oorlogsjaren kon en mocht het nog niet. In mijn ogen, allemaal bekrompen geesten. Als kind heb ik er een paar zelfs in de ogen gekeken. Bij een begrafenisdienst in de Sint-Janskerk in 1944.

Die fameuze leiders wilden 'God in persoon' ofte gewoon 'nummer één' zijn en dat kon natuurlijk niet.

Bij manier van spreken, rolden ze over elkaar heen. Ze verschilden van mening over pietluttigheden.

Bij vergaderingen in 'Het Vlaamse Huis' in Poperinge leidden alle gesprekken tot niets.

Een mooi spreekwoord zegt: 'de bom blijft zolang te water tot ze barst'. Het werd stilletjesaan tijd dat de Vlamingen voor hun 'eigen zaak' opkwamen.

Voor we bij de definitie 'zwarten' ofte 'zwarte brigade' uitweiden, nog even een opsomming van feiten hoe het zover is kunnen komen.

Na de Eerste Wereldoorlog kwamen de 'geesten' onder de Vlamingen traag maar gestaag in beweging. Ze hadden op allerlei vlakken zeer veel bijgeleerd. Ze lieten zich niet meer zo gemakkelijk de les spellen. Diep vanbinnen was er 'iets' wakker geschoten.

België bestond al meer dan tachtig jaar als een 'eentalig' land; namelijk de taal van ene Molière, het Frans! Geen enkel waardig volk zou dit zolang volhouden, alleen die domme Vlamingen lieten zich ringeloren en in de zak zetten.

De 'Vlaamse burgerij' ofte 'bourgeoisie' verloochende hun afkomst en sprak ook rans en niet alle aan hun keukentafel.

De Eerste Wereldoorlog had bij de jonge Vlaamse soldaten een 'belletje' doen rinkelen. Ze beseften plots dat ze als 'kanonnenvoer' werden gebruikt.

Die bevelen in het Frans, die de meesten niet eens begrepen, door officieren en onderofficieren, werkte op hun zenuwen. De Vlamingen moesten het maar verstaan, willen of niet.

Om uw kop te laten afschieten volstaat het om Vlaming te zijn.

Tijdens 'die' oorlogsjaren was het kleine 'vlammetje' uitgegroeid tot een waarachtige 'steekvlam' en die kon niet meer zomaar gedoofd worden. Op vandaag, vele, vele jaren later, brandt het nog steeds, maar onze Vlaamse jeugd is het, spijtig genoeg, allemaal vergeten. In de geschiedenislessen op school wordt de lijdensweg van de Vlamingen uit die periode stilgezwegen!

Het 'Westland' kende een zeer trage industriële ontwikkeling. Overal kwamen fascistische en ook nationalistische partijen de kop opsteken. Ze voedden zich electoraal met de groeiende ontevredenheid die was ontstaan door de verslechterde economische toestand in Vlaanderen.

Het fascistische gedachtengoed werd naar voor geschoven als een volwaardig alternatief in België.

Dit was allerminst goed voor alle Vlamingen en bovendien een zeer gevaarlijke ontwikkeling.

Een 'beurscrash' in 1929 was koren op de molen en bracht zware crisis op gang. Het begin van weer veel ellende, 't was niet meer te stoppen en nog veel erger, de tijden van ene Hitler kondigden zich aan.

Eind de jaren 'dertig' van vorige eeuw kreeg 'Herr Hitler' van de ganse Duitse natie, de macht zomaar in de schoot geworpen. De duivel leek ermee gemoeid!

Het nationaalsocialisme steekt de kop op, de Jodenvervolging rukt op en nog veel meer; het mondde uit in een Tweede Wereldoorlog.

In die jaren twintig van vorige eeuw, kwam ook de socialistische beweging in België op gang, maar de katholieke partij beheerste nog steeds het arrondissement. Je moet weten, de 'lokale' clerus en het episcopaat steunden de katholieke partij uit alle macht om het Vlaams-nationalisme te kanaliseren, maar vooral te smoren!

Vanaf 1925 gaf het Vlaams-nationalisme in West-Vlaanderen structuur en inhoud! Door deze structuurverandering komen volgende instellingen tot stand: het KVVN ofte het Katholieke Vlaams Nationaal Verbond. In de volgende jaren ontstonden verschillende scheuringen! Ze waren vooral gekenmerkt door machtsvertoon!!

1° Het Verdinaso

Het Verdinaso was een verbond van Dietse nationale solidaristen onder leiding van de heer Joris van Severen.

2° Het VNV

Het Vlaams Nationaal Verbond onder leiding van de heer Staf De Clercq

3° De vlag

Vlaams-Duitse arbeidsgemeenschap

4° REX – Vlaanderen

Onder leiding van Odiel Daem.

Deze vier bewegingen hadden het al voor de Tweede Wereldoorlog begon, in alle opzichten, voor Duitsland en de filosofie van Hitlers nazipartij.

De 'zwarten' hadden maar te kiezen welke partij hun voorkeur wegdroeg (toen al).

In 1937, ik was toen één jaar op deze wereld, was er in onze stad Poperinge ook al veel belangstelling voor deze organisatie. Het was dus een politieke bedrijvigheid en de meesten bij ons hadden geen kaas gegeten van dergelijke zaken, het ging met andere woorden hun petje te boven. Het was eerder een ver-van-je-bedshow.

Er waren natuurlijk sympathisanten, maar nog veel meer nieuwsgierigen! In alle huizen en middens werd en toen al over gekeuveld en nog meer geredetwist en ook stellingen werden ingenomen.

Voor- en tegenstand was geboren. Eigenlijk was de scholingsgraad van al die mensen te laag, ze hadden amper op de schoolbanken gezeten, van politiek hadden ze geen jota begrepen. Ze luisterden wel en lieten zich gewoon beïnvloeden door die hoge heren van stand. Ze mochten niet nadenken, alleen maar volgen en slikken wat hen werd voorgezegd en vooral werd opgedrongen. Om het simplistisch te zeggen: kuddegeest. Onze Franstalige maatschappij was voor die simpele geesten al een doorn in het oog en 't was geen kunst om hen te verleiden; vandaar mijn stelling: de verschillende soorten 'zwarten'!

Om de schijn op te houden en als teken van de eenheid tussen de verschillende partijen: VNN, Verdinaso en REX Vlaanderen, werd door de leiders in de maand juni 1941, dus tijdens de oorlog, een vergadering belegd in Poperinge.

Voor een bomvolle zaal 'zwarten' werd het feest ingezet door het uitvoeren van de 'Nederlandse Jubelmars' door een muziekkapel.

Odiel Daems nam het woord voor REX Vlaanderen. Hij uitte zijn vreugde over de verworven eenheid met zijn vrienden van het VNN en Verdinaso.

De drie partijen streefden hetzelfde doel na en hadden bovendien dezelfde vijand; de Duitsers waren hun beste vrienden!

Er zou straks een nieuwe tijd voor Vlaanderen komen in een nieuw Europa. Hitler moest nog eerst de oorlog winnen. In hun ogen was dit toen al een zekerheid.

Lt. Lesaffer maakte een schets van het Verdinaso en de heer Arfeuille herinnerde aan de verdwenen leider Joris van Severen.

Allen betuigden hun steun aan de leider van het VNN, de heer Staf De Clercq.

‘Toen’ leek het voor al die ‘zwarten’ een uitgemaakte zaak.

Aan de basis van al dit gedruis: hoe kunnen we, als Vlamingen, onder de knoet van de Franstaligen in België, weggkomen!!

In mijn ogen zijn de bewindvoerders van België, van voor de oorlog, gedeeltelijk verantwoordelijk voor alles wat misgelopen is tijdens de oorlogsjaren. Ze hadden nog nooit rekening gehouden met de ‘verlangens’ die leefden in het Vlaamse landsgedeelte. De Vlamingen, álle Vlamingen, werden al altijd stiefmoederlijk behandeld. Dat de Vlamingen naar Wallonië moesten trekken om te overleven was nooit hun zorg geweest!!!

Voor een industrie en dus werkgelegenheid voor de Vlamingen was te veel gevraagd. Naar hun hun hoogovens in Luik en Charleroi konden die Vlamingen altijd gaan, want daar was er werk en zeker handenarbeid in overvloed. De Franse taal moesten ze er natuurlijk ook bijnemen.

Laat ons even eerlijk zijn, is dit normaal te noemen? Voor de Franstaligen in het België sedert 1830 ‘alles’ en voor de Nederlandstaligen ofte Vlamingen ‘niets’.

Moet men dan nog verwonderd zijn dat vele Vlamingen met de vijand, de Duitsers, heulden?

Toen men dit land in 1830 boven het doopfont hield, werd er alleen ‘Vive la Belgique’ geroepen! Pour les flamands la même chose!

Voor alle officiële instanties was de voertaal, eentalige Frans! Het ging zover dat bij een brandje, ergens in de Westhoek, de ongeletterde Vlaamse pompiers in de taal van Molière werden toegeroepen; en dan moet je nog met alles akkoord gaan. Als dit geen schande was! Waar waren die ‘elite’ Vlamingen om toen te protesteren? En nog veel erger, de Nederlandstalige bourgeoisie sprak niet alleen aan haar keukentafel Frans! Het Vlaams was voor de ‘boerkes’!

Moet je dan verwonderd zijn over het gedrag van sommige Vlamingen in die oorlogsjaren?

Je hoort mij niet zeggen dat ze gelijk hadden, integendeel zelfs! Alle landverraders hadden ongelijk! Je mag nooit uw eigen burens voor schut zetten.

Een medaille heeft twee kanten. De enen verzetten zich uit alle macht tegen de bezetter, de anderen heulden met de vijand en brachten eigen landgenoten, burens zelfs en alle Vlamingen in gevaar. Sommigen hebben het met hun leven betaald. Ook dit is een schande!

We moeten die ‘zwarten’ niet allemaal over dezelfde kam scheren. Ik heb ze in een drietal categorieën ingedeeld. We vertrekken van het standpunt dat ze allemaal ongelijk hadden.

Eerste categorie

Dit waren vooral jonge twintigers die gedurende vier lange jaren van die Eerste Wereldoorlog aan de boorden van de ‘Ijzer’ in de modder hadden geploeterd en als bij wonder hadden overleefd. Iedere dag opnieuw hun leven op het spel moesten zetten en vooral als het vuil van de straat werden behandeld door hun Franstalige oversten, officieren en onderofficieren. Ze voelden zich gewoon als tweederangsburgers ofte kanonnenvlees. Het Frans was ook voor hen de voertaal en de meesten verstonden er geen jota van.

Als ze het bovendien met de beste wil van de wereld niet of verkeerd hadden begrepen, werden ze beschimpt en soms ook bedreigd met 'de dood met de kogel'. In enkele gevallen is het werkelijk gebeurd. Op zo'n manier moest u, jaar in jaar uit, uw land verdedigen. Om gek van te worden. Je zou voor veel minder uit uw sloffen schieten.

In 1940 waren ze tot de jaren van verstand gekomen, dachten ze, door op de een of andere manier wraak te nemen uit dat IJzer-tijdperk door te heulen met de Duitsers. Ze waren het juk van de Franstaligen in eigen land meer dan zat. Het kon met de Duitse Germanen nooit slechter zijn.

Maar dit was natuurlijk te snel door de bocht; maar dit beseften ze toen natuurlijk niet voldoende. Hun scholingsgraad was ook een grote hindernis om alles in de juiste context te plaatsen.

Voor die mensen was de taal en de taal alleen de grote struikelsteen, maar zo zit de wereld niet in elkaar, natuurlijk. Er zijn nog veel meer factoren die een rol spelen in het leven.

Deze ondertussen veertigers geworden mannen verenigden zich in het Vlaams Nationaal Verbond (VNN).

Voor deze Poperingenaren was hun lokaal gevestigd op de Grote Markt in het café 'Vlaams Huis'.

Zoals eerder aangehaald, gewone, brave, ongeschoolde mensen die de echte draagwijdte van hun keuze niet inzagen! Met alle gevolgen van dien. Deze leiders van het VNV brachten hun hoofd op hol. Die 'heren' wisten de klepel wel hangen!

Dit kon nooit de juiste manier zijn om hun doel als Vlaming te bereiken, namelijk uw eigen boontjes doppen! In het spoor van ene Hitler was deze keuze 'zelfmoord'!! Maar deze denkwijze ging het gedachtengoed van deze mensen ver te boven. Was er dan niemand in Poperinge bekwaam om deze domme ideeën te weerleggen?

Die ganse 'meute' dacht gewoon verkeerd!

Door aan de kant van de bezetter te gaan staan, hebben ze tijdens die oorlogsjaren wel van de voordelen kunnen genieten

Ze kregen allemaal een goed betaalde baan en dat in oorlogstijden. De betere baantjes waren voor de 'zwarten' weggelegd en ook de leidinggevende. Ze genoten al die jaren van het beste voedsel, ook voor hun kinderen en soms de ganse familie. Ze werden nooit lastiggevalen, bedreigd en weggevoerd te worden. Ze waren vrijgesteld om in Duitsland te werken. Kampen, concentratiekampen en vernietigingskampen waren niet voor hen bedoeld, en nog veel meer voordelen, te lang om op te noemen. De oorlog betekende voor alle 'zwarten' een feest.

Wat ze toen niet voor mogelijk hielden; had Hitler de oorlog gewonnen, waren zij allemaal de dupe geweest. Daar hadden ze toen geen oog voor, natuurlijk. Het lag boven hun verstandsmogelijkheden.

Van deze categorie zijn er enkelen na de oorlog in de gevangenis beland. Leraren en hogere bedienden mochten hun beroep niet meer uitoefenen, met negatieve gevolgen voor hun pensioen en andere zaken. Sommigen werden beschimpt, geslagen, kaalgeschoren, met teer besmeurd en hun woningen in brand gestoken. Gepensioneerden werden niet langer betaald en enkelen verloren voor jaren hun burgerrechten. Ze werden jarenlang met de vinger gewezen. Hun kinderen en zelfs kleinkinderen dragen tot op vandaag nog de sporen van hun daden.

Wat zegt een mooi spreekwoord: wie zij gat verbrand moet op de blaren zitten!

Naar mijn bescheiden mening kan je deze categorie mensen niet zo veel verwijten; alleen, ze waren verkeerd! Ze mochten 'nooit' met de vijand geheuld hebben!

De tweede categorie 'zwarten'

In deze categorie spreken we over een heel andere soort collaborateurs. Hier zijn het eerder 'jonge intellectuelen'.

Ze zijn in niets te vergelijken met de 'brave' zielen uit de eerste categorie. Ze kwamen uit geheel andere middens van onze samenleving: zelfstandigen, de bourgeoisie en hogere kringen. Het grootste gedeelte had bovendien een zeer christelijke achtergrond. Ze waren gewoon van een ander kaliber.

Het waren in de eerste plaats idealisten; ze gingen door het vuur voor hun principes. Ze behoorden tot de hoger opgeleiden en waren retoricastudenten in een of ander college.

Hun ouderdom speelde eerder in hun nadeel; tussen achttien en vijfentwintig jaar, dus beïnvloedbaar!

Van thuis uit, anticomunistisch!

Ze werden hun hoofd op hol gebracht in katholieke middens, scholen, colleges en niet in het minst door de verschillende 'leiders' van VNV en andere soortgenoten, met name, Staf De Clercq, Leuridan en Joris van Severen.

Ze lieten zich door dergelijke lieden en instellingen opdraaien om samen met de Duitse legioenen te gaan vechten en hun jonge leven in de weegschaal te leggen voor de 'goede zaak' aan het Oostfront in Rusland. Ze offerden hun leven voor de goede zaak tegen de Russen van Stalin en de ongelovige 'bolsjevisten'. Waar hebben we dergelijke uitspraken nog gehoord in de loop van de geschiedenis? Ze moesten onze beschaving in stand houden.

Zij verenigden zich in het NSJV (Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen) om zich voor te bereiden op het Oostfront. Op deze wijze sloten ze zich spontaan aan bij de Waffen-SS Vlaanderen! Ze voelden zich niet alleen idealisten maar... geroepen door hogere machten!

In juni 1940 wordt de 'SS standarte Westland' opgericht. Hierin worden alle Nederlandstaligen opgenomen, zowel Vlamingen als Nederlanders.

Sommigen werden reeds na een korte opleiding naar Rusland gestuurd om te vechten en te sterven naast de Duitse soldaten tegen het goddeloze (?) bolsjevisme.

Bij de eerste aanvalsgolven wisten ze al hoe laat het was; meer dan dertig procent van deze jonge snaken verloor het leven. Verschikkelijk!

Voor de oostfronters werd een Vlaams legioen op poten gezet. Het evolueerde tot 'Stum Brigade Langemarck', een echte Waffen-ss-eenheid.

Poperingenaar, Pol Suffys, was 'schaarleider', vertrok naar Rusland, had zeer veel geluk en keerde heelhuis terug.

Met Pasen 1943 ging, retoricastudent, Tony Gombert, als vrijwilliger naar het 'Waalse legioen' en vervolgens naar Rusland. Werd zwaargewond aan het Oostfront, maar keerde levend terug. Hij werd bevorderd tot 'Untersturmführer'.

Na de oorlog vestigde hij zich in Brussel. We hebben nooit nog iets van hem gehoord.

André Cambie trok als tweede Poperingenaar naar het 'Waalse legioen'. Hij sneuvelde in Jampol op 11 maart 1944.

Om eerlijk te zijn; je moet bijna uw pet afdoen voor deze koene krijgers! Ze waren toch nog zo bitter jong en onervaren, die lefgozers!

Er was in Poperinge nog één naam die tot de verbeelding spreekt in deze categorie, namelijk Julius Logie. Julius Logie woonde bij zijn ouders, Switch Road 36 in Poperinge. Julie Logie meldde zich twee keer voor het Oostfront en werd op 14 juli 1944 bij de Waffen-SS opgenomen.

Julius was geboren op 24 januari 1923, als zoon van Charles Logie en Creus Gerarda. Julius was 'eerste schaarleider' bij het jeugdverbond VNV.

In mei 1942, toen het Duitse offensief aan het Oostfront losbarstte, was Julius Logie er ook bij in die 'heksenketel'.

In oktober 1942 bereikte het fatale nieuws Poperinge. Julius Logie was op 17 oktober 1942 gesneuveld op het veld van eer te Malgobek aan de Terek in de Kaukasus.

Hij was amper 19 jaar oud, de sukkelaar; 't was eigenlijk nog een kind. Wie heeft die knaap zo gehersenspoeld om op die leeftijd tot zo'n daden over te gaan, vraag ik mij af.

Een ware schande als u het mij vraagt. Er is geen andere uitleg voor!

Op maandag 7 december 1942 werd voor Julius Lozie in de Sint-Janskerk te Poperinge een herinneringsdienst opgedragen. Logie was niet de eerste oostfronter uit Poperinge die sneuvelde. De organisaties van de 'nieuwe orde' waren op deze plechtigheid massaal aanwezig en stapten van het 'Vlaams huis' op de Grote Markt te Poperinge, naar de Sint-Janskerk.

In mijn ogen nutteloze slachtoffers van hersenspinnerij van zoveel dwaze geesten op onze wereld. Waarom dan al die uitzichtloze moordpartijen? Het raakt kant noch wal! Hoe valt dit allemaal te rijmen?

In zijn tv-reeks eertijds op de VRT getuigde de toenmalige journalist, Maurice Dewilde: 'Dit waren moedige mensen!' Met enige nuance voeg 'ik' eraan toe: 'Je zijt er vet mee!'

De derde categorie 'zwarten', zijn zelfs die naam niet waardig!

Je doet er zelfs de 'eerste' en de 'tweede' categorie 'zwarten' oneer aan!

Deze derde soort 'zwarten' waren misdadigers van de ergste soort. Ze waren zelfs de naam 'mens' niet waardig!

Ze hadden geen enkel begrip voor levende wezens, 't zij mens of dier. Ze zijn het vuilmaken van woorden niet waardig. Om er toch maar enkele bij naam te noemen.

Adolf Hitler; geen woorden waard.

Eichmann; hoofd Joodse afdeling van de Gestapo. Had de supervisie over de 'Einsatzgruppen'

Hoëss; commandant van Auschwitz. Hij had tot taak het vernietigingskamp zo efficiënt mogelijk te maken.

Dr. Mengele; hoofd van de 'medische' staf van Auschwitz. Hij was de man die besliste welke gevangenen dadelijk na aankomst 'vergast' werden.

Irma Grese; de blonde engel van Auschwitz. Wreed, sadistisch, pervers en een van de meest gehaten en gevreesde leden van het Auschwitz-personeel.

In Auschwitz alleen hebben deze vijf personen twee miljoen doden op hun geweten!

Wat wel opviel, kampoversten waren meestal vrouwen. De kampbewaaksters liepen er met een zweepje rond en hadden er veel plezier in om de gevangenen tot bloedens tot te slaan, soms tot de dood erop volgde; folteren en pijnigen was de enige reden van hun bestaan. De vrouwen waren tirannen van de ergste soort. Genoegen scheppen in mensen te laten afzien.

In Poperinge liepen er ook een paar van die schepsels rond, werd overal verteld. Hun namen werden nooit vernoemd; 't kunnen ook fabeltjes zijn;

Na de oorlog werd dit 'onbenul' zwaar gestraft.

Bij deze derde categorie zijn het eigenlijk geen 'zwarten', want er waren weinig Belgen bij, laat staan Vlamingen. Het waren misdadigers van gemeen recht. Ze moesten wel vermeld worden, naar mijn mening.

Op de volgende bladzijden een geheel apart verhaal over onze burens en collaborateurs, de familie Bruneel.

De familie Cyrille Bruneel en zoon Robrecht, waren 'zwarten' en 'collaborateurs' die in mijn leven als kind, tijdens die oorlogsjaren, een belangrijke rol hebben gespeeld.

Luister maar;
het past in de 'rode draad', in 't verhaal van d'Hoge Reke.

Als men spreekt over de oorlogsjaren en het woordje 'zwarten' valt, gaat er bij mij automatisch een lichtje branden en komt de familie Bruneel om de hoek kijken.

Mijn grootouders langs moeders kant, Achille Delanghe – Messiaen, woonden met hun tien kinderen in d'Hoge Reke, Krombekestraat 110 in Poperinge. Hun zonen, broers van mijn moeder, waren verzetsstrijders, 'witten' genaamd en werden opgespoord door de Duitsers in die oorlogsjaren: Albert, Maurice en Raymond Delanghe.

In huisnummer 112, buurman van Achillen, woonde de familie Cyrille Bruneel en zoon Robrecht. Zij waren hun tegenpool, 'zwarten', collaborateurs, aanhangers van Hitler en zijn nazipartij. Het verschil van meningen en ideeën kan niet groter zijn. Ze gunden elkaar het licht in de ogen niet!

Daar moesten ooit brokken van komen!

Ik woonde met mijn ouders een eindje verder in de straat, maar je weet hoe dat gaat, als kleine peuter was ik constant bij opa en oma in d'Hoge Reke.

De tuinen van de Delanghes en de Bruneels waren gescheiden door prikkeldraad. Ik speelde in opa's tuin en de Bruneels gunden mij geen blik waard. Met hun ogen hebben ze mij ontelbare keren doodgesabeld, dat gebroed van Marie-Louise Delanghe!

Wel, zo iets heb ik nooit begrepen; een onschuldig kind dat niet eens begreep waarover het ging. Dergelijke gedragingen van mensen gaan mijn verstand te boven. Een kind haten, dat begrijp ik niet. God, uw kinderen maken er een zootje van! En weet je wat mij nog meer verbaast; in het huis waar ik in 1936 geboren ben en op vandaag nog altijd leef en woon, hebben ooit de Bruneels rondgelopen, lange tijd voor ikzelf het levenslicht zag. Gelukkig zie ik ze niet meer rondspoken.

Zoals we ondertussen al weten, werd de broer van mijn moeder, Maurice Delanghe, door toedoen van buur Cyrille Bruneel, door de Gestapo opgepakt en naar de stad Dresden in Duitsland overgebracht om er dwangarbeid uit te voeren. Je ziet, de ene 'zwarte' is de andere niet; 't is van je burens dat je het moet hebben, is het niet?

Een van de zonen, met name Robrecht Bruneel, was bij het begin van de oorlog in 1940, vierentwintig jaar oud geworden.

Robrecht Bruneel was geboren in 'Le Havre' in Frankrijk op 10 oktober 1916, tijdens de Eerste Wereldoorlog.

De Bruneels waren toen op de vlucht voor de Duitsers, hun beste vrienden tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Hoe een 'dubbeltje rollen kan', is het niet?

Aangezien de familie Bruneel de nazi's in hun hart hadden gesloten, trad Robrecht Bruneel toe tot het vermaarde 'Waffen-SS Vlaanderen', in het begin van de Tweede Wereldoorlog.

Robrecht Bruneel kreeg naar Duitse normen een degelijke, strenge, militaire opleiding bij de Waffen-SS.

Nu en dan kwam hij met verlof in d'Hoge Reke en zag ik hem in een Duits militair uniform en fier als een pauw rondlopen! Hij pronkte als SS-soldaat in zijn zwarte uniform, getooid met doodskoppen op kepie en battledresskraag. In 1943 had hij het al tot 'Untersturmführer' gebracht, ben ik veel later te weten gekomen. Die militaire graad krijg je niet zomaar, je moet ze verdienen! Door welke daden is mij niet bekend.

Van zijn 'dood op het veld van eer', des te meer!

Op 29 mei 1944 bestookten geallieerde troepen de Duitse stellingen in Brugge, waar Robrecht Bruneel de wacht verzekerde als verantwoordelijke onderofficier.

Robrecht en zijn soldaten vonden de dood. Dit is gewoon het risico van oorlog voeren, meer kon daar niet over gezegd worden; 't risico van soldaatje spelen in oorlogstijd.

God hebbe zijn ziel!

De familie Bruneel in d'Hoge Reke was plots in grote rouw gewikkeld, hun zoon Robrecht was niet meer onder de levenden op deze wereld.

Hij zou binnen enkele maanden 28 jaar oud worden.

Een familie van 'zwarten' en collaborateurs die heulden met de vijand, Hitler en zijn nazi's.

Zij deden zelfs hun eigen burens veel verdriet aan en ikzelf werd als onschuldig kind in de loop der jaren ontelbare keren met hun ogen doodgesabeld omdat ik een gebroed was van Marie-Louise Delanghe.

Voilà, loontje kwam om zijn boontje.

Ik kan er zelfs begrip voor opbrengen. We zijn allemaal kleine mensen die soms te hoog van de toren blazen. Dwazen allemaal. Voor wie en voor wat?

Het verdriet van het verlies stond in hun ogen af te lezen. Ik was toen bijna acht jaar oud.

Untersturmführer, Robrecht Bruneel, zou met Duitse militaire eer in Poperinge begraven worden.

Sneuvelen op het vel van eer staat voor Duitsers hoog in het vaandel.

Robrecht Bruneel had op jonge leeftijd zijn leven veil voor een onmens als Hitler, moeilijk te begrijpen, als je het mij vraagt. Ik zie hem nog altijd pronken als een SS-soldaat in zwart uniform versierd met doodskoppen. Vandaag, begin van de maand juni 1944, wordt buurman Robrecht met grote, Duitse, militaire eer, ten grave gedragen in Poperinge.

Je zijt er vet mee, beste Robrecht, je begon nog maar te leven!

Mensen, beste lezer, wat een spektakel! De Duitsers kennen er wat van om hun blazen op te blazen.

Ik was die dag als peuter van niet eens acht jaar, een bevoorrechte getuige. Het 'weggetje' dat toegang gaf tot 'onze' woningen, van de Delanghes en de Bruneels, was hoop en al zo'n tien meter lang en had een breedte van een paar meter.

AL vroeg in de morgen was er in onze straat een grote beweging van Duitse soldaten die op en af liepen om tal van zaken te regelen; zoals een en ander afsluiten, passanten controleren en ook, voor hun deur, maar wel op straat een 'affluit', onderdeel van een kanon, plaatsen.

Niemand had veel aandacht voor mij, een kind en bovendien, ik woonde bij opa en oma. Iemand die mij een beetje kent, weet dat, ik hield alles in de gaten en gaf mijn oogjes de kost. JE zag aan alles en nog wat dat er iets uitzonderlijks zou gebeuren.

Mijn familie bleef vooralsnog binnen, alleen Norbert was buiten en onder geen beding konden ze mij binnenhouden; dit 'moest' ik zien en meemaken, en of ik het gezien heb!!

Omstreeks 9 uur werd de voordeur bij Cyrille Bruneel wagenwijd opengezet en alleen ikzelf kon binnen gluren; je kon er niet naast kijken, de lijkist van onze Robrecht omgord met een Duitse hakenkruisvlag.

De laatste dagen werd er ten huize opa en oma over niets anders gesproken en ik luisterde aandachtig mee; opa en oma zouden onder geen enkel beding buitenkomen, dit was hun te veel gevraagd!

Te begrijpen, natuurlijk, de aardsvijand!

Omstreeks 9u15 verscheen een pelotonneke Duitse SS-soldaten, tot de tand gewapend, geweer en erbovenop een blinkende bajonet. Ze werden opgesteld in 't weggetje, van de voordeur tot aan het affluit. Niemand had aandacht voor mij, een kind en bovendien, ik woonde daar. Ik heb er dankbaar gebruik van gemaakt; vanop de eerste rij nota bene! De Bruneels vertoonden zich niet.

Alles staat vandaag nog op mijn netvlies, vijfenzeventig jaar later!

Omstreeks 9u30 verschenen hoge Duitse militairen op het toneel, ik hield mij braaf en stil achter die SS-soldaten, niemand had oog voor mij, ze gingen eerbiedwaardig de woning binnen en de laatste trok de voordeur achter zich dicht; waarschijnlijk om het stoffelijk overschot van Robrecht Bruneel te groeten.

Zie mij daar staan, mensen!! Een kind van acht! R

Het gaf een beklemmend gevoel, weet je wel; ik had Robrecht Bruneel toch goed gekend en nus was hij dood... mordsdood! Dat begreep ik toch niet goed en vandaag nog niet, want er is toch leven na de dood, zegt men?

Om 9u45 deed een Duitse muziekkapel zijn opwachting; veel kijklustigen maar muisstil op straat, want de familie Bruneel werd door zowat iedereen gehaat.

De fanfare speelde treurmuziek. Een Duits militair voertuig werd door Duitse soldaten aan het affluit vastgeklonken.

De spanning was te snijden, het werd nog stiller en het spektakel moest nog beginnen.

De SS-soldaten namen het exacte plaats in op het weggetje met geweer en bajonet blinkend in de stralende zon, 't was immers een mooie zomerdag. Ik stelde mij zodanig op in 't weggetje dat ik niemand hinderde en een mooie kijk op 't gebeuren had. Het werd nu zeer stil, adembenemend stil, 't kon elk moment gebeuren... 9u50, de voordeur werd geopend en de kist met de stoffelijke resten, omgord met een Duitse hakenkruisvlag, door Duitse soldaten buitengedragen en op hetzelfde ogenblik, in een beweging de militaire groet gebracht; ik kreeg zowaar een krop in mijn keel. Robrecht Bruneel was tenslotte ook een mens en ik had hem gekend en zonder woorden had hij ooit mijn hoofdhaaren gestreeld, op dergelijke momenten denk je daaraan. Hij was tenslotte voor 'zijn' zaak gestorven; de kist werd op het affluit geplaatst. Dit ogenblik is mij bijgebleven.

De muziekkapel nam plaats helemaal vooraan en speelde afscheidsmuziek. Je kon een muis horen lopen in de Krombekestraat te Poperinge.

De spanning was nog altijd te snijden, de gezichten spraken boekdelen en niemand gaf een krimp toen de familie Bruneel, volledig in 't zwart gekleed - naar mijns inziens had dit een dubbele betekenis, 't waren immers 'zwarten' van de zwarte brigade - achter het affluit plaatsnamen, onmiddellijk gevolgd door Duitse militairen.

Ondertussen had ik 't weggetje, mijn uitgelezen plaats, verlaten en zonder op te vallen, naar mijn moeder toegegaan aan onze woonplaats. Nu kon ik nog de ganse stoet voorbij zien gaan!

Juist op tijd, de stoet zette zich in beweging. De Duitse muziekkapel op kop; stapvoets en traag zoals alleen Duitsers dat kunnen, onder het spelen van treurmuziek. Vervolgens werd het affluit met doodskist getrokken door een militair voertuig.

De ganse meute hoge Duitse militairen en de familieleden van Robrecht Bruneel volgden de stoet waardig zonder iemand een blik te gunnen!

Je moet weten, de ganse straat haatte die familie Bruneel! Het waren immers 'zwarten' en collaborateurs van de ergste soort!

Het was niettemin een indrukwekkende optocht zoals alleen Duitsers dit kunnen!

De boog bleef gespannen, een akelige sfeer, want niet te vergeten, 't was een begrafenis van een Vlaming die de kant van 'onze' vijand had gekozen!!

In de ogen van vele Poperingenaren had Robrecht Bruneel de verkeerde kant gekozen en dus zijn verdiende loon gekregen.

Ik was toen, in 1944, nog een peuter en had van die hele oorlogsaffaire weinig kaas gegeten en toch keek ik, toen al, met andere gevoelens naar mensen met tegenstrijdige ideeën; wit of zwart of hoe dan ook.

'Klein' zijn we tenslotte allemaal!

Met de 'stoffelijke resten' van de slechts achtentwintigjarige Robrecht Bruneel ging het nu richting de Sint-Bertinuskerk; zijn 'ziel', weet je wel!

Zodra de stoet voorbij was in de Krombekestraat, dropen de kijklustigen af; de Bruneels konden hen gestolen worden. Robrecht Bruneel was meteen vergeten, er viel geen enkele emotie te noteren, zo gaat dat nu eenmaal in oorlogstijd!

Ik kreeg toelating van mijn moeder om de begrafenisstoet te volgen tot aan de kerkdeuren, maar onder geen enkel beding binnen te gaan. Dit waren onze vrienden niet, zegde ze er nog even bij.

Verder geraakte ik toch niet. De kerkdeuren stonden aanvankelijk wagenwijd open en ik kon een glimp opvangen van de talrijke aanwezigen; veel Duitse militairen, collega's van Robrecht waarschijnlijk en natuurlijk de 'zwarten' uit Poperinge en omgeving en de collaborateurs van Cyrille Bruneel niet te vergeten. Het gewone volkje mocht de kerk niet binnen, laat staan kinderen van de mannen en vrouwen uit de verzetsbeweging!

De kerkdeuren gingen dicht en van de kerkplechtigheid was geen glimp op te vangen; 't was alleen voor de eigen achterban en daar had ik geen zaken mee.

De nieuwsgierigen dropen een na een af en alleen enkele kinderen van d'Hoge Reke, waaronder ikzelf, wachtten geduldig af tot de kerkdienst teneinde was.

Ik was van plan mee te gaan naar 't kerkhof. Robrecht Bruneel was wel geen vriend van mij, maar wel een buurman en dit volstond voor mij; zelfs al was ik in hun ogen liever dood dan levend.

Zo zit ik nu eenmaal in elkaar! Nietwaar!

De tijd verstreek langzaam voorbij en na ongeveer een uur wachten, was 't zover; op naar 't oude kerkhof in de Rekshofstraat, niet zover van de kerk, amper een paar honderd meter. Ik volgde gewoon op korte afstand.

Het open graf was gelegen op het einde van het kerkhof. Zie recente foto in bijlage.

Ik kon als kind van acht jaar niet dichtbij komen en luisterde met gespannen aandacht naar enkele afscheidsredes in een taal waarvan ik toen geen jota verstond; ondertussen wel natuurlijk door mijn jarenlange omgang met Duitse burgers in de jaren vijftig en zestig na de oorlog; als onderofficier bij het Belgische leger in Duitsland.

Je ziet hoe een dubbeltje rollen kan!

Een 'iets' is me wel bijgebleven: toen Robrecht aan de aarde werd toevertrouwd riepen ze allemaal klaar en duidelijk: 'Vaarwel Robrecht!'

Dit jaar 2016, zou Robrecht Bruneel honderd jaar oud geworden zijn. In theorie kon hij zelfs nog leven! Door die dwaze oorlog van ene Adolf Hitler heeft Robrecht Bruneel dit leven nooit mogen beleven!

Laten we er maar van uitgaan dat niemand op deze wereld perfect is. Laten we eerder vergevingsgezind zijn.

Daarom wend ik mij tot u, Robrecht:

Ik ben een gelovig mens, Robrecht.

Ik ben ervan overtuigd dat er 'leven' is na de dood op deze aarde.

Je hoort mij dus, want je leeft!

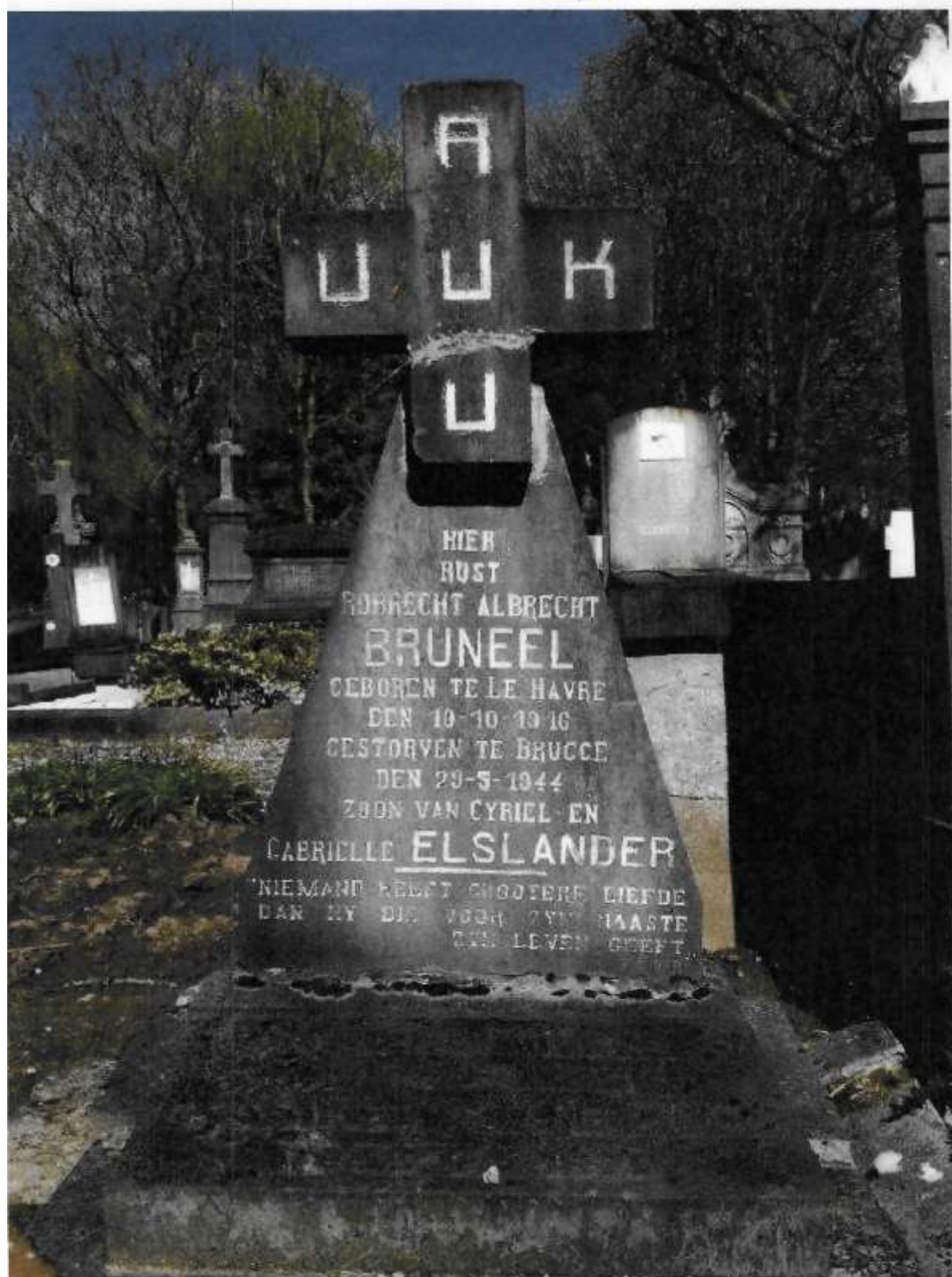
U hebt in eer en geweten gestreden en uw aardse leven gegeven voor uw idealen die niet de mijne waren.

Maar als God liefde is, dan zien we elkaar terug hierboven en kunnen we, samen, in alle rust, een en ander bijpraten!

Norbert

Was die oorlog maar nooit begonnen.

449 508

HIER
RUST
ROBRECHT ALBRECHT
BRUNEEL
GEBOREN TE LE HAVRE
DEN 10-10-1916
GESTORVEN TE BRUCCE
DEN 29-5-1944
ZON VAN CYRIEL EN
GABRIELLE **ELSLANDER**
"NIEMANT REEFT GROOTERE LIEFDE
DAN HJ DIE VOOR ZYNE NAASTE
ZIN LEVEN GEEFT."

De Atlantic Wall, de Rommelasperges en de seksspelletjes

Oorlogsvoering gaat niet alleen over aanvallen en innemen van grondgebied, er moet ook aan verdedigen worden gedacht. Alle legers ter wereld weten dat al zeer lang, het is gewoon een onderdeel van de militaire strategie. In militaire termen spreekt men dan overal van 'tactiek'. Ieder persoon die ooit een soldatenplunje heeft gedragen en een militaire opleiding heeft gekregen, zoals ikzelf trouwens, in militaire scholen, weet wat ik bedoel en kan over dergelijke zaken meespreken.

Tactiek is een niet te onderschatten deel om oorlogen in uw voordeel te beslechten. Opleiding van officieren, onderofficieren en ook soldaten zijn van zeer groot belang. Het verschilt wel van land tot land. Het machtige Duitse leger kon over tactiek een woordje meespreken. Het is eigenlijk een 'uitgekiende zienswijze' om de 'vijand' en 'tegenstrever' met allerlei middelen om 'de tuin te leiden'. Om dit te bewerkstelligen heb je natuurlijk vernuftige 'kopjes' nodig. Duitsland had er van deze soort een paar lopen.

In minder dan geen tijd was de aanvalsgolf en het innemen van België, Nederland en Frankrijk een voldongen feit. De Duitsers hadden de macht in handen en deelden de lakens uit. De drie landen samen stelden een niet te onderschatten oppervlakte voor.

Nu kwam de 'tactiek' om het hoekje kijken om de verdediging van dit grondgebied op poten te zetten en de neuzen in dezelfde richting te krijgen.

Achter gesloten deuren kwamen de Duitse genieën samen, generaal Erwin Rommel, Herr Ir von Brown, Hitler himself, en enkele anderen om de verdedigingstactiek op poten te zetten. Het Duitse leger verwachtte tegenaanvallen via de kusten van België, Nederland en Frankrijk, maar nog niet onmiddellijk. De tactiek moest wel meteen op poten worden gezet voor het ganse bezetter grondgebied.

Na korte tijd koos met een verdedigingsnaam: Atlantikwall. Een kustverdediging gespreid over de drie landen. Een zogezegde 'versterkte' zone als kustverdediging over vele, vele kilometers. Een opmars van de geallieerde troepen meenden ze te kunnen stoppen of ten minste te vertragen door het aanleggen van 'mijnenvelden', zeker in onze streken. Op het eerste gezicht een onmogelijke opgave.

De vijand 'zand in de ogen strooien' leek althans een deel van de oplossing te zijn. De Duitsers wisten wel dat hun tegenstrevers zouden trachten deze mijnen onschadelijk te maken.

Een mijnenveld uitwerken was één zaak, maar hoe moesten ze dat klaarspelen? De hulp inroepen van dé kenner ter zake was in een handomdraai gevonden, namelijk de bekwaamste en hoogst gewaardeerde generaal van het Duitse leger, met name Rommel.

Generaal Erwin Rommel was bovendien de opperbevelhebber van het Westelijke Duitse leger; hij was de bekendste, bekwaamste en meest gedreven officier die Adolf Hitler ter beschikking had. Het genie van deze generaal heeft de Atlantic Wall op poten gezet!

De Atlantic Wall was dus een groot verdedigingsobject door de Duitsers in beweging gezet om de geallieerde troepen op afstand te houden.

Generaal Rommel heeft er onmiddellijk voor gezorgd dat de metaaldetectoren die de geallieerden in hun bezit hadden om mijnen onschadelijk te maken, te ontregelen zodat ze niet langer efficiënt konden werken.

Hoe hij deze technische kant van deze zaak heeft aangepakt is voor mij tot op vandaag een raadsel, 't zouden geen Duitsers zijn natuurlijk, vindingrijk!

De eerste Duitse zet van de Atlantic Wall was in ieder geval geslaagd; de vijandelijke bewegingen hadden vertraging opgelopen. Wat ook kan gezegd worden, achteraf bekeken, het heeft ook nooit opgebracht wat ervan verwacht werd. Dit zijn natuurlijk 'vijgen na Pasen', zoals men dat zegt over een oorlog die vijf jaar geduurd heeft.

Mijn visie op de Atlantic Wall gaat vooral op hetgeen ikzelf, in eigen streek, heb van gezien; als kind nota bene!

Dit staat, 'zo klaar als een klontje', voor mijn geest. Een prikkeldraadnetwerk rond Poperinge!

Even terug naar vandaag, oktober 2016. Mijn jongste broer Paul woont er in de Krombeekseweg 26. Een mooi huis en een weide van een paar hectaren groot. Er lopen drie paarden en een tiental katten rond. Ikzelf sta in voor het voederen en binnen- en buitenlaten van deze dieren. Waarom haal ik dit aan? Wel, tijdens die oorlogsjaren was die plaats ook een mijnenveld en een prikkeldraadnetwerk, zo'n tweehonderd meter van mijn woonplaats nabij d'Hoge Reke.

Nu terug naar 1940 – 41.

Om deze mijnenvelden en prikkeldraadnetwerken aan te leggen rond Poperinge moest de Duitse bezetter grote inspanningen leveren. Allereerst, de landbouwers en eigenaars van de gronden mochten grote stroken land niet meer beboeren en zelfs niet meer betreden! Ze zouden gebruikt worden voor mijnenvelden. Zeer vele arbeidskrachten moesten aangeworven worden aan lage lonen en ze moesten bij voorkeur in de streek wonen aangezien er geen kost en inwonen voorzien was. Duitse militairen mochten ook niet worden ingezet want die waren kanonnenvlees bij manier van spreken. Er was bovendien veel staal en prikkeldraad nodig; waar haalden ze deze zaken, vraag ik mij vandaag nog af. Er was ook nood aan zeer vele boomstammen van twee tot drie meter lengte, om maar hamers, zagen, tangen en nagels niet te vergeten. Dan had je nog de zogezegde mijnen, maar die lagen er niet; vandaag zou met zeggen: fake news!

Ik heb ze als kind uren en dagen gadeslagen; al die boompjes moesten ontschorst worden! Vandaag is hun bijnaam 'asperges'. Het idee kwam van generaal Rommel, in de kortste keren noemde men die paaltjes in Poperinge... 'Rommelasperges'. Ze hadden er ontelbaar veel nodig. Je moest dat gezien hebben! Op een bepaalde afstand van elkaar werden ze in de grond geslagen en bovenaan voorzien van een netwerk metalen draden om het landen van valschermspringers te verhinderen. Het aanleggen van die zogezegde mijnenvelden ging snel vooruit; eens dat gedaan, werden vele borden geplaatst die wezen op het gevaar van mijnen: 'Achtung, minen' stond er te lezen, met bovenaan een schrikwekkende doodskop! Iedereen in Poperinge beweerde dat er geen mijnen lagen, maar ja, je weet maar nooit. In ieder geval, ik heb er nooit een gezien of horen ontploffen, 't was zoals ze zeggen 'fake news'.

Ze rezen als paddenstoelen uit de grond.

Op sommige plaatsen werden deze paaltjes (Rommeasperges) omgord met ijzer- en prikkeldraad waardoor ze een constructie vormden, 't waren net geen kooien. Waarom dit werd gemaakt is mij een raadsel. Zover het oog reiken kin, zag men ze staan. Voor overvliegende vliegtuigen waren het mijnenvelden. Ze vormden een kring rond onze sta. Was dit systeem ook in toepassing op andere plaatsen, weet ik niet, waarschijnlijk wel, zou je denken? Het was wel een lust voor het oog; zeker voor kinderen. Ze boezemden helemaal geen schrik in, betreden was wel ten strengste verboden! Voor de vijandelijke troepen was het alleen bedoeld als afschrikmiddel en vooraleer ze het

doorhadden werd er door de Duitsers tijd gewonnen en dat was de enige militaire tactiek van generaal Rommel; tijd winnen, een onderdeel van de Duitse militaire strategie. Was dit het allemaal waard? Kan geen mens zeggen. In ieder geval, het gaf ingenieur Wernher von Braun tijd, plaats en ruimte om zijn moordtuigen, telegeleide vliegende bommen, V1 en V2, te ontwikkelen. In theorie hadden ze zelf 'mijn' leven gekost. Nu kan ik het nog steeds verder vertellen.

Geloof mij of niet;

meer dan vijfenzeventig jaar later, als ik mijn ogen sluit, zie ik de mijnenvelden, de Rommeasperges, de plakaten met opschriften 'Achtung, minen' en doodskoppen nog altijd staan. Als ik vandaag mijn paarden en katten buitenlaat, zie ik ze lopen rond de Rommelasperges in de mijnenvelden!

De Duitsers zijn er toen jaren zoet mee geweest om ze dagelijks aan te maken, die fameuze Rommelasperges. De Atlantic Wall is, alles goed beschouwd, slechts een 'zoethoudertje' geweest voor de geallieerde tegenstanders en heeft bovendien bakken vol geld gekost; toch ook maar een 'druppel op een hete plaat' in oorlogstijden.

Van een ding zijn we zeker: een valschermspringer is nooit geland op de Rommelasperges.

Voor mij persoonlijk is het een spijtige zaak dat onze bewindvoerders na de oorlog hebben nagelaten een gedeelte van de Rommelasperges te bewaren als een bezienswaardigheid voor het nageslacht; 't was echt de moeite waard.

De mensen van vandaag zouden er waarschijnlijk mee gelachen hebben, maar in die oorlogsjaren was het zeker niet om mee te lachen, noch voor de Duitsers noch voor de geallieerden. Tactiek was voor beiden een ernstige zaak; chapeau voor de Duitse generaal Rommel.

Toch zijn er ook enkele betreuenswaardige zaken in mijn hoofd blijven plakken die rechtstreeks of ook onrechtstreeks met de Rommelasperges te maken hadden. Een 'overbuur' werd in 1944 op 'zijn' landstrook door een Duitse officier zomaar van het leven beroofd. Het verhaaltje zal ik seffens helemaal uit de doeken doen. Het heeft met 'seksspelletjes' te maken! Ook op dat gebied wil ik de lezer het een en ander meegeven.

Seksspelletjes zijn gewoon van alle tijden. Zonder deze daden zouden we er toen nooit geweest zijn. Zelfs oorlogen waren niet in staat om deze driftpartijen tegen te houden.

Moeder natuur doet wat ze niet laten kan, oorlog of geen oorlog; het gaat gewoon zijn gang, al eeuwenlang. Geen mens is in staat het tegen te houden, 't zit gewoon in onze 'genen'.

Sinds mensenheugenis gaat het op deze wijze. Gods liefde bedrijven is van 't mooiste dat er überhaupt op deze wereld bestaat. Geen mens voelt er zich ongelukkig bij, als het maar met wederzijdse toelating gaat en de kinderen buiten schot blijven. God heeft het zo gewild. Hoe meer er worden omgebracht in oorlogstijd, des te meer er nieuwe worden geboren. De 'seksen' blijven elkaar aantrekken als magneten. Mannen doen het met vrouwen. In sommige gevallen, mannen met mannen en vrouwen met vrouwen. Zo zit de wereld nu eenmaal in elkaar. Tot daar is alles toegelaten; verder mag men uiteraard niet gaan, ten strengste verboden! Ons 'geweten' staat hier borg voor! Er is zelfs geen onderwijs of godsdienst voor nodig. De natuur zelf maakt ons dat wijs. Daar is geen 'kruid' en ook geen 'kruit' tegen opgewassen.

Het vergt een beetje moed om dit zo op papier te zetten en het is niet mijn bedoeling om iemand te kwetsen of pijn te doen.

Je moet weten, het zijn ongekende krachten die aan de touwtjes trekken, in ons onderbewustzijn. De natuur luistert naar niets en niemand. Ze gaat gewoon haar gang.

Ze waren niet te tellen, die mooie jonge vrouwen, die met Duitse soldaten laten te vrijen en genieten in bossen, velden en weiden. Weelderige boezems, benen en andere lustobjecten brachten die jonge mannen hun hoofden op hol.

Ook als kind in die oorlogsjaren kon je er niet naast kijken. Toen, in mijn tijd niet en vandaag in de nieuwe tijd, nog altijd niet.

Vandaag zien ze het allemaal op televisie en andere moderne tuigen en ze worden het uitgelegd van 'a tot z'. Duizendmaal na elkaar, open en bloot. Is dit wel nodig, vraag ik mij af.

Toentertijd zegde mijn vader altijd: 'Alles op zijn tijd, Norbert!'

Ik zou wel eens willen weten hoeveel er in Vlaanderen rondlopen met een blonde kop en blauwe ogen, met een Vlaamse moeder en een Duitse vader? Je zou ervan verwonderd staan!

Zeg de kinderen dan nog liever de waarheid dan ze met een kluitje in het riet te sturen.

In mijn jonge jaren ging het zo: we werden door onze moeder wijsgemaakt dat we uit 'witte kolen' kwamen! (Nooit uit rode.) Toen waren de mensen nog te 'preuts' om de waarheid te vertellen.

Ze maakten ons toen veel wijs wat niet met de waarheid strookte. Ze onderschatten ons heerlijk, want zó dom waren wij ook weer niet en in de kortste keren wisten wij wel beter. De waarheid kwam gewoon bovendrijven. We hadden toen ook al ogen in onze kop, alleen dachten we niet zo ver al de kinderen van de moderne tijden. Het duurde ook niet eeuwig voor we er het fijne van wisten op al die vragen.

De wereld is niet veranderd hoor! Ze draait nog altijd op dezelfde wijze!

Je mag inderdaad niet vergeten, wij, de kinderen uit d'Hoge Reke van toen, ware opgegroeid op 'de buiten', nietwaar. Een typische plaats waar de natuur gewoon zijn gang ging, zowel bij mens als bij dier. Daar werden ook geen doekjes omgedaan!

De jonge, wilde vrouwen in onze straat geneerden zich niet voor spelende kinderen in weiden en velden en dan zeker in de warme zomermaanden niet. Het zachte hooi was een uitgelezen plaats om met hun wulpse jonge lichaam bot te vieren met die stoere, jonge Duitse soldaten.

De jonge jongens, zoals ik, keken zonder schroom vanop korte afstand toe en waren uiteraard benieuwd hoe alles in zijn werk ging. Zoiets hadden we nog nooit gezien en we waren bovendien te jong om een belletje te laten rinkelen.

Eerlijk toegegeven; 't was wel een lust voor het oog, maar ook niet meer dan dat, och arme, niet eens zeven jaar oud op dat ogenblik.

In ons eigen jonge lichaam lagen deze zaken nog allemaal te broeden en ontwikkelen om later, misschien naar boven te komen, dat zou de voorzienigheid uitmaken; de kiemen zaten er in ieder geval al.

Even terug naar onze 'Rommelasperges'. Niet alleen in onze wijk lagen ze te pronken, ook kilometers verderop waren ze te bewonderen; zo ook langs de schipvaartweg, op grond van de landbouwers van de familie Cambie.

Een zoon, met name Achiel Cambie, was onze overbuur, in de Krombkestraat, nabij d'Hoge Reke. Ik zag hem bijna dagelijks naar de schipvaartweg vertrekken per fiets. Een struise, uit de kluiten gewassen boerenzoon. Een gesprek heb ik met Achiel nooit gevoerd, hoe wil je, ik was nog een kleine peuter, maar een glimlach kon er altijd vanaf.

Als ik vandaag mijn ogen sluit zie ik Achiël nog altijd vertrekken en we zijn ondertussen vijfenzeventig jaar later.

Hij woonde in een rijwoning met aanpalend een grote, ouderwetse houten schuur. ZO zie je er vandaag geen meer in de natuur; de schuur van Achiël is ook maar een herinnering meer.

In bijlage een foto van de familie Cambie uit die tijd. Van links naar rechts: Henri, Achiël, Daniel, Justin en Michel. Achiël en Justin waren broers. Henri, Daniel en Michel zijn zonen van Justin.

De Cambies waren allemaal landbouwers.

Foto familie Cambie uit vroegere tijden.

Foto familie Cambie uit vroegere tijden. 520

De familie Cambie: v.l.n.r. Henri, Achiel (?), Daniel, Justin en Michel. Achiel en Justin waren broers. Henri, Daniel en Michel zijn zonen van Justin.

Het verhaaltje dat nu volgt, heb ik van horen zeggen. Toen het gebeurde was ik niet eens acht jaar oud. Wat ik wel weet, Achiel Cambie heb ik toen nooit meer gezien, na 3 juli 1944.

Daar gaan we;

door die Rommelaspergesaffaire vonden de Cambies het godgeklaagd om 75 are land langs de Schipvaartweg ongebruikt te laten liggen. Justin en Achiel besloten om er toch stiekem aardappelen neer te poten. Rond Pasen van het jaar 1944, voor dag en dauw, plantten ze samen het plantgoed. Een fluitje van een cent en voor de zon opkwam, was de klus geklaard en beiden verdwenen uit het zicht. Niemand had iets gezien en de natuur zou wel de rest doen, dacht ze terecht.

De Rommelasperges stonden er natuurlijk ook, maar geen kat schonk er aandacht aan en nog minder aan de borden 'Achtung minen'. Alleen de aardappelen waren belangrijk in hun ogen. Het waren alleen mijnenvelden op papier. Justin en Achiel trokken het zich allemaal niet aan; de oorlog kon hen gestolen worden, de patatten gingen voor!

Zij moesten, hoe dan ook, eten op de plank brengen. Asperges of geen asperges, doodskoppen of geen doodskoppen, *minen* of geen *minen*, basta! 't Werkte allemaal op hun zenuwen.

Het was nog niet eens Pasen en het plantgoed was zelfs te vroeg onder de grond gestopt; 't kon nog flink vriezen deze tijd van 't jaar; toen!

Alles liep gelukkig goed, de vriesdagen bleven achterwege en van die kant was 't gevaar geweken. Op regelmatige tijdstippen fietste Achiel naar de Schipvaartweg zonder het aardappelveld te betreden. De natuur deed, zo te zien, zijn werk naar behoren. Achiel Cambie was blij en reuzecontent, een lach kon jij zelfs niet onderdrukken; 't liep op wielmpjes.

Niemand had enige aandacht voor hun patattenveld, zelfs de Duitsers niet. Achiel lachte in zijn baard, 't kon niet meer misgaan. De weken vlogen voorbij, de groei van de planten leek normaal en straks zou er geoogst worden, dacht Achiel toen al.

Vóór de oorlog was 't rond begin juli 'kermistijd' in Poperinge; dan ging Achiel altijd een pintje drinken en enkele 'smouteballen' eten op de Grote Markt; ook genieten van de muziek en de kermisfeer. Dit jaar nog niet, 't was nog altijd oorlog, misschien volgend jaar, dacht Achiel, 't einde van de miserie is in zicht, zeggen ze.

Dan maar even naar zijn patatjes gaan kijken, dacht hij op 3 juli 1944, rond 15 uur. Achiel haalde zijn fiets voor de dag, 't was rustig, stil en aangenaam zomerweer en op zijn dooie gemak zette hij aan.

Achiel had de straat voor hem alleen en begin zowaar een liedje te neuriën van 'contentement'; op naar de Schipvaartweg.

Hoe zou het met zijn patatjes zijn? Geen Duitse soldaat te zien! Ze lagen allemaal te dutten of te slapen, dacht Achiel.

Rustig peddelde Achiel richting de Schipvaartweg; enkele kilometers verderop, er was geen kat op straat, 't leek allemaal peis en vree.

Nog een paar maanden geduld, dan zal ik kunnen oogsten, moet Achiel gedacht hebben.

Daar lag de Schipvaartweg, nog slechts een paar honderd meter te rijden... Voilà, we zijn er! Daar lag zijn aardappelveld te blinken in de zon. Achiel parkeerde zijn fiets aan de boord van de weg, 't kriebelde zowaar van geluk. Hij overschouwde zijn dierbaar veld en popelde fier en gelukkig. Zo mooi stonden zijn planten; Achiel kreeg zowaar een krop in de keel... En als door een wesp gestoken, zette Achiel voet op zijn land en ging gewoon wat verder zonder veel na te denken en... enkele tellen later

staat Achiel oog in oog met een jonge Duitse officier, die lag daar te vrijen met een halfnaakte, jonge, Vlaamse, Poperingse schone. Beiden zijn verrast en voelen zich op heterdaad betrapt. De jonge officier krijgt een woedeaanval, grijpt zijn revolver en knalt stante pede Achiel neer!

't Was meteen gedaan,
Achiël was niet meer,
hij had de geest gegeven!
Amen en uit.

De patatjes heeft Achiel nooit moeten rooien. 't Was te mooi om waar te zijn, Achiel.

Die vervloekte oorlog toch! Voor wie of voor wat?

God hebbe uw ziel, Achiel.

Op 6 september 1944 werd Poperinge bevrijd door Poolse tanksoldaten. De Duitsers waren in Poperinge verdwenen en in mei 1945 was de oorlog definitief gedaan, maar voor Achiel Cambie had het allemaal geen betekenis meer. Ons lot is door niemand te bepalen. Er gebeurt wat er gebeurt met ons. We kunnen het niet ontlopen.

Na de oorlog werden die vele jonge vrouwen die hun lichaam aan Duitse soldaten hadden gegeven, aan de schandpaal gehangen.

Ze bewerkten hen met 'teer'. Ze werden beschimpt, de haren afgesneden en sommigen gebrandmerkt voor de rest van hun leven. Hun woonhuizen werden beklad met hakenkruisen.

Was dit nu nodig?

Niemand van die vrouwen had een moord gepleegd, misschien wat geprofiteerd.

Ze hadden tenslotte alleen maar de liefde bedreven.

Het smokkelen ofte Blauwen

Smokkelen is van alle tijden. Het is zo oud als de mens zelf, met andere woorden, een oerinstinct, een overlevingsdrang, een natuurdrift. Eten of geen eten, leven of sterven van honger en dorst; daar kwam het op aan! Zo was het in den beginnen en met de kuren zijn we geëvolueerd naar andere tijden, zoals de evolutietheorie ons voorhoudt.

In onze huidige tijden spreekt men eerder van sluikhandel drijven, invoerrechten ontduiken, tot zelfs bedrog plegen. Onze douanedeskundigen houden een oogje in het zeil, anders zou het met stellige zekerheid de spuigaten uitlopen, 't is des mensen.

Smokkelen wordt wel in de hand gewerkt door uitzonderlijke toestanden en daar wil ik het eigenlijk over hebben in de volgende lijntjes; de Tweede Wereldoorlog-toestanden en zijn gevolgen.

Alles waar ik het over zal hebben, zijn feiten die een aanvang nemen op 10 mei 1940 en eindigen op 30 mei 1945, het einde van de oorlog.

De tijden zijn uiteraard nooit met elkaar te vergelijken, maar het 'oerinstinct' van de mens als zodanig verandert nooit: 'nood breekt wet'! Overlevingsdrang zit zonder dat we het beseffen diep in ons verscholen. Trachten te overleven is een wetmatige zaak. Alle middelen zijn goed, want we zijn uiteindelijk op onszelf aangewezen; 't is door de natuur zelf ingegeven.

De mensen van vandaag leven gewoon in een volledig andere tijd dan de jaren 1940 tot 1945. Toen kon je op niets beroep doen. Je was volledig op jezelf aangewezen. Vandaag, als je geen werk hebt of nog naar school gaat, geniet je van allerhande uitkeringen, om er maar een paar op te noemen: kindergeld, werklozensteun, ziekteverzekering, en in mijn geval, een overlevingspensioen.

In die oorlogsjaren was het voor alle mensen moeilijker om de eindjes aan elkaar te knopen, dus ze waren op 'smokkelen' aangewezen.

In mei 1940 kwam de oorlogsmachine in alle hevigheid op gang. Bommen en granaten kregen we zo in onze schoot geworpen en voor al de rest moesten we zelf zorgen. In de eerste plaats moesten volwassen mensen aan werk zien te geraken. Geen werk wilde zeggen geen eten op de plank! Van een inkomen, hoe klein ook, verzekerd zijn was een noodzaak en van het hoogste belang in oorlogstijd.

Niet iedereen slaagde in zijn opzet en dan was het gewoon... bedelen geblazen of bij burens en familie te rade gaan of... smokkelen! Maar dit ging gepaard met soms veel risico en niet iedereen durfde het aan. Veel keuze had je trouwens niet; 'armoede' troef of toch maar met veel moed het 'Blauwen' aangaan.

Door de oorlogstoestand was er meteen voor iedereen grote voedselschaarste en 't was nog maar pas begonnen. Er stonden nog vijf jaren voor de deur. De 'zwarte markt' floreerde voor diegene die wel over geld beschikten.

Naast het smokkelen waren nog enkele mogelijkheden om te overleven en 'ruilhandel' was er een van; maar je moest wel over 'iets' beschikken om te kunnen ruilen en daarvoor moest je niet bij de arme drommels zijn.

Uw plan trekken spookte gewoon in de geesten van de mensen rond, 't was al altijd zo geweest.

Smokkelen was een níét-ver-van-mijn-bedshow! Zeker niet voor de Poperingenaren, we lagen 'pal' op de grens met Frankrijk; een zegen, vlak voor onze deur!

De beide volkeren mochten van geluk spreken, we konden elkander zo de hand reiken, nog geen 'boogscheut' ver.

En... er konden zaakjes gedaan worden. Wij beschikten over producten die zij ontbeerden en omgekeerd was het ook het geval. Wat moet je nog meer hebben? Dus, alle durvers gingen aan de slag.

De 'blauwers' waren klaar om de strijd aan te gaan. Niet iedereen durfde het aan, het hield natuurlijk enig 'risico' in, je moest uit het goede hout gesneden zijn, mentaal sterk staan, over kloeke zenuwen beschikken, geen luiaard en geen 'kakker' zijn. Als je aan deze voorwaarden voldeed, mocht je 'meedoen'.

Ik wil er wel op wijzen dat tijdens de oorlogsjaren landsgrenzen tot de verbeelding spraken! Vandaag tellen grenzen niet meer mee; alleen als de 'Brexit' het straks haalt, worden we honderd jaar achteruit gekatapulteerd!

Gelukkig zijn we nog zover niet! God sta ons bij.

Om aan smokkelen te kunnen beginnen, moesten enkele spelregels in acht worden genomen. Zoals relaties aangaan met de burens uit Noord-Frankrijk, enige kennis hebben van de Franse taal en aanbod van producten bespreken.

De eerlijkheid gebiedt mij te erkennen dat ze aan de overkant in die oorlogsjaren, toen ook een mondje 'Vlaams' ofte 'Vlemsch' spraken! Een 'restant' uit de geschiedenis van deze streek, toen we, beiden nog tot de 'Nederlanden' behoorden! Toen ene Willem van Oranje het nog voor het zeggen had, vóór 1830! Dit is een ander verhaal dat ons te ver zou leiden.

Goed, het had dus met organisatie te maken, zoals:

- Aanspreekpunten, hier in onze regionen en ook aan de overkant in Noord-Frankrijk.
- Welke waren uw eigen mogelijkheden om aan het smokkelen te beginnen; te voet, per fiets, paard en kar of nog andere mogelijkheden.
- Alleen optreden, met vrienden of in groepsverband.
- Verkennen van de smokkelwegen en of sluipwegen.
- Welke smokkelwaar of smokkelwaren.

Allemaal zaken die men vooraf moest plannen om geen grote problemen te krijgen.

In onze kontreien waren sommige producten op een eenvoudige wijze te bekomen, zoals tabakswaaren allerhande, sigaretten in pakjes sigaren van verschillenden soorten en smaken, goedkope, wat duurdere en ook dure; tabaksoorten in pakjes en ook gewoon losse voorraden, pruimtabak; eventueel kon je aan prikkeldraad geraken en zelfs konijnenvellen. Andere producten waren bijna onvindbaar, zoals koffie. Met bloemproducten waren ook zaakjes te doen en ook boter en kaas en zelfs eieren niet te vergeten. Aan de overkant kon men met dit alles een mooie stuiver verdienen. Vanuit Frankrijk werden de 'blauwers' bestookt met diverse soorten wijnen, likeuren, sterke dranken zoals cognac en Grand Marnier en aanverwanten.

De 'Bourgondiërs' uit onze streken hadden grote nood aan dergelijke producten. Van die soort waren er natuurlijk ook te vinden. Een dikke 'portemonnaie' was dan vereist.

De smokkelaars waren solidair met elkaar, namen en adressen werden gewoon doorgegeven, zolang ze zelf geen schade opliepen; soms was het in iemand voordeel.

Het waren uitgeslapen kerels, anders ben je gewoon niet geschikt om het 'blauwen' uit te voeren. Een niet te onderschatten punt, de kostprijzen van de goederen werden vooraf onder elkaar bedisseld, vastgelegd en overeengekomen zodat er niemand onder de prijs kon marchanderen. Eerlijk duurt het langs en zo was 't goed.

Er was een product dat aan deze overeenkomst ontsnapte, namelijk koffie. Koffie was een rariteit en zeer zeldzaam op de kop te tikken. Het was alleen mogelijk voor de grote georganiseerde benden met geblindeerde voertuigen om er in zijn bezit te krijgen. Er werden woekerwinsten mee gemaakt.

Het klein 'grut' had geen schijn van kans om aan koffie te geraken.

Ikzelf heb in die oorlogsjaren nooit koffie gezien, geroken, laat staan, gedronken.

Het waren ook deze gevaarlijke 'echte' smokkelaarsbenden die het met levende dieren zoals runderen, paarden, schapen, varkens en ook allerhande pluimvee waagden. Ze waren zwaar bewapend en gingen voor niets en niemand uit de weg en zonder veel tierlantijntjes zouden ze er gebruik van maken - oorlog of geen oorlog! – 't was gewoon menselijk uitschot! De doorsnee 'blauwer' kon deze ruwe kleppers niet aan. Iedereen let enig lef waagde zijn kans, maar elk op zijn manier.

De smokkelwegen, weggetjes en binnenwegen, afgezoomd met dikke eiken en hoge hagen waren voor de gewone kleine smokkelaar gekend, onmisbaar en voor geen enkel voertuig bereikbaar. Daar waren de 'kleintjes' op hun gemak.

Ook dergelijke 'parcours' bestaan vandaag niet meer.

Bij een achtervolging door douaniers of andere vertegenwoordigers van de 'wet' kon je op deze sluiptwegen gemakkelijk ontkomen; alleen bij een hinderlaag trok je meestal aan het kortste eind; met alle gevolgen van dien. In de meeste gevallen kwam je ervan af met de 'inbeslagname' van uw waardevolle goederen. Voor kleine smokkelaars was elk verlies enorm belangrijk; 't waren alleen maar onbemiddelde mensen om het hoofd boven water te houden; sukkelaars met andere woorden en ze moesten nog rekening houden met bommen en granaten; want 't was ook nog oorlog.

Die blauwers kenden elkaar goed en een vreemde 'luis' werd snel opgemerkt in dit apart wereldje.

Je moet dit leventje ook positief durven bekijken. Je kon er een goede boterham mee verdienen, een tegenslag was het einde van de wereld niet, maar je moest op uw tellen letten. Smokkelen was niet voor doetjes en ook vechtpartijen waren schering en inslag.

Het positieve aan de hele zaak; soms verdienden je op een nacht meer dan een ganse week je botten afdraaien op uw werk.

De georganiseerde bendes met hun geblindeerde auto's werden gemeden als de pest, dan nog liever de Belgische douaniers, want die keken soms de andere kant op, gewoon uit medelijden met al die sukkelaars die ze kenden uit hun eigen buurt. Het was gewoon klein grut, een doorsnee mens met een beetje haar op zijn tanden. Ze blauwden te voet of met een krakkemikkige fiets en een rugzak op hun bult.

Er waren niet alleen douaniers maar ook een soort 'grenswachters' aan beide zijden van de 'Frontieren'. Gevaarlijk waren die niet, ze waren meer bekommerd met hun eigen zorgen van elke dag, 't was immers ook voor hen oorlog, nietwaar en 't ging zelfs zo ver dat ze onderling afspraken werden gemaakt; ze kregen 'iets' toegestopt en keken vervolgens de andere kant op.

Het liep soms een beetje de spuigaten uit; de Belgische en Franse 'grenswachters' verbroederden in de 'grenscafés' en zo kon het ook niet verder.

Het veranderde allemaal toen Duitsers en collaborateur het heft in handen namen, die waren niet alleen bewapend maar traden strenger op; 't was niet meer om te lachen, 't werd opnieuw bittere ernst!

Ook in onze familie zaten een paar mannen die noten op hun zang hadden, ze woonden niet voor niets in d'Hoge Reke; uitgeslapen jonge dertigers.

Nonkel Maurice, die met een zuster van mijn moeder gehuwd was en in de buurt woonden zou ook zijn kans wagen; alleen met het smokkelen van tabaksproducten. Hij had niemand nodig om hem te helpen of bij te staan.

Via via kreeg hij een adres aan de overkant om zijn koopwaar aan de man te brengen; hoop en al zo'n tien kilometer van zijn woonplaats. Voor een jongeman, een fietstochtje van niemendal. Hij moest wel de grens met Frankrijk over en dat alleen al was geen kinderspel. Enkele dagen werden gebruikt om de sluikwegen te verkennen; 't leek een fluitje van een cent. Het kon bij nader toezien niet misgaan. Nonkel Maurice had een vernuftig systeempje uitgedokterd. In plaats van 'lucht' in de binnenbanden te blazen, werden beide met losse tabak volgepropt tot ze hard genoeg waren om op de openbare weg te rijden; je zou verschieten hoeveel kilogram erin gingen! Op zijn bovenlichaam werden tientallen pakjes verstopt zodat ze veilig vastzaten. Iemand die niets afwist van deze praktijken, zag ook niets, geen rugzak, geen tassen, niets!

Die eerste keer was het eind september 1941. 't Was oorlog, weet je wel, bommen en granaten waren ook nooit uitgesloten. Het weer was nog relatief goed, maar 's avonds, na zonsondergang, toch al bitterkoud. Omstreeks 19u vertrok hij thuis, in de Krombekestraat te Poperinge richting Abele met aangestoken lichten, op naar Frankrijk. Toen waren er overal, ook bij ons, 'binnenwegeltjes'. Zonder 'lucht' in de binnenbanden, was het veel lastiger dan hij had gedacht om vooruit te komen, maar 't was te doen. Eens op Frans grondgebied doofde hij zijn lichten. Hij was op zijn hoede voor alles en nog wat en af en toe moest Maurice zich verschuilen achter een haag. Het werd koud maar 't zweet parelde op zijn voorhoofd.

Uiteindelijk bereikte nonkel Maurice de afgesproken plaats zo'n vijf kilometer over de Franse grens. Hij werd er opgewacht en een huisje binnengeleid. In een taaltje dat ze beiden begrepen, werd er gemarchandeerd. Binnenbanden leeggemaakt en de tabak werd op een schaalte gewogen, verschillende kilo's als je 't mij vraagt en ook tientallen pakjes die op zijn lichaam waren vastgemaakt. In de kortste keren werd de zaak beklonken en afgerond. Nonkel had er een goede stuiver aan verdiend. Iedereen was content, ze maakten kennis met elkaar en er werden nieuwe afspraken voor later gemaakt. Het zouden geen Fransen zijn, er werd nog vlug een fles heerlijke wijn gekraakt en met een warm gevoel, vederlicht en opgeblazen banden werd de terugtocht naar Poperinge aangevat. Er kon nonkel Maurice toen niets meer gebeuren. Het was ondertussen bitterkoud geworden, maar dat kon hem helemaal niet deren. Het was inderdaad een fluitje van een cent die eerste keer, zoals nonkel had voorspeld.

De volgende weken en zelfs maanden werd het tochtje van plusminus tien kilometer op identieke wijze overgedaan; 't was een 'eenmanszaak' en niemand had er oren naar, dacht hij!

Beide partijen waren in hun nopjes, de Fransen met hun tabakswaar en nonkel met de centen.

Het was ondertussen al bijna een jaar aan de gang en niets liet vermoeden dat er een haar in de boter zou komen.

Luister maar;

op een avond in september 1942, niet zover voorbij de grenspost van Abele, in niemandsland zowaar, werd nonkel Maurice, op een plaats waar anders geen kat te zien is, door Belgische douaniers staande gehouden en met schijnwerpers uitgelicht en tot staan gebracht.

Het was 't verste van zijn gedacht, nonkel was perplex, als aan de grond genageld, er was geen ontkomen aan. Fiets aan de hand werd hij meegetroond tot aan een nabijgelegen douanekantoor. Zijn fiets, met opgevolde binnenbanden, nota bene, moest hij buiten laten staan; blijkbaar waren ze, daarover, niet op de hoogte en hadden dus ook geen vermoedens; nonkel Maurice gebaarde van krommen haas, hoe zou je zelf zijn? Hij volgde gedwee het douanekantoor binnen en werd ter beschikking gesteld van twee kantoorbedienden. Hij dacht dat het deze maal koekenbak was mat al die pakjes tabak op zijn lijf geplakt. Toen heeft het geluk hel even toegelachen ofwel speelden de douanen met hem mee!?

Het was dus eind maand september 1942. In het kantoortje van de douanen stond een klein kacheltje, die wij in Poperinge een 'puidje' noemden. Het stond er heet gloeiend op volle kracht te branden op kolen nota bene die wij thuis niet hadden, bij de douane blijkbaar wel. Bovenaan zat een dekseltje om het regelmatig bij te vullen zodat het douanepersoneel niet omkwam van de kou en ze hun controlewerk op een deftige manier konden uitvoeren.

Nonkel Maurice hadden ze doen plaatsnemen op een stoel in afwachting van een uitgebreide controle. Daar zat hij dan, hij had zich al verzoend met zijn lot. Op het ogenblik dat ze hun werkzaamheden zouden beginnen, werden ze beiden door een collegadouanier weggeroepen en verdwenen ze in een nevenlokaal. Nonkel stond daar even helemaal alleen in zijn lokaal en toen is het zeer snel gegaan... Dekselletje van het 'puidje' open en in een handomdraai vlogen al zijn pakjes tabak in minder dan geen tijd in het open vuur... Dekselletje toe, 't was in een oogwenk gebeurd en de bewijslast was verdwenen! Korte tijd later verschenen de twee douaniers terug op het toneel en begonnen nonkel Maurice van kop tot teen te fouilleren; zonder enig resultaat natuurlijk, de buit was spoorloos verdwenen!

Aan het kacheltje en zijn fietsbanden hadden ze niet eens gedacht; 't zou ook kunnen dat ze het spelletje hebben meegespeeld; 't kon nonkel Maurice weinig schelen, maar zijn tabak was hij wel grotendeel kwijt die dag.

Tot hun eigen scha en schande hebben ze nonkel moeten laten gaan en zijn fiets hebben ze niet eens bekeken. Het was voor Maurice een aderlating; zijn tabak was hij kwijt en 't heeft niets opgebracht. Het is natuurlijk 't risico van 't vak. Blauwen is niet voor mietjes! Langs de andere kant is hij er zonder kleerscheuren, boeten en straf va af gekomen.

Smokkelen heeft nonkel al die oorlogsjaren nooit gelaten en hij is gewoon verder gegaan tot mei 1945, dan is hij definitief gestopt, 't was niet meer nodig. Hij heeft wel een volledig nieuwe blauwersweg moeten uitstippelen van oktober 1942 tot mei 1945. Ze hebben hem nooit meer kunnen stekken. Rijk is hij er niet van geworden, maar zijn vrouw en kinderen hadden tijdens die oorlogsjaren wel eten op de plank.

En weet je wat? Zijn beste vriend had hem bij onze douaniers voor een peulschil verraden!! Het is van je vrienden dat je het moet hebben, wordt wel eens gezegd. Het is nooit meer goed gekomen tussen die twee; ook na de oorlog niet!

Weet je wat ik ervan denk? De douane van bij ons hebben het spel meegespeeld met Maurice! Ik kan het niet bewijzen, natuurlijk want dat mochten ze eigenlijk niet! Ze 'moesten' hun werk doen! Ze werden ervoor betaald! Maar 't was mijn zaak niet, ik koos partij voor nonkel Maurice!!!

Nog een tussendoortje uit die oorlogsjaren

In een zijtorentje van een kerkje in Noord-Frankrijk zat bestendig een lading tabak verborgen; iemand had de toegangssleutel van het kerkje bemachtigd. De tabaksproducten werden op geregelde tijdstippen met behulp van een koord opgehaald en in het andere geval neergelaten. De pastoor van de parochie heeft het nooit geweten.

Vele andere 'durvers' gingen vooral 's nachts via landelijke wegen te voet de grens met Frankrijk over; beladen met rugzak volgestopt met allerlei smokkelwaar. Door de regelmatige bezoeken kwamen ze te weten welke producten er in Frankrijk helemaal niet te vinden waren en bij ons daarentegen soms wel; boter en sommige geneesmiddelen brachten veel zaad in het bakje, maar het risico was bijzonder groot. Deze gasten kwamen nooit niet met een lege rugzak terug, die vulden ze met dure spullen zoals jenever en cognac en afnemers vonden ze bij ons ook altijd.

Sommigen hebben zich behoorlijk rijk gemarchandeerd, anderen hadden minder geluk, werden aangehouden en zwaar gestraft of beboet. Het leven behoort nu eenmaal aan de 'durvers'!

Enkele heb ik persoonlijk goed gekend tijdens en na de oorlog. Hun namen zal ik nooit prijsgeven, ze zijn ten andere niet meer in leven op 'deze' wereld. Misschien kijken en luisteren ze gewoon mee vanaf de overkant.

Die oorlogsjaren hadden soms onwaarschijnlijke verhalen in petto en bovendien levensgevaarlijke!

Een zo'n verhaal wil ik de lezer niet onthouden, het gebeurde in mijn eigen familie, 't is ook de reden dat ik er zoveel over weet, ik heb het niet uit mijn duim gezogen en na de oorlog werd het, bij manier van spreken, duizend-en-een maal aan keukentafels in de familie opgehaald. Het grenst aan het ongelooflijke en het heeft met smokkelen weinig of niets te maken, maar het leunt er dicht tegenaan. Het was op zijn zachtst gezegd een zeer gevaarlijke daad en het tart alle verbeelding. De namen van die personen doen er niet toe, 't waren familieleden, ik hou ze voor mijzelf, ik bijt nog liever mijn tong af!

Daar gaan we.

Als in de maand mei 1940 ons land in de handen viel van het Duitse leger, was Poperinge een van de laatste steden om bezet te worden. Dit had Poperinge nog nooit meegemaakt, tijdens de Eerste Wereldoorlog waren ze op het nippertje de dans ontsprongen en deze maal waren ze eraan voor de moeite, er was geen ontkomen aan. Duitse troepen marcheerden triomfantelijk onze stad binnen. Hun eerste zorg; onderkomen vinden voor de zeer talrijke militairen. In eerst instantie werden alle scholen in de stad opgeëist. Om ze even bij naam te noemen: Sint-Stanislascollege, Zusters Penitenten, Benedictinessen en de Rijksmiddelbareschool. Ook gebouwen van de stad en particuliere woningen werden ingepalmd. Sommige hogere officieren vonden een onderkomen bij de 'zwarten' en collaborateurs.

Het rollend materiaal en de talrijke militaire voertuigen vonden een standplaats op de domeinen van het toenmalige sanatorium 'de Lovie' en het 'Couthof' enkele kilometers verwijderd van het stadscentrum, richting Krombeke en Proven. Twee uitgestrekte gebieden met plaats in overvloed; bosrijk en dus ook veilig om vanuit de lucht waargenomen te worden. Uit militair oogpunt van onschatbare waarde. Het heeft met tactiek te maken.

Even tussenin;

in het centrum van de stad Poperinge had je ook nog het ondertussen wereldvermaarde 'Talbot House'. Het 'Talbot House', een zeer belangrijk huis uit de Eerste Wereldoorlog en ontstaan in 1915

door toedoen van de Engelse aalmoezenier Tuby Clayton, het huis werd gesticht als 'Every Man's Club'. Een plaats waar de Engelse soldaten van 'alle rangen' kwamen uitrusten om na korte tijd terug te keren naar de talrijke slagvelden rond Ieper, waar de meesten sneuvelden.

In de volksmond noemde men 'Talbot House' ook 'de eerste halte na de hel'!

Oh, ironie; vijftientig jaar later zwaaiden de Duitsers toch de scepter in Poperinge! Het huis werd nu ook in beslaggenomen door de bezetter!

Aalmoezenier, Tuby Clayton, zal zich omgedraaid hebben in zijn graf. Hoe een dubbeltje rollen kan!

Nu gaan we verder met ons verhaal!!

In de domeinen van 'De Lovie' en het 'Couthof' werd het wagenpark van de Duitsers geïnstalleerd.

De bezetter beschikte voor die tijd over zeer veel rollend materiaal, zelfs autovoertuigen met dubbel stel wielen en uiteraard voorzien van banden en 't zijn net die banden waarover ons verhaaltje gaat!!

Juist die bijzondere voertuigen werden in 'De Lovie' en het 'Couthof' gestald om ze aan het oog van de vijand te onttrekken. In deze bosrijke gebieden was veelal geen militaire bewaking nodig en de eerste jaren van de oorlog was er nergens enige tegenstand te ontwaren. België, Nederland en Frankrijk waren bezette gebieden en hun legers stelden niets meer voor; de Engelsen waren hals over kop naar hun land teruggekeerd. De eventuele bedreiging kon toen alleen vanuit de lucht komen. De 'radar' stelde van hun kant ook nog niet veel voor.

Een paar familieleden hadden hun ogen laten vallen op die voertuigen met een dubbel stel wielen en vooral de banden konden een aardig centje in het bakje brengen. De markt in deze branche was groot en er was veel vraag naar vanuit bepaalde hoek. In deze bedoening kon men bezwaarlijk van smokkelen spreken, 't was eerder stelen van de vijandelijke bezittingen. Het was een gevaarlijk spelletje dat ze op poten gingen zetten; veel, zeer veel gevaarlijker dan smokkelen; ze gingen het erop wagen.

Het vergde wel enige voorbereiding; gepakt worden van de vijand betekende met stellige zekerheid het einde van hun leven en op zijn minst concentratiekampen. Ik kan maar niet begrijpen dat ze het hebben aangedurfd; was een dergelijke onderneming het wel allemaal waard?

Ze waren met z'n tweeën en beraadslaagden samen. Het risico om aangehouden te worden moest zoveel mogelijk beperkt worden en liefst uitgesloten. Ze dokterden de juiste tactiek uit; ze gingen niet over een nacht ijs.

Een eerste vaststelling: het wagenpark was in oppervlakte zeer groot en de militaire bewaking miniem, bijna te verwaarlozen. Ze waren met z'n tweeën; de ene zou op de uitkijk staan terwijl de handigste de wielen met banden zou verwijderen. Ze gingen deze klus uitvoeren 's nachts, in het pikkedonker en er mochten geen maan of sterren aan het firmament staan.

Het plannetje werd meermaals bestudeerd en overwogen, niets mocht aan het toeval worden overgelaten.

Na goed beraad... ze zouden het erop wagen!

Een paar dagen voor de grote slag werd er overdag de omgeving haarfijn uitgekend: landwegen, dijken, hagen en vooral ontsnappingsroutes.

Een groot voordeel, ze waren beide uit de streek en kenden de sluipwegen op hun duimpje. De laatste details over hoe, waar en wat werden binnenkamers enkele keren overlopen.

Het kon, naar hun mening, niet mislopen!

We waren ondertussen in de maand oktober aanbeland. De dagen kort en de nachten lang en donker; nu nog een nacht zonder maan en sterren en ze konden eraan beginnen.

Volledig in zwarte klederen gehuld en voorzien van een autokrik en sleutel om de moeren van de wielen los te schroeven, trokken beiden te voet richting 't wagenpark; geruisloos. Het was wel enkele kilometer lopen; het mocht niet misgaan, 't stond in de sterren geschreven, hoewel er geen te zien waren.

De nacht was inderdaad stikkedonker; je zag geen hand voor uw ogen. Ze waren wel op hun hoede en op alles voorbereid. Ze liepen achter elkaar, geruisloos en spraken geen woord, zoals afgesproken. Afwisselend droegen ze het relatief zware materiaal. Hoe dichter ze hun doel bereikten, hoe stiller en behoedzamer ze werden; alle confrontaties moesten in ieder geval vermeden worden; ze mochten door niets en niemand gezien worden.

In 't gat van de nacht kwamen ze op hun bestemming aan. Niemand te horen of te zien, alleen een lichte koude wind was voelbaar, tastbaar, maar onzichtbaar; geen soldaten of wachtposten, 't was zo rustig als maar zijn kon, alleen op de wereld. Het was maar schijn, 't bleef opletten geblazen; ze kwamen in de nabijheid van die zware voertuigen. In een, twee, drie werd een voertuig uitgekozen dichtst van de sluipweg, grenzend aan een diepe sloot. Er werden geen woorden gewisseld, ieder wist precies wat hem te doen stond. De bedoeling was duidelijk en voor stielmannen zoals beiden was het niet zó moeilijk, een fluitje van een cent. Er werd alleen maar naar elkaar gekeken en met overeengekomen tekens gewerkt. Zoals vooraf afgesproken, nam een van beiden de omgeving in de gaten, de andere plaatste de krik onder een van de wielen en schroefde met sleutel de moeren los. Geen enkel probleem, beroepshalve waren ze met dergelijke zaken vertrouwd.

Ze hadden bewust gekozen voor een voertuig met dubbele bewieling. Eén wiel verwijderen was voldoende, 't zou minder opvallen, dachten ze en ze hadden natuurlijk gelijk, 't waren geschoolde gasten.

De krik op de juiste plaats en de moeren losvrijen, wiel met band verwijderen, de krik laten zakken, de klus was geklaard. Wiel met band werd een honderdtal meter verder in een diepe gracht gerold, uit het zicht van Jan en alleman. Het was zelfs beter gegaan dan ze verwacht hadden, die eerste keer.

Het wiel met band werd enkele dagen later, op klaarlichte dag, met een stootkarretje weggehaald, verscholen onder een lading rode kolen, niemand die er oog voor had. Iedereen was met zijn eigen zaken bezig.

Een gevaarlijke onderneming was deze keer goed afgelopen. Of de Duitsers er ooit achter gekomen zijn dat er aan deze auto een wiel ontbrak, hebben ze nooit geweten. Je weet hoe dat gaat in oorlogstijd, er zijn dikwijls andere prioriteiten voor de soldaten.

In de kortste keren hadden ze een afnemer gevonden en er werd een mooie stuiver aan verdiend.

Was dit zoveel risico wel waar? Uw leven op het spel zetten voor wat centen was in mijn ogen te veel gevraagd; beiden stonden met vrouw en kinderen. Maar ja, in oorlogstijden stelde men zich daar geen vragen bij!

Smokkelen was bijlange niet zo gevaarlijke en weet je wat? Het bleef niet bij die ene keer! Hou je vast aan uw stoel, want nu volgt een hartstollend vervolg!

Ze lieten er enkele weken over gaan. 't Was ondertussen al in de maand november. 't Winterde meer en meer en 't werd bitterkoud. Er zou geen kat te zien zijn en op een donkere nacht trokken ze er weer opuit.

Eerst werd het plannetje gesmeed en ingeoeft. Geen risico's vooral.

Het domein was uitgestrekt en nu hadden ze veiligheidshalve een andere plaats uitgekozen. Het lag wel op dezelfde weg. De werkwijze verschilde in niets van de vorige keer. Dus, een van beide op de uitkijk voor verdachte bewegingen. Alles liep vooralsnog gesmeerd.

Het enige verschil, 't was aan de andere kant van het domein.

Voor hen geen geheimen, ze kenden de plaats als hun broekzak.

't Was juist naast een diepe gracht; 't ging als vanzelf. De automatismen begonnen al te werken. Er kon niets gebeuren, dachten ze.

Nu ging het snel, een voertuig uitgekozen, de krik op zijn plaats en op krikken, moeren losgedraaid, het wiel zal al los... en plots als een donderslag bij helderen hemel, komen daar uit het niets vier Duitse soldaten aangemarcheerd.

De beide mannen uit hun lood geslagen en verrast, ze hadden de tijd niet meer om zich uit de voeten te maken, 't was gelukkig nacht en pikke donker en als op automatische piloot lieten ze zich in de gracht rollen; juist op tijd om niet gezien te worden. Ze hielden hun adem in en wachtten op wat komen ging. Hun hart klopte tot in hun keel.

De krik stond nog onder het voertuig met de moersleutel ernaast. 't Wiel hang er nog los aan. 't Was gelukkig donker en bovendien bar koud. Ze hoorden de soldaten in hun koude handen wrijven.

De soldaten waren zich van niets bewust en hadden blijkbaar een opdracht te vervullen. Alles gebeurde op een paar passen van onze vrienden in de gracht. Ze spraken Duits onder elkaar, voor onze familieleden onverstaanbaar. 't Was bitterkoud en toch liep het zweet over hun aangezicht.

De Duitse soldaten moesten blijkbaar uitgerekend van het door hen uitgekozen voertuig het een en ander afladen en meenemen, de duivel was ermee gemoeid, dachten ze. Hoe zou dit hier aflopen? Deze maal zaten ze echt in de knel, ze konden noch vooruit noch achteruit. Het enige wat hen te doen stond, was zich koest en muisstil houden en hopen dat de voorzienigheid een handje zou helpen.

Het angstzweet brak hen uit, ze bibberden over hun ganse lichaam en niet alleen van de ijzige koude. Zoals iedere mens in doodsangst, prevelden ze enkele schietgebeden, je weet nooit dat het helpt en als de nood het hoogst is, dan is de redding misschien nabij, dachten ze in hun grote wanhoop. Nu zaten ze echt in het nauw en vrouw en kinderen spookten door hun hoofd, misschien zien ze hen nooit meer terug op deze aarde.

Daar lagen ze nu met z'n tweeën op slechts enkele meters van het onvoorspelbare en... het ergste moest nog komen.

De Duitse soldaten waren zich blijkbaar van niets bewust; ze keuvelden onder elkaar in een voor onze familieleden onverstaanbaar taaltje, maar zo dichtbij, slechts een armlente ver. Ze losten op hun dooie gemak de camion en er kwam precies geen einde aan. Plots, een stemverheffing van een van de soldaten die aan een van zijn collega's diets maakte dat hij zijn grote behoefte moest doen! Voor Vlamingen min of meer verstaanbaar. 't Was blijkbaar dringend en noodzakelijk en een paar tellen later gleed de soldaat in de gracht op nog geen twee meter afstand van onze helden.

Niets vermoedend stak hij zijn broek naar beneden en deed wat hij niet laten kon! In alle rust, juist voor hun neus en hij kroop even later terug uit de gracht, een pakje licht.

Hij vervoegde zijn kameraden, niets vermoedend van onze beide sukkelaars. Ze hebben het nooit geweten, onze vier wehrmachtsoldaten! Het was maar best ook! De soldaten, niets vermoedend, verdwenen in 't holst van de nacht.

De gevolgen konden van een andere aard geweest zijn. Vandaag kunnen we er eens mee lachen, maar toen zeker niet.

Pas daarna kregen mijn beide familieleden het 'echte' benauwd en 't was nog altijd bitterkoud, 't begon zelfs lichtjes te sneeuwen.

Ze bleven, veiligheidshalve, nog een poosje wachten, tot ze meenden dat de kust veilig was. Toen ging alles vliegensvlug. De losse moeren werden terug vastgeschroefd. De krik werd meegenomen en ze kozen zo snel als ze konden het hazenpad. Zo snel als mogelijk naar vrouw en kinderen. Het kon niet vlug genoeg gaan in die novembernacht. Geen wiel, geen band, geen geldgewin die nacht. Het was goed afgelopen, zeer veel schrik gehad, maar ze hadden het overleefd en voor 't zelfde geld waren ze naar het pierenland.

Ze konden het nog voort vertellen! Wat ze na de oorlog toch zo dikwijls deden, tot vervelens toe.

En weet je, later hebben ze het toch nog gedaan! Het was blijkbaar sterker dan henzelf! Altijd met succes. Ze werden nooit opgepakt. Ze hebben er veel geld aan verdiend. Eigenlijk waren het twee roekelozen!

Terwijl ik dit verhaaltje, dat ik duizend-en-een maal uit hun mond heb gehoord, vandaag, meer dan zeventig jaar later, op papier heb gezet, krijg ik er, in hun plaats, nu nog koude rillingen van.

Het smokkelen ofte blauwen was eigenlijk 'klein bier', zoals men in Poperinge zegt.

Foto uit de '21 juli 1945 stoet'. 'Iedereen blauwt'.

458 547

Foto uit de '21 juli 1945 stoet'. "Iedereen blauwt".

Verwarming in de oorlogsjaren

Toen sprak men nog van jaargetijden; ze waren goed van elkander te onderscheiden: lente, zomer, herfst en winter. Mooi afgelijnd, een wonder van de natuur. Op maat van mens en dier... oorlog of geen oorlog; 't was al altijd zo geweest.

Als de lente begon, kregen we toch zo'n deugddoende zonnestralen, de eerste tekenen van nieuwe leven in de takken van de bomen en het kwetteren van allerhande vogels in de lucht, als wilden ze zeggen: we zijn er ook nog. De dagen begonnen aanzienlijk te lengen en ook de maartse buien en aprilse grillen deden hun opwachting. In de maand mei legde iedere vogel een ei om de instandhouding van de soort te verzekeren. Zo was de natuur en zo was 't goed. Iedereen content, meer moest dat niet zijn.

Maar, 't was te mooi om waar te zijn, want op 10 mei 1940 kwam Hitler de boel verpesten en begon die vuile, ongevraagde Tweede Wereldoorlog roet in ons eten gooien.

Het was gelukkig mooi lenteweer end e vele vluchtelingen van overal te lande die in ons Poperinge strandden, konden gewoon buiten slapen in weiden en grachten, Gods mooi natuur speelde in hun kaart.

De Poperingenaren verschenen ook op straat met op hun hoofd een goudgele strooien hoed; om hen te beschermen tegen de warme zonnestralen.

Die beelden vergeet ik nooit!

Poperinge zag zwart van het volk in die eerste meidagen van 1940.

In de maanden juni, juli en augustus steevast warme en soms zeer warme zomermaanden; met nu en dan gevolgd door een hevig onweer met in hun kielzog grote hagelbollen.

September begon in Poperinge altijd met de 'hoppepluk', 't was al eeuwenlang 't geval. Handpluk waar de ganse stad en ook wat vreemdelingen uit de streek 'Houthulst' aan meededen; vandaag is 'handpluk' volstrekt verledentijd.

Eens die pluk voorbij, stond de 'herfst' al aan de deur te wachten; de dagen begonnen in ijltempo te korten en 's avonds moest onze 'Leuvense stoof' op gang geschoten worden.

Et zat erop, de 'winter' kwam in zicht, alles mooi in evenwicht en onze deuren potdicht om de koude buiten te houden. Ieder jaar opnieuw van 't zelfde.

In oktober was er altijd veel regen en ook veel wind want de bladeren moesten, willen of niet, van de bomen. Op één november, Allerheiligen, vroren de 'kerkhofbloemen' op de graven van overleden familieleden vast en viel de eerste sneeuw naar beneden.

Tot eind februari, bitterkoud en vele vriesdagen; alle waterplassen vroren dicht en men kon slieren en ook schaatsen, dagen aan een stuk. De sneeuwmannen verzezen als paddenstoelen uit de grond. Kinderen speelde tot laat in de avond op houten klompen buiten en trokken het zich allemaal niet aan. We kwamen terug in huis met een vastgevroren snotneus.

De kinderen van vandaag kunnen het zich niet voorstellen en weten niet wat ze missen!

Voorwaar een spijtige zaak!!

In die oorlogsjaren, van mei '40 tot mei '45, was 'verwarming' van onze ledematen in de winterdagen een ander paar mouwen. Ik heb het aan den lijve ondervonden. s Winters viel er niet te lachen, want

er was een groot tekort aan brandstofproducten, ze waren niet alleen schaars, ze lagen ook op de 'bon'. Zonder de rantsoenzeeltjes stonden veel mensen helemaal in de 'kou'. Het was een lange tijd van behelpen geblazen.

Door de jaren heen, in die oorlogstijd, was onze kachel, met die prachtige naam 'Leuvense stoof' ofte voor alle Poperingenaren 'plattebuzestove', het zinnebeeld voor onze verwarming in slechte tijden. In alle huizen van Poperinge kon je er niet naast kijken. Het was gewoon een monument. Onze moeder droegen er zorg voor; ze blonk als een pauw in huis! Toentertijd moesten mensen met zeer weinig tevreden zijn; vandaag beseffen ze dat niet meer. Ze leven nu in de wolken en zijn met niets meer tevreden.

Zie enkele foto's hierbij aangesloten en volg even mee; een stevig blinkend onderstel met een pont in fonte; zo'n dertig centimeter doorsnede en bovenop een lange platte buis van meer dan een meter, waar de warmtegolven door passeerden en via een schoorsteen naar buiten verdwenen. De platte buis was voorzien van een handvat langs beide kanten. We namen plaats rond de kachel en hielden ons vast om van de warmte te genieten. Bij volle warmte zag de fontenpot gloeiend rood. Onderaan de buis was er nog een oven om er eventueel een broodje of iets anders in te bakken. Via de ronde pot vielen de verbrande resten in een bakje helemaal onderaan. 's Morgens vroeg waren ze afgekoeld en konden via een schuifje verwijderd worden. In ons Poperings dialect noemde men de stoffelijke resten... 'scherbilies'!

Van waar komt die dialectnaam 'scherbilies' toch vandaan? Ik zou het eens willen weten; 't zal in ieder geval niet gemakkelijk zijn, want ikzelf ben een van de laatste der Mohikanen.

Op die lange verwarmde platte 'buze' legde mijn moeder soms schijfjes van gekookte aardappelen met wat zout erbovenop. Na korte tijd verscheen een bruin korstje en dan was het tijd om ze naar binnen te slaan; simpel, lekker, voedzaam, gratis en bovenal een zeldzame smaak. Voor altijd verdwenen! Als er melk, eieren en wat boem in huis was, werden er op de buis ook pannenkoeken gebakken. Het was niet altijd kommer en kwel, ze waren vindingrijk onze moeders. Je kon er ook een gerookte haring op braden; wat een tijd!

Een kachelvuiltje stoken, vervolgens een warme rode pot, de familieleden dicht aaneengesloten met de handen rond de platte 'buze' en onze kousenvoeten op het onderstel, dan was ons geluk compleet. Gans ons lichaam kreeg een warmtebeurt. Geluk moet je nooit ver zoeken!

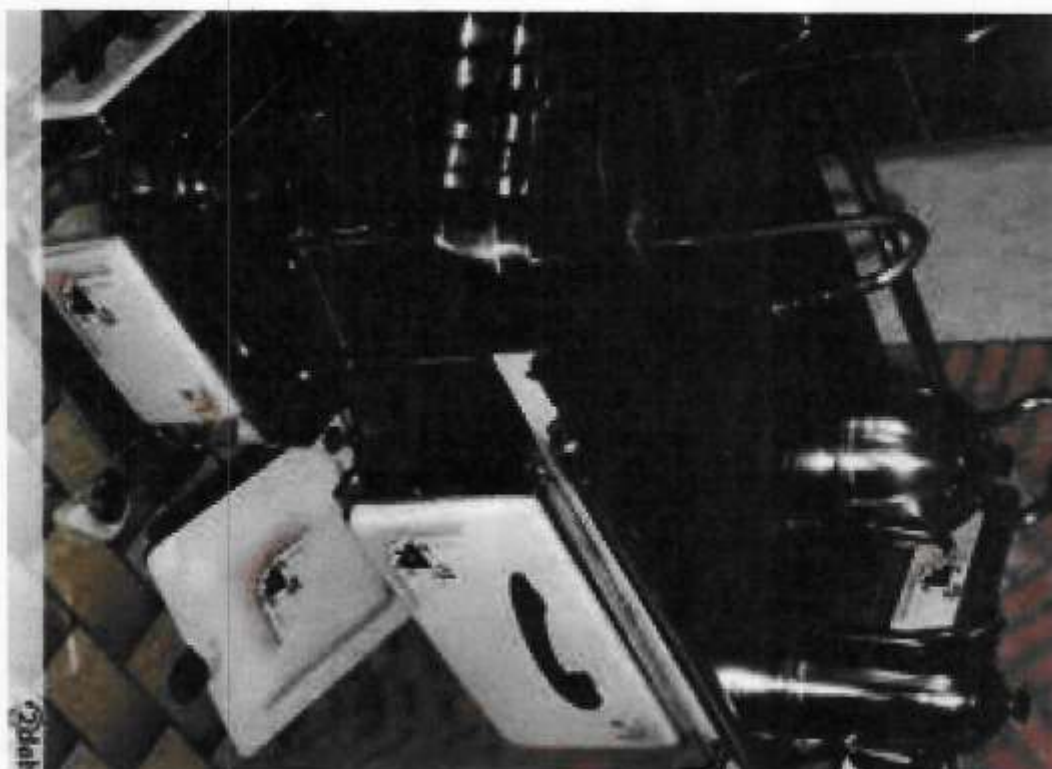
De platte 'buze' zorgde ook dat er in die winterdagen altijd warm water beschikbaar was; een paar kommetjes pruttelden er rustig op los. Toen was er immers nog geen sprake van kraantjeswater, laat staan, warm water. Het was wachten tot het jaar 1947 en voor sommigen zelfs later.

Zolang we het vuurtje aan de praat konden houden, vielen de problemen mee; 't was al een meevaller dat we de koude konden buitenhouden tot we onder de lakens gingen.

's Morgens, zeer vroeg in die winterdagen, was het bij het opstaan bar koud in huis; dicht tegen het vriespunt aan! Onze Leuvense stoof stond er altijd beteuterd bij; alle warmte verdwenen en ook geen rode pot meer. Het was in alle eerlijkheid een vuile boel geworden en 't geurde als in een zwijnenstal!

464 553

dehar

485

584

De 'scherbilies' ofte verbrande resten lagen opgeslagen in 't bakje onderaan de kachel; 't was een troosteloos beeld.

Zo goed of kwaad dat het ging, trokken we onze kleren aan en kregen als 't wat meezat een tas koude melk en een boterham van ons 'klytebrood' voorgeschoteld. Er was niets aan te doen, meer had onze moeder niet te bieden; 't was niet alleen koud, 't was ook nog oorlog. We konden alleen maar berusten in ons lot.

Na ons pover kostje begon moeder aan haar dagelijks werkje: de verbrande resten uit het kachelbakje verwijderen. Ze werden meestal in een kartonnendoos gedeponneerd om later met de 'open' vuilniskar naar 't stort van 't stad te worden gebracht. Een vuilnisbelt van tientallen vierkante meter lag daar uitgespreid en ratten en veel ander ongedierte deden zich te goed aan de vele nog eetbare restjes. Gelukkig leven we vandaag in enigszins andere tijden, maar de problemen zijn niet verdwenen, integendeel zelfs, nu zitten we met de opwarming van de aarde, vele malen erger dan toen; staat er niet ergens geschreven dat de mens zichzelf zal vernietigen?

Terug naar onze Leuvense stoof.

Na de verbrande resten werd onze kachel volledig opgepoetst, aan de binnen- en de buitenzijde, met een proper doek en stond opnieuw te blinken als een pauw in al zijn glorie.

Moeder zou nu de plattebuzestove opnieuw in gang trachten te krijgen, er was ondertussen een klein uurtje verstreken. Het was nog altijd flink koud in huis.

De meeste bossen in de omgeving waren private eigendommen en daar was er zonder toelating niets te zoeken; 't was gewoon verboden terrein. Boswachters hielden een oogje in het zeil en hout sprokkelen was ten strengste verboden en kan je duur te staan komen.

De kachel was nochtans van groot belang om ons warm te houden naar ziel en lichaam. Moeder deed er alles aan.

Papier, fijn droog hout, een beetje 'petrol' en een lucifer waren nodig om te kunnen starten; alles samen in het bovenste gedeelte van de stoof op de voorziene plaats. Voorzichtig het vuur wat laten opvlammen en dan, op het juiste ogenblik, een beetje steenkool toevoegen; na een wijle kwam de pot rood te staan en je kreeg er zowaar een 'warm' gevoel bij. Het ganse zaakjes moest op regelmatige tijdstippen van brandstoffen voorzien worden om voor geen onaangename verrassingen te staan. Deze konden van allerlei aard zijn; sprokkelhout, een deel van een boomstronk, boomtakken op maat gesneden, oude versleten brandbare spullen, slam en in het beste geval een paar 'schupjes' steenkool, bij de gratie Gods! Je kan het u niet voorstellen, alles kwam van pas. Je moest er de ganse dag waakzaam mee omgaan om niet in de kou te belanden. Het geluk kon niet op als we 't warm hadden. Onvoorstelbaar voor mensen van vandaag.

Dit kan door niemand op zijn juiste waarde ingeschat worden!

Als er buiten een beetje wind stond, dan 'ronkte' de kachel van 'contentement', zegden de mensen; geluiden om nooit te vergeten!

Voor onze moeder had de Leuvense stoof bloed, zweet en tranen gekost en vandaag een druk op een knopje en 't is al gedaan en weet je wat, ze klagen putten uit de stenen.

Ik heb de stellige indruk dat wij, in al de miserie van de oorlogsjaren, gelukkigere mensen waren, niettegenstaande ook nog bommen en granaten. Aan wat is dat toe te schrijven?

Zoals al eerder gezegd, ook steenkolen waren een zeer schaars product, alleen te verkrijgen met ravitaillingszegeltjes. Ieder huisgezin kon die maandelijks verkrijgen bij het stadsbestuur. Zonder die zegeltjes mochten de kolenhandelaars onder geen enkel beding deze brandstof afleveren.

Per persoon had men recht op drie kilogram kolen per maand. Voor het huisgezin Verroye was dit vijftien kilogram; een peulschil, juist voldoende om 's morgens de kachel een maand lang aan te steken! Zonder kolen zou het zelfs niet lukken; je mag er niet aan denken.

Men was dus verplicht 'systeempjes' te ontwikkelen om hieraan te verhelpen. Een van die hulpmiddelen was het gebruik van het zogenaamde 'slam'. Slam is waarschijnlijk een dialectwoord, want het komt in geen enkel woordenboek voor. Het is gewoon een vettig mengsel van 'koolstof' en water; een kleverige massa. Kolengruis, met andere woorden, kreeg men gratis bij de kolenhandelaar want die was blij ervanaf te zijn. Dit goedje gemengd met water gaf het eindproduct 'slam' en water kostte ook geen duit, dus 'slam' was, voor alle arme drommels zoals wij, mooi meegenomen. Als 't maar warmte afleverde.

Het ging zelfs zover dat een deel van het steenkoolrantsoen tot gruis werd geslagen om de 'massa' brandstof groter te maken. Het mengsel gaf wel warmte en dat was 't voornaamste, maar had een verstikkende, kwalijke geur. Dit moest men noodgedwongen erbij nemen om de temperatuur binnenshuis omhoog te krijgen. Het was hoogste nood; stiktingsverschijnsel was bijzaak. Die verstikkende steenkooldampen waren bovendien gevaarlijk voor uw longen en gezondheid in het algemeen.

Er waren gelukkig niet alleen steenkolen en slam om ons te verwarmen, maar ook nog tal van houtsoorten. Brandhout was er in allerlei vormen zoals takken van bomen, oude vermolmde resten en soms onder de grond, boomstronken, plankjes allerhande, afgeschreven meubilair, kisten, sprokkelhout, hagen, sommige durfden het aan om de ondertussen bekende Rommelasperges scheef te slaan op straffen van de 'dood met de kogel' uit de zagezegde mijnen velden. In grote nood werden alle gangbare wetten en regeltjes aan hun laars gelapt.

Een opmerkelijke zaak wil ik de leze niet onthouden, luister maar en 't is geen kluchtje; onze Krombekestraat, vóór d'Hoge Reke, zou in lang vervlogen tijden nog een 'heirbaan' geweest zijn, ten tijde van de Romeinen. Dus, de ganse straat, van begin tot einde, werd langs beide zijden opengebroken tot men op vermolmde resten van bomen is gestoten, diep onder de grond en dit weet ik niet van horen zeggen, ik heb het met eigen ogen gezien! In de kortste keren waren al deze restjes verdwenen, alle beetjes helpen was de redenering van velen uit de Krombekestraat.

Dit 'heerbanentafereltje' om alleen maar te bewijzen hoe moeilijk al die sukkelaars het hadden om zich een beetje te verwarmen tegen de bijtende kou. Nochtans, in onze kontreien, was er toen een overvloed aan bosrijke gebieden. Helaas, wat kon het die heren uit de adelstand schelen; met dat klein 'grut' hadden zij helemaal geen uitstaans. Weet je, 'een vet zwijn weet van geen mager'! De wereld is nu eenmaal in 'klassen' ingedeeld en daar bovenop de heren die graag een oorlogje voeren. Het is altijd zo geweest. Gods volkje, weet je wel.

Helemaal onderaan de ladder had je 't gewone volkje, waar ook wij toebehoorden; 't is je lot op deze aarde zeker?

Zoals jullie al weten, opa Achille Delanghe, uit de Hoge Reke was zowat door iedereen in Poperinge een gekend persoon, niet alleen als een hooggeacht spreker, schrijver en toneelspeler, maar ook als een geprezen stielman en schoenmaker. Ook de 'adelstand' en de 'hogere klasse' deden beroep op

hem en kwamen over de vloer in d'Hoge Reke om zich een paar schoenen of laarzen op maat te laten aanmaken.

Opa ontving die lieden met veel waardigheid.

Op een winterdag in december 1941 kreeg opa het bezoek van de eigenaars van het uitgestrekte bosdomein "t Jagershof" nabij de gemeente Krombeke; met het verzoek een paar 'lederen laarzen' aan te maken. Opa ging op zijn verzoek in en nam de nodige maten van zijn voeten en andere zaken en toverde in de kortste keren een stel nieuwe laarzen op zijn maat tevoorschijn.

De edelman voelde zich zeer gelukkig en content, betaalde zonder morren de overeengekomen kostprijs en deed bovendien aan opa een voorstel, te nemen of te laten; luister maar.

't Was volop winter en zeer koud en zijn bossen moesten dringend van het vele kreupelhout gezuiverd worden. De boswachter kon het alleen niet aan en opa mocht, als hij het wilde, een kar kreupelhout voor eigen gebruik en gratis komen ophalen!

Opa dacht dat hij het 'in Keulen hoorde donderen', in tijden van oorlog en enorm te kort aan brandstoffen, was dit een voorstel uit de hemel.

Dit kon en wilde opa natuurlijk niet afslaan en weigeren. Hij viel bijna op zijn knieën van geluk.

De edelman werd naar de keuken geleid en oma liet hem plaats nemen aan de keukentafel, want er moest een geschreven en ondertekende verklaring worden opgemaakt. Op verzoek van de bouseigneur werd door opa, schrijfpapier, pen en inkt voorgelegd.

De heer Devos, zo was zijn naam, schreef de toelating met alles erop en eraan, dateerde en ondertekende met zijn mooiste handtekening. Het documentje was voor opa goud waard.

Bij het betreden van de bossen moest dit ondertekend papiertje aan zijn boswachter worden voorgelegd en afgegeven.

Opa sloeg twee vliegen in één klap; een paar lederen laarzen verkocht en een kar sprokkelhout, gratis dan nog, op de kop getikt.

De edelman werd door opa en oma nog duizendmaal bedankt en er kon zelfs een glimlach en een handdruk vanaf. Het 'klasseverschil' tussen beiden sprak boekdelen in die tijden, oh God toch!? Zijn die lieden dan meer waard in de ogen van onze schepper, vraag ik mij af?

Geen kwaad woord hoor!

De Delanghes moesten natuurlijk de krachten bundelen om het aangeboden sprokkelhout thuis te krijgen en dat was niet zo simpel. Er moest allereerst voor mankracht gezorgd worden en even telefoneren kon niet, want een telefoon was niet beschikbaar in de oorlogsjaren voor mensen zoals wij, dan maar de tamtam zoals in Afrika zeker? Alle gekheid op een stokje, een zoon en een schoonzoon werden snel gevonden in onze Hoge Reke.

Het ijzer smeden als het heet is, dachten ze toen ook al. Geluk speelt een grote rol in het leven en als er een appel uit de lucht valt moet je er snel bij zijn, nietwaar?

Ze zouden vandaag nog onder hun beiden de klus wel klaren, zongen ze in koor; de eigenaar van 't bos moest maar eens van gedacht veranderen, dat wilden ze onder geen enkel beding riskeren!

Dus, weer of geen weer, we gaan ervoor!

Opa had gelijk en drukte zijn stempel door; we zien wel waar we uitkomen.

Die zaterdagmiddag in de maand december 1941 gingen een zoon en een schoonzoon van mijn opa Achille Delanghe met een warm hart naar het bosdomein 't Jagershof nabij Krombeke. In hun binnenzak hadden ze een, door de bosteigenaar, geschreven, gedagtekend document bij om een lading sprokkelhout in ontvangst te nemen. Een volle kar hout die voor hen van goudwaarde was; gratis en in oorlogstijd. Een godsgeschenk!

Dit echt gebeurd verhaaltje werd door beiden, tijdens en na de oorlog, in familiekring toch zo dikwijls aangehaald.

Ik ben een van de laatste die dit verhaaltje nog kan navertellen, op papier zetten en voor het nageslacht te bewaren, voor wat het waard is. Het is wel iets dat enkel in oorlogstijd mogelijk is. Ik wens het niemand toe.

Het was putje winter. De dagen gingen slechts open en toe. Korte tijd voor Kerstmis 1941. Het vroor dat 't kraakte; de temperatuur buiten was al vele dagen en nachten onder nul graden blijven steken. In die oorlogsjaren was dit fenomeen heel gewoon en geen uitzondering. Van opwarming van de aarde was er toen in de verste verte nog geen sprake. Het was tegen de middag aan en reeds half donker. De lucht zag asgrauw en 't kon, zo te zien, op ieder ogenblik van alles doen: regenen, hagelen, sneeuwen en ook ijzelen, gezien de lage temperaturen.

Maurice en Albert, twee jonge twintigers, waren meer gewoon en lieten het allemaal niet aan hun hart komen.

Het waren geen doetjes en ze waren bovendien uit het goede hout gesneden.

Bij een voddenkoopman uit de omgeving hadden ze een tamelijk grote stootkar op twee ijzeren wielen geleend. Hoe werd dat toen genoemd? Jawel, een wederdienst! Kleine zelfstandigen onder elkaar, weet je. Onder hun beiden zoveel mogelijk sprokkelhout naar huis brengen was de leuze! Dikke, lange koorden hadden ze ook bij om het sprokkelhout bij elkaar te houden.

Warm ingeduffeld, beremuts op het hoofd, wollen handschoenen, dikke overjas en stevige lederen schoenen, 't waren schoenmakers natuurlijk en zo gingen ze van start, op hoop van zegen. Ze gingen deze klus wel klaren!

Een bittere koude oostenwind in de rug, blies hen naar 't Jagershof nabij Krombeke. Het was nog steeds droog weer toen ze aan d'Hoge Reke vertrokken. Haast was wel geboden, want de avond lag op de loer en de donkere wolken spraken boekdelen en dreigden meer en meer.

Ze lieten er dus geen gras over groeien; ze liepen wel niet maar 't scheelde niet veel. Het was een lange, rechte baan naar Krombeke. Ze vorderden snel, geen verkeer en ook geen kat te zien op straat en Duitse soldaten nog minder. Iedereen hield zich blijkbaar koest en binnen. Je zou er zelfs geen hond door jagen.

Ze naderden al het gehucht van 't Vogeltje, het domein van 'De Lovie' kwam in zicht, wat verderop het statige herenhuis van de eigenaar; nu nog een goeie kilometer te gaan en ze waren aan de ingang van 't Jagershof.

In minder dan geen tijd waren ze op de plaats van bestemming gekomen.

Eureka!!

De ingangspoort van 't bos stond wagenwijd open en de boswachter was blijkbaar van onze komst op de hoogte want we zagen hem onze richting uitkomen. Goed herkenbaar aan zijn jagershoed; een vriendelijke man overigens. Het eerste wat hij vroeg was het toelatingsbewijs om het bos te

betreden. Even lezen, maar alles leek te kloppen en ze moesten hem gewoon volgen op de mooie lanen dieper het bos in. De ijzeren wielen van de kar maakten een hels lawaai en ze voelden ook de sterke oostenwind in de bladloze takken van de bomen. Na een korte wijle kwamen we op de plaats van bestemming aan. Het vele hout sprokkelhout en enkele boomstronken lagen al te wachten op hun komst.

De boswachter stak ook een handje toe en hield de kar in evenwicht; nu maar stapelen, een beetje ordentelijk om niets te laten verloren gaan; zo hoog als mogelijk. Alles werd zoals voorzien vastgekluisd met de stevige koorden die ze hadden meegebracht; ze hadden er blijkbaar verstand van. Zo te zien een mooi stapeltje brandhout; het zou ze van pas komen in d'Hoge Reke.

De tijd had niet stilgestaan, 't was nagenoeg donker toen ze 't bos verlieten en de terugweg stond nog voor de deur; 't zou hard labeur worden, dit voelden ze aan. Een hevige oostenwind en pal op kop. Ongeveer vijf kilometer tot aan d'Hoge Reke in Poperinge.

De kar met zijn tweeën in evenwicht houden en ze hadden zo hoog geladen dat ze geen zicht meer hadden op de weg. Ze moesten zich oriënteren 'naast' de baan. Gelukkige geen verkeer, ze waren moederziel alleen; 't was oorlog, maar geen soldaten en ook geen bommen en graneten; alleen dat hondenweer.

Nog even de boswachter bedankt voor de hulpvaardigheid, een stevige handdruk en ze waren weg; op naar d'Hoge Reke. Ze keken elkaar nog even aan en schudden het hoofd. Op hoop van zegen!

Ze vertrokken, nagewuifd door de boswachter, die dacht er waarschijnlijk het zijne van.

Bar koud, veel wind en pardoes in 't gezicht, lage bewolking en vriestemperaturen. Geen zichtbaarheid, geen licht en zo donker als in uw broekzak. Om beurt mennen van de kar of duwen; 't ging zeer traag, maar ze gingen vooruit; gewoon rechtdoor.

Die lage wolken speelden ook niet in hun voordeel en begonnen steeds feller te dreigen, er zat wat aan te komen! Nog vele kilometers te gaan. Plots enkele regendruppels in het gezicht en op een bevroren ondergrond, de wind steekt nog een tandje bij en het begint feller te regenen. Ze geraken met moeite vooruit en de gevolgen zijn onverbiddelijk... het ijzelt!

Ze hebben nog niet eens honderd meter afgelegd. Ze kunnen noch vooruit noch achteruit. Ze staan helemaal stil! En nu? Geen kat op straat, geen verlichting en daar sta je dan met een kar vol hout en van goudwaarde. Het ijzelt en je zelf met veel moeite recht blijven staan. Ze worden bovendien kletsnat en hun kleren worden stijf aan hun lijf.

Toen hadden ze even het geluk aan hun kant, een landhuisje op enkele meters rechts van de baan. Ze laten hun kar met hout voor wat ze is en kloppen aan en hopen dat er wordt opengedaan.

De openbare weg is ondertussen herschapen in een complete ijsbaan en het blijft maar regenen, waaien en ijzelen; het is niet te doen!

De bewoner van het pand is gelukkig thuis en opent na een tijd zijn voordeur en kijkt mijn nonkels verdoofd aan als om te zeggen: waar komen jullie nu vandaan in zo'n hondenweer?

De man zat bij kaarslicht naast zijn Leuven stoof zich te verwarmen. Hij laat beiden in zijn woning binnen, je laat toch niemand buitenstaan in zo'n weer; wat blijkt, bij nader toezien... ze kennen elkaar!

Ze worden hartelijk ontvangen door André, de bewoner van het landhuisje. Ze kunnen zich even opwarmen aan zijn Leuvense stoof en met een natje en een droogje komen ze weer op hun

positieven; het doet zowaar wonderen naar geest en lichaam. Hun kar met brandhout zal niet weglopen en ondertussen wordt André ingelicht over de brandhoutaffaire met de eigenaar van 't Jagershof en opa Achille.

Ze maken aanstalten om terug te vertrekken, maar André heeft nog een gedeeltelijke oplossing voor het gladde wegdek in petto. Stel je voor, hij heeft als bewoner van de 'buiten' nog enkele lege aardappelpakketten in huis liggen en stelt voor om deze pakketten rond hun onderbenen en voeten vast te maken en zo slieren te verhinderen. Een simpele, maar spitsvondig voorstel. Zo gezegd, zo gedaan. Dank u André!

Ze nemen afscheid en met verse moed vervolgen ze de zware rit naar d'Hoge Reke. De regen, de wind en de ijzel hebben zelfs een tandje bijgestoken; maar ze lieten het niet aan hun hart komen. Nu hadden ze tenminste vaste grond onder hun voeten die het wegslieren verhinderde. Met verse krachten ging het terug meer vooruit dan achteruit. Het domein van 'De Lovie' was al nabij, 't kostte stukken van mensen om de kar in evenwicht te houden; wat een lijdensweg! Ze waren niet eens halverwege. Ze beten op hun tanden, ze zouden en moesten met hun lading hout thuisgeraken, liefst voor 21 uur, want dan begon de avondklok te lopen; 't was immers ook nog oorlogstijd, moet je weten.

De kar slingerde van links naar rechts over de gladde weg, maar met vreemde krachten bleef ze op haar wielen staan en waaide niet omver. Hoe zeggen ze dat ook weer? 't Leek wel de... 'Processie van Echternach'; twee stappen vooruit en een stap achteruit.

Met meer geluk dan kennis hielden ze stand en hielden ze de kar in evenwicht. Het zweet stond in hun schoenen en toch was 't berenkoud Traag maar gestaag ging het de goede richting uit; gelukkig waren ze alleen op straat.

Ze strompelden verder als over een spiegel, de pakketten hielden hen recht. Ze passeerden 't gehucht van 't Vogeltje, nog een goede twee kilometer te gaan; 'Donnerwetter' zouden de soldaten zeggen.

Dergelijke tocht hadden ze niet voorzien, maar opgeven stond niet in hun woordenboek; 't waren Delanghes, hé!

Er kwam maar geen einde aan hun calvarietocht.

Daar kwamen ze de hofstede van Gerard Lebbe al voorbij. Een lange dreef leidde naar de hoppevelden waar ieder jaar de hoppepluk doorging in de maand september; tot op de meter wisten ze hoe ver 't nog was tot aan d'Hoge Reke. Minder dan een kilometer! Het gaf hun moed om vol te houden; ze kregen zelfs een gelukzalig gevoel in de keel; jongens toch, maar glad dat 't was! De aardappelpakketten deden wonderen.

Nu kon 't niet meer verkeerd gaan, d'Hoge Reke kwam eraan; nog even op de tanden bijten. De kar hield nog steeds stand en bleef in evenwicht. Voor 't zelfde geld was 't allemaal weggewaaid door die felle windstoten.

Maurice en Albert hadden 't gevoel dat ze dicht bij de avondklok aanzaten.

Ze zaten aan de laatste honderd meter! Nog even vasthouden, komaan! Maurice en Albert!

De miserie liep nu wel op zijn laatste benen. Ze konden bijna geen 'pap' meer zeggen, is een Poperingse uitdrukking. Hun armen, benen en voeten kregen helse pijnen te verwerken. De tranen stonden in hun ogen en niet alleen van de kou; twee stoere binken!

Ze hadden er bijna vijf uur over gedaan, die slierpartij van minder dan vijf kilometer.

Opa Achille, oma Rachel, haar kinderen uit de Krombekestraat en d'Hoge Reke en enkele kleinkinderen waaronder ikzelf, toen vijf jaar oud, peilden al geruime tijd in de richting Krombeke.

Misschien waren ze wel met 'pak en zak' van de weg gewaaid, dacht opa Achille met een 'krop' in zijn keel. Iedereen, ook ik, voelde zich hopeloos worden.

Het was koud, 't regende, 't was glad op straat en niemand kon buitenstaan. In 't huis van opa in d'Hoge Reke stonden we allemaal in de gang met de voordeur open. Onze oren waren gespannen om ieder geluid op te vangen. De spanning was te snijden. De gemoederen zonken in onze schoenen, waar zitten die toch? Nog geen tien minuten en de avondklok begint en dan mag je van de bezetter de straat niet meer op; 't was bijna een paniektoestand ten huize Achille Delanghe... en plots! Uit het niets hoorden we allemaal, ook ikzelf, het gepiep van karrewielen gevolgd door schimmen van twee personen. We konden onze ogen en oren niet geloven. God ten here, ze waren daar! Een gejuich van jewelste steeg in de lucht. Iedereen voelde zich uitzinnig van geluk. Je zou voor minder. Oef, daar stond ze, de kar voor opa's huis, volgeladen met hout en van goudwaarde.

Het had waanzinnig lang geduurd. Het had bloed, zweet en tranen gekost. Iedereen naar binnen bij opa en oma, ze vielen in elkaars armen van geluk en er liepen tranen over veel wangen; ook de Leuvense stoof was blijkbaar fier en content, haar warmte vulde het ganse huis.

Zie ze daar staan, nonkel Maurice en Albert; vrieskegels aan neus, ogen en oren. Jas, broek, aardappelpzakken en andere kledij doorvroren. Bibberen van de kou en rooddoorlopen ogen. Sprakeloos en ogen dicht van de kou. Opgezwollen gezichten. Versleten als honden, zegt men in Poperinge.

Wat hadden die twee mensen meegemaakt? Eind goed, al goed, zeker?

Het vele sprokkelhout werd door de vele beschikbare handen nog in opa's huis binnengedragen, zelfs ik als vijfjarige heb mijn klein deel gedaan.

Vandaag krijgen ze van zo'n namiddag met stellige zekerheid een burn-out!

Dit echt gebeurd verhaaltje om maar te zeggen wat de mensen in die oorlogsjaren allemaal te verduren kregen.

De tijden van mijn kinderjaren zijn in niets meer te vergelijken met vandaag. Maar eigenlijk zouden ze het nog moeten worden wijsgemaakt in de lessen geschiedenis op de lagere school.

Vertel dit verhaaltje eens aan de mensen van vandaag. Je moet het niet geloven, maar 't is wel echt gebeurd.

Na het verhaal tussen 't domein van 't Jagershof en de familie Achille Delanghe uit d'Hoge Reke, in het jaar 1941, gaan we nu verder met de verwarmingsmiddelen van de Tweede Wereldoorlog.

We gaan het even hebben over een ander surrogaat van steenkolen, namelijk 'briketten'; dit is een verbeterde vorm van het ondertussen bekende 'slam'. Aan slam, bestaande uit kolengruis en water, wordt nu klei toegevoegd en dan krijgen we 'briketten'. Dit zogenaamde ersatzproduct geeft veel meer warmte af en houdt langer stand in onze kachel; een groot nadeel: veel rook- en ook geurhinder, zelfs verstikkend! De mensen zijn verplicht om de voordeur van hun huis op een kier te laten staan; zodat de gassen kunnen ontsnappen. Met verwarming gingen soms grote gezondheidsrisico's gepaard!

De zogenaamde 'freinekolen' uit de Limburgse mijnen bereikten Poperinge via het spoorwegennet; ze bestonden uit grote, ruwe steenkoolbrokken.

In het treinstation van onze stad werden ze overgeladen in grote houten karren en voortgetrokken door een en soms twee Brabantse paarden. Die zeer sterke dieren konden tot duizend kilogram per stuk lopen.

Al die freinekolen werden ten huize de kolenhandelaars gebracht; die voor de bedeling bij de burgerij moesten zorgen, volgens de voorschriften van de Duitse bezetter, 't is te zeggen met ravitailleringsegeltjes!

In mijn omgeving, op de hoek van de Potte- en de Krombekestraat woonde kolenhandelaar Daniel Vandromme. Iedere Poperingenaar weet dat de Pottestraat lichtjes in een stijgende lijn gaat en de Brabantse paarden dus een zware klus wacht. Ik heb ze vele malen bergop zijn sleuren.

Om die kolenkarren toch naar boven te krijgen, werden die edele dieren tot bloedens toe met zweepslagen gemarteld. Ik kreeg soms de tranen in mijn ogen bij zoveel leed die hun werd aangedaan. Ik heb die beulen verwenst tot in de rode zee, zoals men in Poperinge zegt. Een keer heb ik een paard door de knieën zien gaan – verschrikkelijk – dat beeld vergeet ik nooit meer!

Als dierenvriend en toen nog een kind, kreeg ik mijn in mijn hart van die beelden. Die mannen waren wreedaards en zeker geen 'goede', liefhebbende mensen.

Bij al die bewegingen vielen soms grote brokken freinekolen van die zwaarbeladen karren. Dan waren de bewoners van de Pottestraat er als de kippen bij om ze op te rapen en naar binnen te dragen; 't was immers oorlog en grote schaarste en iedereen was op zichzelf aangewezen. Daar was nu eenmaal niets aan te doen. Voor de gelukkigen was 't mooi meegenomen en een aanvulling op hun maandelijks rantsoen.

Iedereen is in oorlogstijd gelijk voor de wet en 't was dus simpelweg vechten om aan zijn trekken te komen en proberen te overleven bij de gratis Gods!

Als je de natuur een beetje kent en begrijpt, zijn het altijd de 'sterksten' die het pleit naar zich toe trekken en overwinnen!

Het is altijd zo geweest!

Kijk maar naar onze eigen geschiedenis als Vlamingen, er valt ook daar 't een en 't ander over te zeggen.

Ik zag alleen maar een paar zinsneden aanhalen!

Zelfs de 'verwarming' waarover ik al enkele bladzijden mijn licht laat schijnen, had onrechtstreeks met onze geschiedenis te maken, zal 'seffens' blijken.

Onze kontreien worden al eeuwen en eeuwen als minderwaardig op allerlei vlakken op de proef gesteld door tal van mogendheden, godsdiensten, gezagsdragers en oorlogszuchtige mensen. Om er maar een paar te noemen; uit de lessen geschiedenis. Wie herinnert zich de Spanjaard Alva niet omstreeks 1500? Dan die Hollander, Willem van Oranje en zijn Nederlanden vele jaren later? In 1830 het ontstaan van België. Ze hielden toen ook met de Vlamingen geen rekening. In 'onze' grondwet was toen ook al ingeschreven dat België, eentalig was; namelijk de taal van Mollière... Franstalig!! 'Pour les flamands la même chose'!

Welke 'kakkers' leefden hier toen?

Vóór mei 1940 was Poperinge nog net niet het einde van de wereld; de treinen stopten niet in Poperinge en reden nog gewoon door naar, enerzijds, Noord-Frankrijk en anderzijds naar Adinkerke aan onze kust.

Toen kwam Hitler met zijn Tweede Wereldoorlog op de proppen en Poperinge werd eindstation; dus, toch einde van de wereld!

De spoorlijnen naar Noord-Frankrijk en ook Adinkerke waren einde verhaal!

Amen en uit, voor altijd. Ook na de oorlog, toen de Belgische regering de macht terug in handen had, werd niets ondernomen om de scha en schande te herstellen.

Dit was alvast een tegenvaller voor de mensen uit Poperinge en dichte omgeving om eens naar Adinkerke en onze kust te gaan. Natuurlijk, 't was oorlog en 'ontspanning' in oorlogstijd, daar werd geen rekening mee gehouden, er waren andere katten te geselen!

Als tweejarige peuter heb ik, vóór de oorlog in 1938, het genoeg mogen smaken om van Poperinge naar Adinkerke te sporen op die stoomtrein!

Er zijn niet veel mensen meer in Poperinge die het hebben meegemaakt; als ik mijn ogen even sluit, zie en hoor ik de stoomtrein rijden, langs de hoppevelden van Gerard Lebbe op de Krombeekseweg en aan 't Vogeltje, nabij het domein 'De Lovie', richting Adinkerke uitgaan; lange slierten rook achterlatend. Ik popel van geluk als ik eraan denk.

Het verhaaltje dat nu volgt is adembenemend en is een rechtstreeks gevolg van onze 'stoomtreinaffaire' in die oorlogsjaren.

De nationale maatschappij van de spoorwegen ging, na samenspraak met de Duitse bezetter, over tot de ontbinding van het spoorwegtraject van Poperinge naar Adinkerke; alles moest verdwijnen: ijzeren spoorstaven, rails en houten dwarsliggers. Een enorme opgave over zo'n dertig kilometer. Alleen de half verbrande kolen resten bleven liggen; in de volksmond werden die resten gewoon 'kokjes' genoemd. Eens de NMBS zijn werk had gedaan, lag de baan vrij! Over een enorme afstand.

De tamtam werd geroffeld in de stad en iedereen in Poperinge kwam eropaf.

Het was een uitgelezen kans voor iedereen om van deze brandstoffen ofte 'kokjes' te profiteren. Een godsgeschenk! Gratis en voor niets, maar die ervan wilde moest ze zelf gaan oprapen!

Met alle mogelijke middelen werden de 'kokjes' naar huis gedragen, gevoerd en gesleept; 't was een drukte van jewelste. Kruiwagens ofte 'pupegaelen', zandzakjes ook 'vaderlandertjes' genaamd, netzakken en gewone emmers, dragen of slepen; alle middelen waren goed, als ze maar thuisgeraakten. Ze lagen zo ver het oog reiken kon. Er waren zelfs mensen die de kinderwagen gebruikten.

Ten huize Verroye bleven ze ook niet bij de pakken zitten! Ook mijn broer Georges en ikzelf, toen nog piepjong, moesten de handen uit de mouwen steken. Alle handen of handjes hielpen om de kokjes op te rapen.

Van de Hoge Reke tot een eind voorbij 't Vogeltje en De Lovie, zo'n drie kilometer ver; te voet met opa's pupegaele. Mijn werk, kind van ongeveer vijf jaar, kokjes rapen, in de kruiwagen leggen tot die vol was. De anderen moesten de volle pupegaelen naar d'Hoge Reke voeren en dan terugkeren en opnieuw beginnen. Mensen, ik kan je dit zeggen, 't was zware kost en niet om te lachen. Enkele keren per dag en wekenlang tot alle kokjes waren opgeraapt en verdwenen.

Ik ben al een tijdje de tachtig jaar voorbij, maar 't woord 'kokje' zal ik niet snel vergeten.

Na een bewogen dag, als kind dan nog, konden we 's avonds heerlijk genieten aan onze plattebuzestove; allemaal samen; zonder slam, briketten, rook en gevaarlijke geuren. Onze 'kokjes' deden wonderen, weet je wel!

We bleven zitten van geluk tot we erbij in slaap vielen. Poperinge was nu 't einde van de wereld maar dat kon ons hoegenaamd niet schelen.

Eén spijtige zaak: die spoorweg naar Adinkerke moest men in ere hersteld hebben na de oorlog. Maar ja, in regeringskringen is Poperinge een ver-van-mijn-bedshow en 'bachten de kupe'! Dus het einde van de wereld.

Er zal nooit meer een trein van Poperinge naar onze kust lopen; hoop en al dertig kilometer.

Vandaag leven we natuurlijk in een andere wereld; iedereen heeft nu een auto. Maar als je om de een of anderen reden het openbaar vervoer moet gebruiken en je van Poperinge naar Adinkerke wenst te gaan, dan is de af te leggen weg: Poperinge – Kortrijk – Brugge – De Panne – Adinkerke; meer dan honderd kilometer! Als je 's morgens om 8 uur met de trein in Poperinge vertrekt moet je veel geluk hebben om 's middags in Adinkerke te geraken!

Als dit geen schande is!

In die oorlogsjaren ging het veel sneller!

Om onze passage 'verwarming in de oorlogsjaren' af te sluiten, nog een paar woordjes over os piepklein kacheltje, met name ons 'puidje'. Dit is ook een Poperings dialectwoord. Ik denk niet dat er een ander Nederlands woord voor bestaat. Het is gewoon een kachel zoals vele andere.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog vond je in ieder huis zo'n puidje. Dit kacheltje werd gebruikt in de achterkeuken. Ook in douanekantoren, zie mijn passage over smokkelen. Het had ook de naam van kolonnekacheltje. Minder dan een meter hoogte, bovenaan een ijzeren dekseltje. Het werd vooral gebruikt om dag in dag uit, warm water in huis te hebben.

Voilà, en weet je wat; die moeders van ons, die wisten van wanten!

De hoppeplant en de hoppepluk

Hop is een netelachtige klimplant. Hop is onontbeerlijk bij het brouwen van bier. De plant kan tot zes meter lang worden. Het is een botanische plant en is familie van de hennepachtigen. Ze is bovendien een ver familielid van de marihuanaplant en heeft dus ook verdovende eigenschappen. Het is een der snelst groeiende klimplanten ter wereld. De hoppeplant gedijt het best op zand- en leemgronden. Ze heeft bovendien ook veel water nodig. Poperinge en onmiddellijke omgeving zijn een uiterst geschikte plaats om hoppe te kweken. We zijn, op de streek rond Aalst na, de enige plaats in België waar de hoppedeel mogelijk is!

Het kan een reden zijn dat men in 1830 onze stad Poperinge nog snel bij het Koninkrijk België heeft opgenomen!

Aangezien Poperinge een staatsgrens vormt met het land Frankrijk, zijn er ook daar mogelijkheden tot de hopcultuur. Om de gemeenten maar bij naam te noemen: Steenvoorde, Boeschepe, Meteren, Belle en last but not least, Sint-Janskappel.

Is het de leze niet opgevallen? Het zijn allemaal Nederlandstalig klinkende namen! Hoe zou dat komen? Wel hier past een woordje uitleg bij!

Vóór 1830 behoorden wij, samen met Noord-Franse en Hollanders tot de zogenaamde Nederlanden. De leiding was in handen van een Hollander met name Willem van Oranje, een dictator! Zijn vriendjes werden in de watten gelegd en wij, de Vlamingen, betaalden met veel moeite het gelach; de voertaal was wel Nederlands.

In 1831 werd Willem van Oranje de laan uitgestuurd en kwamen de Vlamingen uit Poperinge bij het Koninkrijk van België terecht. We waren Willem van Oranje kwijt, maar we kwamen van de regen in de drop terecht! Bij koninklijk besluit waren we nu Franstaligen geworden! Een pennentrek in de grondwet bleek voldoende. Ongelooflijk maar waar! Je moet maar durven; geen enkele Vlaming protesteerde.

Het is ook een reden dat de anderen in Noord-Frankrijk nog een maandje Vlaams kunnen spreken. De jongeren in Frankrijk zijn het al lang verleerd. Spijtig toch?

Dit even terzijde, maar niet onbelangrijk!

Worden de jongeren dit nog wijsgemaakt in de geschiedenislessen van het middelbaaronderwijs vandaag?

Laat dit toch niet verloren gaan zou ik aan de minister van onderwijs durven zeggen!

Nu gaan we terug verder met onze hoppedeel.

Het is al sinds de vijftiende eeuw dat de hoppedeel in onze kontreien floreert. Een godsgeschenk, beste Poperingenaren! Maar op vandaag zijn jullie allemaal, op enkele na, uit het oog verloren wat hoppe voor deze streek betekent en in stand moet worden gehouden. Al vele jaren draagt deze bijzondere klimplant haar steuntje bij tot de cultuur van deze stad. Voetje per voetje zijn we de draad met de hoppe aan 't verliezen, een jammerlijke zaak om veel redenen als je het mij vraagt.

Seffens meer hierover als ik het over de hoppepluk in de oorlogsjaren van dichterbij beschrijf.

Je kan toch niet ontkennen; we zijn in Poperinge de pluk met de paplepel ingegeven!

De ganse streek leeft ervan: hoppeboeren, ongeschoolde arbeiders, brouwerijen, de middenstand, de horeca-uitbaters en dan spreken we nog niet van de vele hoppemachineplukkers in de maand september.

De handplukkers uit 'mijn' oorlogsjaren zijn al volstrekt verleden tijd!

Weet mensen, toentertijd hing er in de maand van de hoppepluk, september, een prachtige hoppegeur over Poperinge; deels door de ontelbare handplukkers en hun klederen die er in onze straten rondliepen en de westenwinden droegen ook hun steentje bij door de 'astgeuren' van droogmachines over onze stad te blazen.

Aromageuren om van te leven!

Op vandaag zijn landbouwbedrijven in onze regio, in sneltempo aan het verminderen. De landbouwgronden worden ingepalmd door de industrie en ook verkaveld tot woonwijken. De bevolkingsaangroei neemt toe en de agrarische sector vermindert zienderogen.

Waar zal dat eindigen voor onze onmisbare hopsector? Ik mag er niet aan denken dat ze ooit verdwijnt in ons dierbaar Poperinge; enig in zijn soort!

Laat ons even teruggaan in de tijd, ná de oorlogsjaren. In het jaar 1980 werden in Poperinge nog zeshonderd hectare hoppe gekweekt. Zes jaar later was het al gedaald tot vijfhonderd hectare en op vandaag moeten we het stellen met zo'n slordige tweehonderd hectare! Angstwekkend laag als je het mij vraagt.

Burgemeester en alle verantwoordelijken, hou het in de gaten en blijf niet bij de pakken zitten; 't is vijf voor twaalf!!

Ik zou het niet op mijn geweten willen hebben. Waar zitten de groenen in Poperinge?

Straks is het de moeite niet meer waar... en dan?

Niemand hier te lande hield dit voor mogelijk; of ben ik een zwartkijker?

Dat machines het van de handpluk zouden overnemen was in de oorlogsjaren ook een utopie!

Er is geen evolutie, maar eerder een revolutie aan de gang in de hopsector. Is de hoppepluk om zeep in onze streek? 't Heeft er, in mijn ogen, alle schijn van!

God, we gaan even positief blijven kijken. De hoppevelden hebben in de loop der tijd hoogten en laagten gekend. Er waren goede en slechte hoppejaren, 't is te zeggen, met winst en verlies op de plank.

De weersomstandigheden speelde meestal een hoofdrol; de mens ondergaat nu eenmaal de wet van de natuur.

Wees daarom waakzaam op uw levensstijl! De opwarming van de aarde, wereldwijd, is daar het beste bewijs van.

De natuur speelt een hoofdrol in ons menselijke bestaan, wij moeten nederig het hoofd buigen en nooit te hoog van de toren blazen; want we stellen weinig of niets voor!

Kijk maar eens in de spiegel als je me niet gelooft!

Om faillissement in de hoppedoeltsector te vermijden, werden vooraf afspraken gemaakt met de opkopers van hoppe, in casu de brouwerijen en was in deze niet onbelangrijk. Het kwam iedereen goed uit.

Er werden lessen getrokken en soms sloot men duurzame contracten af tussen de partijen. Dit gaf een enigszins grote zekerheid aan de hoppeboeren om niet in falen te gaan en jaar na jaar te overleven; want 'overleven' was van doorslaggevende aard. Goed gezien, zou ik durven zeggen.

Zo dom waren ze in die tijd ook niet hoor! Je moet weten, onze klimplant is gevoelig en onderhevig aan allerlei ziektes en plagen, teweegebracht door klein ongedierte en er moest tegen opgetreden worden.

De hopperanken werden in hun groei en bloei fel gehinderd en geplaagd door tal van insecten, waaronder de 'bladluizen' de voornaamste waren. Er moest dus opgetreden worden, want de natuurlijke middelen zoals de vele 'piepauws', ofte in beschaafd Nederlands de onzelieveheersbeestjes, konden de luizen, ofte "t vermint" in ons Poperings dialect, niet meer aan.

Er moest dus meermaals gespreoid worden met een mengsel van water en tabakssap in de periode voor en ook tijdens de oorlogsjaren. Andere verdedigingsmiddelen bestonden nog niet en 't was maar best ook. Tijdens de ganse periode van het groeiproces, zo'n drie- tot vijfmaal was voldoende, maar er mochten geen ranken overgeslagen worden. Er kroop dus veel tijd en handenarbeid in deze noodzakelijke behandeling.

Het verergerde en vanaf 1941 moest er wekelijks gespreoid worden! Een enorm werk! Het was voor de hoppeboeren geen klein bier; het mengsel klaarmaken en met paard, kar en spuit alle ranken een beurt geven.

De bladluizen ofte 't vermint boden weerstand en lieten zich zo maar niet van de kaart vegen; gelukkig kreeg de hoppeboer nog steeds veel hulp van de onzelieveheersbeestjes! Ze verslonden de luizen bij hopen! De natuur deed ook wonderen voor de hoppedoelt.

De mens dacht te moeten ingrijpen en er werden veel sterker verdelgingsmiddelen op de markt gebracht.

Hadden ze dat maar nooit gedaan! De mens, met al zijn verstand, had beter in zijn broek gedaan!

Hun eerste bedoeling was eigenlijk de hoppedoelt te veredelen, maar 't had een omgekeerd effect. Niet alleen de bladluizen moesten eraan geloven, maar ook de ontelbare nuttige insecten die door de natuur werden gecreëerd om de bladluizen zoveel mogelijk te beperken, zoals vele spinnensoorten en niet in het minst die prachtige en overbekend onzelieveheersbeestjes om er nog maar een paar te noemen.

De mens, met al zijn beperkingen, dacht het beter te weten dan de schepper van de ganse natuur.

Die, zogezegde, slimmere geesten dan al de rest zaten er compleet naast! In de plaats van een stap vooruit, waren het vele stappen achteruit! En nog veel erger; eigenlijk niet meer herstelbaar!! Ik zal het even op mijn manier zeggen... Waar de mens met zijn poten aankomt, dan is het nogal dikwijls aan de kloden! De waarheid heeft ook zijn rechten of ben ik verkeerd? Ik ben tenslotte ook maar een mens met zeer veel beperkingen!

De wraak van de natuur zal voor de mensheid op een mooie dag onomkeerbaar zijn! Staat er niet geschreven dat de mens zichzelf zal vernietigen? Gelukkig zijn we op vandaag nog zover niet; het tij

kan nog gekeerd worden, maar naar mijn mening is het wel vijf voor twaalf. Ik zou zeggen: heer breng het aan hun verstand!

Dit gezegd zijnde, gaan we terug naar de oorlogsjaren toen de hoppepluk nog met de hand gebeurde en er in de verste verte nog geen sprake was van plukmachines.

Gelukkig maar, zou ik zeggen.

Om de bieren verschillende smaken te verzorgen, werden toen al verschillende hopvariëteiten op de markt gebracht. Om er maar een paar te noemen: Saaz, Brewer's Gold, Hallertau, Northern Brewer.

Ze klinken als muziek in mijn oren. Ik weet niet of ze vandaag nog bestaan?

Sinds de vijftiende eeuw wordt de hoppe met haar prachtige groene aromatische bellen van de ranken geplukt met de handen. Bijna vijfhonderd jaar heeft de handpluk standgehouden om in het jaar 1954 definitief te verdwijnen en vervangen te worden door de plukmachines.

De moderne tijden weten niet wat ze de mensheid hebben aangedaan. De evolutie is natuurlijk niet tegen te houden, maar op menselijk vlak is het een complete ramp te noemen. De 'charme' van de handpluk, met zijn ontelbare facetten, is voor eeuwig en altijd van het toneel verdwenen. Iemand die het nooit van dichtbij heeft meegemaakt, zoals de mensen van vandaag, kunnen zich gewoon niet voorstellen wat ze missen en het heeft niet alleen met plukken te maken. Het 'wezen' ofte het gezicht van de mens als zodanig is onpeilbaar veel dieper en mooier.

Machines daarentegen zijn 'dode' voorwerpen en zullen het denkvermogen van 'levende' wezens nooit vervangen.

Talrijke diersoorten, vogels en insecten, verdwijnen als sneeuw voor de zon door menselijke ingrepen. Dit jaar, 2018, heb ik voor de eerste maal in mijn reeds lange leven geen zwaluwen gezien boven Poperinge en wie onder de lezers heeft er nog een leeuwerik zien opstijgen? Recht naar omhoog, tot je hem niet meer zag, maar wel hoorde! Toen liet hij zich als een steen naar beneden vallen. Ongelooflijk maar waar. Er zijn geen woorden voor, zo mooi!

Dan heb je nogal die dialectwoorden en zegswijzen die samen met de handpluk opgehouden hebben te bestaan en van het toneel verdwenen zijn, om met een boutade te eindigen.

Beste lezer, luister maar even goed mee, want je hebt deze dialectwoorden waarschijnlijk nog nooit gehoord, laat staan, verstaan.

Daar gaan we:

scheerranke, 't veurende, hommelhof, hommelpap, piepauw, kobbe, hommelhoven, plakken, plokken, plokkers, kloefen, vrênde plokkers, húzewages, plokkersmanden, de mikke, den ast, hommelzak, de hommel drogen, de bascule, de weegschale, mannetjes in d'hommelhoven, patatten met de pele, een schelle van de zeuge, ranken afsteken, de witte hebben, uw knops roapen, spuiten van de ranken, hommel aanleggen, 't vernint, hommeldroad, tabakssap, enz., enz., enz.

Voor altijd verdwenen!

Ik krijg er kippenvel van en tranen in mijn ogen. Sterker nog, een gevoel dat we iets verloren zijn en een familielid dat gestorven is.

We gaan even terug naar 1941. Het is oorlog, bommen en granaten, vreselijk koud, veel ellende en miserie, weinig of geen eten, gelukkig is er nog de winterhulp voor de vele kinderen. Het einde van de maand februari is in zicht; in maart lengen de dagen en de lens komt eraan.

Begin maart 1941 begon er bij de hoppeboeren een belletje te rinkelen; het aanleggen moest beginnen in de braakliggende hommelhoven. September, de hoppeplukmaand was nog ver weg, maar de voorbereidingsmaatregelen ofte het 'aanleggen' stond voor de deur! Harde tijden in d'hommelhoven kwamen eraan.

Het was bitterkoud, 't vroor nog dat 't kraakte, maar in de braakliggende en keiharde hoppevelden moesten de handen uit de mouwen gestoken worden. Wie had dat gedacht, hé?

Een jaarlijks terugkerend werkje waar er bovendien veel stielkennis kwam bij kijken. De hoppeboeren, hun eega's en enkele ervaren helpers moesten plantje per plantje van een stevig koordje voorzien, waarlangs in de volgende maanden onze klimplant enkele meters naar boven moesten afleggen; sommigen zo'n zes meter boven de grond.

Het koordje eerst onderaan het plantje, met kennis van zaken, vastmaken en dan via een hoge stelling op een kar tot in de nok van het hoppeveld verbinden met een ijzeren draad, een huzarenwerkje! Zo kwamen alle toekomstige ranken, een na een, aan de beurt. Een niet te onderschatten slavenwerkje. Handenarbeid van de bovenste plank. Machinaal niet mogelijk. Je moet het gezien hebben om het onder de knie te krijgen. In de volksmond noemde men die werkzaamheden dus simpelweg... 'aanleggen'.

De plantjes hadden dus de tijd tot de laatste dag van de maand augustus om er sierlijke ranken van te maken met een grote schat aan hoppebellen tot gevolg. Niet vergeten, mensen, een wonder van onze natuur! Hoe zou dat komen?

Poperinge is in België, op een na, de enige plaats waar hoppeteelt mogelijk is. Draag er zorg voor, zou ik zeggen en laat het in godsnaam niet verloren gaan! Poperingenaren worden in België nog steeds voor 'boerkes' aanzien!

Langzaam maar zeker, kronkelden de aankomende ranken zich rond het koordje en kozen hun weg naar boven. Op tijd en stond geholpen door moeder natuur met zonnestralen en een flinke scheut water. Mensenhanden probeerden een handje te helpen met enkele druppels tabakssap om van die hinderlijke bladluizen verlost te geraken. Meer moest dat niet zijn; de natuur deed de rest. Af en toe ging ik eens kijken of alles goed verliep, maar zeker niet helpen of tussenkomen. Alles op zijn tijd, zei Gerard. Ze klommen en klommen gestaag naar omhoog en waren door niets en niemand tegen te houden, maanden aan een stuk. Eind juni werd plots het prille begin van de toch zo belangrijke groene knopjes zichtbaar. Alles groeide en bloeide en de aroma's begonnen te geuren. Het was mooi om te zien gebeuren, we moesten en mochten alleen maar toekijken en er even bij stilstaan om tot het besef te komen dat we toch zo'n kleine mensjes zijn. In een woord: prachtig!

De dagen en weken volgende elkaar in sneltempo op. Juni en juli kwamen eraan met hun warme zonnestralen en op tijd en stond een zomeronweer met veel water. Toen ging ik bijna ieder dag eens langs om het groeiproces in de gaten te houden; natuurmens die ik toen al was. Oog en oor voor de kleine dingen van de natuur; een wondermooi schouwspel. De hoppebellen ontbolsterden zich tot goddelijke vormen en geuren.

Hoewel er in die oorlogsjaren geen kermis te vieren viel, had de natuur ons een wederdienst bewezen.

Nog een goeie veertien dagen te gaan en de ranken kregen plots volume en een dikke kop, ze wogen zo te zien, als lood van de ontelbare, groene, bellen. De laatste dagen werden afgeteld, augustus had reuzenwerk verricht. De hoppebellen smeekten als 't waren om geplukt te worden, ze stonden bol en

op springen. Ze zagen er prachtig uit en de geuren en aroma's prikkelden onze neus; soms kon je een niesbui niet weerhouden. Het zou naar mijn aanvoelen een goed hoppejaar worden.

Het werd 30 augustus 1941 en ik vierde met de ganse familie, bij oma en opa in d'Hoge Reke mijn 'vijfde' verjaardag! Aan de oorlog werd even niet gedacht en oma had zowaar pannenkoeken gebakken om het te vieren; maar ik was toen al een raar manneke en ik dacht meer aan de volgende maandag want... de grote dag kwam eraan... de hoppepluk stond voor de deur! Nog slechts 2 dagen te gaan.

Zoals ieder jaar werden er op mijn verjaardag, 30 augustus, de voorbereidingen op de grote dag ingezet. Oude afgedragen klederen, kousen en schoenen werden van zolder en uit kasten gehaald. Ook potten, tassen en eetgerei. Mooi moesten ze er niet uitzien, als ze maar proper en gewassen waren. Moeder stond er altijd op dat we netjes voor de dag kwamen. Ook te velde! Oude stoelen waren onontbeerlijk, want plukken wordt al zittend gedaan; hier en daar moest vader nog een stoelpoot of rugleuning vastslaan met nagels en een hamer. Ze moesten minstens drie weken standhouden.

Oude klederen werden door onze moeder naar boven gehaald. Een hemd, proper ondergoed, een afgedragen trui, vest, lange broek, overjas, kousen zonder gaten, klompen, oude schoenen, een pet en een regenscherm om zonnestralen en regendruppels van ons af te houden. Gelukzalig in mijn kinderkopje. Echt waar! De mooiste dagen van mijn leven.

Een opvallend feit bij mijn moeder is mij bijgebleven. Over haar blote armen droeg ze oude wollen kousen waarvan de voetstukken waren afgesneden; want die ruwe ranken konden je blote armen flink toetakelen! En weet je, dit kon veel pijn berokkenen. Het is dus beter te voorkomen dan te genezen.

Volgende maandag gingen we eraan beginnen. De zondagnamiddag werden onze plukstoelen tot bij het eerste hoppeveld gebracht met behulp van een stootkarretje. Ik mocht van mijn vader Gerard nog even mee voor een laatste verkenning. We waren in ieder geval goed voorbereid op wat komen zou.

Nog een nachtje slapen, maar wat dacht je, Norbert lag te woelen in zijn bedje en kon de slaap niet vatten van de spanning; juist vijf jaar oud geworden!

Klokslag vijf uur uit de veren, zeg dat vandaag eens aan zo'n kind. Onze moeder had die maandagmorgen een afspraak bij opa en oma in d'Hoge Reke. De familie Delanghe plukte allemaal bij hoppeboer Gerard Lebbe, een kilometer verderop, 't was te doen.

Om 6 uur precies was afgesproken en zo geschiedde!

Nog even terug naar vier uur die maandagmorgen. Mijn vader Gerard kon niet mee naar de pluk want die werkte als timmerman-meubelmaker en nu en dan als tolk voor de Duitse bezetter op een vliegveld in het noorden van Frankrijk, zo'n veertig kilometer van Poperinge.

Op een krakkemikkige fiets was hij om 4u30, met enkele collega's uit Poperinge, vertrokken richting Bethune.

We zouden hem pas terugzien op zaterdagavond, het einde van de week. Voor hij vertrok kwam hij nog even langs op mijn kamer en gaf een kus op mijn voorhoofd en verdween in de duisternis.

Mijn kranige moeder stond er voor de rest van de week alleen voor met haar drie kinderen en de... hoppepluk.

Geen tijd voor een burn-out en bommen en granaten. Hadden al die sukkelaars toen al hun hemel niet verdiend?

Korte tijd later was het voor haar en voor de drie kinderen opstaan geblazen!

Als vijfjarige uw plan trekken; wassen en uw kleren aantrekken; idem dito voor mijn oudere broer van tien jaar.

Ondertussen had moeder gezorgd voor warme melk en een boterham. Terwijl wij beiden ons kostje achteroversloegen, sneed zijn boterhammen voor de rest van de dag in 't hoppeveld; mooi in een verse keukenhanddoek gewikkeld met enkele appels en peren; geen vleesproducten want die hadden we niet in de oorlogsjaren. Onze jongste broer, van twee jaar, moest ook mee, maar dan in zijn kindervoiture, warm ingeduffeld, weliswaar; die wist van toeten noch blazen.

Om 5u45 trok ze de voordeur op slot en gingen samen naar de rest van de familie in d'Hoge Reke.

Zoals afgesproken vertrok de familie Delanghe om 6 uur stipt aan d'Hoge Reke richting 't klokhof van hoppeboer Gerard Lebbe; ze hielpen elkaar met pak en zak; minder dan een kilometer te gaan.

De gewone weg werd niet gevolgd, er waren in die oorlogsjaren binnenwegeltjes in overvloed en zo kon men een 'hoek afsteken'. De paadjes liepen langs hoge, dikke en meestal 'doornenhagen', waar vele vogelnestjes te zien waren. Vandaag zijn er geen 'hagen' meer, dus ook geen vogels en vogelnestjes, de mens heeft ze vervagen door platen in beton, de dwazen!

Binnen het kwartier stonden we aan 't klokhof van boer Gerard Lebbe, die zijn plukkers stond op te wachten. Gerard had de meesten een jaar niet meer gehoord of gezien; 't was dus ook voor hem een 'oogluikend' weerzien.

We waren niet alleen op weg. Poperinge stond om 6 uur op stelten, een ware uittocht; elk naar zijn eigen hommelhof; zoals ze al jaren gewoon waren. De meesten bleven op hun 'stek' waar ze ooit begonnen waren. De eerste maandag van september stond in de sterren geschreven voor iedere Poperingenaar die 't geluk had om naar de pluk te gaan.

De meesten gingen te voet of per fiets. Het was een getater van jewelste. De zon begon al lichtjes te piepen aan de horizon; 't zou een mooie warme en aangename dag worden. De hennen en de hanen waren voor een keer de loef afgestoken en niemand moest nog wakker gemaakt worden om naar het werk te gaan.

Iedereen was blij en welgezind die eerste maandagmorgen van de maand september.

Voor we verdergaan en om even te bekomen volgt nu een liedje over de hoppepluk in Poperinge, geschreven in de tijd toen de dieren nog spraken.

Het muzikaal leidmotief is uit de is uit de opertte, 'In de hommelpluk' van de heer Albert Lietaert.

'Als wij de schoenen tatsen ...'

Als wij de schoenen tatsen,
om naar de pluk te gaan en
staan met de baztsen op
onze ruggelaan;
dan jaagt van aandoeninge,
ons hartje naar 't geluk,

naar 't land van Poperinge
en van de hoppepluk.

Als wij door d'hommeldreven,
ons boerenhof zien staan,
dan voelen wij ons leven
van plukker opengaan.

Ik jubel dan en 'k zinge,
in joelden geluk;
van 't land van Poperinge
en van de hommelpuk.

Mooi toch?

Een uur later lag Poperinge er volstrekt verlaten bij, geen kat meer te zien op straat en ook geen Duitse soldaten; je mocht er bij manier van spreken met de billen bloot rondlopen.

De 'vrênde plukkers' uit de streek van Houthulst, hadden zich al enkele dagen geïnstalleerd met paard en huzewagen, in de nabijheid van d'hommelhoven.

De hoppeboer had voor de dieren een weiland voorzien waar ze naar hartenlust konden grazen en tot rust komen. De 'vrênde plukkers' werden door de hoppeboer van eten voorzien en als 't ware in de watten gelegd. Het waren telkenjare dezelfde gezichten die voor de dag kwamen. Ze kenden elkaar goed en zo was 't goed voor boer en 't gezelschap.

In die oorlogsjaren had iedere boer die naam waardig hommelhoven staan.

Dus, die eerste maandagmorgen van de maand september en om 6 uur en 30 minuten waren alle plukkers van hoppeboer, Gerard Lebbe, aan 't klokhof present en uitermate content om elkaar terug te zien. Een getater van jewelste; er werden handen geschud en de kussen op kaken en mond vlogen in 't rond. Soms vielen ook tranen langs de wangen toen werd vastgesteld dat iemand ontbrak door ziekte of overlijden; de gang van het leven, beste mensen.

Ze zaten nu eenmaal in 't zelfde schuitje en hielden zielsveel van elkaar. Allemaal brave zielen die zich uit de naad moesten werken om de eindjes aan elkaar te knopen; 't was immers nog oorlog ook!

Er waren zo'n zestig mensen bij elkaar om aan de pluk te beginnen; kinderen meegerekend. Toch een hele benden als je 't mij vraagt. De volgende 25 dagen zullen we alle lief en leed met elkaar delen.

Wanneer ik deze lijntjes nu schrijf, meer dan vijfenzeventig jaar later, zijn de meesten van deze aarde verdwenen, Gerard Lebbe inclus. Hun strijd is inmiddels gestreden.

Gerard Lebbe had verschillende hoppevelden staan. Vier verschillende hoppesoorten, elk met zijn specifieke eigenschappen. Hallertau drong bij iedereen de voorkeur weg. Ze woog het zwaarst en bracht bijgevolg voor de plukker het meest zaad in het bakje en daar ging het tenslotte om.

Zoals ieder jaar werd de pluk gestart op het veld dichtst van 't klokhof. Dit was overigens door iedereen geweten en gewenst, want de soort hop was... Haltertau en gaf alle plukkers een steuntje in de rug om eraan te beginnen.

Boer, Gerard Lebbe, liep voorop en de bende volgde gedwee met pak en zak; zoals ieder jaar, en 't begon zowaar te kriebelen. Wie niet van Poperinge is, kan dit niet begrijpen; 't zijn 'zieleroerselen'!

Slechts honderd meter van d'hoeve vandaag.

Daar stonden we dan! Je kon bij wijze van spreken een muis horen lopen. Een windje van niemendal deed de bladeren van de ranken ritselen.

Hoop en al, slechts enkele meters van de fiere, zwaar beladen, geurende hoppebellen en ranken vandaan. Het werd zowaar nog stiller; hogere machten leken erbij betrokken en de ranken keken ons precies recht in de ogen, als wilden ze zeggen: 'begin er maar aan, wij verlangen om geplukt te worden. Zo voelde ik, als kind nota bene, het in ieder geval aan. Om nooit te vergeten.

De plukkers verbraken de stilte; 't was ieder jaar dezelfde vertoning. De hoppeboer, Gerard, leidde maar liet de mensen hun 'ding' doen, ze wisten met nauwgezetheid hoe het in zijn werk moest gaan; de automatismen deden de rest, de macht van de gewoonte. Er worden weinig woorden aan vuilgemaakt. Het was een lange rij mensen van voor- tot achteraan. Alles viel in de plooi, op een, twee, drie was de zaak beklonken. Iedere familie kreeg van de boer de nodige hoppemanden en een hommelzak aangereikt en om 7 uur precies werd, zoals ieder jaar, het startsein gegeven. We waren vertrokken voor een pluktijd van ongeveer zo'n drie weken.

Van de oorlog viel er weinig te horen en te zien in ons Poperinge, maar hij ging wel in alle hevigheid verder.

De eerste uren was het op die eerste maandag van de maand september 1941 een beetje zoeken om alles op een rij te krijgen. Voor mijn moeder en oudere broer van tien moesten de handen uit de mouwen gestoken worden. Ik was pas vijf jaar geworden en mocht even toekijken hoe alles in zijn werk ging en onze jongste van twee jaar lag te slapen in zijn voiture.

Het was om het geld te doen! Geen plezierreisje. Daar waren ze voor gekomen. De ranken vielen naar beneden. De stoelen werden op de juiste plaats gezet; moeder links en mijn oudste broer rechts van de plukmand. Een opvallend feit: je keek in de een of andere richting naargelang rechts- of linkshandig was!! Ieder een ranke voor zijn voeten uitgestrekt. Daar gaan we, een scheerranke werd afgetrokken en de eerste hoppebellen vielen in de mand; nu waren we echt vertrokken. Een buitenstaander zal het misschien moeilijk begrijpen, je moet het gezien hebben om te weten hoe het in zijn werk gaat. De bedrijvigheid kwam stilletjesaan op gang.

Het was niet zomaar knopje per knopje; hoppe plukken is namelijk een handenvaardigheid om de hoppebellen af te ritsen. Vingervlugheid speelt een grote rol! Het moest vooruitgaan en vooral geen bladeren in de mand! Je moet het gezien hebben om het te begrijpen. Wie het niet in de vingers heeft, zal het moeilijk onder de knie krijgen. Maar met engelengeduld kon je het wel leren. Van mijzelf gesproken; van nature ben ik een onhandig manneke, maar hoppeplukken kon ik wel goed en weet je waar? Omdat ik het toch zog raag deed! Je kon er mij hoegenaamd niet mee straffen.

Je moet in Poperinge geboren en getogen zijn om het te verstaan. Het 'zit' of liever 'zat' in de hoofden van de mensen!

De hoeve van hoppeboer Gerard Lebbe. De statige woning werd ook 'Het Klokhof' genoemd. Gelegen langs de Krombeekseweg in Poperinge.

Foto genomen in de maand december 1974

De hoeve van hoppeboer Gerard Lebbe.
De statige woning werd ook 'Het Klokhof' genoemd.
Gelegen langs de Krombeekseweg in Poperinge.
Foto genomen in de maand december 1974.

Het sproeien van de hopperanken.

Op deze foto is te zien hoe de ranken werden afgestoken.

54

~~543~~ 570 600

Op deze foto is te zien hoe de ranken werden afgestoken.

September 1941, tijdens de Tweede Wereldoorlog, pas 5 jaar oud geworden, was mijn grote kennismaking met de hoppepluk; 'handpluk' nota bene! Bestaat vaag niet meer. In bijlage enkele foto's uit lang vervlogen jaren.

Ik hield de vingers en handen van mijn moeder in de gaten, probeerde haar na te bootsen en de beelden in mijn geheugen op te slaan; wat een vingervlugheid zij had, vergeet ik nooit meer. Volgens mijn mogelijkheden, heb ik toen mijn eerste steentje bijgedragen aan de pluk met de hand. Na enkele jaren van hard labeur had ik ook de knepen onder de knie, zoals men in Poperinge pleegt te zeggen.

In die hommelhoven heerste een speciale sfeer die met geen woorden te beschrijven is. Een bovennatuurlijk en gelukzalig gevoel. Het stroomt door gans uw lichaam en brengt u tot rust naar geest en lichaam.

De maand september van ieder jaar komen die gedachten bij mij naar boven.

Mensen, wat missen jullie op vandaag!

Die eerste dag in 't hoppeveld van de maand september 1941, is bij mij 't gevoel ontstaan dat de natuur voor alle levende wezens op deze aarde onovertrefbaar is; liefde en geluk van de bovenste plank!

Geloof mij maar! Geld en goed is bijzaak! Van ondergeschikt belang.

Geniet met volle teugen van Gods natuur waar je maar kan; 't is gratis en voor niets. Als die gedachte overheerst in uw leven zal je tegen veel zaken bestand zijn.

Foto uit lang vervlogen tijden van mijn oma en opa, Achille Delanghe en Rachel Messiaen.
Gefotografeerd in 't hoppeveld van Gerard Lebbe, Krombeekseweg in Poperinge. Datum niet bekend,
't moet voor de Tweede Wereldoorlog zijn. Let speciaal op hun houding aan de plukmand; ze kijken
in tegenovergestelde richting omdat ze beiden rechtshandig zijn

Foto uit lang verlopen tijden van mijn Oma en Opa, Achille
 Delanghe & Rachel Messiaen. (Gefotografeerd in 't Hoppewild van Gerard
 Lebbe, Vroombekersweg in Toperinge - Datum niet bekend, 't moet
 voor de tweede wereldoorlog zijn. Het speciaal op hun houding aan de
 slubwand. ze hebben in tegenovergesteld richting omdat ze beiden
 rechtshandig zijn!

SR 602

Enkele getuigenissen van de hoppepluk vóór de Tweede Wereldoorlog.

Enkele getuigenissen van de hoppepluk vóór de Tweede Wereldoorlog.

De laatste beelden van mijn familie in het hoppeveld. Mijn vader Gerard Verroye, mijn moeder Marie-Louise Delanghe en jongste broer Paul Verroye, waarschijnlijk 1953.

De laatste beelden van mijn familie in het hoppeveld.
Mijn vader Gerard Verroye mijn moeder Marie-Louise Delanghe
en jongste broer Paul Verroye. Waarschijnlijk 1953.
544

Foto genomen in het hoppeveld van Gerard Lebbe, vermoedelijk in het jaar 1950.

Op de foto, veertien personen.

Onderste rij, van links naar rechts: Achille Delanghe, Maurice Verstraete, Adrien Maes, Martin de Graeve.

Tweede rij, van onder te beginnen: Cecile Maes, Godelieve Delanghe, kindje Bernard Maes en Frieda Bafcop

Bovenste rij, van links naar rechts: Rachel Messiaen, Martha Dumelie, Yvonne Delanghe, Augusta Dumelie, Magdalena Houvenaghel, mevr. Maurice Verstraete

Op vandaag (2016) 8 overleden en nog 6 in leven.

515 605

Foto genomen in het hofveld van Gerard Lebbe,
verruftedelijk in het jaar 1950.

Op de foto, veertien personen.

Oudeste rij, van links naar rechts; Achille Delauney, Maurice Verstraen
tweede rij, van onder te beginnen, Odric Maes, Martin De Graet.
Cecile Maes, Godilieve Delauney, kindje
bodemste rij, van links naar rechts, Bernard Maes en Frieda Boffeop
Rachel Messiaen, Martha Dumelie,
Yvonne Delauney, Augusta Dumelie,
Margareta Houckaghe, Mevr. Maurice Verstraen

op Landang (2016) 8 overleden en nog 6 in leven.

Heb oog voor alles wat je ziet en hoort op deze wereld en ga er positief mee om.

Die hoppevelden hebben mij in de loop van de jaren enorm veel bijgebracht op allerlei gebieden en niet in het minst doen beseffen dat we toch zo'n kleine wezens zijn met een beperkt vermogen in Gods natuur en dat we vooral niet hoog van de toren moeten blazen en nederig door ons leven gaan.

In die 'hommelhoven' genoten we van de kleine dingen des levens; pratende, zingende, zelfs gillende kinderen en het doen en laten van gewone, nederige mensen op tonen van een accordeon. Zonnestrallen, regendruppels, hagelstenen, warme winden, kruisspinnen, zoemende insecten, onzelieveheersbeestjes, vogels in de lucht en duizend kwakende kikkers in de moerasgebieden in de omgeving van onze hoppevelden; je kon ze zo in uw handen nemen.

Het was gewoon genieten van de aroma's en wondere geuren in de lucht boven Poperinge.

Een mens van vandaag kan bij benadering niet voorstellen wat hij mist en zelfs in oorlogsjaren. Ik ben een van de laatsten in deze streek die het allemaal heeft beleefd en het nog kan navertellen! Het stuifmeel van de hoppebellen prikkelden onze neus. De wiemelende hopperanken op de tonen van stille winden en de geuren van de aarde onder onze voeten.

De samenhang van al die simpele mensen was met geen woorden te beschrijven.

Bestaat vandaag niet meer.

Ook wij, de jonge en zeer jonge kinderen, droegen al hun steentje bij. De ene, zoals ikzelf, plukten graag en de andere hadden een grote hekel aan die hoppebellen en die moesten door hun moeder in de gaten worden gehouden en soms op hun plichten gewezen worden. Als dit niet hielp, kregen ze een 'scheerranke' op hun kop om ze tot spoed aan te zetten. De groene knoppen van de scheerranken ritsen en in de hoppemand deponeren was voor mij althans een heerlijke bezigheid.

Hoe meer men kon plukken, des te meer kilo's hoppe op onze teller 's avonds na het wegen op de bascule en hing de klepel.

Voor onze moeder waren de kilo's en dus de centen op 't einde van de pluk van levensbelang.

Die eerste plukdag werd door hoppeboer Gerard Lebbe om 7 uur op gang gebracht. Het was ondertussen twee uren later en zoals iedere dag van de pluktijd zou gebeuren, verscheen een zoon van Gerard in het hoppeveld met een kruitwagen ofte pupegaele voorzien van een grote ketel warme cichoreisap ofte koffiesurrogaat; er was in d'oorlogsjaren geen echte koffie beschikbaar. Een zeer korte rustpauze werd ingelast; de plukkers waren al een paar uren aan de pluk bezig. Even de benen strekken, een tasje cichoreisap naar binnen slaan en een babbeltje met de burens aangaan. De tongen kwamen los en er werd zelfs gezongen op de tonen van een accordeon.

In bijlage een foto van dergelijk gebeuren uit de oude doos.

Foto uit de oude doos. Voor de Tweede Wereldoorlog.

*Foto uit de oude doos.
Voor de tweede wereldoorlog.*

200
578 608

Nog een laatste foto uit de oude doos!

~~588~~ 519 609

Nog een laatste foto uit de oude doos!

Als de hopsoort een beetje meeviel dan kon de gemiddelde plukker zo'n veertig kilogram uit zijn of haar handen toveren. Ze moesten wel, ongeveer twaalf uren 'van jetje' geven, zeggen ze in Poperinge.

Vandaag zouden de mensen het niet meer en de burn-outs aan de lopende band de kop opsteken. Ze zijn eenvoudigweg niet meer bestand tegen zoveel werkuren aan een stuk. Zes dagen lang, weet je wel, en één rustdag op zondag. Zouden die mensen ook bij de 'zware beroepen' vallen om op pensioen te gaan?

Het waren niet alleen de Poperingenaren die aan de hoppepluk deelnamen, er waren ook plukkers uit andere oorden, het grote deel kwam uit de streek van Houthulst. In Poperinge sprak men van 'vrênde (vreemde) plukkers'. Ze vormden meestal een afzonderlijke groep in d'hommelhoeven. Ze verstonden ons Poperings taaltje niet en ook onze mentaliteit kon hen niet bekoren. Dit heb ik nooit kunnen begrijpen; we waren toch gewoon simpele mensen onder elkaar. Soit, we gaan er ons hoofd niet aan breken. Ten andere in ons hoppeveld van Gerard Lebbe waren er niet veel en ze hielden zich afzonderlijk. Er waren nooit problemen.

Iets wat ik in een hoppeveld nog wil belichten is het zogenaamd 'veur-ende', vanwaar die uitdrukking is mij onbekend. Het 'veur-ende' is de buitenkant van d'hommelhoven. Je zat er volledig 'in de wind', zegt men in Poperinge. Niemand zat daar graag; 't was er ook niet aangenaam. Het had wel een voordeel; de hoppebellen waren ietsje zwaarder door de geseling van de wind gedurende het ganse groeiproces.

De oplossing van dit probleem werd als volgt geregeld; op de laatste dag van het plukseizoen kwamen 'alle' plukkers samen in het 'veur-ende' en in de kortste keren was de klus geklaard! Een gezonde geest in een gezond lichaam.

Voor mensen uit Poperinge is wat nu volgt geen geheim, maar voor alle anderen wél waarschijnlijk.

Poperinge is namelijk een 'moerasgebied'. Op vele plaatsen zijn de sporen nog duidelijk waar te nemen; vooral bij grote bouwprojecten en het aanleggen van ondergrondse garages en parkeermogelijkheden in de omgeving van de Vleterbeek. Restanten uit de middeleeuwen komen geregeld aan het daglicht.

Gedurende die oorlogsjaren lag het verst verwijderde hoppeveld van onze hoppeboer, Gerard Lebbe, naast een uitgestrekte moerasstrook. Het was bevolkt door vele duizenden kikkers. Je kon zonder veel moeite in uw kinderhanden nemen. Ze kwaakten dat het een lieve lust was om te horen.

Als het vandaag nog bestaat, laat ik in het midden; na mijn jeugdjaren ben ik er nooit meer teruggeweest.

Voor de natuurliefhebbers van vandaag een gelegenheid om een op onderzoek te gaan.

Het is wel privé-eigendom en ik vrees dat ze van een kale reis zullen terugkeren; je weet maar nooit.

Trek uw botten aan en ga eens kijken.

Het was gelegen tussen de Krombeekseweg en de Provenseweg, niet zo ver van 't gehucht van 't Vogeltje.

Als er iemand licht in de duisternis kan scheppen, mogen ze mij het altijd komen zeggen.

Op hoop van zegen! Nu terug naar onze hoppepluk van 1941.

Van de oorlog was die dagen geen spoor te bekennen, noch in de lucht noch op de grond; geen Duitse soldaten te horen of te zien. Zolang er geen kogels door de ranken vlogen werd er naarstig verder geplukt. Ongelooflijk eigenlijk.

De miserie was al groot genoeg, een lange dag in open lucht en veld, soms warm, soms regen en veel wind; 't was niet altijd rozengeur en maneschijn.

Tot de middag werd naarstig voortgeplukt; er was even geen tijd voor andere dingen. De volgeplukte manden werden regelmatig in grote hommelzakken gegoten.

Naargelang de dag vorderde, verrezen mastodonten op het hoppeveld. De ene al wat hoger dan de andere, naargelang het aantal plukkers in een gezin. Het slagveld veranderde doorlopend van uitzicht. De ranken vielen met de regelmaat van een klok naar beneden. Er kwamen grote gaten tot stand naargelang de vorderingen van de plukkers in hun slierten. Tijdens de uren van hard labeur was het relatief stil in 't hoppeveld, er was geen tijd te verliezen voor al die vlijtige drommels. Er moest gepresteerd worden, 't was om de 'poen' te doen!

Als vijfjarige peuter had ik wat meer vrijetijd en gaf mijn oogjes de kost op allerlei vlakken, te veel om op te noemen. Het gedrag van de mensen, groot en klein, 't gewemel van ontelbare insecten, 't gekwaak van kikkers, vogels in de lucht, de wolken boven onze hoofden en vooral de vingervlugheid van moeders handen. Ik keek toen al naar de natuur op een andere wijze dan al de rest; niets ontging mij. Ik ben met een zesde zintuig geboren, denk ik. Het verlaat mij niet, nog altijd niet!

De natuur, mensen, ga er niet aan voorbij! Hou jullie ogen en oren open! Sta vóór hen en haan op en loop even buiten, diep in- en uitademen! Iedere dag opnieuw, zolang u het leven op deze aarde is gegeven. Elk zegge het voort!

De natuur, mensen, is van onschatbare waarde en we beseffen het niet eens; wij kleine schepselen.

Goed... We naderen het middaguur in ons hoppeveld die eerste maandag van de maand september 1941. We zijn al zes uur aanwezig op 't hoppeveld voor Gerard Lebbe, juist halverwege de eerste plukdag. Eergisteren ben ik vijf jaar oud geworden.

Hoppeboer, Gerard Lebben rijdt met zijn kruiwagen ofte pupegaele het hoppeveld binnen. Halverwege 't veld stopt hij. Alle plukkers kijken toe en wachten. Dit beeld zijn ze al vele jaren gewoon. Op zijn kruiwagen staat een grote ketel warme, dampende en heerlijk geurende groentesoep met een stevig deksel bovenop om de warmte te bewaren, alhoewel de buitentemperatuur van om en nabij dertig graden ook zijn duit in het zakje doet. Daarnaast een 'zwartgeblakerde' ton, tot bovenaan gevuld met 'gekookte aardappelen met de pele', zoals men dat in Poperinge zo mooi zegt!

Mensen, er zijn aardappelen en soep genoeg om twee hoppevelden te bedienen.

De werkzaamheden worden stopgezet; de ruggen gerecht, de innerlijke mens moet gesterkt worden en iedereen schuift aan bij Gerard om bediend te worden. Men is dit tafereel al jaren gewoon en er moeten geen woorden aan vuilgemaakt worden.

Daarna, iedereen terug naar zijn eigen plukplaats met een portie warme groentesoep en enkele aardappelen met de pele.

Een mens is geen machine, de plooiën moeten worden platgestreken, de benen gestrekt om op adem te komen; ook wij, de kinderen, hebben platte rust nodig.

Het werd helemaal stil in 't hommelhof, alleen 't geruis van de ranken inde openlucht was te horen; zalige ogenblikken. Het leven kan ook zoet zijn. Dank U Heer.

We zetten ons in een kringetje neer op de aarden grond rond onze moeder, geen tierlantijntjes, mijn oudste broer Georges, tien jaar oud, ikzelf zegt de hond, juist vijf jaar geworden en de jongste telg, Gilbert, amper twee jaar en onze moeder Marie-Louise, in de fleur van haar leven.

Als je daar even bij stil staat, springen tranen in mijn ogen en bovendien is Gilbert onlangs op tachtigjarige leeftijd naar de eeuwige jachtvelden vertrokken.

Het nodige eetgerief werd door moeder in onze handjes gestopt; een grote tas voor de soep en een lepel. Moeder toverde de boterhammen uit een verse keukenhanddoek, een appel en een peer, een heerlijke kom soep en elk een aardappel met de pele. We hadden elk een lepel, we zeurden en treurden niet en trokken ons plan om alles naar binnen te werken. Het was geen herenmaaltijd, maar 't smaakte des te meer.

Zestig mensen onder elkaar, in openlucht onder een stralende hemel, in een geurend hoppeveld.

We waren de koning te rijk!

Wij waren buitengewone gelukkige mensen en tevreden met 'niets', maar we hadden elkaar om ons aan recht te houden; zonder bommen en granaten.

Mensen van vandaag, jullie kunnen het zich niet inbeelden wat jullie missen en ook nooit zullen meemaken en ervaren wat die handpluk betekende voor levende mensenwezens. Ik heb het voorrecht om het op mijn oude dag nog te kunnen zeggen.

Het is in dergelijke 'kleine dingen' dat 't geluk van een mens verscholen zit.

Nog even uitblazen, de beentjes strekken, een plasje en een kakje doen, wat verderop in 't groen tussen d'hommelranken in de nabijheid van de kikkerpoel; 't wordt stillaan tijd om terug in gang te schieten.

Het was precies halfeen die middag in september 1941, de zon stond in het 'zenit'.

Het was eveneens het moment om een, figuurlijke, klop van de hamer te krijgen, de armen te strekken en een paar keer te geeuwen en liever wat te gaan liggen op de warme aarde, tussen de ranken van 't hoppeveld, want mensen zijn geen dode machines zoals eerder gezegd; de vermoeidheid van de dag sloeg gewoon toe bij alle plukkers van Gerard Lebbe. Ook onze moeder moest even op haar tanden bijten, maar ze versaaigde niet en na enkele ogenblikken was het over en de motor sloeg terug aan en ze schakelde een versnelling hoger.

Ja mensen, toentertijd konden ze tegen een stootje meer of minder, in die oorlogsjaren.

Tijdens die septemberweken van 1941 kregen we ook af te rekenen met verschillenden weerfenomenen.

Het was meestal warm tot zeer warm, te vergelijken met een 'bakoven' en daar kwamen geregeld 'vodden' van; opborrelende donderwolken, en na korte tijd werden de 'hemelsluizen' opengezet en de plukkers werden getrakteerd op een stevig, maar meestal kort onweer met alles erop en eraan.

Niemand panikeerde en er werd naarstig verder geplukt; een donderslag, onmiddellijk gevolgd door een bliksemschicht, we aren wel door nat; 't zal wel drogen aan de 'stake' werd er dan ironisch bij gezegd, met een aardappelzak op de rug en in 't beste geval een regenscherm boven zijn hoofd. Doetjes bestonden toen niet, ze waren veel meer gewoon en uit het goede hout gesneden.

Zo ging het steeds verder, een ganse dag van twaalf uren hard labeur; de hommelzakken werden steeds groter, niemand gaf een kik of klaagde, ze deden onverminderd voort; een soort mensen die je vandaag niet meer op straat ziet lopen, ze bestaan gewoon niet meer.

Na vele uren van 'jetje' geven, verscheen boer Lebbe voor de derde keer op het toneel. Deze keer met paard en kar; de geplukte hop moest naar 'den ast' worden gebracht om gedroogd te worden, maar vóór deze ingreep moest de geplukte hoppe van iedere werknemer afzonderlijk op de 'bascule' gewogen worden zodat ze exact weten hoeveel de sleur en hard labeur netto heeft opgebracht. Ook mijn moeder kwam aan de beurt en kwam te weten hoeveel ze met haar kinderen precies had verdiend na 12 uren hoppe plukken. Een lach in onze richting deed het beste verhoppen. Het gaf ons moed voor morgen en de volgende dagen.

Moe en versleten trokken we, met de rest van de familie Delanghe naar huis; te voet naar d'Hoge Reke. De eerste plukdag zat erop.

Het was 19 uur toen we die eerste dag voet aan wal zetten in de Krombekerstraat; moeder met haar drie kinderen van tien, vijf en twee jaar oud!

Haar man en onze vader Gerard was ergens in Noord-Frankrijk aan 't werk voor de Duitse bezetter, want 't was nog oorlog op de kop toe. Gelukkig hielden de Duitsers zich koest in Poperinge. In afwachting stond moeder er alleen voor met haar kroost om de boel op poten te zetten. Een kranige, moedige vrouw, onze moeder!

Die eerste maandag van september 1941 was 't nog volop zomerweer, onze Leuvens stoof moest nog niet aangesproken worden.

Het avondwerk begon met een stevige wasbeurt voor ons allemaal en vervolgens pyjama aan en plukkerskieren aan de kapstok voor morgen. Daarna een havermoutpapje, een boterhaam van ons klytebrood en vervolgens een kruisje op ons voorhoofd en onder de lakens, want morgen om 5 uur terug opstaan om naar de pluk te gaan! Iedere dag van de week, hetzelfde scenario.

Zouden al die jonge gasten van vandaag dit nog kunnen opbrengen, vraag ik mij af? Van maandagmorgen, voor hen en voor haan, tot en met zaterdagavond in 't hommelhof.

Het centrum van Poperinge lag er de ganse week stil en verlaten bij. Waar waren de Duitse soldaten?

Alle moeders en hun kinderen werkten zich zes dagen lang in 't zweet in de vele hoppevelden van Poperinge.

Op zaterdagavond mocht het gareel van de schouder en stoom afgelaten; oef, zou ik durven zeggen. De zondag kwam in zicht en dan mocht er onder geen enkel beding gewerkt worden op straffe van ik weet niet wat allemaal door de Katholieke Kerk.

Ten huize Verroye werd er gelachen en een klein beetje gefeest want de familie was herenigd, onze vader Gerard was er ook bij!

Op zondagmorgen mocht er flink uitgeslapen worden, heerlijk voor iedereen. De pluk kon voor even aan de kant geschoven worden.

Godvrezend waren ze toen nog allemaal en op straffe van hel en vagevuur moesten we ter kerke gaan. Toen had de Kerk het nog voor het zeggen.

Laat de mensen toch vrij in hun doen en laten, ook op godsdienstig vlak, zou ik durven zeggen. In godsnaam; wat zouden al die sukkelaars te vrezen hebben? De kerken liepen in de oorlogsjaren nog

vol, vandaag zijn ze leeg en worden voor andere doeleinden gebruikt en dat is ook een spijtige zaak! Onder druk is er niets vol te houden. God is liefde, wees dus niet bang van de dood; maar we zijn geboren met een vrije wil. Ieder mens moet voor zichzelf uitmaken of hij gelooft of niet gelooft in een 'leven' na de dood op deze aarde.

Voor mij staat het als een paal boven water, om het maar met een boutade te zeggen; de natuur als zodanig is daar iedere dag opnieuw het bewijs van, je voelt het aan al de vezels van uw lichaam.

In die oorlogsjaren voerde de Katholieke Kerk druk uit om de kerkdiensten bij te wonen; wie niet ging, werd met de vinger gewezen. De meeste Poperingenaren, de vreemde plukkers uit de streek van Houthulst en ook Duitse soldaten waren aanwezig in de misviering.

Na de mis was er veel volk op straat en opvallend, mooi uitgedost in zondagskledij. De mensen waren uitbundig en uitgelaten, er moest immers niet gewerkt worden. Alle cafés en herbergen in Poperinge centrum zaten vol. Er werden veel pintjes getapt, gedronken en in onze stad viel dikwijls het woord 'gezopen'. De geesten werden beneveld en het liep op veel plaatsen uit de hand met alle gevolgen van dien. Veel gekrakeel, slaande ruzie, vechtpartijen, messentrekkerijen en dan sloeg de vlam in de pan. De politie werd erbij gehaald en sommigen konden hun roes uitslapen in 'den bak' op de Grote Markt van Poperinge. Ze hadden eens een dagje vrij gekregen.

Je ziet: het bloed kruip waar het niet gaan kan, is ook nog een gezegde uit de 'oude doos' ofte 'lang vervlogen tijden'. Het moet erbij gezegd: 't waren meestal 'vreemde plukkers' die over de schreef gingen.

Op maandagmorgen, in veel hommelhoven, waren de 'blauwe ogen' legio. Een mens kan maar 't verstand gebruiken die hij heeft meegekregen.

Het tafereel herhaalde zich ieder weekend zolang de pluk duurde; laat ons zeggen, een drietal keer. Dan was het meer dan tijd dat de hoppepluk voorbij was.

De dagen vlogen voorbij, 't einde van de maand september 1941 kwam in zicht. De plukperiode was bijna voorbij. 's Avonds moest onze Leuvens stoof worden aangestoken, de zomer was zo goed als verleden tijd, de herfst kwam eraan, de bladeren vielen van de bomen en de wind stak een tandje bij.

We hadden het allemaal wel gehaald, de mensen waren moe en snakten naar het einde en ook een beetje naar hun... centjes!

De laatste ranken werden afgestoken en ook 't laatste 'knopte' ofte 'belletje' werd afgeritst. Aan alles komt een einde, alleen 't veurende' bleef nog recht en zoals ieder jaar, werd het door alle handplukkers samen aangepakt en in een, twee, drie viel het doek over 't hoppejaar 1941. Eind goed, al goed, zegt men in Poperinge.

Het werd even helemaal stil in 't hommelhof, een zucht van verlichting en iemand van 't gezelschap begon zowaar te zingen: 'Als wij de schoenen tatsen om naar de pluk te gaan...' Iedereen zong mee, want ze kenden de tekst vanbuiten... en nu wordt gefeest!

Gerard Lebbe trakteerde in dat zeer zware oorlogsjaar van 1941 op een natje en een droogje, driewerf 'hoera, hoera, hoera'!

Dit slotfeestje heeft in Poperingse hoppekringen een heel eigenaardige naam, waar velen die niet in Poperinge geboren zijn, zich aan mispakken, namelijk 'de hommelpap'. Vanwaar die naam, mag Joost weten, want het heeft helemaal niets met 'pap' te maken; 't schijnt al vele eeuwen mee te gaan. Ik weet het niet en kan er geen zinnig antwoord op geven.

Een dag later moest iedereen nog een terugkomen om in klinkende munt te worden uitbetaald voor het geleverde zware werk gedurende de maand september 1941.

In 1954 kwam er aan de handpluk een definitief einde. Een spijtige zaak als je het mij vraagt!

Om deze passage over de hoppepluk af te sluiten wil ik het nog even hebben over de houding van België, regering en minister van onderwijs in het bijzonder, na de oorlog.

Na de grote vakantie startten de lessen in alle scholen in ons land op 1 september. Alleen in Poperinge was er hoppepluk. Negentig procent van de Poperingse bevolking nam deel aan de pluk. In die jaren gingen de kinderen naar de hoppepluk en niet naar school. Het inkomen was toen belangrijker voor de mensen. Spijtig, als u het mij vraagt; onderwijs is enorm belangrijk, maar zo dachten mensen niet.

In Poperinge waren alleen de kinderen van de 'hoge burgerij' op school te vinden; een zeer kleine minderheid. De lessen gingen gewoon door en de meesten, ook ikzelf, begonnen met meer dan veertien dagen vertraging. Er was geen herhaling van de lessen en je moest op eigen krachten proberen aansluiting te vinden. Gelukkig ben ikzelf erin geslaagd. Studeren was voor de meesten bijzaak, op veertienjarige ouderdom gingen ze al uit werken. Ik weet het wel, de ouders waren ook schuldig voor de toekomst van hun kinderen, maar de wetgever had ten minste ook een beetje rekening kunnen houden met deze uitzonderlijke toestand. Hebben ze nooit gedaan want Poperinge was een ver-van-mijn-bedshow.

Dit wilde ik toch nog even kwijt!!

Gebruik van het luchtruim tijdens de Tweede Wereldoorlog

De evolutie der tijden is door niemand tegen te houden. Vliegtuigen werden door knappe geesten ontworpen; afstanden konden boven onze hoofden overwonnen worden. Een stap vooruit voor de mensheid, zeker en vast, maar tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het luchtruim door alle partijen misbruikt en geschonden, met alle gevolgen van dien: het zaaide dood en vernieling overal ter wereld.

Ook onze kontreien deelden al snel van de brokken.

We hadden het zien aankomen toen ene Adolf Hitler in de jaren dertig van de vorige eeuw zijn duivelse krachten ontbond in nazi-Duitsland.

Hij won de verkiezingen en kwam aan de macht. Het begon met de Jodenvervolging in Duitsland.

Polen was een van de eerste landen in Europa die het moesten ontgelden en werd met vliegtuigen en tanks aangevallen; bommen en granaten vielen langs alle kanten.

Op 10 mei 1940 was ook België aan de beurt; om 3 uur in de morgen werd ons de oorlog verklaard.

Enkele dagen eerder scheerden Duitse verkenningsvliegtuigen over onze huizen en die daverden op hun grondvesten.

Luchtgevechten bleven niet lang uit en ook ons luchtruim werd geschonden. Dit hadden we nog nooit meegemaakt. We gingen het snel aan den lijve ondervinden.

Voor de maand mei 1940 ten einde was, hadden Duitse stuka's al enkele ladingen brisantbommen op onze stad Poperinge laten neervallen. Die snerpande geluiden gingen door merg en been, ik hoor het nog altijd!

Er vielen vele doden en gekwetsten onder de bevolking en ook enorme schade aan infrastructuur. Nieuwe vormen van oorlog voeren, vanuit de lucht.

Het was nog maar begonnen, het luchtruim zou nog vele malen geschonden worden met modernere tuigen.

In 1943 werd door de Duitse ingenieur Wernher von Braun raketsystemen ontwikkeld: telegeleide projectielen, en ze kregen de namen V1 en V2. Het duurde niet lang voor we deze raketten boven onze hoofden zagen voorbijvliegen. Ze waren gericht op belangrijke doelwitten in grote steden en havengebieden. In ons land was Antwerpen zwaar getroffen. Londen als hoofdstad van Engeland kreeg het ook zwaar te verduren. Via 'lanceerbasisen' en 'vliegtuigen' werden ze afgevuurd.

Soms waren die tuigen ontregeld en kwamen terecht op plaatsen waarvoor ze niet bedoeld waren, zoals die keer boven mijn eigen hoofd nabij d'Hoge Reke in mijn Poperinge.

De grootste lanceerbasis werd ontworpen in het dorp Eperlecques, Pas-de-Calais, nabij de haven van Duinkerke in Noord-Frankrijk, minder dan veertig kilometer van Poperinge verwijderd.

De grootste bunker die er tijdens de Tweede Wereldoorlog werd gebouwd, kreeg de naam 'Blokhaus von Eperlecques'. Om de lezer te dienen zal ik deze mastodont even uit de doeken doen, met al zijn nare gevolgen van dien.

Dit Blokhaus had verschillende doeleinden. Allereerst was het de bedoeling om een 'fabriek' te bouwen van 'vloeibare zuurstof'! Ingenieur von Braun was zijn tijd blijkbaar ver vooruit! Een tweede

doelstelling, op het dak van de bunker een lanceerinstallatie aanmaken om V2-raketten op Engeland af te vuren.

De geallieerde legers wisten er aanvankelijk niets van en in alle stilte werkten de Duitsers aan de ontwikkeling van deze verschrikkelijke moordtuigen; een volledig nieuwe aanvalstactiek in het luchtruim.

Een geluk met een ongeluk, ingenieur Wernher von Braun was pas in 1943 op dit op dit idee gekomen; rijkelijk laat natuurlijk!

Er stond ons nog het een en ander te wachten als je het vandaag beziet.

Gelukkig hebben de geallieerde troepen tijdig ingegrepen of het was een enorm fiasco geworden.

Om dit reusachtig Blockhaus te bouwen, waren er zeer vele voorbereidingen nodig, zoals allerhande materialen aanbrengen: zand, water, cement, enz., enz. en vooral zeer vele arbeidskrachten. Zo'n zesduizend krijgsgevangenen uit verschillende landen werden naar Eperlecques gedeporteerd en moesten er dag en nacht slavenarbeid verrichten, want het moest vooruitgaan, er was geen tijd te verliezen.

Onder de gevangenen ook vele jonge landgenoten, werkweigeraars en anderen, die werden opgepakt. Om er maar een te noemen: Raymond Delange, broer van mijn moeder; dit verhaaltje heb ik al beschreven. Raymond Delanghe kon op 16 augustus 1943 op miraculeuze wijze ontsnappen uit dit Blokhaus.

Dit moet in die oorlogsjaren een ontzaglijk bouwswerf geweest zijn, zonder einde, van ijzer en staal.

Elf dagen na de ontsnapping van mijn oom, Raymond, uit Eperlecques werd dit Blockhaus door geallieerde vliegtuigen in alle hevigheid gebombardeerd; ze lieten er niet minder dan 368 duizend kilogram aan bommen vallen! Het gestel gaf geen krimp, 't was gemaakt van staal en betonnen stellingen. Menselijke slachtoffers daarentegen waren niet te tellen, ze vielen als hagelstenen; het werd hun grafstede.

Ze konden nooit meer verwijderd worden en het werd dan ook hun laatste rustplaats.

Het luchtruim in Eperlecques werd zwaar geschonden met zeer veel menselijke slachtoffers tot gevolg. Een ware schande voor het mensenras.

Het is een dodenmonument in de ware betekenis van het woord; 't is een bloedbad geweest, eigenlijk is het noch min noch meer een 'kerkhof'.

Al die slachtoffers mogen nooit vergeten worden en 'ten eeuwige dage' geëerd worden.

Je ziet, oorlogen zijn nóóit goed te praten. Van dit Blockhaus mocht er nooit sprake geweest zijn, maar het stond er wel en om duizend redenen moest het verdwijnen, maar ondertussen waren al die jonge mensen slachtoffer geworden.

God hebbe hun ziel.

Door het bombarderen en saboteren van de geallieerde legers is het wereldbekende Blockhaus van Eperlecques nooit operationeel geweest. Het afvuren van de geleide V2-bommen heeft nooit plaatsgevonden.

Een uitspraak van Winston Churchill na de oorlog: 'Indien de lanceerbasis in Eperlecques tijdig in functie was getreden dan was de "invasie in Normandië" ofte "D-Day" er op 6 juni 1944 nooit gekomen.'

De vliegende bom van het type V2 bereikte een hoogte van 85 kilometer en had een snelheid van 6500 kilometer per uur!

Ik heb vele jaren geleden het Blockhaus van Eperlecques bezocht. Er was een rondleiding in het Frans. Wie de taal niet verstond was eraan voor de moeite. Er waren twee autobussen met Nederlanders die geen jota Frans verstonden. Ik heb mij dan maar opgeofferd om de vertaling te doen en gelukkig dat ze waren. Wat ik na dit bezoek wel kon zeggen: het had een diepe indruk op iedereen, ook op mij, nagelaten.

Je kan het Blockhaus in Eperlecques op vandaag nog steeds bezoeken. De rondleidingen gebeuren nu in verschillende talen, een goede zaak.

Voor iemand die het Blockhaus op vandaag wil bezoeken volgt hier het adres:

Eperlecques
Pas de Calais 62
(entre Calais et Saint-Omer)
France

In bijlage enkele foto's met de nodige uitleg.

Herinneringsmonument opgericht in het jaar 1966 door de bewoners van de gemeente Eperlecques. Door de vele bombardementen in 1943 en 1944 door de geallieerde legers waren ook alle huizen van de gemeente Eperlecques vernietigd. Dit monument werd opgericht ter nagedachtenis van de vele slachtoffers die er dood vonden.

Herinneringsmonument opgericht in het jaar 1966 door
de bewoners van de gemeente Eperlecques.
Door de vele bombardementen in 1943 en 1944 door de
geallieerde legers waren ook alle huizen van de gemeente
Eperlecques vernietigd.

Dit monument werd opgericht ter nagedachtenis van de
vele slachtoffers die er de dood vonden.

Ingang en dus eveneens poort tot toegang tot het Blockhaus in Eperlecques. De grootste bunker ooit tijdens de Tweede Wereldoorlog. Lanceerbasis voor V2-raketten; vooral richting Engeland. Het werd echter nooit in gebruik genomen. Op 27 augustus 1943 werd het Blockhaus zwaar beschadigd door een geallieerde bommenregen.

530 630

Ingang en dus entrance poort tot toegang tot het
"Blockhaus" in Eperlecques.
De grootste bunker ooit gebouwd tijdens de Tweede
Wereldoorlog.
Lanceerbasis voor V2 raketten; vooral richting Engeland.
Het werd echter nooit in gebruik genomen.
Op 27 augustus 1943 werd het 'Blockhaus' zwaar beschadigd
door een geallieerde bommenregen.

Een luchtfoto van het Blockhaus in Eperlecques. Deze enorme betonmassa beslaat een oppervlakte van meer dan een hectare en is gelegen in het bos van de gemeente. Opmerking: in het jaar 1945, na de oorlog, werden bommen van het type 'tallboy' die elk tien ton wogen, opgegooid. Het roerde van geen vin! Ze hebben het maar zo gelaten!

531 631
Een luchtfoto van het 'Blockhaus' in Eperlecques.
Deze enorme betonmassa beslaat een oppervlakte
van meer dan een hectare en is gelegen in het bos van
de gemeente.
Opmerking: in het jaar 1945, na de oorlog, werden
bommen van het type 'tallboy', die elk tien ton wogen,
opgegooid. Het roerde van geen vin! Ze hebben het maar
zo gelaten!

Foto vanaf de zuidelijke kant gezien. Wat een betonmassa!

90 meter lang.

22 meter hoog.

50 meter breed.

80 meter diep.

Voor dit gedeelte alleen werd er 130.000 ton cement gebruikt en 40.000 ton staal! Dit gedeelte van het Blockhaus zou een fabriek worden om vloeibare zuurstof te maken.

Stel je maar voor, dit was 1943! Een idee van ingenieur von Braun, de rechterhand van Hitler!

Het is deze von Braun die na de oorlog voor de Amerikanen enorme diensten heeft bewezen om naar de maan te kunnen vliegen.

582 632

Foto van de zuidelijke kant gezien. Wat een betonmassa!

90 meter lang.

22 meter hoog.

50 meter breedte.

80 meter diepte.

Voor dit gedeelte alleen, werd er '130.000 ton' cement gebruikt en '40.000 ton' staal!

Dit gedeelte van het 'Blockhaus' zou een 'fabriek' worden om 'Kocibarel' muurstof te maken.

Stel je maar eens voor, dit was 1943!

Een idee van ingenieur van Broun, de rechterhand van Hitler!

Het is deze 'van Broun' die na de oorlog voor de Amerikanen enorme diensten heeft bewezen om maar de 'maai' te kunnen krijgen.

573 633

Deze foto toont u de bovenkant van het Blockhaus.

Op dit platform ging men de V2-raketten naar Engeland sturen. Vanaf deze plaats in Eperlecques zou het een koud kunstje geweest zijn om het zuiden van Engeland plat te leggen.

Door de sabotage en bombardementen is deze operatie nooit werkelijkheid geworden.

• Gelukkig maar!

Deze foto toont u de bovenkant van het Blockhaus. Op dit platform ging men de V2-raketten naar Engeland sturen. Vanaf deze plaats in Eperlecques zou het een koud kunstje geweest zijn om het

zuiden van Engeland plat te leggen. Door de sabotage en bombardementen is deze operatie nooit werkelijkheid geworden.

Gelukkig maar!

Het 'kruis' is het symbool van de calvarietocht van de meer dan zesduizend krijgsgevangenen en gedeporteerde jonge mensen uit België en tien andere landen, die er de dood vonden in het concentratiekamp van Watten-Eperlecques bij het oprichten van dit ongelooflijke Blockhaus.

534 634

Het 'kruis' is het symbool van de calvarietocht van de meer dan zesduizend krijgsgevangenen en gedeporteerde jonge mensen uit België en tien andere landen, die er de dood vonden in het concentratiekamp van 'Watten - Eperlecques' bij het oprichten van dit ongelooflijke 'Blockhaus'.

Dit is het symbolische beeld waar zeer vele slachtoffers begraven liggen en er hun laatste rustplaats vonden. De restanten van dit Blockhaus zijn de laatste getuigen van dit vreselijk onrecht! In Eperlecques worden deze helden nog ieder dag gehuldigd en in ere gehouden.

535 635

Dit is het symbolische beeld waar zeer vele slachtoffers begraven liggen en er hun laatste rustplaats vonden.

De restanten van dit 'Blockhaus' zijn de laatste getuigen van dit vreselijk onrecht!
In Eperlecques worden deze helden nog iedere dag gehuldigd en in ere gehouden.

De Tweede Wereldoorlog was helemaal niet meer te vergelijken met vroegere tijden waar er sprake was van 'pek en veren', armworstelingen, brandstapels en ook nog 'vierendelen. Onze laatste herinneringen gaan terug naar Wereldoorlog I, van 1914 tot 1918. Toen werd ons luchtruim nog niet geschonden. De veldslagen gebeurden op de grond, zoals in de streek rond Ieper en aan de boorden van de IJzer in de modder en veel ongedierte, ratten en muizen. Man tegen man, met bajonet op het geweer en dies meer. Geen vliegtuigen met bommen en granaten, maar wel kanonnen en obussen die dood en vernieling zaaiden en oneindig veel onschuldige jonge slachtoffers maakten.

Oorlogen zijn dus van alle tijden, maar ze groeien met de dag, naarmate de tijden vorderen; waar moet dat eindigen?

Het zit gewoon in de 'genen' en de 'geesten' van mensen zonder 'geweten' en 'verantwoordelijkheidszin'.

De ontsporing van onze oorlog sloeg toe in mei 1940 in het hoofd van ene Adolf Hitler, gesteund door tal van mensen en zijn nazipartij in Duitsland.

Deze maal gebeurden veel zaken in het luchtruim boven onze hoofden, waarbij vliegtuigen en raketten een grote rol werden toebedeeld. Voor het eerst in de menselijke geschiedenis werd de ruimte boven onze hoofden als 'speelplaats' aangewend; met alle gevolgen van dien.

Het luchtruim boven Poperinge werd ook niet vergeten. Het begon al twee dagen voor 10 mei 1940. Duitse verkenningsvliegtuigen scheerden laag over onze huizen; ze daverden op hun grondvesten.

Je ziet, de evolutie is gewoon niet tegen te houden.

Die eerste jaren van de oorlog werden we regelmatig getrakteerd met een bommenregen. In het luchtruim gebeurde altijd iets; was 't ene niet, 't was 't andere. We werden het zowaar gewoon.

Vanaf 1943 zagen we voor de eerste maal telegeleide raketten V1 en V2 boven onze hoofden voorbijvliegen; enorme bommen met staartvlam, grotendeel in de richting van de Noordzee, naar Londen, de hoofdstad van Engeland. De Duitse ingenieur Wernher von Braun was de uitvinder van deze tuigen. Onze geallieerde troepen keken hun ogen uit en wisten niet wat ze zagen! Daar konden ze niet tegenop.

In 1943 was ik nog een kind van amper zeven jaar en verstond van de hele zaak geen jota. Deze begrippen gingen toen mijn verstand te boven.

Het was juli 1943, zomers warm en bovendien vakantietijd en mijn eerst jaar in 't college had ik zonder problemen doorgekomen. Geen reden om mij zorgen te maken; 't was genieten geblazen. Ik speelde gewoon buiten op straat met enkele andere kinderen uit mijn onmiddellijke omgeving, we waren de koning te rijk.

Het was rond tien uur in de morgen, geen verkeer op straat, auto's waren er in die oorlogsjaren weinig of niet te zien, alleen nu en dan een paardengespan dat de stilte onderbrak en mensen die voorbijliepen met een strooien hoed op hun kop ter bescherming van de warme zonnestralen. Alles peis en vree, geen wolkje aan de lucht, 't kon niet stiller zijn.

Tot plots de oorverdovende stilte boven onze hoofden werd geschonden door twee vliegtuigjes die wij in de volksmond 'jagertjes' ofte spitfires noemden. Het luchtruim werd geschonden en er ontstond een gevecht in regel. Je moest dat gezien hebben! Iedereen op straat keek dit schouwspel met open mond aan en we waren bewust van de gevaren, want ze mitrailleurden op elkaar en de kogels moesten toch ergens terechtkomen! Duidelijk herkenbaar; 't ging om een Engels en een Duits

toestelletje. Ze cirkelden om elkaar heen. Een gevecht op leven en dood, met ware doodsverachting. Ik vergaapte mij aan het spektakel, nog nooit gezien of meegemaakt. Het bleef maar duren, minutenlang bekogelden ze elkaar, er bleek maar geen einde aan te komen en wat iedereen vermoedde, gebeurde: uit de staart van het Engelse vliegertje steeg een rookpluim ten hemel; hij was geraakt en sneller dan je kan neerschrijven dook het toestelletje naar beneden en in een ultieme draaibeweging zag je nog net de piloot met valscherms het toestel verlaten. Hoop en al enkele kilometers van d'Hoge Reke vandaan.

Er volgde meteen een oorverdovende knal gevolgd door een zwarte rookkolom die ten hemel steeg. Van de Engelse piloot en het Duitse toestelletje, geen spoor te bekennen. Iedereen daarheen, ze kwamen van overal, de mensen die het luchtgevecht hadden gadeslagen. Het moet ergens in de Werfstraat zijn, hoorde ik de mensen zeggen. Van de Werfstraat had ik nog nooit gehoord, maar dat kon mij niet schelen en ik volgde de vele toeschouwers gedwee. Mijn moeder kon me even gestolen worden, 't was sterker dan mijzelf, dit zou ik in mijn verder leven nooit meer meemaken, dacht de zevenjarige Norbert! Moeder wist van toeten of van blazen en dacht waarschijnlijk haar zoontje veilig op straat; niets was minder war, natuurlijk, want hij liep recht naar Duitse soldaten toe.

Ik liep dus met de massa mee; van de Krombekerstraat voorbij d'Hoge Reke en wat verder links de huidige Diepemeerstraat, voorbij de Duinkerkestraat tot aan de Werfstraat een paar honderd meter verderop. Ik kwam in een zee van volk terecht. Wat een schouwspel speelde daar voor mijn ogen af? Tientallen gewapende Duitse soldaten met geweer in de aanslag. Ik wrong me tussen de massa kijkers tot helemaal vooraan. Een rij Duitse militairen had de weg afgesloten; tot hier en geen meter verder mochten we gaan. Ik kon de soldaten zelfs aanraken, maar durfde niet. Toekijken mocht blijikbaar.

Op de linkerkant van de weg zag ik een relatief klein hofstedeke staan met wat stallen en die stonden in brand; 't vliegertje was met zijn neus er dwars doorheen geboord, enkel het staartstuk stak erbovenuit. Een brandje van niemendal en een uitdovende rookkolom was nog goed zichtbaar.

Volgens de omstaanders was een zekere Koy Top de eigenaar van het pand, een zwakzinnige man blijikbaar. Hij liep er radeloos bij en wist blijikbaar niet wat gedaan. De Duitse soldaten hadden het blijikbaar ook in de smiezen en lieten de man aan zijn lot over.

Plots verscheen ook de Engelse piloot op het toneel, de Duitse soldaten hadden hem levend, zonder een schram, in hun handen gekregen. Ten aanschouwe van iedereen werd hij geboeid weggeleid; ik keek met verbazing en open mond toe. Was dit nu een 'held' van de oorlog? Van de Duitse vliegenier geen spoor te bekennen.

De vele toeschouwers werden aangemaand de baan vrij te maken en te vertrekken; ik hoor het bevel nu nog helder in mij hoofd: 'Raus, raus, raus, raus', klonk het, hevig in mijn beide oren!

Het spektakel doofde uit zoals het brandje!

Inbinden was de boodschap, allemaal naar huis.

Nagenoeg iedereen begon te vertrekken en daar stond ik dan, moederziel alleen, ik was het spoor naar d'Hoge Reke bijster! De schrik sloeg mij om het hart en ik begon zowel te wenen.

Hoe moet ik nu thuisgeraken? Ik had toen al een grote mond en kon het meestal goed uitleggen, maar daarmee was ook alles gezegd.

Mijn moeder had ondertussen ook lont geroken en hoorde of zag haar zoontje Norbert niet meer. Ze was in alle staten, kwaad maar ook ongerust. Je weet immers nooit, 't was ook nog oorlog.

Die tijden zijn natuurlijk niet te vergelijken met deze van vandaag; op geen enkel vlak bovendien.

Ik herinner mij die dag alsof het gisteren was en heb er niet de minste spijt het te hebben meegemaakt, ik kan het zelfs nog verder vertellen.

Toen lachte het geluk mij even toe. Een jonge twintiger met zijn fiets zag mij daar wenend staan en sprak mij aan: 'Manneke, hoe is uw naam en waar woont u?' Ik antwoordde spontaan, kort en bondig: 'Mijnheer, mijn naam is Norbert Verroye en mijn moeder is de dochter van schoenmaker en toneelspeler Achille Delanghe, uit d'Hoge Reke.' Hij wist blijkbaar meteen genoeg en liet mij plaatsnemen op de buis van zijn fiets en... vijf minuten later was Norbert bij moeder thuis. Oef!!

Het weerzien met mijn moeder was aangrijpend en heeft veel zweet en tranen gekost. Eind goed, al goed, zou je denken, maar er volgt nog een apotheose!

Na mijn werkuren in de toenmalige Kredietbank in Poperinge ging ik nog even langs in mijn stamcafé 'a l'Espérance' op de Grote Markt ter stede. Even ontspannen van het vele geld kon geen kwaad.

We spreken van een dag in de maand augustus 1990.

Bijna vijftig jaar na het gebeuren van een luchtgevecht tussen twee vliegtuigjes boven d'Hoge Reke in Poperinge tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Tussen 'pot en pint' wordt er gesproken over de oorlogsjaren; elk vertelt zijn wedervaren van lang vervlogen tijden.

Je weet hoe het gaat bij cafépraat: soms wordt er een 'schopje' bovenop gedaan. Er wordt over van alles en nog wat gepalaverd.

Plots gooit een wat oudere man een 'keitje in een kikkerpoel' met een verhaaltje over een luchtgevecht van twee vliegtuigjes boven Poperinge.

Ik luister gespannen mee, de man is zowat vijftien jaar ouder dan ikzelf. Alles klopt tot op de draad met mijn verhaal en eindigt met de woorden: 'Toen heb ik met mijn fiets een wenend kind naar huis gebracht in d'Hoge Reke, maar nooit geweten wie die kleine jongen was.' Ik viel bijna van mijn stoel en hoorde het in Keulen donderen, zoals men zet. Zijn verhaal ging namelijk over mij!

Ik kon mijn oren niet geloven; bijna vijftig jaar na dato! Toen heb ik het hem koudweg gezegd dat het manneke met de traantjes in zijn ogen, Norbert was.

De tranen sprongen opnieuw, maar nu, in ons beider ogen. Wat een toeval, zeg... en weet je wat, toeval bestaat niet!

We kenden elkaar nochtans al lang, maar 't is nooit ter sprake gekomen; het feitje van die luchtruimschending was uit onze gedachten verdwenen en per toeval tevoorschijn gekomen. Die dag in 'd'Espérance' hebben we nog een paar pintjes gedronken en vele oorlogsherinneringen bovengehaald; ze hebben gesmaakt, die pintjes en het deed deugd aan ons hart.

Je ziet, zelfs oorlogsherinneringen brengen mensen dicht bij elkaar, vooral door het feit dat je ze zelf hebt meegemaakt en 't was niet altijd om te lachen hoor!

Bij deze gelegenheid zou ik dan ook nog willen zeggen: Mensen, hou van elkaar, want ruzie maken heeft geen enkele zin voor de korte tijd die ons is toegemeten op deze aarde. Leef en laat je niet leven!

Ondertussen is deze vriend al niet meer onder ons en zit hij nu vanuit de andere kant op ons toe te kijken, en wie weet, mee te luisteren?

Ik wil zijn naam niet prijsgeven, 't heeft geen enkele zin nu hij niet meer onder ons is op deze wereld.

Nog een laatste prangend verhaal in Poperinge ten jare 1944.

De oorlog was in de zomer van 1944 nog steeds niet voorbij. Er waren wel al tekenen aan de wand dat het waarschijnlijk niet al te lang meer zou duren; 't konden ook geruchten zijn. Op straat deden vele verhalen de ronde, zonder enig concreet bewijs evenwel; 't waren toen nog andere tijden dan vandaag. Er was alleen maar de radio beschikbaar.

Op 6 juni 1944 was er natuurlijk de grote doorbraak geweest. De geallieerde troepen waren geland op het strand van Normandië, ergens in Frankrijk. Maar ja, dit was nog ver van Poperinge; we moesten ons nog geen illusies maken. Dus, het leven van alle dagen ging gewoon verder.

's Nachts hoorden we wel, onafgebroken, uren en uren aan een stuk, hoog, zeer hoog in de lucht, oneindig veel vliegtuigen van geallieerde troepen beladen met bommen in de richting van Duitsland over ons land vliegen om er dood en vernieling te zaaien. De mensen, overal te lande, zaten met de bibber op het lijf te bidden want er moest er maar eens eentje van de tuigen uit het luchtruim vallen; op onze kop. De schade en ook slachtoffers zou niet te overzien zijn.

Deze 'treinen' in de lucht hebben vele, zeer vele, dagen en nachten in beslag genomen. Ik heb nooit gehoord dat er ooit een zou zijn die bij ons is neergevallen. God zij gedankt!

Wij, de kinderen, trokken ons dat allemaal niet aan en genoten van de vakantie en het mooie weer.

Je ziet, er kwam maar geen einde aan de schending van ons luchtruim, het nam zelfs in alle hevigheid toe.

Een dagje afwisseling in ons kinderleven was mooi meegenomen. Ik kreeg van mijn moeder de toelating om samen met een buurjongen een bezoekje te brengen bij zijn tante Maria, een zuster van zijn moeder. Wij waren beiden acht jaar oud en ver van onze deur was het niet, namelijk in de Ieperstraat, juist voorbij onze Grote Markt van Poperinge; laat ons zeggen, een kleine kilometer wandelen.

Maria hield er een goed bekend 'volkscafé' open op de hoek van de Ieperstraat en de Professor Dewulfstraat met de wondermooie naam 'In De Drie Koningen'; dit café bestaat vandaag niet meer.

Een prachtig en ruim ontspanningsoord uit de goede oude tijd van voor en tijdens de oorlogsjaren, waar menig pint werd getapt en gedronken, een kaartje werd gelegd en ook 'schunnige' moppen werden verteld; 't was bovendien een 'trapje op' om erbinnen te geraken.

We vertrokken samen om 13u30 op een woensdagnamiddag, een boogscheut van 't café 'In De Drie Koningen'. Twee achtjarigen op cafébezoek bij tante Maria.

Zoals bijna altijd in de oorlogsjaren, weinig of geen volk op straat, hoogstens een pelotonneke marcherende Duitse Wehrmachtsoldaten.

Het was rustig en stil bij ons vertrek in de Krombkestraat, alleen onderbroken door een kraaiende haan; waar niemand in die tijden bezwaar tegen maakte!?

Onze moeder wuifden ons na en via de Pottestraat, Gasthuisstraat en Grote Markt, arriveerden we in de Ieperstraat, waar tante Maria ons stond op te wachten aan haar café 'In De Drie Koningen'.

Het was nog niet eens 14 uur en we mochten blijven tot 17 uur; zo was afgesproken met onze moeders.

Wat een luxe, we hadden 't café voor ons alleen; 't was immers gesloten op woensdagnamiddag. We mochten genieten van de, 'pietjesbak', speelkaarten, draaiorgel en dies meer. We konden bovendien tateren met de papegaai, die hield ons gezelschap in zijn kooi. De vogel was reuze content iemand te zien, 't was als een open boek; vloeken en tieren als geen ander, schunnige woordenschat had hij ook onder de knie; allemaal aangeleerd door de cafébezoekers. Het mooiste dat ze hem aangeleerd hadden tijdens die oorlogsjaren: 'Heil Hitler' en dan wapperde de vogel met z'n vlerken! Je moest dat gezien hebben! Hoe ze hem dat hebben geleerd is voor mij een raadsel gebleven. Gelukkig was het dat maar, want soms waren ook Duitse soldaten in 't café die hun dorst kwamen lessen. We amuseerden ons rot... tot plots de stilte op straat werd onderbroken door de 'sirène' op 't stadhuis. Het betekende... 'vliegeralarm'! Onheilspellend!

Dat 'op- en neergaand' toontje, kenden we maar al te goed! Het was niet de eerste maal dat we dit hoorden, de schrik sloeg om ons hart; 't was precies 15 uur!

In minder dan geen tijd zaten we allemaal in de schuilkelder, achter de toog van 't café; cafébazin Maria, de papegaai, mijn vriendje en natuurlijk ook mijzelf.

Het was eigenlijk de bierkelder, maar het deed ook dienst als schuilkelder tegen kogelregen, bommen en granaten.

Mensen, wat een akelig gevoel! Wat stond er ons te wachten? Hemeltergend stil! We waren allemaal bang in onze kelder, we sloten dicht bij elkaar aan, het schreien stond dichterbij dan het lachen en geloof het of niet, de papegaai zweeg als vermoord. Maria beefde als een riet; 't was even bang afwachten en wachten duurt lang. De stilte voor de storm? Het geloei van de sirène stopte en niet lang daarna een zwaar vliegergeluid in de verte die plots juist boven onze hoofden klonk, gevolgd door het gefluit van een vallende bom. Was die voor ons bestemd? We dachten ons einde nabij; een oorverdovende slag, dichtbij, maar we leefden blijkbaar nog?

't Café 'In De Drie Koningen' daverde op haar grondvesten en was blijkbaar niet geraakt? Maar schudde door elkaar!

De bom moest in de onmiddellijke omgeving gevallen en ontploft zijn; zouden er nog volgen? We beefden over gans ons lichaam!

Ik voel het vandaag nog als ik eraan denk. De dood was zeker dichtbij geweest. Het werd zowaar helemaal stil. Geen vliegtuigen en dus ook geen bommen meer. Wat betekende dit nu allemaal? Het bleef nog een tijdje ijzig stil. Wat moesten we in godsnaam doen? Ook op straat was niets te horen. Nog even wachten, dacht Maria. Het duurde een eeuwigheid. Tot ons aller opluchting werd 't alarm zowaar afgeblazen; die sirèneklinken kenden we ook vanbuiten. Nu mochten we met stellige zekerheid onze schuilplaats verlaten. We hadden alvast geen schram opgelopen. We gingen met zijn allen even buiten peilen op straat waar die 'ene' bom was terechtgekomen en hoe groot de schade ze had veroorzaakt. Een paar burens staarden in de richting van de Deken de Bolaan, op een paar honderd meter van ons vandaan. Een dikke zwarte rookkolom steeg ten hemel op. Naar even later bleek, was het woonhuis van de familie Wyckaert zwaar getroffen en helemaal vernield; een voltreffer zowaar. De bewoners zaten samen in een schuilkelder en een dochtertje had het niet overleefd, ze werd ter plaatse gedood. Voor 't zelfde geld was het ons overkomen.

Het arme kind ligt op 't oude kerkhof in dezelfde straat begraven; 't geluk zat haar niet mee.

God hebben haar ziel, voor mensen zoals ik, die geloven in een leven na de dood.

Een jong leven naar de vaantjes, een ganse familie in rouw, voor wie of voor wat; er was geen enkele aanleiding toe.

Voor ons viel het al bij al nog mee; onze namiddag was wel om zeep, ons uitstapje werd prompt afgesloten en ook de papegaai kon ons gestolen worden. Te veel is te veel, op een namiddag voor kinderen van niet eens acht jaar oud. We zijn meteen naar huis gegaan.

Onze moeders hadden ook de sirène, het vliegtuig en de vallende bom gehoord. Ze waren gelukkig en blij ons levend terug te zien; in die tijden was het voor ons niet mogelijk om eens te telefoneren en inlichtingen in te winnen.

Ons luchtruim werd nog vele malen geschonden voor de oorlog in mei 1945 ten einde kwam.

Tot slot van dit echt gebeurd verhaaltje; na de oorlog deden geruchten de ronde dat een Engelse bommenwerper op zijn terugweg van Duitsland, alvorens het kanaal over te steken naar zijn thuisbasis in Engeland, nog vlug even van een laatste bom wilde verlost geraken en deze dan maar liet vallen boven Poperinge, met alle gevolgen van dien voor het dochttertje van de familie Wyckaert als enig echt slachtoffer.

Ik heb het alvast nooit met zekerheid geweten. Het kunnen ook gewone oorlogspraatjes geweest zijn.

Mijn verhaaltje klopt in ieder geval!

Er kwam licht in de duisternis

In de maand mei 1944 was de Tweede Wereldoorlog al vier jaar aan de gang. Jaren van ellende en miserie op allerlei vlakken. In de eerste plaats voor jonge kinderen van mijn slag. Het heeft mijn ganse leven achtervolgd. Ik ben een klein manneke gebleven en heb veel gezondheidsproblemen gekregen.

Eind mei 1944 deden er plots allerlei geruchten de ronde in Poperinge en ook op school was het klankenbord niet te stoppen. Ik was toen bijna acht jaar, luisterde aandachtig mee en zette mijn oren wijd open.

De geallieerde troepen zouden zich klaarmaken om de Duitsers in Europa de genadeslag toe te brengen, werd gezegd. Als achtjarige ging dergelijke uitspraak mijn kinderverstand te boven.

De inwoners van Poperinge dachten er het hunne van en weinigen die deze uitspraak toen echt geloofden, maar ja, waar rook is, is er vuur, wordt wel eens gezegd; je kunt nooit weten?

Je kon het op dat ogenblik aan niet merken, de V1-raketten vlogen nog altijd boven onze hoofden naar Londen en omgeving in Engeland. Misschien toch een 'klein lichtje in de duisternis', dacht ik als achtjarige.

Op 1 juni 1944 deed een zeer eigenaardig berichtje de ronde in onze stad en ik kon er geen touw aan vastknopen; het klonk als een vogel...

De meest ingewikkelde maritieme operatie van de Tweede Wereldoorlog wordt in gang gezet! De aanval op bezet Europa wordt voorbereid en krijgt de naam 'Overlord'. Niemand in Poperinge die er een jota van begreep! Dit was natuurlijk een militaire uitdrukking.

Zuid-Engeland was inderdaad een reusachtig legerkamp geworden met zo'n drie miljoen militairen van elf verschillende nationaliteiten.

D-Day kwam in zicht!

De eerste junidagen van 1944 was het in gans Europa zeer slecht weer. Er kon niet gestart worden met 'Overlord'! Er moest even gewacht worden. De 'leiders' van die organisatie werden 'pathfinders' genoemd. Ondertussen werden de horloges op elkaar afgesteld. De luchtlandingstroepen zouden de invasie openen.

De Duitse legers waren wel op de hoogte dat de geallieerde invasie voor de deur stond, maar ze wisten niet precies waar; 't was wel aftellen geblazen! Er was geen ontkomen aan...

Op 6 juni 1944 gaven de 'pathfinders' het startsein. 'Overlord' kon beginnen, D-Day! De eerste parachutisten werden gedropt en begonnen te landen en de landingsboten volgden onmiddellijk.

De 'slag van Normandië' was begonnen! Een onvoorstelbare krachtenexplosie!

De Duitsers waren toch verrast en aarzelden op zowat elk niveau!

Het was zeer vroeg in de morgen toen de aanval op de Duitse stellingen begon en Adolf Hitler lag nog te slapen; moesten ze hem nu wakker maken midden in de nacht?

De paniek bij de Duitse troepen overheerste. Ze weigerden te geloven dat de definitieve strijd begonnen was.

Langs de geallieerde kant heerste natuurlijk een geest van groot vertrouwen, want zonder dat element dienst een leger de strijd niet aan te gaan, predikt men bij de generaals van élk leger!

Stel je maar eens voor; je bent soldaat op zo'n landingsboot, als de 'kleppen' naar omlaag worden gelaten. Als je het strand moet opstormen, recht in een regen van kogels en granaten, met de dood voor uw ogen en achter u een vijandige zee en vóór u een gewelddadige dood...? Soldaatje spelen, voorwaar geen lacheding! Voor niemand niet!

Ze worden 'allemaal' zomaar het vuur ingejaagd. Langs de ene kant om Adolf Hitler te behagen en langs de andere kant om Adolf Hitler terug naar Duitsland te verjagen!

Je ziet, ze worden allemaal gewoon het vuur ingejaagd, de sukkelaars, voor enkele 'onnozelaars' te behagen. Ondertussen is uw liedje uitgezongen! Je lot, zeggen ze dan; je zijt er vet mee!

Het is altijd zo geweest; 't is God geklaagd.

6 juni 1944, belangrijke datum van de Tweede Wereldoorlog; Overlord en D-Day; er kwam licht in de jarenlange duisternis. Precies drie maanden later, 6 september 1944, de mooiste dag van de oorlog voor alle Poperingenaren: Poolse tanksoldaten joegen de laatste Duitse bezetters de stad uit. Dit heb ik met eigen ogen zien gebeuren in de omgeving van de Grote Markt van mijn geboorteplaats, Poperinge; juist acht jaar oud geworden.

Wat ik van die dag el onthouden heb; leven en dood liggen dicht bij elkaar.

Wie heeft er dan geluk? Een vraag die ik in mijn reeds lange leven aan veel mensen heb gesteld. Sta er even bij stil, zou ik als filosoof durven zeggen.

Is het 'leven' als zodanig wel allemaal de moeite waard, de geschiedenis van de mens spreekt boekdelen. De vele godsdiensten, met veel verschillende meningen over nu en later mogen we ook niet vergeten; 't is godgeklaagd.

Dit even terzijde.

Voor we verdergaan wil ik nog even een 'lichtje' laten vallen over een paar zaken die zich afspeelden tijdens de oorlogsjaren in Poperinge en die voor de mensen van toen de wenkbrauwen deden fronsen, namelijk... het 'fabriekje van Poperinge' en 't kasteeltje van Brutsaerts'.

't Fabriekje van Poperinge

Gelegen nabij 't station van Poperinge, in de huidige Nijverheidsstraat. Voor de oorlog begon, was het al lange tijd een leegstaand pand, zonder enige betekenis, maar wel door iedere Poperingenaar gekend.

Eind mei, begin juni 1940, kwam de Duitse bezetter op de proppen en werd het leegstaand pand door het bezettingsleger in beslag genomen. In de kortste keren werd dit pand door de Duitse overheid omgetoverd tot een heuse fabriek en niemand van de Poperingse bevolking wist precies wat er vervaardigd werd. Het had iets met radio's te maken, werd gefluisterd. De bevolking was wantrouwig; terecht of ten onrechte, je weet hoe mensen zijn.

Mijn eigen vader heeft er vele oorlogsjaren gewerkt als timmerman-meubelmaker en hij heeft er nooit abnormale zaken waargenomen. In ieder geval werd er, voor die tijd, hoogtechnologische apparatuur gemaakt zoals radio's, radio-onderdelen, radar en zaken die met duikboten te maken hadden. Te ingewikkeld voor simpele mensen van Poperinge. Het bleek hooggeschoold Duits personeel te zijn. Soit, vele Poperingenaren dachten dat het met de Duitse 'Kriegsmarine' te maken had. Wat hadden die in Poperinge te zoeken, zou je denken? Het leidde naar 't kasteeltje van Brutsaerts in de leperstraat van Poperinge.

Ons verhaal brengt ons dus naar het overbekende, **'kasteeltje van Dr. Brutsaerts'**.

Het kasteeltje was gelegen op het einde van de Ieperstraat in Poperinge, op minder dan tweehonderd meter van het fabriekje van Poperinge. Volgens vele Poperingenaren was dit geen toeval, ze hadden zeker 'iets' met elkaar te maken.

Op vandaag is er van 't kasteeltje niets meer te bekennen, nu staat er een prachtige nieuwbouw. Het is een pand, eigendom, van de zusters van het Onze-Lieve-Vrouwgasthuis Poperinge, Ieperstraat 134.

Tijdens die oorlogsjaren deed 't kasteeltje dienst als logement voor de soldaten van de Kriegsmarine en ook als communicatiecentrum ofte telefooncentrale. Daar verbleven ook vrouwelijke Duitse militairen! Die luisterden naar de naam 'Blitzmädel'.

Er was met stellige zekerheid een verband met 't fabriekje, aangezien op 1 september 1944 beide gebouwen op hetzelfde ogenblik door de Duitsers de lucht werd ingeblazen!! Wat een knal! Met eigen oren gehoord!

Mijn vader was wel zijn dagelijks werk kwijt. Dit deerde hem niet, want op 6 september 1944 waren we ze voor immer en altijd kwijt, die moffen.

Die ontploffing was goed te horen, maar werd door niemand van Poperinge gezien!

Een bankcollega die in die dagen als kind in de Ieperstraat woonde, vertelde mij vele jaren na de feiten volgende anekdote.

Op de dag dat 't fabriekje van Poperinge en 't kasteeltje van Brutsaerts, 1 september 1944, in brand werden gestoken, woonde ik als kind bij mijn ouders in de Ieperstraat in Poperinge. De Duitse overheid kwam bij mijn ouders langs en vertelde hun wat er die avond zou plaatsvinden, namelijk dat beide gebouwen zouden worden opgeblazen en met de grond gelijk worden gebracht. Er moesten door hen enkele zaken in acht worden genomen. Allereerst, geen ruchtbaarheid geven aan de zaak in kwestie. Het was vervolgens ten strengste verboden om toe te kijken, ook niet door ramen en vensters.

Over de ganse lengte van de Ieperstraat, langs beide kanten, stonden op enkele meters van elkaar, Duitse soldaten opgesteld met geladen geweer in de aanslag. Wie het toch zou aandurven om toe te kijken mocht stante pede worden neergeknald! Hun geweren waren op de woonhuizen gericht! Niemand uit de straat die het bevel in de wind sloeg, natuurlijk! Geen mens mocht kunnen zeggen met eigen ogen gezien te hebben dat de Duitsers zelf beide gebouwen in de lucht hadden doen vliegen. Zo eindigde het bestaan van 't fabriekje en 't kasteeltje van Brutsaerts in Poperinge. Wat er aan allerlei zaken verloren is gegaan bij deze vernietiging, zal door niemand kunnen naverteld worden en zal alvast een geheim blijven. Einde van deze anekdote.

Enkele dagen later, namelijk op 6 september 1944, zijn de Duitse legereenheden met de noorderzon uit onze stad Poperinge voor altijd verdwenen.

Na D-Day, op 6 juni 1944, in het Franse Normandië, rukten de geallieerde legers onze richting uit; de Duitse troepen moesten, willen of niet, achteruit. 't Ging voor ons in Poperinge nog juist drie maanden duren.

Voorlopig was de spanning nog te snijden en de Duitse soldaten bleven zingen en marcheren tegen de sterren op; maar ze zager er vermoeid uit en hadden zakken onder hun ogen; 't waren ook maar mensen. Ook bij hen, diep vanbinnen, waren velen die oorlog meer dan moe en stinkend beu; ook zij verlangden naar vrouw en kinderen, familie en vrienden. Hitler kon hen gestolen worden. De Duitse

legereenheden moesten stappen terugzetten, inbinden en de macht stilletjesaan uit handen geven, hun liedje was bijna uitgezongen. Van alle kanten werden ze bestookt, de veer was gebroken. Voor de tweede maal in korte tijd zouden ze het onderspit ondergaan! Hadden ze nu eindelijk hun lesje begrepen?

De laatste maanden kreunde hun vaderland Duitsland onder onophoudelijk bombardementen van de geallieerde legers; loontje kwam om zijn boontje.

Als wraak voor de raids op Engeland met V1- en V2-raketten door de Duitsers in 1943 en 1944, werd op bevel van ene Winston Churchill de mooiste stad van Duitsland, met name Dresden, in maart 1945 van de kaart geveegd; zonder enige militaire reden, alleen uit vergeldingsdrang.

Dit was onder geen enkel beding goed te praten; er vielen alleen burgerslachtoffers. De waarheid heeft ook zijn rechten en moet ook gezegd worden.

Mijn oom en broer van mijn moeder, Maurice Delanghe, was als weggevoerde werkweigeraar in Dresden beland en heeft de vernietiging van deze stad meegemaakt. Als je er meer van wilt weten, lees dan zijn boek met als titel 'Mijn Tragedie van Dresden'. Het is zeker de moeite waard. Een eerste druk van zijn boek verscheen in april 1988 en een tweede in juni van hetzelfde jaar.

Eén exemplaar is in mijn bezit, maar het is met stellige zekerheid ook te vinden in de bibliotheek van Poperinge.

Na de oorlog was Maurice Delanghe de stuwende kracht in ons land van de afdeling 'weggevoerden en werkweigeraars'. Nu volgt een kort fragment uit zijn boek. Ik citeer:

... het zijn ondertussen de schepen op de Elbe die ons inlichten over naderende vliegtuigen. Groot alarm kan al een tijd niet meer gegeven worden. We zijn aangewezen op de sirenes vanuit de Elbe. Ook op 2 maart laten 406 zware bommenwerpers met bijna duizend ton brisantbommen en 140 brandbommen de rangeerterreinen van Dresden bombarderen. Het alarm van de schepen wordt slechts op het laatste nippertje gegeven en zo kunnen we bij alarm de fabriek niet meer uitvluchten.

Net als vele anderen loop ik dus de werf over en werp me ergens in een gracht en probeer mij in een gat te wringen. Het is een zonnige namiddag, die 2de maart, als het bombardement losbarst.

De munitiefabriek wordt zwaar getroffen. In het kamp vernemen we dat in Dresden lijken van onder het puin gehaald worden. De stad is herleid tot een verlaten woestenij en doordrongen van een misselijk zoete stank van onbegraven lijken. Velen zijn in kelders gesukkeld waar ze als ratten in een val stikken of langzaam doodsmoelen.

De vuurstorm over Dresden na het bombardement wordt gevolgd door stofwolken en aanhoudende regen.

Einde citaat.

Het boek moet men gelezen hebben.

Vanaf 6 juni 1944 nam de oorlog een drastische wending. Het Duitse leger was niet langer alleenheerser. Door de bundeling van hun krachten kregen de geallieerde troepen de bovenhand.

Maar, het weze gezegd; het Duitse leger van Hitler was hoegenaamd niet te onderschatten; alleen, ze namen te veel hooi op de vork in ene keer!

Na de landing op de stranden van Normandië door de geallieerden was er geen houden meer aan. Het Duitse leger moest te veel doelen verdedigen en dat was te veel gevraagd; maar ingenieur von Braun had het in zijn eentje bijna geflikt, hoor!

De geallieerden rukten stelselmatig op en kwamen snel onze richting uit. Allerhande geruchten bereikten onze oren; de ene waren, achteraf gezien, juist en andere bleken uit de lucht gegrepen. Maar dat ze eraan kwamen stond als een paal boven water!

Een tweede krachtig bewijs stond bij wijze van spreken in de sterren geschreven. Hoog boven onze hoofden en onzichtbaar voor onze ogen, hoorden we onafgebroken, dag en nacht, vliegtuigen passeren volgeladen met bommen en granaten om inwoners en infrastructuur van Duitsland te vernietigen. Het moet voor die mensen hel op aarde zijn geweest.

Duits afweergeschut was buiten hun bereik. Toch waren de mensen bij ons bang: er moest maar eens een bommenwerper naar beneden donderen.

De enige echte schuldige van deze toestand was Hitler, maar die zat vooralsnog veilig verscholen in de bunkers van Berlijn.

De Führer en zijn trawanten voelden de bui wel hangen, hoor!

Bij ons in d'Hoge Reke troeften de familieleden bij elkaar en prevelden schietgebeden opdat er geen vliegtuigen uit de lucht zouden vallen.

De tijd verstreek in uitermate grote spanning en dan vooral hoog in de lucht, buiten ons gezichtsveld.

Het einde van jarenlange bezetting leek met de dag dichterbij te komen; zou het dan toch bewaarheid worden? Er kwam inderdaad licht in de duisternis! We waren er nog niet, lang niet, maar hoop deed leven.

De tamtam op Afrikaanse wijze deed zijn werk naar behoren; het bood de burger perspectief. Op een mooie dag zouden 'tommies' voor onze neus staan!

Wat een opvallende rariteit: in de hoofden van de mensen waren de geallieerde troepen allemaal Engelsen.

Het kon niet uitblijven, de toon was gezet, aan die vuile oorlog moest dringend een einde komen! De Engelsen komen eraan, riepen ze in koor, de Poperingenaren.

Mijn vader, Gerard, werkte nog altijd voor de Duitsers in dat geheimzinnig fabriekje van Poperinge en hij voelde zich was ongemakkelijk tegenover zijn werkgever, maar ze gebaarden van krommen haas en wisten wel beter.

Hoe een dubbeltje rollen kan!

We waren ondertussen 15 augustus 1944 voorbij en... de hoppepluk kwam eraan!!

Poperinge, als stad, zat bij wijze van spreken met twee zaken opgezaald; enerzijds de oprukkende geallieerde soldaten, die elk ogenblik konden arriveren en anderzijds de hoppepluk die onverbiddelijk de eerste maandag van de maand september moest beginnen.

Er was aan beiden geen ontkomen aan. De zenuwen stonden bij alle Poperingenaren op hoogspanning; wie zou het halen? Er werden zelfs weddenschappen aangegaan.

Op 20 augustus 1944 vertelden de 'betweters' van de stad dat de 'tommies' met hun tanks op minder dan honderd kilometer van Poperinge verwijderd waren. Er viel niets te bewijzen! Geruchten, ja; niet meer dan dat. Afwachten maar, we gaan het wel zien als 't zover is, zegden de blinden!

In ieder geval; 't werd 1 september '44 en 't fabriekje van Poperinge en 't kasteeltje van Brutsaerts lagen tegen de vlakte! De Duitsers wisten het wel hoe laat het was.

De spanning hield aan, 't werd maandag en ja hoor... de hoppepluk begon en er waren nog geen tommies te horen of te zien! De enen hadden hun weddenschap gewonnen en de anderen verloren.

De Poperingenaren en de vreemde hoppeplukkers trokken de hoppevelden in en deden wat ze al jaren gewoon waren te doen... 'hoppebellen plukken'!

In het centrum van Poperinge was er vooralsnog geen mens, geen soldaat, geen tank en ook geen kat te zien!

Gods natuur hield geen rekening met oorlogstoestanden!

De mensen plukten wel, maar de sfeer was anders dan andere jaren in de hoppevelden. Het ging alleen maar over tanks, tommies, echte koffie en Duitse soldaten die ze gingen verjagen.

De automatismen van 't plukken was er nog en niet te stoppen, maar de gedachten waren ver weg; een vreemde bedoening!

Het werd zowaar 6 september 1944!! 'D-Day' voor Poperinge en al zijn inwoners. We werden van het 'juk' van meer dan vier jaar bezetting en onderdrukking bevrijd. Wie het niet heeft meegemaakt, weet niet wat dit betekent. Ik wens het alvast niemand toe! 6 september 1944 blijft vastgeankerd in mijn geheugen.

Ik stond als achtjarig manneke op en rond de Grote Markt van Poperinge; tussen een zee van joelende en overgelukkige mensen, tanks en Poolse soldaten zover het oog reiken kon en tal van gebeurtenissen erbovenop.

Ik zal die dag zo goed als mogelijk trachten te beschrijven; daar gaan we.

Zes september '44, een dag zoals alle andere zeker? Plukdag! Als achtjarige om 5 uur uit de veren. Pyjama uit en werkkleren aan, een wasbeurt, een paar boterhammen met warme melk. Even later met moeder en twee broers de deur uit. Om 6 uur vielen al de eerste hoppebellen in onze plukkersmand. Iedereen was present!

Vreemd genoeg, er hing spanning in de lucht en hoppeboer Gerard Lebbe was er, uitzonderlijk, ook al vroeg bij. Het hele gedoe verliep anders dan we gewoon waren.

Er werd ook nog nagepraat over die vreemde affaire van 't fabriekje en 't kasteeltje van Brutsaerts. Niemand had op dat ogenblik enig vermoeden wat er ons vandaag nog te wachten stond.

In ieder geval een mooie zomerdag lag in het verschiet, zoals meestal in de maand september. Het getater onder de plukkers liep eigenaardig genoeg hoof op en de hopperanken werden meer en meer bijzaak; zo was de pluk nog nooit geweest.

Het moet zo ongeveer 7 uur geweest zijn; een hels vliegtuiglawaai kwam onze richting uit en seconden later scheerden jachtvliegtuigen rakelings over ons hoppeveld en... mitrailleurden! Maar op wat? Wij hoorden de kogels ritselen tussen de hopperanken! Iedereen was het noorden kwijt en bang. Achteraf hebben we vernomen dat de kogelregen op vluchtende Duitse soldateneenheden was nabij het station van Poperinge.

De hoppeplukkers waren in rep en roer en er werd niet veel meer geplukt, de meesten hadden gewoon geen goesting meer. Wij, 't is te zeggen, mijn moeder, broer Georges en ikzelf, deden nog even verder met plukken; geen vliegtuigen meer te zien of te horen en we waren nu eenmaal in 't hoppeveld.

De zenuwen stonden wel op springen en niemand wist er raad mee. Er werd meer rondgekeken dan geplukt.

Om 9 uur stipt werden we toch voorzien van een tasje erzatskoffie door boer Gerard Lebbe om de gemoederen wat te kalmeren en 't lukte nog ook; tijdelijk!

Het hek was helemaal van de dam toen omstreeks 10 uur een man, mij volledig onbekend, het hoppeveld kwam opgelopen en met luide stem verkondigde, voor allen die het horen wilden: 'De tommies zijn zojuist, met hun tanks, de grenspost van Abele overgestoken en rukken op in de richting van de Grote Markt in Poperinge!'

Het klonk als muziek in onze oren!! De hoppeplukkers begonnen zowaar te wenen! Tranen van vreugde, natuurlijk; 't was voor velen simpelweg met moeite te vatten. Een gejuich van jewelste steeg in de lucht. De ban was gebroken. Niemand was nog in toom te houden. De pluk viel helemaal stil! Aan gevaar dachten de mensen niet meer.

De hoppepluk was, tenminste voor vandaag, bijzaak geworden.

Hoppeboer Gerard Lebbe moest berusten en zag ook in dat hij zijn plukkers niet meer kon overtuigen om althans vandaag nog verder te plukken.

Hij smeekte zijn mensen om morgenvroeg de pluk te hervatten. Halsoverkop verliet iedereen zijn 'stek' en riep de boer na: 'Tot morgen, Gerard!'

Op zo'n dag even de riem aflaten is een noodzakelijk kwaad! Voor geen 'goud' ter wereld wil een mens dit missen, 't zijn droomtoestanden voor iemand die de oorlog heeft meegemaakt.

Dus, alle hoppeplukkers, uit alle hommelhoven, van onze stad Poperinge, trokken richting de Grote Markt, oorlog of geen oorlog; ze waren zich van geen enkel kwaad bewust!

In de omgeving van de markt was het te doen, dachten ze terecht. Dergelijke zaken beleef je maar een keer in uw ganse leven, neem dat maar van mij aan en 'anarchie' voor 1 dag moet je er maar bij nemen.

6 september 1944 is voor mij, als achtjarig kind nota bene, buitengewoon leerzaam geweest in tal van zaken voor de rest van mijn leven.

De tamtam deed zijn werk op alle fronten, met als gevolg een zee van volk op alle Poperingse wegen, je kwam gewoon ogen te kort.

Een uitgelaten benden mensen, mannen, vrouwen en ook kinderen zoals ikzelf er een was. Dat het er zeer gevaarlijk kan aan toegaan, gingen we het seffens wel zelf aan den lijve ondervinden en concreet meemaken. Onvoorstelbaar voor een zeer jonge en onervaren 'geest' zoals ik er toen een was!

Taferelen die je niet voor mogelijk houdt, ongecontroleerde toestanden en dus, a priori gevaarlijk!

Onze moeder, Marie-Louise Delanghe, mijn oudste broer Georges, toen dertien jaar en ikzelf, acht jaar oud, volgden gewoon de bende plukkers van hoppeboer Gerard Lebbe, nagewuifd door zijn dochters Monique en Simonne.

Van het 'Klokhof' op de Krombeekseweg, ging het richting de Grote Markt en we liepen onze eigen woonplaats in de Krombekestraat, nabij d'Hoge Reke, gewoon voorbij.

De 'euforie' haalde de bovenhand op de 'rede' en et 'verstand'! De 'hysterie' was sterker dan de opgekropte emoties.

We beseften niet eens dat we in onze 'sjofele' plukkerskledij naar het centrum van onze stad Poperinge liepen.

Waanzinnige toestanden, eigenlijk, geen 'knop' aan vast te knopen en met geen woorden te beschrijven; te daas om dood te doen, waar was het verstand van al die... mensen?

De Duitsers en hun trawanten probeerden alsnog weg te geraken; sommigen hadden om de een of andere reden te laat lont geroken en zaten in de val, weggeraken zonder kleerscheuren te maken was uiterst moeilijk geworden.

Wij waren ondertussen aan het einde van de Pottestraat verzeild geraakt en onze groep plukkers van Gerard Lebbe spatte uiteen in alle richtingen; elk ging zijn eigen weg.

Onze moeder, broer Georges en ikzelf, kregen zicht op de Gasthuisstraat; zover onze ogen reiken konden, rechts richting Abele en links, Grote Markt, zagen we een kolonne tanks staan; 't bleken Poolse soldaten te zijn, waar kwamen die in godsnaam vandaan?

We bleven even staan aan het overbekende 'Talbot House' met zijn eigen geschiedenis uit Wereldoorlog I; nog niet zo lang geleden.

Mooie jonge vrouwen overhandigden bloemen aan de Poolse soldaten en enkele werden op de tanks getild en overvloedig gekust; de gelegenheid maakt de dief, wordt ook wel eens gezegd. Je kon ze naar mijn oordeel geen ongelijk geven; die soldaten snakten ook naar genegenheid en wat liefdesuitingen. Je moest er niets achter zoeken, 't waren alleen tekenen van vreugde en geluk. Mooi om te zien, zelfs voor een kind van acht jaar.

Plots en onverwachts vielen er geweeerschoten!

Wat was er gebeurd? Ik zag het met eigen ogen! Een jonge Duitse soldaat liep tussen de tanks door, stak de straat over en liep de Pottestraat in; er werd door Poolse soldaten op hem geschoten, hij werd niet geraakt, maar de glazen voordeur van de toenmalige muziekwinkel Delbaere vloog aan diggelen, amper enkele eters van mij, mijn broer en mijn moeder vandaan. Paniek en weglopen om zelfbehoud was de enige mogelijkheid. Het was de eerste kennismaking met een oorlogsdaad vandaag! 't Was niet de laatste! 't Was oplette geblazen, blijkbaar.

In de muziekwinkel Delbaere op de hoek van de Potte- en de Gasthuisstraat, werkte de jongste zuster van mijn moeder, Godelieve Delanghe als kinderoppas.

De Poolse soldaten waren blijkbaar meer gewoon en tilden er blijkbaar niet veel aan en lieten de Duitse soldaat gewoon lopen; via een veldwegel halfweg de Pottestraat kon hij ontkomen, de jonge sukkelaar.

Op vandaag loopt daar de Klimopstraat.

Die gevluchte Duitse soldaat via de Pottestraat op 6 september 1944 was na de oorlog een anekdote waard; luister maar.

Bij zijn vlucht voor de Poolse soldaten, droeg hij een lange overjas en om te ontkomen aan de geweeerschoten moest een prikkeldraad worden overgestoken en in zijn haast moest de Duitse zijn

lange jas achterlaten om zijn hachje te redden en veilig weg te komen. Dit speelde in de kaart van de toenmalige eigenaar en landbouwer, Georges Debandt, want die vond het achtergelaten kledingstuk 's anderendaags onbeschadigd terug en de lange jas paste hem wonderwel; hij heeft hem nog vele jaren gedragen bij het uitvoeren van zijn landbouwbedrijvigheid, om maar te zeggen hoe een dubbeltje rollen kan.

Dit gezegd zijnde, gaan we terug naar 6 september '44.

Met onze moeder, Marie-Louise en mijn oudste broer, Georges, vervolgden we onze weg richting de Grote Markt; we waren een beetje gekomen van die eerste beslommingen; samen met een meute Poperingenaren. Je kon bij manier van spreken op de koppen lopen. Iedereen was nog altijd uitzinnig van vreugde en geluk, er was precies iets van onze schouder gevallen nu de Duitsers het hazenpad hadden gekozen.

Nog enkele meters te gaan en we bereikten de Grote Markt. Wat een gedoe! Er gebeurde van alles, we gaven onze ogen de kost, nooit meegemaakt!

Veel volk, een getater van jewelste, tanks en Poolse soldaten, taferelen met jonge vrouwen, Duitse soldaten met armen omhoog die zich overgaven en voor 't café 'à l'Espérance' op een camion moesten stoppen, 't hield maar niet op en ik wist niet meer waar eerst kijken. Ik genoot met volle teugen als achtjarige knaap.

Plots vielen onze ogen op een Duitse tank in de Vlamingstraat Enkele Duitse soldaten kropen halsoverkop uit hun tank en gaven zich over aan de Polen, armen in de lucht; de overmacht was veel te groot. Iedereen keek toe, wat een gedoe! Het was precies een filmgebeuren! De Duitse soldaten die zich juist hadden overgegeven, verdwenen uit beeld en opeens... groot tumult in de Vlamingstraat en er vielen gewerschoten en er brak zo te zien paniek uit bij de vele toeschouwers! Mijn moeder, broer, ikzelf en nog andere Poperingenaren liepen de apotheek Notredaeme binnen op de Grote Markt (vandaag Ameloot) o ons te beschermen tegen eventuele kogelregen. Dit had niemand zien aankomen; ze beseften niet eens dat het volop oorlog was en dus zeer gevaarlijk!

Na een korte, eeuwig lijkende periode, konden we de apotheek Notredaeme verlaten. Wat was er dan gebeurd in de Vlamingstraat? Dit heb ik van horen zeggen, maar 't zal wel juist zijn. Luister maar.

Een gekende en bekende Poperingenaar zou een jonge Duitse soldaat die zich, armen in de lucht, wilde overgeven aan de Polen, een schop onder zijn kont verkocht hebben. De Duitser liet prompt zijn armen zakken, hoe zou je zelf zijn, en de Pool dacht dat hij naar een wapen greep en de gevolgen waren verschrikkelijk en niet meer te herstellen... De Duitser werd gedood.

Ik zou het niet op mijn geweten willen hebben! Die Duitser was ook iemands kind, iemand zoon. Die stomme oorlog toch! Oorlogen zijn altijd verschrikkelijk oneerlijk.

Wij konden er niets aan doen en zetten onze weg gewoon verder alsof er niets gebeurd was. In de voormiddag was er in de buurt van de Grote Markt nog veel stof tot nadenken over alles en nog wat; ik zag ook enkele Duitse soldaten opgepakt worden. Voor die kerels was de oorlog zo goed als afgelopen; nog enkele maanden in een of ander strafdorp en dan terug naar de 'heimat' van weleer. Zij zouden hun oorlogsjaren nog kunnen navertellen. Voor die 'sukkelaar' van de Vlamingstraat was het helaas te laat!

Op de middag van die rare zesde september '44 had ik al 'stof' genoeg tot nadenken, maar 't was lang nog niet gedaan; weet je!

Mijn moeder en mijn oudste broer had ik om de een of andere reden uit het oog verloren en stond er plots helemaal alleen voor als achtjarige. Hoe eigenaardig het ook mag klinken, een zinnig antwoord heb ik nooit gekregen en ik ben als 't ware in een 'zwart gat' terechtgekomen; die kant van de zaak zal een raadsel blijven, maar wat er die namiddag gebeurd is, staat zo klaar als een klontje in mijn geheugen afgebeeld! Dus, we gaan eraan beginnen!

Omstreeks dertien uur die zesde september '44 stond ik met zeer veel andere mensen voor het stadhuis van Poperinge; geen spoor te bekennen van mijn moeder en boer Georges.

Opeen wordt een man voor de ogen van iedereen van de trappen van het stadhuis geschopt en geslagen; het blijkt om een collaborateur te gaan.

Die man was mijn onbekend; ik was nog een kind, een manneke van acht jaar. Zes september 1944 was niet alleen de dag van onze bevrijding, maar ook een dag van anarchie. Met andere woorden, geen wet, geen orde, geen tucht. Alleen 't volk aan de macht! Dat heb ik nooit vergeten.

Het gewone volkje en enkele 'oproerkraaiers' deelden de lakens uit. Seffens zal u er alles over weten.

Toen heb ik als amper achtjarige knaap zeer veel bijgeleerd over het doen en laten van mensen op de planeet aarde. Velen hebben mij, als mens, teleurgesteld voor de rest van mijn toegemeten dagen.

Dit kon gewoon niet door de beugel, 't leek eerder op een zootje ongeregeld; er klopte iets niet. 't Was namelijk.... Anarchie! Dat woord kende ik toen nog niet, 't werd later in mijn schooltijd duidelijk.

Het gepeupel deed wat ze niet laten kon; 't was niet om aan te zien. Mijn haren rezen te berge. Hoe laag een mens kan vallen, wist ik toen nog niet en weet je wat, we zijn nu vijfenzeventig jaar later en er is nog niets veranderd!

Het moet van mijn hart; wij zijn dwaze schepselen! De handelingen die ik op zes september 1944 van mensen gezien heb, waren met geen woorden te beschrijven, ik walg er vandaag nog van.

Ik heb toen een mooie les gekregen in fatsoen, moraal, mensenkennis en ook geschiedenis; in minder dan een dag!

In de voormiddag, een 'moord' op een jonge Duitse soldaat in de Vlamingstraat en in de namiddag, een anderen kant van de mens, een 'anarchist'.

Daar gaan we.

Omstreeks 13u30, nabij 't stadhuis van Poperinge, trekken een twintigtal personen mijn aandacht. Ze waren zeer luidruchtig en sommigen hadden een stof ofte knuppel in de hand. Ze schreeuwden de menigte toe en vroegen om hen seffens te willen volgen. Wat was daar de bedoeling van, vroeg ik mij af.

Ze kregen alvast veel aandacht van het publiek, de mensen waren, zo te zien, zeer benieuwd! Ze waren immers al van 's morgensvroeg als een bende uitgelaten jonge leeuwen. De dag kon al niet meer stuk.

Eerlijk toegegeven; ik was als achtjarige jonge snaak ook wel benieuwd wat ze in hun 'mars' hadden en ik keek vanop ruime afstand gespannen toe; dát had ik nog nooit meegemaakt

De aandacht van al de rest, tanks en soldaten, verslapte even.

Die mannen vormden duidelijk één groep en onder de leiding van een wat oudere man. Ze droegen alvast geen wapens, maar wat zou de bedoeling van die stokken en knuppels zijn?

Er werd omstreeks 14 uur verzamelen geblazen nabij het stadhuis van Poperinge en ze leken vertrekkensklaar.

Ik kende die mensen niet, maar aan hun taaltje te horen kwamen ze nagenoeg allemaal uit onze kontreien.

Het waren duidelijk mensen met een jarenlange opgekropte woede in hun blik, om tal van redenen waarschijnlijk en dat kon ik nog enigszins begrijpen, maar zo te zien waren ze met wraakgevoelens begaan en dat stond mij niet aan en leek eerder gevaarlijk en ze hadden zichzelf niet in de hand. Over de schreef, mag je, mijns inziens, als mens nooit gaan en dat waren ze wel van plan; je kon het van hun gezicht aflezen!

We zouden in de kortste keren met de gevolgen geconfronteerd worden!

Een grote massa volk stond klaar om die kerels te volgen. Samen met enkele kinderen van mijn ouderdom bleven we op relatief veilige afstand toekijken.

Een gespannen sfeertje in ieder geval.

Het ogenblik was blijkbaar aangebroken; op een teken van een wat oudere man zette de groep zich langzaam maar zelfzeker in beweging richting de leperstraat en 't volk volgde. Wij, de kinderen, sloten ook aan, maar op een veilige afstand... niemand wist precies wat er ging gebeuren.

Het leek voor mij, als achtjarige, alvast een gevaarlijk spel te worden; ik voelde mij wat ongemakkelijk en dacht, waar zou mijn moeder nu zijn?

De woede van die mensen kon niet meer getemperd worden, leek mij. Echte en vermeende collaborateurs moesten het ontgelden voorspelde ik als kind.

Nog geen minuut later sneuvelden de eerste winkelruiten. Ik zag het niet gebeuren maar hoorde het duidelijk. Die stokken, weet je wel! Kleedjes en rokjes werden op straat gegooid. Toen wij, de kinderen, passeerden zagen we het allemaal en keken er met open ogen verschrikt aan. De eerste daad van anarchie was gesteld! Dat vergeet ik nooit! Het was nog maar pas begonnen! Het volk had de macht gegrepen! De hoera-kreten van de massa voor mij liet niet lang op zich wachten.

Winkelvitruines sneuvelden aan de lopende band, goederen werden vernietigd en belandden gewoon op straat. Anarchie.

Deuren en vensters kapotgeslagen; anarchie. Privépersonen geschopt en geslagen, hakenkruisen op gevels van woningen geschilderd en eigendommen vernietigd; anarchie. Ten huize de zaakvoerder van een honingkoekbedrijf, waar de Duitsers hun brood bakten, vloog het geld van de bovenste verdieping naar beneden en het werd gretig opgeraapt; anarchie.

Het café 'In De Drie Koningen', waar ik het een en ander had beleefd, werd, God zij gedankt, niet aangeraakt. Ik volgde de bende vanop afstand en zag alles gebeuren. Ik had geen tijd om aan mijn moeder te denken, noch aan de Duitsers, noch aan de Polen, noch aan Gerard Lebbe, noch aan zijn hoppevelden, noch aan de oorlog, want die was ook nog lang niet gedaan. Zo ging het nog een tijd verder, traag maar gestaag. Geen dienaars van de 'wet' te horen, ofwel durfden ze niet ingrijpen. Wat een hoerenboel!

Kon dit dan niemand tegenhouden?

Op het einde van de Ieperstraat, voor men aan 't station was, sloegen ze rechtsaf naar de Nieuwstraat, daar waren geen winkels meer, slechts enkele woningen maar ook nog het mooie café van 'Blocs'! Daar moesten ze zijn!

Ik had deze keer 'lont' geroken en hield me ver van het toneel; stenen vlogen door de ruiten en er werd deze keer ook brandgesticht, de vlammen sloegen in het rond; met zeer veel schade tot gevolg. Anarchie!

Misdadig!

Dan terug naar de Ieperseweg en langs de Bruggestraat en de Guido Gezellenstraat naar 't centrum van de stad.

Overal waar ze dachten dat er collaborateurs woonden, werd schade aangericht, anarchie.

In de Guido Gezellenstraat werd de kledingwinkel van de familie Gerber aangepakt; mensen, je moest dat gezien hebben, alles werd kort en klein geslagen, aan flarden gescheurd en op straat geworpen. In een woord... schandalig! Wat een verkwisting. Mijn hart bloedt als ik eraan terugdenk. Anarchie ten top. En 't was nog niet gedaan. In enkele uren hadden ze er een 'zootje' van gemaakt.

Nu dachten ze nog even de Veurnestraat aan te pakken, maar daar liep het spaak! Luister maar. Ze gingen nu even de winkel Truant in de vlammen doen opgaan. Maar een overbuur van de heer Truant was de hele heisa 'strontbeu', zoals men in Poperinge pleegt te zeggen en hij zou daar een stokje voor steken.

De heer P. stelde zich prompt voor de bende op. De onruststokers verwachtten deze houding van de heer P. niet, te meer die man bekendstond een aanhanger van hen te zijn. Revolver in de hand, schoot hij een paar keer in de lucht. Ze hadden het meteen begrepen. Het werd zowaar helemaal stil in de Veurnestraat en ze deden een paar stappen achteruit.

Ook 't gepeupel was perplex geslagen. Eindelijk iemand die het aandurfde om voor recht en orde op te komen! Een held in mijn kinderoogen.

Hij dreigde met luide stem handelend op te treden. Iemand die ook maar een vinger durfde uit te steken naar de winkel van Truant, zou hij stante pede neerknallen en hij bracht zijn geladen revolver in de aanslag.

Daar moet je moed voor hebben! Ze kenden hem allemaal zeer goed en wisten maar al te goed dat hij daad bij het woord zou voegen en dat hij het niet bij woorden zou laten. Hun vuurtje doofde onmiddellijk uit en met de staart tussen de benen dropen ze af; 't was genoeg geweest die namiddag van 6 september '44!

Een dappere man uit de Veurnestraat was kordaat opgetreden, zo moesten er meer zijn, naar mijn inzicht als kind, nota bene!

Hij had het tenminste aangedurfd, 'paal en perk' aan de anarchie te stellen in Poperinge. Waar waren al die helden die verantwoordelijk waren voor dergelijke daden? Een echt gebeurd verhaaltje, hoor! Om nooit te vergeten, als je 't zelf hebt meegemaakt!!

6 september 1944 kan ik gewoon nooit vergeten; 't is sterker dan mezelf!

Na zovele jaren nog altijd niet verteerd; die daden van anarchie waren er te veel aan; ze mochten nooit gebeurd zijn. Dergelijke zaken zijn nooit te rechtvaardigen, onder geen enkel beding, want ze

hebben met mensenrechten te maken; zelfs als je achteraf 'schuldig' bent bevonden door een 'rechtcollege'. De wet is de wet in een democratie!

Hoe ik die zesde september '44 thuis ben geraakt zal altijd een 'zwart gat' in mijn geheugen blijven. Ik die alles van mijn leven heb onthouden, ben dat en dat alleen vergeten. Ik kan het niet uitleggen.

Van mijn moeder heb ik nooit een duidelijk antwoord te horen gekregen en nochtans, met de hand op mijn hart, kan ik beamen; onze moeder was gans haar leven een plichtsbewuste vrouw voor haar kroost.

Soit;

op 7 september 1944, om 6u30 's morgens zaten we, alle plukkers, terug op onze plukstoel in 't hommelhof van Gerard Lebbe. Er moest over veel zaken nagekaart worden. Van die Duitsers waren we wel verlost; maar de oorlog was nog lang niet voorbij. Hoppebellen afritsen kwam nu op de eerste plaats en iedereen, ok Gerard Lebbe, liep er gelukkig en tevreden bij. Er werd wel een 'blad' omgedraaid in ons leven.

Zo zie je maar; ieders leven heeft zijn eigen 'draaiboek' en je kan het niet ontlopen! Het gebeurt zoals het gebeurt. Een goede raad; volg alles op de voet en trek er de nodige lessen uit!

Noodlanding te Poperinge

Uitgerekend op de dag dat onze stad Poperinge werd bevrijd van het 'juk' van jarenlange bezetting door de Duitse legereenheden, deed een Amerikaanse bommenwerper op zijn terugweg van Duitsland, een noodlanding ter stede. Zijn brandstof was opgebruikt en zijn thuisbasis, ergens in Engeland kon hij niet meer bereiken; 't was kiezen of dele, een verdrinkingsdood in het noorden of een noodlanding. De keuze was vlug gemaakt.

Het was een tweemotorig toestel van het type 'Martin Marauder B-26B', zie foto in bijlage.

Geen vliegveld in de buurt, dan maar gekozen voor een openveld; er was geen andere keuze.

Ze landden op het terrein van het, voor ons, bekende 'koorts kappelletje' 'Ons Heeres Boompje'; bij de echte Poperingenaren beter bekend onder de naam 'Onzen Heirtjes Bus'! Zo zie je maar.

Die piloten en bemanningsleden wisten over deze hele zaak van toeten of van blazen en als ze het al overleefd hebben, waarschijnlijk nooit geweten.

Het braakliggend veld was minder dan één hectare groot. Die wonderbare landing hebben ze waarschijnlijk allemaal overleefd, maar hun vliegtuig was volledig naar de knoppen en ze hebben het dus noodgedwongen achter moeten laten; geen brand en geen ontploffing. De bemanning is met de noorderzon verdwenen en ikzelf heb verder niets meer over hen vernomen.

Van de Duitsers hadden ze nochtans op 6 september '44, dag van hun noodlanding, niets meer te vrezen, maar dat konden zij uiteraard niet weten!

Nu volgt een beetje toelichting over 'Ons Heeres Boompje'. Het ligt op minder dan een kilometer van mijn woonplaats. Op deze grond staat een eeuwenoude 'kapel', waar tal van verhalen achter zitten. Het heeft naar mijn oordeel een zeer duister verleden en berust op godsvrucht maar evenzeer op bijgeloof; de 'echte' waarheid is niet te achterhalen.

Waar men gaat langs Vlaamse wegen, komt men overal kapelletjes tegen. De mensen knielen voor het kleine altaar en prevelen schietgebeden. Bij 'Ons Heeren Boompje' in Poperinge worden kledingstukken van koortspatiënten en andere zieke mensen in de haag en de bomen rond 't kapelletje gehangen; van slipjes, schoenen, zakdoeken, tot zelfs beha's. De geschiedenis van deze eeuwenoude kapel is duister; plots was er een Christusbeeld... het waait er altijd, ook al is het windstil. De kapel krijgt enorm veel bezoekers over de vloer; zelfs 's nachts!

Ieder jaar, rond Goede Vrijdag doen vele mensen uit de streek, en ook wat verder weg, een bedevaart naar deze veldkapel; lappen stof en doeken, die bij de verzorging van de zieken werden gebruikt, tooien dan de haag en 't struikgewas. Niet lachen hoor, want 't zijn geen leugens of fabeltjes.

Bij ons thuis hebben we het 'aan den lijve' ondervonden! Mijn jongste broertje, Gilbert, was in 1941 twee jaar oud en was geplaagd met hoge koorts. Onze huisdokter, de heer Jozef Vanwalleghem, werd erbij geroepen. Met de middelen van toen bleek alles nutteloos. Na enkele dagen moest dokter Vanwalleghem het opgeven, onze broer Gilbert zou naar de hemel gaan; wij waren radeloos. Toen is iemand uit de bureu gaan bidden bij het koortskapelletje en korte tijd later was de koorts bij Gilbert weg!

Wij allemaal, ook dokter Vanwalleghem, stonden voor een raadsel! Hij was genezen! Onlangs is broer Gilbert op tachtigjarige ouderdom overleden.

't Is maar dat u het weet.

Zie bijlage.

Terug naar het Amerikaans tweemotorig vliegtuig.

Zwaar beschadigd lag het op zes september 1944 te pronken in de zon bij 'Ons Heeres Boompje'!

De volgende dagen, weken en maanden heb ik er ontelbare keren in- en uitgelopen. Het was de grootste attractie voor alle kinderen uit Poperinge en omgeving.

Niemand bleek bekommerd met dit vliegtuig; ook de burgemeester en schepenen niet; 't was gewoon een speelterrein voor de Poperingse jeugd. Dank u, mijnheer de burgemeester! Tussen haakjes erbij gezegd: de burgemeester was onze huisdokter, Jozeg Vanwalleghem! Je weet wel!?

De oorlog was natuurlijk nog lang niet voorbij; dit was pas voor 30 mei 1945.

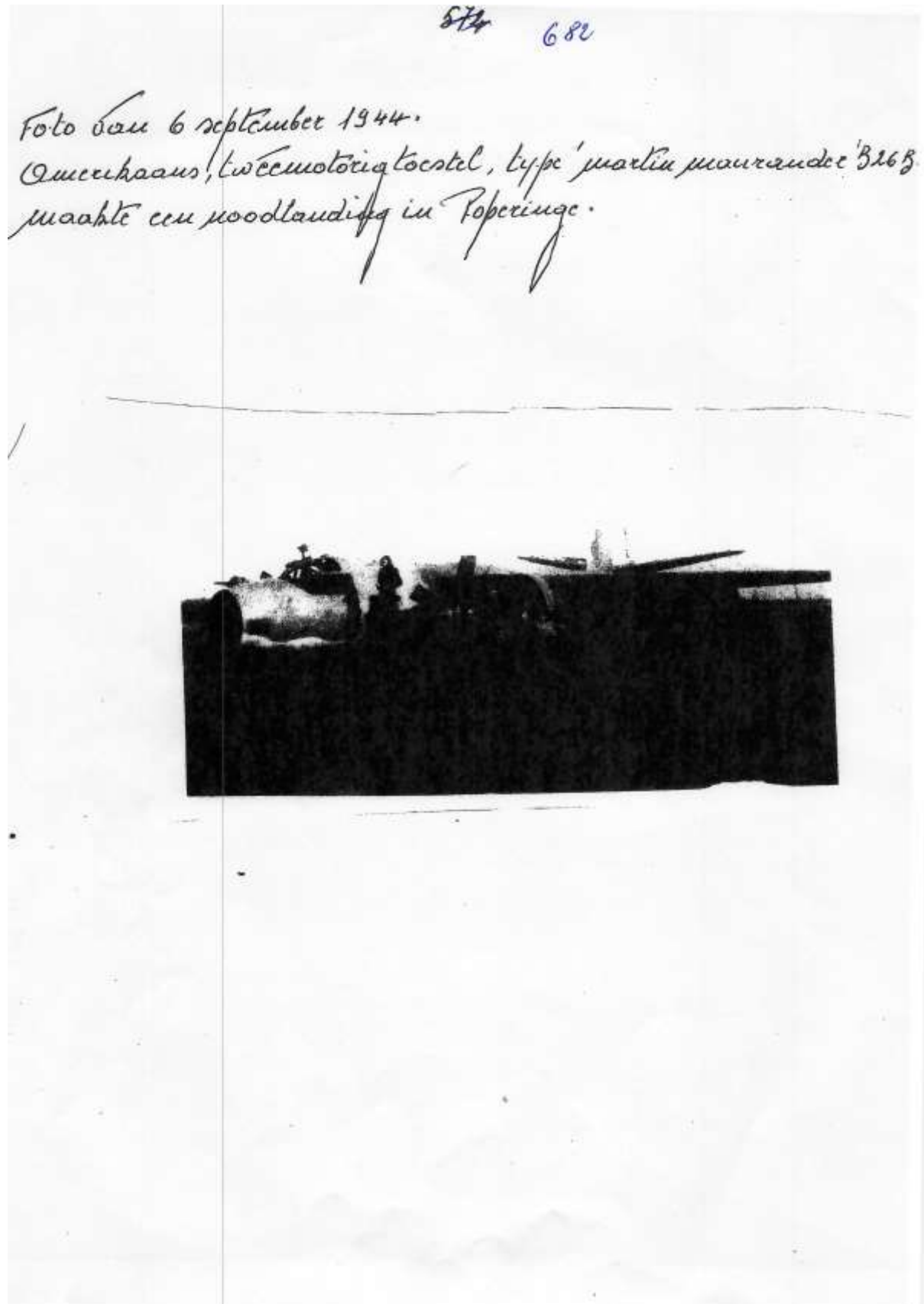
Het bleef nog altijd opletten geblazen; met die Duitsers weet je nooit!

De vliegtuigen geladen met bommen vlogen nog altijd, dag en nacht, richting Duitsland en in de andere richting V1- en V2-raketten naar Engeland; daar kwam voorlopig ook geen einde aan.

Met ene Wernher von Braun weet je maar nooit!

Foto van 6 september 1944.

Amerikaans, tweemotorig toestel, type Martin Marauder B-26B maakte een noodlanding in Poperinge.

"Ons Heeres Boompje" te Poperinge.

Het grondgebied van 'Onzen Heirtjes Bus' was voor alle kinderen van Poperinge een zegen, met of zonder 'Ons Here'.

Je mag bovendien ook niet vergeten, de 'Martin Marauder B-26' lag op 'heilige' grond, want 't was een bedevaartsoord.

Ze kwamen van dichtbij en van verre bidden en smeken om te worden verhoord. De kapel heeft een schat aan beelden, groot en klein. Eens gaan kijken als u in Poperinge langskomt kan nooit kwaad.

Zelfs in deze tijden van weinig of geen geloof, zie je jongeren op de knieën gaan voor het slagen in hun examens op school; als de nood het hoogst is, is de redding nabij! Vergeet dit niet.

De 'slunsekapel' biedt troost aan zieke mensen; door de 'doeken' die in aanraking komen met het 'beeld' bij zich te dragen brengt de kracht van het 'mirakelbeeld' genezing!

Moesten alle leden, piloten als bemanningsleden, van de noodgedwongen landing, op 6 september '44 weten ze toen terecht waren gekomen, ze zouden raar opkijken, is mijn vermoeden; op heilige grond!

De eerste dagen na de landing, 6 september '44, durfde niemand het toestel benaderen; ontploffingsgevaar, men kon nooit voorzichtig genoeg zijn.

Niemand die het waagde het toestel te betreden. Schoorvoetend kwam men dichterbij. Iedereen keek naar elkaar, niemand die het waagde. Maar zo kon het niet blijven duren. Waar bleef de eerste waaghals? Tot plots een koele kikker uit de massa kijklustigen naar voor kwam en tot actie overging. Het ijs was gebroken.

Hij stapte gezwind het vliegtuig binnen en het werd zowaar helemaal stil.

Na korte tijd kwam hij terug in beeld en stak zijn duim naar omhoog en riep: 'Geen bommen en geen munitie te zien.' Wat volgde was een ware overrompeling.

Alles wat niet te zwaar was, werd meegenomen door de anderen en wij, de kinderen, keken toe vanop korte afstand.

Na enkele dagen bleef alleen het geraamte van het toestel onaangeroerd. Dit werd de speelplaats van de kinderen; ook van mijzelf; 't was eens iets anders dan 'anarchie'!

Het was voor een achtjarige een bevreemdend gevolgen om eens in een 'echt' vliegtuig te zitten; een bommenwerper dan nog.

We hadden ze dagen, weken en maanden hoog boven onze hoofden horen voorbijvliegen zonder een glimp op te vangen. We waren bovendien bange wezels voor deze tuigen en nu zat ik er zelf in. 't Was maar een geraamte meer natuurlijk; het riep bij mij veel vraagtekens op. Je moet het eens meegemaakt hebben; in oorlogstijd, weet je wel.

Maandenlang heb ik en alle kinderen ons kunnen uitleven in een 'echt' vliegtuig, op een boogscheut van d'Hoge Reke.

We waren in de verlofperiode vele keren aanwezig. We waren thuis op het terrein van 'Ons Heeres Boompje'. Wat een belevenis voor een kind!

Weet je wat het langst weerstand bood aan mensenhanden? De vensterruitjes!

Die vensterruitjes waren gemaakt uit een glasachtig mineraal en kreeg de naam 'mica'; een vreemd woord als u het mij vraagt. Keiharde stof, half doorzichtbaar en onbreekbaar.

Een paar bekende kunstenaars maakten er in de kortste tijd prachtige 'hebbedingetjes' van, zoals kruisjes, paternosters en dies meer. Ze werden voor een habbekras aan de man gebracht; vooral aan de talrijke gelovigen die de kapel van 'Ons Heeres Boompje' bezochten. Een mooi 'souvenirtje' voor hun bezoek aan Gods kapelletje.

Het was voor die mensen een geschenk uit de hemel.

Die piloten en bemanningsleden van gevechtsvliegtuigen konden nooit op die ideeën gekomen zijn. Mijn persoonlijke dank aan die 'ontwerpers'.

Simpel, mooi, goedkoop en van grote betekenis! Je moet er maar aan denken.

Het kwaad met het goede ruilen.

Tijdens de vakantieperiodes waren de kinderen er niet weg te slaan; van 's morgens vroeg tot 's avonds laat waren we daar.

Wat een tijd voor een kind en 't kostte nog minder dan niets.

Maar 't was nog altijd oorlog, hoor!

De kinderen van vandaag leven in een andere wereld. Voor mijn part mogen ze hun computer hebben. Ik hou het bij de Amerikaanse bommenwerper nabij 'Onzen Heeres Boompje'!

6 september 1944, wat een dag was me dat!

Mooie liedjes bleven niet duren, uiteindelijk werd het wrak van het Amerikaans vliegtuig weggehaald.

Een droom was voorbij dankzij die Amerikanen.

Het Ardennenoffensief

De laatste krachtsinspanningen van het Duitse leger in ons land, speelde zich af in de Ardennen, meer bepaald in de streek St. Vith en Bastogne.

Begin december 1944 had Hitler het schier onmogelijke gepresteerd; uit de legers die in Normandië, Frankrijk, België en aan de toegangswegen naar Duitsland hadden gevochten en verloren, had hij een nieuwe legergroep aan het Westelijke Front gevormd.

Hoed af voor de Duitsers die maar niet wilden begeven. Het mag en moet ook maar eens gezegd worden, enkele verwerpelijke gebruiken niet te na gesproken; een in een hoek geduwde kat doet soms rare sprongen!

Wat meer was, deze nieuwe strijdmacht was niet alleen bedoeld om het front te verdedigen, maar moest ook door het zwakste deel van de Amerikaanse sector breken en het Kanaal bereiken in een van de meest gedurfde tegenoffensieven met pantsertroepen uit de geschiedenis. Net als in 1940, westwaarts naar de Maas oprukken.

De Amerikanen geraakten in paniek en kregen het hard te verduren! Wat later werd deze slag, niet ten onrechte, het Ardennenoffensief genoemd.

Voor het eerst werd Duitsland met een totale oorlog geconfronteerd. Goebbels kreeg dictatoriale bevoegdheden om de oorlogsproductie op te voeren en mannen op te roepen voor het leger. De dienstplichtige leeftijd werd verlaagd tot 16 jaar! Kinderen, eigenlijk; verwerpelijke gebruiken dus!! Niemand ontkwam aan de grijpende handen die het laatste restant aan mankracht bijeen begonnen te schrapen; arbeiders, winkeliers, studenten, ongeschikten, gedetineerden uit gevangenissen, allen werden als door een grote muil opgeslokt. Na een intensieve, korte opleiding werden deze 'nieuwe' soldaten van wapens voorzien; naar het front gebracht in de Belgische Ardennen, klaar voor de slachting.

Het 'Blitz-front' in de Ardennen. Het Duitse plan 'Wacht am Rhein' rekende op een volledige verrassing bij een doorbraak door het Amerikaanse 8ste legerkorps dat over een grote lengte van het Ardennenfront verspreid was.

80.000 onvoorbereide Amerikanen werden aangevallen door 200.000 Duitsers!

De historische Duitse invalsweg was de dichtbeboste heuvels in het Eifelgebergte, de Ardennen dus.

Op de volgende bladzijde ziet u Duitse soldaten oprukken de eerste dag van het Ardennenoffensief.

545

690

Medio 1944 werd door het Duitse leger een volledig nieuwe tank, type tijgerras ontworpen.

Hij kreeg de naam 'Königstiger'. De Pzkw V1 - Tiger II werd in de laatste maanden van 1944 ingezet, meer bepaald tijdens het Ardennenoffensief.

De Tiger II was een van de best gepantserde en meest geduchte tanks van de Tweede Wereldoorlog.

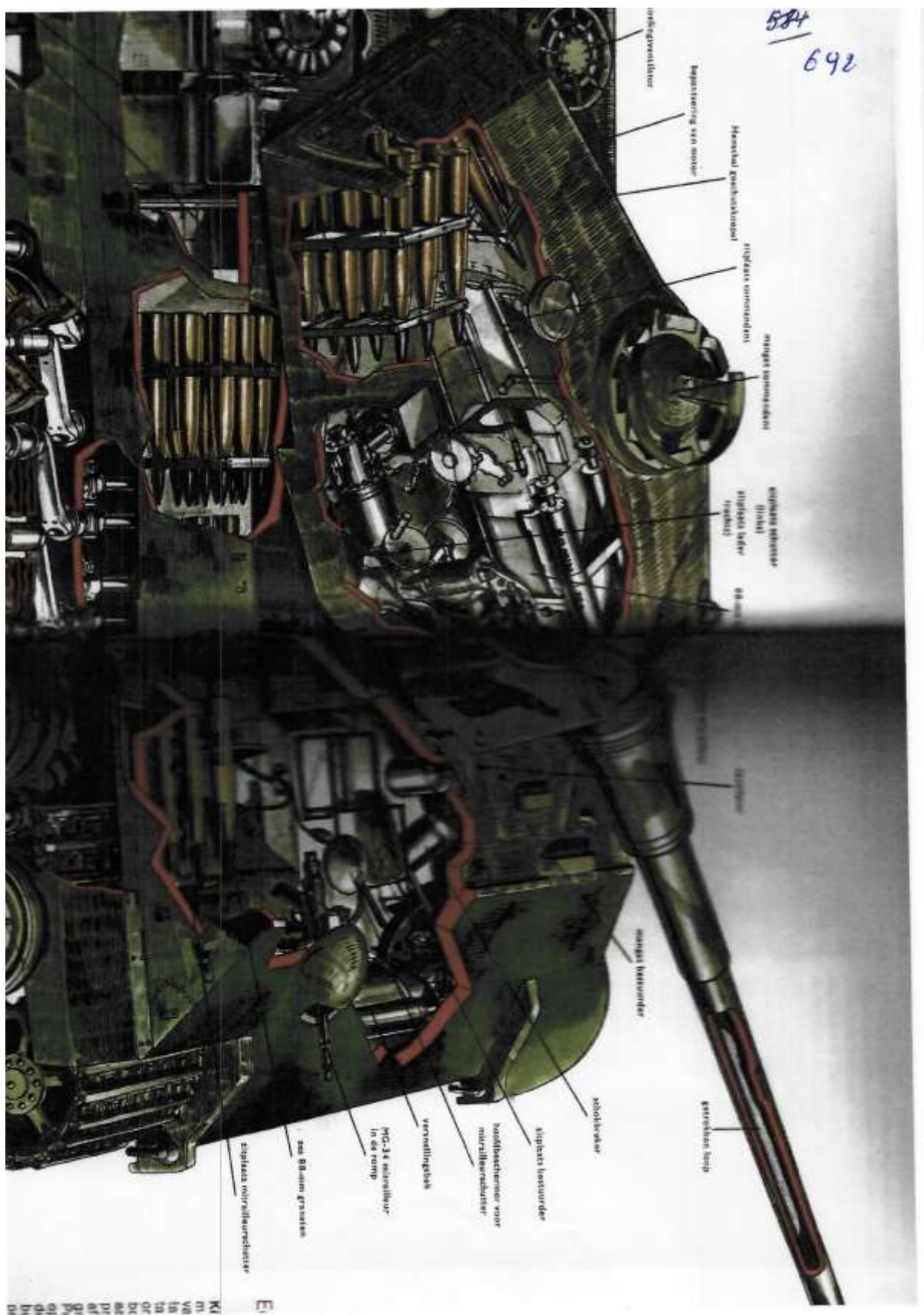
De productie van deze tanks werd uitgevoerd onder zeer moeilijke omstandigheden; de geallieerde bombardementen op fabrieken en het tekort aan noodzakelijke materialen beperkten de productie tot 485 tanks.

De Tiger II werd afgeleverd met twee verschillende soorten geschutstorens; Heuschel (zie foto volgende bladzijde) en Porsche. Deze tank had een aantal opmerkelijke verbeteringen ten opzichte van de Tiger I; een langer kanon, betere bepantsering en een grote motor die betere prestaties leverde. Maar toch was de aandrijving van de Tiger II nog niet sterk genoeg en was hij moeilijk bestuurbaar, wat speciaal bleek bij het oversteken van bruggen.

Gewicht: 68 ton; bemanning: vijf man; bepantsering: 185 millimeter; bewapening: een 88mm kanon en twee 7,92 mm mitrailleurs.

Zie foto, Tiger II op volgende bladzijde.

584
692

afgeveerlijzer
bevestiging van motor
mechanisch gereedschap
rijdende commandant
nietrijdende commandant
rijdende schutter
rijdende schutter (links)
rijdende schutter (rechts)
aanvoersysteem

aanvoersysteem

aanrijdende bestuurswiel

gevoelbaar touw

schokbreker

afgeveerlijzer

bevestiging van motor

mechanisch gereedschap

rijdende commandant

nietrijdende commandant

rijdende schutter

rijdende schutter (links)

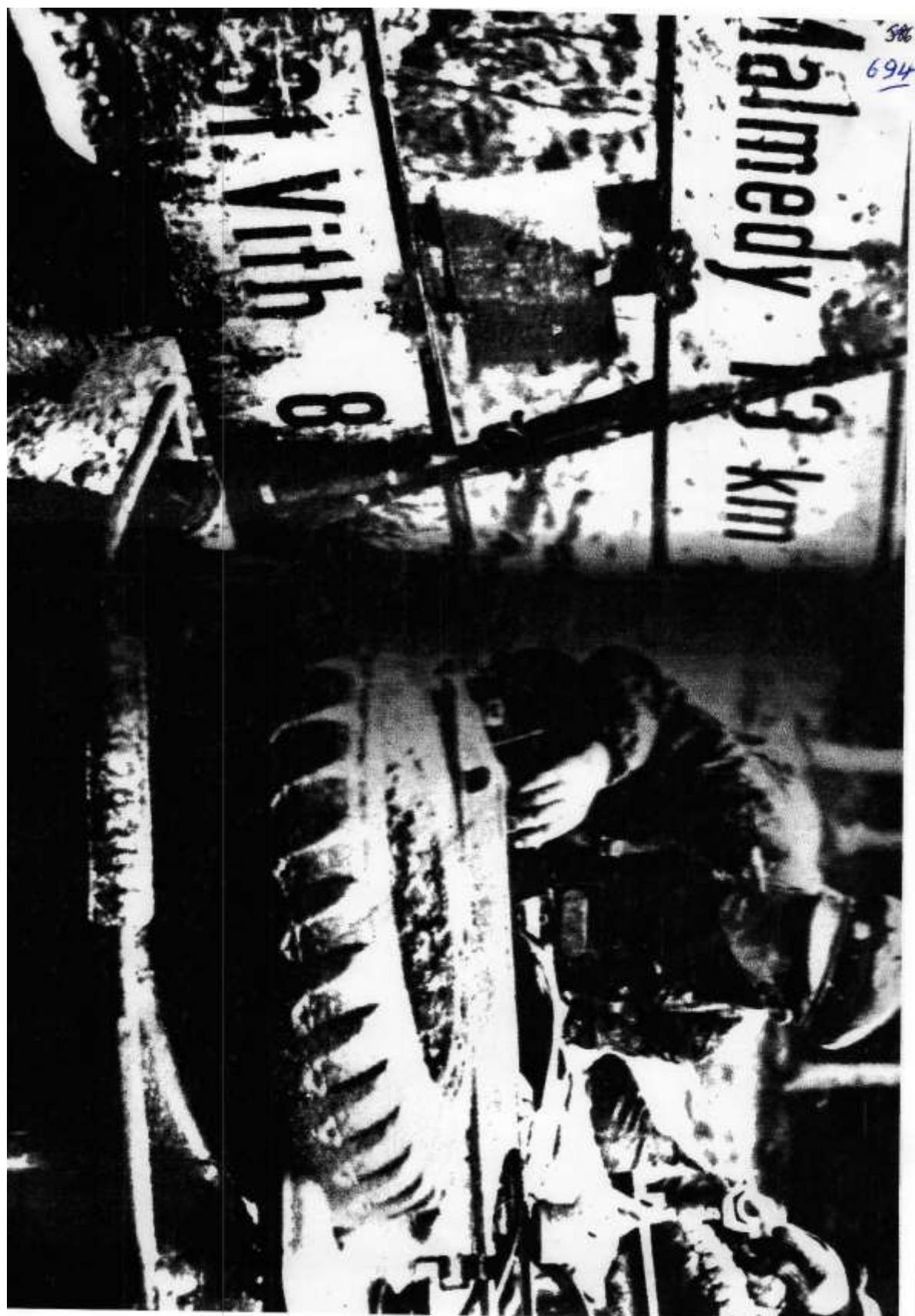
rijdende schutter (rechts)

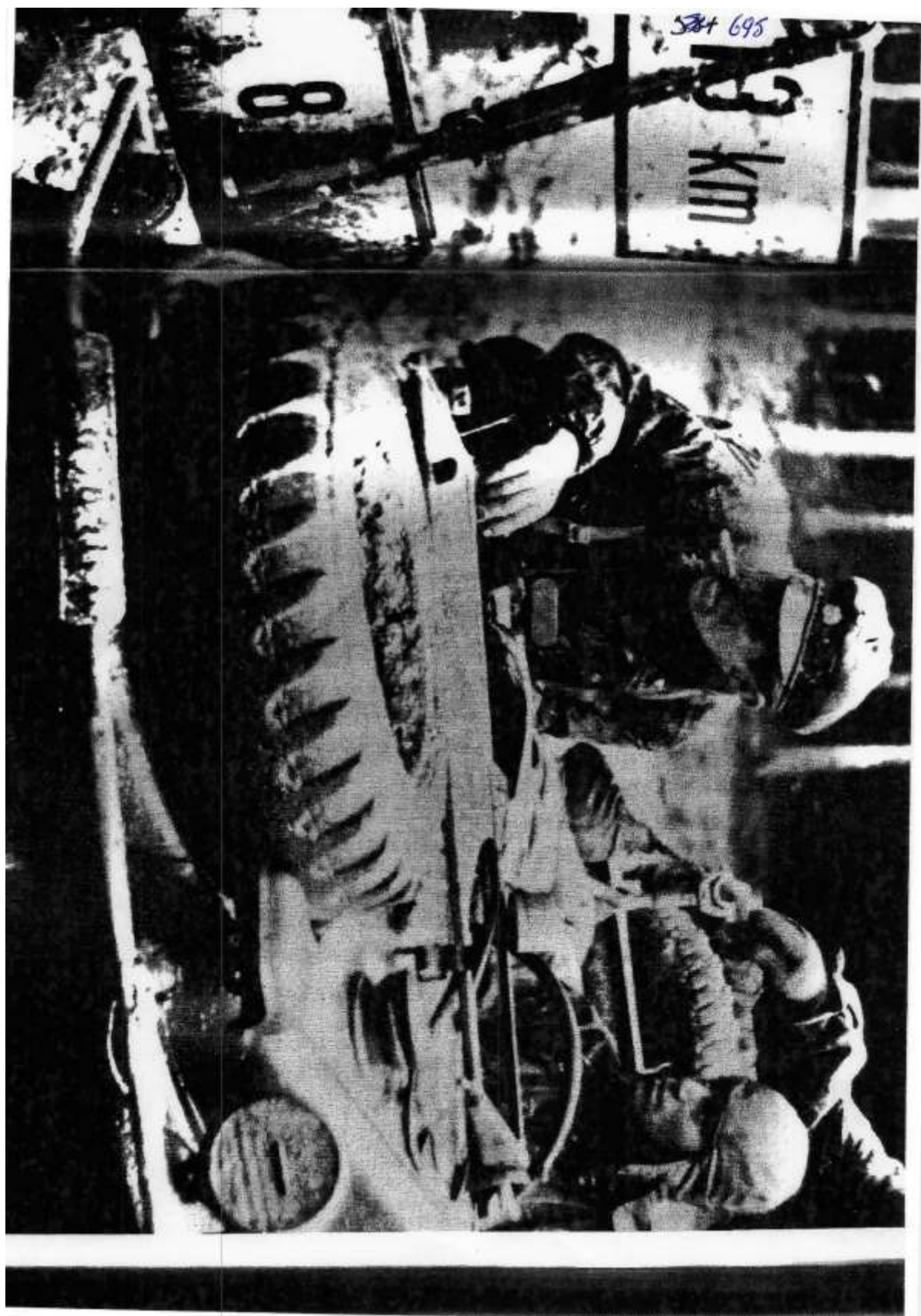
aanvoersysteem

aanrijdende bestuurswiel

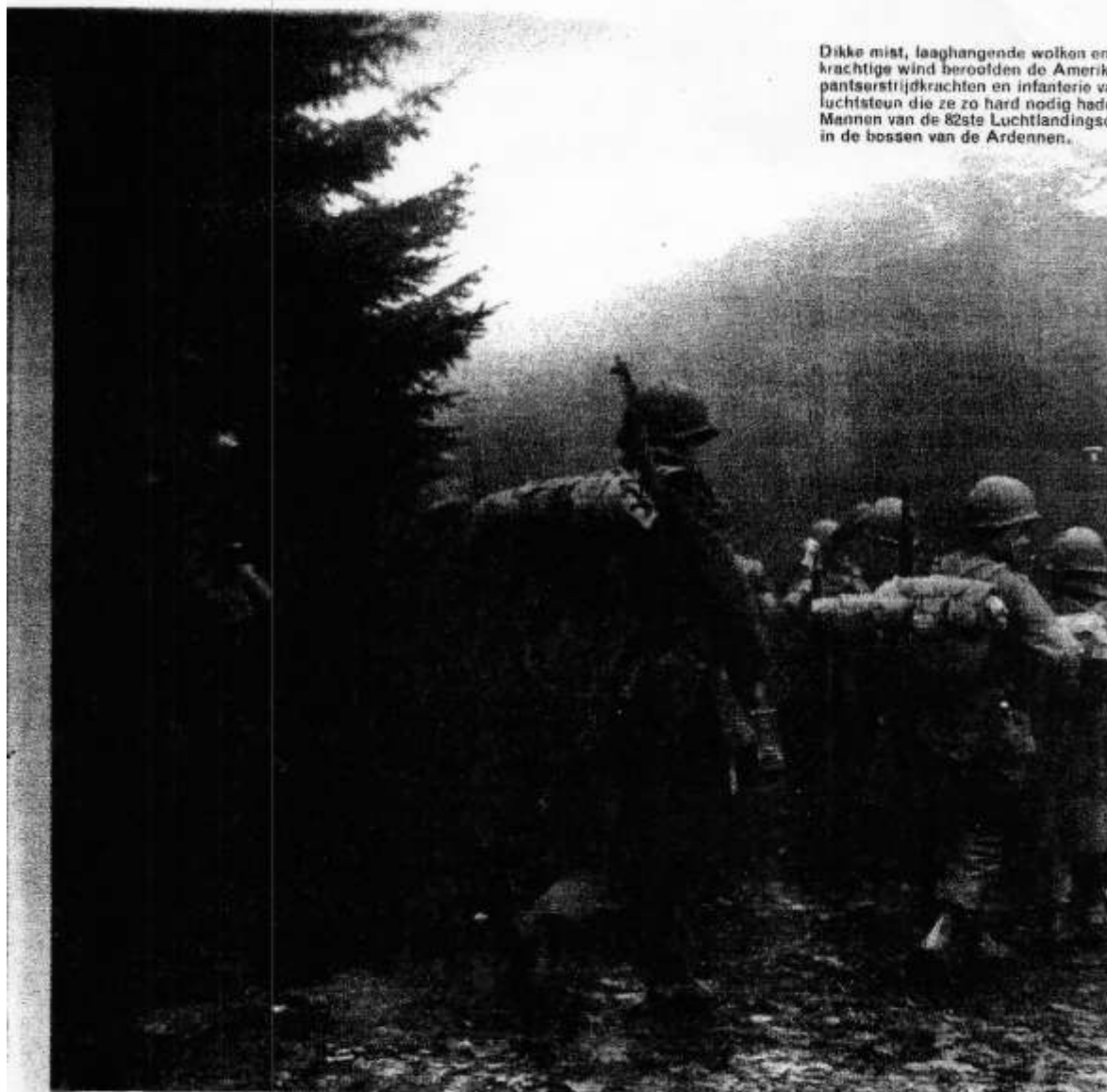
E
K
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

Aan het uiterste punt van de Duitse weg; SS-kolonel Peper met een verkenningsploeg van zijn gevechtsgroep. Peipers mannen begingen in het begin van de doorbraak de massamoord bij Malmedy op Amerikaanse krijgsgevangen. Zie foto.

696

Dikke mist, laaghangende wolken en krachtige wind berooiden de Amerikaanse pantserstrijdkrachten en infanterie van luchtsteun die ze zo hard nodig hadden. Mannen van de 82ste Luchtlandingsdivisie in de bossen van de Ardennen.

Chronologisch verloop van het Ardennenoffensief;

1944

- 22 december De Duitsers doen een laatste poging om de Maas te bereiken. De Amerikaanse troepen in het gebied rond St. Vith trekken terug.
- 25 december De Amerikaanse 2de Pantserdivisie valt aan en drijft de Tweede Pantserdivisie van de Duitsers 6,5 km van de Maas terug.
- 26 december De 4de Pantserdivisie bevrijdt Bastogne. Hitler krijgt het bericht dat Antwerpen onbereikbaar is geworden.
- 30 december Een Amerikaanse aanval ten noordoosten van Bastogne in de richting van Houffalize kan niet worden voortgezet omdat de Duitsers een aanval beginnen op de corridor naar Bastogne.

1945

- 3 – 4 januari De laatste aanval van de Duitsers op Bastogne wordt afgeslagen. De Amerikanen beginnen met een tegenaanval.
- 8 januari Hitler geeft toelating terug te trekken naar Houffalize.
- 16 januari Het Amerikaanse 1ste en 3de leger maken contact bij Houffalize.
- 20 januari Generaal Patch's terugtocht uit de noordoostelijke sector wordt voltooid.
- 22 januari Het weer klaart op zodat Amerikaanse vliegtuigen aanvallen kunnen ondernemen op Duitse colonnes.
- 28 januari Het laatste stukje van de saillant wordt opgeruimd.

Bastogne, een belangrijk communicatiecentrum, was de sleutelpositie van de Ardennen en tevens het doel van een grootscheepse Duitse aanval.

Wat de Ardennenslag uiteindelijk heeft gekost:

Van de ongeveer 600.000 Amerikanen die in de Ardennen hadden meegevochten waren er 81.000 gedood, gewond of gevangengenomen en de Britten hadden 1400 man verloren. Naar schatting verloren de Duitsers 100.000 man aan doden, gewonden en krijgsgevangen. Beide partijen leden zware verliezen aan wapens en uitrusting, aan iedere kant zo'n 800 tanks en de Duitsers bovendien nog 1000 vliegtuigen. Alleen in het Ardennenoffensief!

Moet er geen zand zijn??

Confituur & sigaretten

Zoals jullie al weten werd op 6 september 1944 Poperinge voor eens en - hopelijk - voor altijd verlost van het juk door de Duitse bezettingstroepen en ondertussen weten we met zekerheid dat ze niet meer zijn teruggekeerd. God zij gedankt!

Ze werden langs alle kanten in het nauw gedreven en moesten noodgedwongen het hazenpad kiezen. De overheersing van Hitler en zijn nazipraktijken had lang genoeg geduurd. Poperinge had ze vaarwelgezegd die fameuze septemberdag in 1944; toen waren 'wij' ze wel kwijt maar de oorlog ging nog een tijdje verdergaan, uitgerekend tot eind mei 1945.

Hitler en zijn gezworen kameraden hadden zich teruggetrokken in hun veilige bunker in Berlijn. Daar zaten ze nog enkele maanden veilig en buiten schot van geallieerde en ook Russische kogels, bommen en granaten.

Hun overwinningskoorts zou utopische en dramatische vormen aannemen. Het kan verkeren, zegde ene Bredero ooit!

Soit;

we gaan nog een tijdje gewoon verder, de lente van 1945 was nog niet eens in zicht; het Ardennenoffensief was nog maar pas voorbij.

Jaren zou het alvast niet meer duren, wij keken al bevrijd vanop afstand gespannen toe.

De oorlog eiste dagelijks nog altijd zijn tol langs beide kanten; 't was godgeklaagd. Ieder slachtoffer was er een te veel.

Hitler kon het zelfs vanuit zijn bunker niet laten en zette zelfs zijn schoolgaande Duitse jeugd voor het vuur van de geallieerde soldaten, in de hoop dat die kinderen zijn vel nog zouden redden.

Tevergeefs, natuurlijk, en ondertussen vielen die jonge snaken bij bosjes op het veld van eer; de sukkelaars!

Hitler, binnenkort zal u voor uw rechter hierboven schuld moeten bekennen!

Ook wij konden op dat ogenblik nog geen victorie kraaien, het leven ging nog even gewoon door zoals het al jaren was: voedselschaarste, klytebrood, koffiesurrogaten, brandstoftekorten en tal van erzatsproducten. Van confituur had ik nog nooit gehoord, laat staan chocolade.

De winter was pas voorbij, alleen de temperatuur gaf ons wat hoop op betere dagen; gelukkig was er de Winterhulp nog steeds om de innerlijke mens te versterken.

De Duitsers waren er wel niet meer, bij ons althans, maar de natuur maalde traag en nam veel tijd in beslag. Alles op zijn tijd, zei mijn vader Gerard. Het beterde wel, maar we moesten geduld opbrengen.

Toen ging er plots een lichtje branden; het deed de ronde in de straat dat er in 't winkeltje van Lieveke Top échte confituur te verkrijgen was. We spreken nu van eind maand maart 1945. Echte confituur, daar had ik nog nooit van gehoord in mijn leven.

Er was blijkbaar licht in de duisternis; ik zou straks, op dertig augustus, negen jaar oud worden en échte confituur had ik nu eenmaal nog nooit in mijn mond gehad.

Stel je voor, een potje confituur gemaakt met verse vruchten en alle nodige ingrediënten en de oorlog was wel op zijn laatste benen bezig, maar toch nog niet voorbij.

Ik wist wel van horen zeggen dat er vóór de oorlog confituur te verkrijgen was, maar ja, toen had ik daar nog geen benul van.

En vandaag, eind maart '45, plots verkrijgbaar in het winkeltje van ons welbekende Lieveke Top, gelegen op de hoek van de Potte- en de Krombekestraat, nabij d'Hoge Reke.

Ik lag al te likkebaarden! Het was voor de beurzen van simpele werkmensen niet goedkoop, eerder woekerprijzen, alleen voor de welgestelde klasse betaalbaar, werd erbij gezegd. Ik was onmiddellijk een illusie rijker toen ik dit hoorde, de geldbeugel van mijn moeder zou waarschijnlijk niet voldoen aan dit luxeproduct. Ik kon de confituur meteen opdoeken en vergeten.

Vandaag, bijna een eeuw later, zoude ze zeggen: Allé, 't gaat toch maar over een potje confituur, och arme. Inderdaad, 't waren toen andere tijden en bovendien ook oorlogsjaren. Vandaag leven we in luilekkerland, jullie kunnen zich dat niet voorstellen. Hou er toch maar rekening mee; je weet nooit hoe een dubbeltje rollen kan.

Het was toen... armoede troef!

En ik had zo'n goesting... 't Water kwam in mijn mond, zegden ze toen!

Die dag lachte 't geluk mij toe! Een vriendje uit de straat had meer geluk, na lang aandringen bij zijn moeder, ging zij door de knieën voor haar zoontje en schraapte de nodige centjes bij elkaar.

Het geluk, voor hem althans, viel uit de hemel neer. Hij mocht zowaar, met de centjes in zijn handjes, naar het winkeltje van Lieveke Top gaan om een potje confituur te kopen.

Daarmee had ik toen nog geen confituur. Mijn vriendje was een braaf en edelmoedig manneke en stelde mij een 'deal' voor. Om het goed te begrijpen moet ik eerst het volgende zeggen: Jantje, mijn vriendje, was ook negen jaar oud, maar toen als een verstokt rokertje! En zegde: 'Norbert, als je aan tabak kan geraken om enkele sigaretjes te rollen dan mag je samen met mij van de confituur proeven.'

Wat een heerlijk voorstel!

Voor mij was het een koud kunstje om aan tabak te geraken. Mijn vader, Gerard Verroye, was een fervent roker zoals de meesten in die tijd en beschikte over een ferme pot tabak van 'eigen kweek', nota bene.

Tussen haakjes: Voor papier zou hij zelf zorgen, bruin papier namelijk, sigarettenblaadjes was te veel gevraagd.

De 'deal' tussen ons beiden was vlug beklonken en ik droomde al luidop van die, waarschijnlijk, heerlijke confituur, welke soort het ook mocht zijn.

Het was voor mij een fluitje van een cent om aan die portie roltabak te geraken.

Even vlug naar huis, vader Gerard op zijn werk en moeder Marie-Louise aan de wastobbe, ze had geen tijd en dus ook geen oog voor mij. Ik wist mijn vaders grote pot tabak staan, even mijn handje laten zakken en klaar was kees; 't was geen klapje waard.

Jantje en Norbert gingen samen welgezind, met wondermooie vooruitzichten, naar 't winkeltje van Lieveke Top.

We hadden het vooraf geregeld, ik zou buiten aan de voordeur blijven wachten.

Zo gezegd, zo gedaan.

Je moet meten, 't was een ouderwets, vooroorlogs, maar kraaknet en gezellig winkeltje, waar klanten zich thuis voelen. Dit bestaat vandaag niet meer! Gezelligheid van mensen onder elkaar is in het straatbeeld voor altijd verdwenen. Het is vandaag ieder voor zich. Ik vind mijzelf niet meer terug in deze vorm van leven.

't Was een winkeltje met een 'trapje op', zoals men in Poperinge zegt. Men kon gewoon naar binnen gaan. Geen elektrische bel, die bestond toen nog niet in onze kontreien; elektriciteit kwam er pas enkele jaren na de oorlog. Wel een ouderwets 'deurklokje' met een 'klepeltje'. Bij het openen van de voordeur deed het klepeltje zijn werk. Door het geroffel op het klokje werden zeer heldere klanken de wereld ingestuurd en het zinderde nog lange tijd na. Ik hoor het vandaag nog altijd!

Daar stond je dan in 't winkeltje... wachten tot Lieveke kwam; een poosje doodse stilte... nog even wachten... maar Lieveke kwam niet opdagen. Herbeginnen leek de beste boodschap.

Jantje kwam terug naar buiten en ik dacht de zaak beklonken. Maar nee, hij ratelde iets onverstaanbaars tussen zijn tanden en ging stante pede terug naar binnen.

Er was niets aan te doen, Jantje kon helemaal opnieuw beginnen, van voren af aan. Hij liet een beetje zijn onderlip hangen. Waar zat die 'Lieve' toch, dacht hij spontaan?

Met verse moed begon hij eraan, voor de tweede maal.

Het deurklokje en het klepeltje deden zonder morren wat van hen verwacht werd. De heldere klanken vlogen opnieuw in het rond. Heerlijk om te horen en ze bleven lang nazinderen.

Hoor je het? Ja, ik hoor het! Vandaag zoveel jaren later hoor ik het nog; om van te dromen!

Het was weer van 't zelfde, geen Lieveke te horen of te zien. Wat moest Jantje daarvan denken? Lieveke was misschien niet thuis? Lag ze in haar zetel te slapen? Was ze ziek geworden? Ze kon ook haar laatste adem uitgeblazen hebben, dacht Jantje er nog even bij! Allemaal vragen zonder antwoorden. In haar privéplekken gaan rondneuzen mocht hij niet, hadden ze hem op school geleerd.

Soit; hij kreeg het stilaan op zijn heupen, keek even om zich heen en ja hoor, juist voor zijn neus, een tiental potjes gevuld met confituur en wat meteen opviel, geen dekseltjes maar wel een dun laagje paraffine.

Jantje vloekte binnensmonds, stak zijn centjes in zijn broekzak en zonder verder na te denken griste hij een potje confituur vast en liep, zonder te betalen uiteraard, de voordeur uit. Lieveke of geen Lieveke, het kon hem niet meer schelen, hij had lang genoeg gewacht!

We zetten het samen op een lopen; recht naar de ons welbekende 'trammeroute' even voorbij d'Hoge Reke.

Op vandaag een wandelpad.

Jantje met zijn potje confituur in de hand en ik met de roltabak uit mijn vaders tabakpot in mijn broekzak.

Halverwege de trammeroute nestelden wij ons veiligheidshalve in het dichte kreupelhout bezijden de spoorbaan, daar kon ons niets gebeuren. Even uitblazen van de doorstane emoties.

En weet je wat, de trammeroute was verboden terrein en zeker voor jonge kinderen zoals wij; maar ja, je mocht zoveel niet in die oorlogsjaren; ook niet stelen, vloeken en zeker ook geen sigaretten roken voor negenjarige kinderen!

Onze 'deal' kwamen we na! Jantje gaf mij het potje confituur en van mij kreeg hij de portie roltabak. We waren twee gelukkige kinderen!

Daar stond ik dan, een bijna negenjarige knaap kreeg voor de eerste keer in zijn leven echte confituur te zien. Ik wachtte om het potje open te maken tot Jantje klaar was met het rollen van zijn sigaretje. Hij haalde bruin papier voor de dag en rolde prompt een 'stinkstokje', zo noemde ik een sigaret toen; naar zijn manier van doen was het niet zijn eerste die hij rolde.

In de kortste keren genoot Jantje met volle teugen van zijn stinkstokje.

In die jaren wist geen mens de negatieve gevolgen van het roken. Onze longen werden aangetast en de jaren verkorting op uw leven nog niet meegerekend. Ik moet ook van niemand spreken en werd een kettingroker. Op mijn 27^e verjaardag ben ik tot inkeer gekomen en heb de sigaret vaarwelgezegd. Nu zijn we 55 jaren later en ik heb nooit meer een sigaret aangeraakt.

Ondertussen stond ik daar met 't potje confituur in mijn handen te wachten tot Jantje klaar was; 't was immers zijn potje, hoewel het gestolen was.

En weet je wat? We zijn eraan begonnen! Met onze wijsvinger in 't potje en dan naar onze mond, dat had ik nog nooit meegemaakt; heerlijke, heerlijk smaak.

Het kon niet anders, dit was geen erzatsproduct, dit was gemaakt van echte ingrediënten.

En plots hoorden we hem in de verte komen... de tram en 't klonk zo: 'Let o, let op, let op!'. Wij trokken ons wat dieper tussen 't kreupelhout om toch maar niet gezien te worden door de trambestuurder, want we gingen de rekening gepresenteerd krijgen en dat zou meer kosten dan een potje confituur! De tram reed langzaam voorbij want hij moest seffens de Krombekestraat oversteken en zo verder richting de markt van Poperinge.

We hebben het potje confituur samen, zonder een woord te zeggen, tot op de bodem leeggegeten; nog een laatste keer over onze buik wrijven, want 't had ons echt gesmaakt. Jantje had ondertussen ook zijn sigaretje volledig opgerookt. En weet je wat? Jantje heeft 's avonds, na het eten, zijn diefstal aan zijn moeder opgebiecht! Zijn mama heeft het, 's anderendaags, met rode kaken gaan betalen aan Lieveke Top en... ze was inderdaad in slaap gevallen in haar zetel. Jantje heeft van zijn moeder een ferme bolwassing gekregen om nooit meer te vergeten, want stelen mag niet. Eerlijk is eerlijk; eind goed... al goed... en mensen, 't is echt gebeurd!

Even nog een paar toelichtingen in verband met de confituur

Ik weet met stellige zekerheid dat ons verhaaltje over de confituur- en sigarettenhistorie heeft plaatsgevonden de laatste dag van de maand maart van het jaar 1945.

Eind maart is nog kort na een strenge winter en is er in oorlogstijd weinig of geen fruit beschikbaar om confituur te maken.

Ik begon zelf te twijfelen of het wel de maand maart was. Toen heb ik links en rechts een lichtje opgestoken en wat blijkt, Lieveke Top woonde voor die tijd in een statige woning met een grote hof waar fruitbomen stonden, zoals appel- en perenbomen en zelfs een tamme kastanjeboom ontbrak niet en ze had eveneens rabarberplanten staan.

Iemand die verstand heeft van zulke zaken heeft mij bevestigd dat eind maart 'rabarber' het meest geschikt is om confituur te maken. Deze informatie zou vandaag blijkbaar beschikbaar zijn op 'internet'.

Het zou dus heel goed mogelijk zijn dat Lieve Top toen 'rabarberconfituur' heeft gemaakt. Ze had ook appels en peren, maar konden die bewaard worden?

Wat voor honderd procent vaststaat, Jantje en Norbert hebben toen op de tramroute confituur van Lieveke Top achterovergeslagen!

Het heeft toen ook gesmaakt.

Ongeveer vijfenzeventig jaar na dato is het voor mij onmogelijk te zeggen over welke confituur het gaat.

Het doet er eigenlijk niet toe. 't Gaat over het verhaaltje in oorlogstijd met al zijn nevenverschijnselen in het hoofd van een kind.

Als ik haar ooit tegenkom in het hiernamaals zal ik het haar eens vragen! Gezien mijn hoge ouderdom zal het waarschijnlijk niet lang meer duren.

Dit gezegd zijnde, nog een laatste woord over het laagje paraffine.

Paraffine is een wasachtige, vettige stof die uit steenkool wordt gewonnen.

Voilà.

Einde verhaaltje over confituur en sigaretten. Het behoort ook tot mijn herinneringen, 'Oorlogsjaren door de ogen van een kind'!

Begin van het einde

Na afloop van de slag van de Ardenne in St. Vith en Bastogne, januari 1945, trokken de Amerikaanse legers Duitsland binnen, richting het Rijngebied.

Het Duitse leger zette zich schrap op eigen grondgebied maar de Amerikanen waren niet meer te stuiten.

Voor de geallieerden zowel als voor de Duitsers was de Rijn niet alleen maar een belangrijk militair doel; de Rijn was ook een belangrijke psychologische hindernis, want de rivier was altijd het symbool van Duitslands kracht geweest. Beide partijen waren voorbereid op een bittere strijd; maar het waren wel de Amerikanen die het eerst aan de overkant waren; 't was ondertussen eind maart 1945.

De verst opgerukte geallieerde strijdkrachten bevonden zich toen op zo'n 450 kilometer afstand van Berlijn.

De Russen aan de andere kant van Berlijn nog slechts 50 kilometer van de Duitse hoofdstad.

Hitler zat in zijn bunker tussen twee vuren, maar het lag in de lijn van de verwachting; het 'Rode Leger' van Staling zou als eerste Berlijn innemen.

Het Rode Leger bereide zich in de lente van 1945 voor op de laatste en tevens de grootste slag; de verovering van Berlijn, Hitlers 'citadel'.

De opmars naar Berlijn begon met een van de zwaarste kloppartijen van het Oostfront.

De Duitsers vochten niet alleen voor hun leven, maar ook hoopten sommige Duitse en eveneens de politieke leiders de Russische opmars te kunnen vertragen opdat de westelijke geallieerden Berlijn eerder zouden bereiken dan de Russen. En zo bond het Rode Leger, dat nog nooit eerder zo'n enorm overwicht in mankracht en materieel had gehad, de strijd aan met de divisies aan de 'Oder'.

Toch was het slechts een kwestie van tijd voordat het front bezweek en de Russen erdoorheen stroomden. De strijd verplaatste zich naar de zwaargehavende straten van Berlijn, waar zich menig grimmig toneel van de strijd afspeelde.

Ondertussen waren we april 1945. In de 'Führerbunker' heerste er een spanning die aan hysterie grensde. De aanwezigheid van het Rode Leger in de stad, de bombardementen en het gebrek aan betrouwbare inlichtingen over de situatie maakten Hitler nog onberekenbaarder dan hij gewoonlijk al was. Het ene moment koesterde hij een volkomen ongegronde hoop, het volgende moment gaf hij zich over aan uitbarstingen van wanhoop. Terwijl het Rode Leger nog maar nauwelijks een kilometer ver weg was, ging hij normaal door met zijn dagelijkse routine van conferenties om zo lang mogelijk de schijn van zijn macht op te houden. Na Görings 'verraad' vormde zich bij Hitler het plan zelfmoord te plegen.

Hoewel hij steeds meer uit zijn evenwicht raakte, bleef hij op een punt beslist; zijn besluit om in Berlijn te blijven en, als alles verloren was, zelfmoord te plegen, stond vast.

De laatste twee weken van Hitlers leven:

1945	
21 april	Steiners aanval op de Russische troepen die Berlijn belegeren loopt op niets uit.
22 april	Hitler, woedend na Steiners mislukking, maakt zijn besluit bekend om in Berlijn te blijven en de stad tot het uiterste te verdedigen.

20 – 24 april	Een aantal medewerkers van Hitler, onder wie Göring, verlaten de 'Führerbunker' en gaan naar het zuiden.
23 april	Göring stuurt Hitler een telegram waarin hij meedeelt dat hij van plan is om in Hitlers naam met de geallieerden te gaan onderhandelen. Hitler maakt hem uit voor verrader. Obergruppenführer Ritter von Greim volgt Göring op als opperbevelhebber van de Luchtwaffe.
23 – 24 april	Himmler probeert via graaf Bernadotte in Zweden vrede te sluiten met de geallieerden.
29 april	Von Greim vertrekt uit Berlijn met de opdracht Himmler te arresteren. Hitler maakt zijn 'politieke testament', wijst admiraal Donitz van de hele groep, als zijn opvolger aan en trouwt met Eva Braun.
30 april	Hitler en Eva Braun plegen zelfmoord.
4 mei	De Duitse troepen in Noord-West Europa geven zich over aan de geallieerden.

Op deze foto, die tien dagen voor Hitlers dood werd genomen, is de spanning en de wanhoop duidelijk van zijn gezicht te lezen.

604 712

Op deze foto, die tien dagen voor Hitlers dood werd genomen,
is de spanning en de wanhoop duidelijk van zijn gezicht te lezen.

Zolang Hitler nog leefde, durfde niemand in Duitsland over capitulatie te spreken; maar op de middag van 30 april 1945, terwijl boven de grond Russische granaten in de tuin ontploften, maakt Hitler een einde aan zijn leven door gifpillen te slikken.

Hun stoffelijke resten, Eva Braun en Hitler, werden aan het vuur overgeleverd; ze konden niemand nog kwaad berokkenen.

Aan de verering en in de hemel prijzen van hun held kwam voor de nazi-aanhangers een definitief einde. Er is niets dat blijft duren op deze wereld. Alhoewel, niemand is gemachtigd om ze op hun daden 'echt' te beoordelen, laat staan veroordelen. Als mensen zijn we niet geroepen om deze daden te stellen; hogere machten en krachten nemen het van de mens over, wees daar maar van overtuigd.

De Duitse 'overgave' was nog slechts een formaliteit en gebeurde door generaal Jodl onder toezicht van admiraal von Friedeburg op 30 april 1945, zie foto.

Pas een maand later, op 30 mei 1945, was de tweede wereldoorlog voor altijd voorbij.

Van de Duitsers die de capitulatie hadden ondertekend bleef er niet één in leven.

Von Friedeburg sloeg de hand aan zichzelf; Jodl en Keitel stierven enkele weken later in Neurenberg aan de galg.

Hier tekent generaal Jodl, onder toezicht oog van admiraal Friedeburg, het document van de onvoorwaardelijke overgave; 30 april 1945.

696 714

Hier tekent generaal Jodl, onder toezicht oog van
admiraal Friedeburg, het document van de onvoorwaardelijke
overgave., 30 april 1945.

Het moet wel gezegd; Hitler was een man met enorme, maar ongelukkig 'demonische' gaven. Hij had zijn land uit zwakte en chaos tot een weergaloze macht opgeheven en het daarna weer in chaos laten verzinken.

Nog een groot geluk voor de mensheid dat dergelijke kerels zeer zeldzaam zijn.

Het leven is en blijft een draaimolen waar geen mens kan aan ontsnappen. Het zijn gewoon toevalligheden die uw lot bepalen. 't Zij zo!

Een kort slotwoord

Op 1 juni 1945 behoorde de Tweede Wereldoorlog definitief tot het verleden; geen sprake meer van oorlog.

Deze bladzijde werd omgedraaid, bij ons althans. We leefden in euforie, het kon niet meer op. De magere jaren waren voorbij en de vette jaren vóór ons. God zij gedankt, wil ik er nog bij zeggen.

Die verduivelde oorlogssfeer was uiteraard verdwenen, de mensen konden rustiger ademen; alleen, het zou zijn tijd moeten hebben.

Het belangrijkste die eerste dagen, buiten onze herwonnen vrijheid, was aan behoorlijk voedsel geraken en daar knelde het schoentje meer dan we lief waren.

Behoorlijk snel hadden de mensen uit de regio er iets op gevonden; de 'longpatiënten', bij ons 'teringlijders' genoemd, werden van het domein 'De Lovie' naar andere en betere oorden overgebracht.

Het ganse domein werd nu door bevriende, meestal Engelse, troepen ingepalmd en honderden voertuigen werden geparkeerd.

Het kasteel en bijgebouwen werden gebruikt voor slaap- en eetgelegenheden, want ze moesten zelf voor hun onderhoud, ontspanning en woongelegenheid zorgen.

Deze Engelse militairen waren niets anders gewoon dan 'ingeblikte' voedingswaren tot 'eierpoeder' toe; conserven à volonté, 'corne-beef', karbonaden en alle andere soorten ingevroren vlees. Verse eieren waren ze vergeten hoe die eruitzagen.

Die soldaten verlangden ook eens naar iets anders.

Je voelt mij al komen, de ruilhandel werd op gang gebracht. Het liep als een lopend vuurtje. Wij lustten wel hun ingeblikte voedingswaren en hun 'cornedbeef'; zij hadden een voorkeur voor verse eieren met frietjes. Zo was iedereen tevreden en content.

Eieren werden door de kinderen bijeengescharreld en in groep trokken ze, na schooltijd, te voet of per fiets naar De Lovie.

Er werd geruild dat het een lieve lust werd.

Zo veranderde ons leven snel en we kregen ook voor het eerst in ons leven chocolade te zien. We likkebaardden; was dat nu een leven 'na de oorlog'?

De wereld stond waarlijk ineens op zijn kop! Dit waren we uiteraard niet gewoon.

Het was nog maar het begin van een volledig nieuwe levensstijl. Er zou nog enorm veel wijzigen in ons leven.

Weet je wat er in die jaren ook werd gezegd? 'In Amerika rijdt iedereen met een auto!'

De Duitse geschiedenis was voor mij ook wat waard. Het toeval wil dat ik vele jaren in Duitsland ben verzeild geraakt in de jaren vijftig en zestig van vorige eeuw; een leven met West- en Oost-Duitsers.

Die mensen kon ik best vergelijken met mijn eigen vader, moeder en familieleden; allemaal van de bovenste plank, om het met een boutade te zeggen.

Vergeet niet; het zijn meestal 'enkelingen' met gestoorde ideeën zoals ene 'Adolf Hitler' die de boel verpesten en om zeep helpen.

Het is al altijd zo geweest in de mensenhistorie. Sla de geschiedenisboeken er maar op na.

Door het verlies van de oorlog, eind mei 1945, begon voor Duitsland en zijn inwoners een nieuwe episode in 'hun' leven. Het land werd in twee delen gesplitst, met alle gevolgen van dien. Men sprak toen van Oost- en West-Duitsland. Voor de enen een 'dictatuur' onder het gezag van ene Stalin in Rusland en voor de anderen een 'democratie', met het recht van spreken en denken. Een hemelsbreed verschil! Zo simpel is dat.

Je moet alleen wat geluk hebben in uw leven. In die jaren van vorige eeuw, toen ik in West-Duitsland rondliep, had ik soms de gelegenheid om 'gevluchte' Oost-Duitsers te helpen en hun leven aangenamer te maken.

Tussen beide Duitse staten werd er in 1961 zelfs een muur gebouwd en ondertussen in 1989, terug gesloopt en vandaag spreken we terug van één Duitsland, zoals voor de oorlog.

Ik kan dan ook een woordje meespreken over VoPo's en het Wirtschaftswunder van kanselier Adenauer!

Dit zou ons nu te ver brengen en vertel ik u een... volgende keer.